

ԿՆԵՅԱ ԶԻՄԱՆԵ ԿՄՐՄԱՆՉԻ

ԲՈՆԱ ԺՐՏՏՈՒՄ ՏՅՏՅԱ

ՀԱՅՐԻ ԿՐԻՅՈՒ
Մ. Շ Ե Ն Ժ Ի
ՇԱՏՄԵ ՇՈՒԼ
ՇՐՈՋԵ ԸՆԾՈՒ

1935

II

ՀԱՅԿԱ ՄԱՐԿՈՒՄԵՆ ԵՐՄՈՒՆԻՏՏԱՆԵ
ՐՅՈՒՆ 1935

КЪТЕБА ЗЪМАНЕ КЫРМАНÇИ

BONA DƏRSXANA ŞƏŞA

Назыр кырып

М. Çыңди,
Çашме Çәлил
Çәрдоже Генçо

Tәмürә Xәлil Müradov

2 - oy Pereulok Fıçıka
dım 7, kv. 8

ERÉVAN - 375078 - USSR

Tel. 35.10.20 (mal) - 52.97.41 (kar)

Wəşrə · Mykyməta · Ermənitsane— Seksia · kətebe · Kyrmança

RƏWAN

1935

526-72

Redaktor H. Mьkьrtejan.
Çasme Çəllil
A. Movsesjan
Redaktore texnike G. Zenjan
Çəməz kьrьn H. Ç. u Zəjnəva İvo

1935

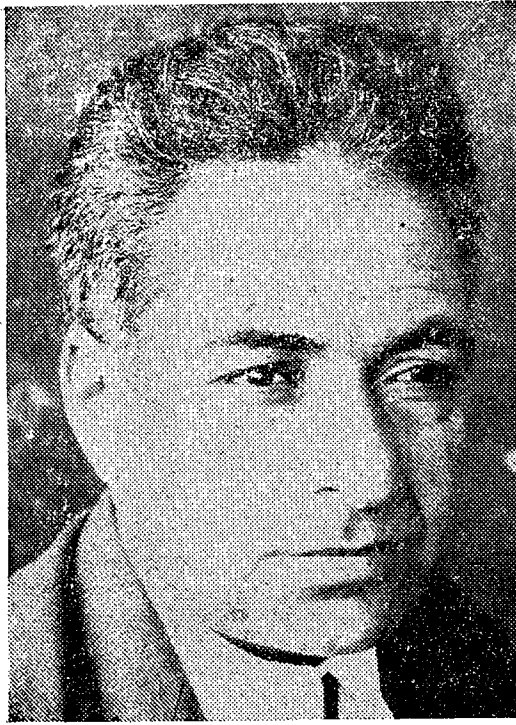
491.57-8

11

YODSITIM HİKX BİDİMİT
MƏDƏNİYYƏT KƏTƏBİ
B. M. İ. MƏD.
MƏDƏNİYYƏT - HƏDƏT - MƏDƏNİYYƏT
(MƏD) MƏDƏNİYYƏT - (MƏD) MƏDƏNİYYƏT

Nəşr № 3454 glavlit №287 Təmbi № 1058 Tiraz 1000

Nəşrxana hükməte. Rəwan küca Gıuni II № 4

Ə'RƏB ŞAMILOV

Kylfəte mə. Zərotija mən

Şəmo kырmançəki kəsib bu, ze eia Həsəna (Həsəni ja) bu. Dьsu bər dəware xəlqə lь qəza Syrməlije—bərə əw qəza tən wəlate Rəwane dьbu. Wəxte zьna wi peşьn mьr, əwi hərdu kyre xуə, Bьro u Dəwreş, hьldan u zь qəza Syrməlije dərkət, leda cu. Şəmo reda gəllə cətьni ditьn, cьm ky barbьre wi tьnnə bu, —əwi hərdu kyre xуə hьldьgьtьn, jək dьda pьştə xуə, je dьne zi dьdə bər dьle xуə. Bьro wi caxl se səlї bu, le Dəwreşi he dy

sali bu. Qət t̄st̄əki wi edi t̄ynnəbu, xəñ z̄b̄ l̄h̄efəkə kəvn.

Reda, gava tari d̄k̄ətə őrde, x̄yə d̄bdanə b̄er diwara u qəfe z̄bnara. Al̄iki l̄h̄efe b̄n̄ zarara d̄k̄ȳr, all̄je d̄ne zi d̄avitə s̄er wan, w̄əki zar s̄ərma n̄ək̄n. X̄yə zi b̄ȳ k̄n̄çə x̄yəva rad̄za. Rožed h̄əwa sar buja Şəmo-s̄be—şəb̄əq̄e rad̄ȳbu, s̄ərgin̄ t̄ord̄k̄ȳr, k̄yrma eđȳr le d̄k̄ȳr. Zare wi x̄yə b̄er eđȳr ḡərm d̄k̄ȳr. Paşə disa re d̄k̄ət, d̄bcu. Reda, nava ḡynda, x̄yəra nan̄ b̄erəv d̄k̄ȳr, yssa ldare x̄yə u zare x̄yə d̄k̄ȳr. h̄ətt̄a hat, d̄ərk̄ətə, w̄el̄ate Q̄ərse, ḡynde hyryma, Azate.

Çar̄ək̄e, evar̄ək̄ə z̄v̄v̄st̄an̄e, əm t̄əv̄ d̄ora t̄əndure ru- n̄d̄st̄əbun. Pak t̄e bira m̄n̄, —bave m̄n̄ m̄əra ḡȳll̄ d̄k̄ȳr u wa d̄ȳgot.

—Evar bu. Baran̄ək̄ə hur d̄b̄ar̄l̄. Bak̄i sar zi pera d̄b̄hat. Əz zarava, əm ş̄yl̄ b̄ȳbun u s̄ərma d̄k̄ȳr: Əm hat n̄ə k̄el̄əka ḡynda k̄i. Əw ḡynd Azat bu. M̄ərək̄ək̄ə t̄ək̄ k̄el̄əka ḡynd h̄əbu. M̄ə x̄yə l̄ we m̄ərək̄e ḡyrt, cun, k̄ətn̄ə m̄ərək̄e. Nane m̄ə m̄əra bol h̄əbu. Le m̄ərək̄eda ty ardy t̄ynnəbu, w̄əki m̄ə x̄yəra ađȳr dada, x̄yə pe ḡərm b̄k̄ȳra u k̄n̄çə x̄yə z̄b̄ha b̄k̄ra. Kur̄ək̄ura zara bu d̄ȳḡȳrjan... M̄n̄ r̄ȳşt̄a x̄yə v̄ək̄ȳr, h̄ərdȳ zar zi k̄ȳrn̄ə r̄aş̄yla x̄yə, ḡərm d̄k̄ȳr u b̄er d̄yle wanda d̄b̄hat̄m, w̄əki n̄əgrin̄. L̄h̄efa x̄yə m̄ə n̄əđ̄h̄ȳşt̄ ş̄yl̄b̄ə, s̄ym̄ kȳ s̄ȳt̄ara m̄ə ş̄əve h̄ər əw l̄h̄ef bu. Q̄yl̄ək̄i m̄ərək̄e giha t̄eda h̄əbu. W̄əxte tari k̄ətə őrde, zar he d̄ȳḡrijan, k̄ərr n̄əđ̄- bun: m̄əçala m̄n̄ hat̄ə b̄yrine, əz rabum, m̄n̄ giha z̄əv̄ v̄əzənd, orta ḡyhe kur̄k̄ȳr, l̄h̄ef r̄ax̄ȳst, zar k̄ȳrn̄ə nav u giha z̄orda avit̄ə s̄er. Əz zi k̄ətm̄ə nava gihe. M̄n̄ x̄yə da b̄er r̄ȳşt̄a zara u v̄əl̄əzjam. Zar zu ḡərm bun, edi n̄əđ̄ȳḡrijan; zaf n̄ək̄ȳşand—zar k̄ətn̄ə x̄əw̄ək̄ə ş̄ir̄n̄.

—Дыле мын хөвөки рөһәт бу. Gyhe мын зи сәҗрин зь дәст грија u zewə—zewə zara. Өз кәтмә мьтала, ды-
сүрмиш дьбуm, сьm ky мын әсәји пьзанбу, әз кyда һә-
рьm, һәрмә кизан гyнди, je ky мын нас бькьп, wәki әз
ренҗбәрике хуәра бьгрьm . . . Allickva zi, edi wәxta renҗ-
бәриje zi дәрбаз bubu...

—Wan мьталada әз zi wәxtәкә җәве, хәwра cum.
Ньзам zaf jaңе һьрдьк әз razam, ньшкева рәқинлја дерi
hat. Өз һьҗияр bum. Мын ньһери—ro hatьбу нивro, кyлә-
ка мәрәкеда тиренза тәве дабу бьн рija мә. Бьн гьһеда
мын dina хуә даједа,—мәриki тьзи һyрyзи, бәзнәкә дь-
резә le, qasi „әздahiki“, дьрганәкә һәсьни дәстда, дәрә
мәрәкә вәкьр, hatә һyндыре мәрәкә, Мәрәкә хуә һөвә-
ki бьн әрд бу. Wәxtә әwl ьнге хуә репәлингada авit,
бәре хуә да гьһе u һедика hat. Өз тьрсияm, wәki әва
мәрија мә бьбинә, we мын заравa тер бькyтә bonә vi gi-
һaje хуә. Гьm ky ьнге мә һәри бу, гәллә giһa бәр ре
мә zaji бьбу.

—Мын giһa һедикава бәр сәве хуә да аlicki, бь
тьлија giһa qyl кьр u dina хуә да wi—ська we сь бь-
кә. Pak dina хуә дьдаје u гьнд zi дьбиньm. Wәxtә һә-
тә орта мәрәкә, сәwa ky дәwsa ьнге мә dit, ньшкева
сәкьпi, dina хуә да дәwsa ьнге мә, quz бу, сәрда нь-
һери. Dora хуә ньһери, сәре хуә һәzand, бу ньсә—ньса
wi. Мын zi хуә yssa тәландија, бина хуә ськандија, wәki
qәt bin зь зьмын дәр нәје. Yssa кьгьm, wәki әз pak тәх-
min дькьm, сәwa дыле мын davezә. Өз дьтьрсьm, wәki
әw мә бьбинә u текә qalmәqalm, zar зьравqәti бьбьп.
Isane хәwеда zu зьравqәtijaji дьбә, мын әва jәка бәр сә-
ве хуә ditijә.

— Əw məri vəgərİja, cu bər deri disa quz bu, dəw-
sa lıŋge mə nıheri. Wi caxi kyre mın Dəwreş həzİng
da xue, wəki wəlgərə sər kələka dıne. Mın hərdy dəst-
ta qajım gırt, wəki qət nəlyrte, dəng ze dər nəkəvə u
əv əzdahe tərkyi mə nəhəsə...

— Disa dora xue nıheri, lı arika nıheri u lıŋge
xue avit, quz hatə neziki gıhe. Le nıheri giha təv pe-
rəs kərte. Nıškeva bı zımane xue bu bılə bılla—wi,
xəbərda. Mın fam nədykr əwi cı dıgot, nızam dıdaxə-
bəra jan nıfıri dıkrıŋ. Əwi dırgan xueşə vəkı, wəki
gıhe rakə... Le wəki əwi əw dırgan gıherakıra, dırane
dırgane we zara kəta ı zar bırdar bıkrı. Əwi ky
mılle xue bılynd kı,—dırgane zorda bıne, gıhe rakə,
əz nıškeva zı nav gıhe ra bum. Alıki nıce lıhefe zı
sər sere mın bu.

— Gəwa əwi əz dıtım, bu quzınıja wı. Dırgan avit
u rəvi, cu dərva. Zar zı hışıjar bun, rırsın: „Bavo cı-
cı qəwımiyə“? Mın hedikava got: „Qət tışte nəqəwımi-
yə, xueje mərəke hatıje, dıbe: rabın, bəsə razen“.

— Ləzəke şunda gyndi hatın, tızi sər mə bun. Zı
mə rırsın: „Hun cı mərinə?“ Mın wanra hale xue ı za-
ra gıli kı. Fırqınıja cımtəte bu, lı mə u xueje mərəke
dıkənıjan...

Bave mın əjni wi gynde hyrymajı Azateda xut mala
wi hyrymıda bu rençbər. Nave wi Todor bu. Lı wi gyn-
dıda jəkə kyрманç həbu. Bave mın zəwıçı, əwa kyr-
manç stand.

Dıja mın dıcu, malada dıxəbıti: hıri dışušt, şə dı-
krı, dırbıst, təvn ce dıkrıŋ u şıxylne majındıkrı. Cənd
zar kətnə dəşte dıja mın. Xuške mın Cılek, Goge u əz
Ərəb.

Әм гәллә гүндәдә дьбунә рәнчбәр, һәрәкә мә гүндәкидә зар бујә. Бавә мьн һавинә дьсу бәр дөвәр, лә зьвьстанә дьбу хыламе мала, ҫыхуле ван дькьр. Сьм ку зарә һур бун у гәлләк бун, һәдә һавинә тәра мә нәдькьр,—мә сәре хуә ре хуәј кьра.

Әв мәрәкә әм тәдә дьман, мә тәндур кьрбјјәдә, һәма тәндурә мә зьвьстанә гәллә ҫара нәдьһатә даданә. Әмә бе дәвар бун, сәргинә мә тьннәбу, лә сәргинә бәрәвкьри у рәсарјјә колә тәра даданә тәндурә мә нәдькьр.

Һәргав дјја мьн дьсу малара розһәқ дьхәбәти, лә һәма лавјјә ван дькьр, вәкј изңа мә зара бьдьн—әм гоме ванда јан тәвлә ванда рунин, хуә гәрм бькьн, һәтта дјја мә ҫыхуле хуә кьта дькьр. Зьвьстанә лә гоме рөздә у тәвләдә гәрм бу. Лә һәма кулака қәт нәдьһыҫт, вәкј әм һесирә һур бадьһәва хуә тәвләдә гәрм кьн. Нәтта дјја мә дьхәбәти, ван кулака дькьрә сәр мә, вәкј әм мьқатј афьрә дәварә ван бьн, нәһельн гјһа јан кьрсом текәвә нав дәст—ре ван. Әм сьбе һәтта еварә бәр афьрә һәспра, гәмәҫа у дәварә мајјин, нотла рәпука, тј, бьрәд дьман, һәтта дјја мә ҫыхуле хуә кьтта дькьр.

Вәхтә әз рьр һьндькј мәзьн бум, едј фам дькьр, мьн заф дьхаст бьбтә дуазо јанә зј јансј. Бьрәд мьн дьвгьк бьбун, бьһар—бьһар бавә мьнра дьсунә колә, алј, бавә мьн дькьрьн. Бавә мьн әв һинј рәнчбәрјјә дькьрьн.

Бьһарәкә әвльн бу, вәхтә бәләкј қәтьбунә әрдә, тавә едј гәрмаја хуә дабу һәму еја у нәвала. Бәрә бәләкјјәдә қәләсәкә кьллк дабу. Мәргьв һәјран һьзмәқар буль бьһһәра. Рәз зј едј дьсу сәрә. Розәкә хуәҫ бу. Изна

мын дан—эз зи ванра сумэ бэр дөвөр. Паше, розед һө
ва хуэş бу, çар—çара изна мын дьдан, эз ванрадъсу-
мэ бэр пеэ. Ле вөхта еди роз дьрез бун. Вөрф һөллја, су
хуэ да қунтара сја. Рөз зи зуда забу, хыз аз бьбу и қа-
ре бөрха дькьгьн, вөки бөрх зи дөркөвнө сөга. Ваве
мын изна мын да—эз бумэ дуазо. Эв роз розөкө мь-
нө зәф эзиз бу, şабунә һөге мын ёрде нөдькөт. Дја
мын дөвса һөвәна нен, торбөки бьсук мьра дьрубү. Вө-
нөки сор зи авитьбу торбө. Гәва ку мын торбө давитө рј-
је хуэ, бөньке сор зи һ һәрды алијәвә сөр мында дьһа-
тн. Эз зәф қав дьбум и мын тьре,—эз еди şывәнөки
тамьн.

Роза ёвльнө әм сунө бэр пеэ. Ве розе дја мын
зи мөра һат, нїşани мө дьда рьнçара cole: сьрөнг, ть-
şо, мөндьк и је мајин, Вь ве рьнçарө мө, реңсбөре со-
ле гөрөке нане хуэ бьхара. Дја мө мөра дьһат незики
һөвтөке; һәр çаре ды—се сөһөтазедә нөдьма. Мө ку рьн-
çар зь рьнçарө нас кьр, еди дја мө мөра нөдьһатө cole.

—Һөр сьбө—сьбө дја мө нан и хуе дадьгьрт и
дьгот:

—Лао, нане вө һөндькө, ле еди һун бьһәре қөт-
нө, хуәга рьнçарө бьсьпьн, пеэ бьдоşьн, ре нане хуэ
вьхун.

Вөхте мө рьнçар бөрөв дькьр, бьред мын бир дькь-
гьн—рьнçара хуәгьне и һөşнаји зь һөв қьвş нөдькьр,
нас нөдькьгьн. Мын рьнçар һөму нїşани ван дьда.

Евара, вөхте әм дьһатнө мал, дја мө şив дьда
мө; сөр şиве дьбу хөбөрдан дөрһөқа нанхарьне и рьн-
çара cole. Lawька дьгот:

—Көсөк нотла ёрөб рьнçарө нас пакө, әм бир дь-
кьн. Ёрөб рьнçарө нїşани мө дьдө, мө һин дькө.

Dija mьn ʃa dьbu u dьgot:

—Kyre mьn aqьlə, wəki məzьn bə sьlaməti, kyre mьne bьbə sər ʃьvanəki pьspor.

Bave mьn zi nьʃani mə dьda fəsala cerandьne, ʃijed xyəʃ, kьzan heʃnaji zьrərə zь pəzra, kьzan nə zьrərə. Gəllə ʃara bave mьn zь mərə dьgot:

—Lao, pəz ʃara zarije dьkəvə, xune gərəke ze bьdnə bərdane, wəki həjwanət tələf nəbə. Əwle bьhare pəze qьra dьcerə, tьme ʃorəkəte dьkəvə, gərəke hun wi saxi mьqat bьn, nəhəln pəz ʃorəkəta əwlьnə bьhare zaf bьxu, bave cere gəngəze zь həmuʃka cətrə. Le ja lapə məzьnə u cətrənə bona pez, əw kərənəkə. Wəxte paize gьhaje merga te drune, wi saxi dora golə—gənija ʃije həzək u ʃije qamuʃ le ʃin dьbə həjə. Wan dərə ʃinajikə bol ʃin dьbə. Əw təv zirə Nəhəln pəz le bьcerə. Wəki wə pəz le cerand, pəze wə təvi kərənəkə bьbə u we qьrbə. Hun gərəke pak mьqat bьn, əw heʃnaji gəlləki zьrərə.

Gəllə təmi u hinkьrna majin əm dьəlymandьn dər-həqa ʃьvantije u gavantije.

Əwle bьhare mə pьnʃara xagьna xyə təne bərəv dьkьr; le waxte ʃajr gyr bun, heʃnaji epeʃə bor bu, dija mə disa mərə cənd roza hatə cole u əm hini pьn-ʃarne majin kьrn, je ky tənə kəlandьne dьknə nax xyagьne. Əw pьnʃar spidak, gulьk, məndьk u je dьne bun. Əw pьnʃar mə lь cole dьsьni, dьkьrə tərbe xyə u dani maI Dija mə zi təv təmbz dьkьr, dьkьrə gəwlaz, hьʃk dьkьr. Nьldьda bona zьvьstane. Hər jəke mə zared cole gərəke para xyə banija.

Le wəxte əm həvəki gьvгьk bun, ьdi dьkəte paize, dija mə təmi dьda mə,—hər jəke zь mə gərəke peʃə pə

sarije cole h̄škk̄ri banija. Mə həmu gyligot̄ned dija mə dyl u əşq d̄bqədand. Hətta kətə k̄uraja paize, mə epeçə sərgin b̄ wi t̄həri top k̄ȳn, anin. De u bave mə məra əşq d̄bun, s̄m ky əm qət vala nəd̄sək̄nin u vala z̄b cole sər maleda nəd̄hat̄n.

Paize əmə rutə—tazi bun. Mə zaf sərma d̄kk̄r z̄b dəst ş̄li—ş̄lope, barane u t̄jroke. Həsretija mə çiki gərm bu, wəki mə xyə pe gərm b̄kk̄ra. Mə d̄got: „Gello kənge paiz be, bərf b̄k̄əvə, əm həjwanət bəla b̄kk̄n u h̄ərdə mala xyə—r̄h̄ət b̄n».

A b̄ vi t̄həri d̄erbaz bu salə əw̄l̄nə rençbərija m̄n.

N̄vine mə l̄h̄efəkə məz̄n bu, jəkə b̄suk bu, kylavəki p̄ərtoki qyl—qylki bu u dy həb q̄sil bun. Mə dani p̄ələxa r̄ndə n̄ərm rad̄x̄st, q̄sil z̄orda davitə sər kylav zi top d̄kk̄r, d̄da b̄ər s̄əre xyə. Çije mə, zara başqə bu. Gəllə çara mə, zara q̄rka həv d̄ḡrt,—s̄ka k̄izan z̄b mə tek̄əvə orte, s̄m ky orte, zafə gərm bu. Le əzi z̄b t̄əva sukt̄r bum, t̄me əz d̄k̄ətmə orta t̄əva.

B̄ərv̄kk̄r̄na r̄nçare u topk̄r̄na sərgina həvəki hale mə xyəş k̄r.

We z̄v̄stane, wəxte mə p̄əz l̄b mala bəla k̄r, xanije—əmə teda d̄man, ydi gərm bu. Arduje mə epeçə həbu. Dija mə əşq u dyl t̄əndur dad̄d̄a. Wəxte t̄əndur gyr d̄bu, əm dora t̄əndure rud̄n̄ş̄t̄n. Le caxe dija mə nan d̄pat, k̄ytta d̄kk̄r, dani poç u palase mə davitə sər t̄əndure d̄n̄x̄amt, wəki, t̄əndur sar nəbə, əm ş̄əvə sərma nəkk̄n. Evara əm t̄əv rud̄n̄ş̄t̄ dora t̄əndure, n̄vinək z̄orda davitə sər t̄əndure u l̄nge xyə teda gərm d̄kk̄r.

Həqə pez bave m̄n d̄stand, çara p̄ərti, çara zi ḡn̄m. S̄əre p̄əzəke jan dəwarəke d̄k̄ət k̄ilo—n̄ivək jan dy kilo ḡn̄m. Z̄b əw̄le b̄h̄are hətta paize.

MƏRKƏBƏ MƏ. RENÇBƏRIJƏ NAVA »MƏLƏGANA«

Gənymə tərkyri zə həqə rençbərije bave mən bə rəsta dərbəre eş, dərbəra, dani. Bave mən gəlləki həjri barbərəki bu.

— Wi saxi hale mənə xuş bəbə, — wa dəgot bave mən.

Rasti zi be barbər hale mə sətən bu. Səva çəmən gənyəm jan çəh mə styje xüə bər xəlqə xuar dəkər, wəki barbərəki bədnə mə. Le kulaka, wəki barbər zi bədana, əw zi nə badylhəwa: gərəke mə bona wi barbəri rozəke jan dy roza bəxəbətijana. Səva kəriça məkəbəke bave mən sale jək—dy manat zə həqə xüə dəda aliki, bəre—bəre tər dəkər. Se—car salada şəş manat tər kərbə bu, nəv kənçəkada gərə dəda, dəkərbə qytika həsəni; əw qytı zi dəkərbə tərəkə kəvn, dədanə goşe ster.

—Wəki se jan car manate dən zi həbən, əze barbərəki xüəra bəkərbəm,—gələ çara wa dəgot bave mən.

Əwi çara dani kənçəkə xüəji rəra, zə həv vədəkərb u kəlura rəre sor radəkərbə rəşa xüə, dərbəmart. Zəmartəpnədə əwi u dija mən ali həv dəkərbən. Həsabkərbəna rərada əwana çara şəş dəkərb u dəst rə dəkərbən, çarəkə dənə həsəb dəkərbən. Çara zəvəstane, nive şəve əm zar həşijar dəbun, mə dədit, səwa dija mən u bave mən wan rəra həsəb dəkərb. Təv rəre sor—jək kəpek, dy kəpek, se kəpek u jək şəji bun, jək manate həsəbkəri dabunə sər həv. Rəşe dişa gərə dədan nava kənçəkada, dəkərbənə qytija həsəni, dişa dəkərbənə tere jan xurçəkə.

We zəvəstane bave mən bu xylame maləkə dəwləti, Pable Triandafilov. Aşəki wi həbu u gəllə dəware wi həbu. Kyreki Triandafilov „afitser“ bu, zabətə əskər bu. Bəhare,

məha marte həqe bave mən daneda; car manat y „şb-
neləki“ kəvn zi peşkeş daneda səva xəbata wişə rənd.

We axrije gyhdərez hatə kərine. Mə, zara dora gyh
dərbəze gərt, bə əşq u qirin – gazi ani, kərə mərəke.
Hətta wi saxi ty carpe bər dəre mə tynne bun. Mə tə-
va we gyhdəreza xyə hüz dəkər. Gyhdəreza mə avbş
dərkət, havine za, çaşəkək ani. Əm pak məqati hərdy
gyhdəreze xyə dəbun. Havine mə dəst pe kər həndək-
həndək bə dəsta giha dəşni, zyha dəkər y evara dərz
gəre dəda sər pəştə kəre, giha dani mal. Bə wi tşhəri
mə bərə—bərə albə gyhdəreze xyə hazər kər. Səva
barbər, gyhdəreze epeşə hale mə xyəş kər: mə sərgin
bə bare kəre zə cole dani mal, bə bara nan dərbəre aşa,
dşhera, dani u gəllə şxyle majin.

Wi saxi əz ıdi jancki tam bum. Bave mən əz cole
dşhəştəm cəm bəre mən, dəwar dşspartə mə, xyə—xya
zi dşcu mal.

Salək-dydy kətnə orte. Bəre mən ıdi gavan şvane tam
bu, le əz bumə bərdəstije wi, əm dşmanə çiki təzə-ly
gynde Aleksandrovske, wi gyndira mərije dşne dşgotən
Qoməsor. Pəj we jəkera, wəxte mə gyhdəreza xyə stand,
palz hat, həqe mə sşlamətli kətə dəste mə. Gyndije Aza-
te məra gotən: “Əm ıdi rənçbərije nadəne wə”. Əm zi
cunə-Aleksandrovske (Qoməsore).

A əjni wi saxi gyhdərez rənd keri mə hat. Mə -pot
palase xyə u sş nəvine mə həbu, kərə barəki, da pəştə
kəre, bərə gynde majin; qşsil, fəraq u hur—murə majin
mə kərə barəki dşne u hesa kşşand, bərə gynde təzə
—Aleksandrovske.

Əw gynde ky əm cune, nəve wi gyndi he bəre, wəx-
ta Romeda, zera dşgotən Qoməsor, le təzə hatijed urşsa.

mələgana nave wi gyndi danibunə Aleksandrovsk, bə nave bave padşe hatəbu avakərne əw gynde təzə. Əw gynd zə şəhərə Qərse həvt kilometra dur bu. Le cə çiki zaf kaw hatəbu avakərne, sər cəme Qərsəcə, wi wəlatida ɣdi cəm zə wi cəmi məzntər tynnə bun. Dora cəm, hətta cəv—cəva dəbəri, merg—cimanə wan bun, notla xalləkə xəməlandı, qız xuəra bəxəmylnən—yssa təv tərzi kyllik dəbun; zə mergə wedatər zəvi bun, cargoşə, notla kvadrata şin dəkərən; çina zi cəwed ave, nav sinore wanra dərbaz dəbu. Rožed havina, wəxtə tave dəda wan cəwa, şinaji u ava, cəwa təv dəbərçin, tə tərre—zozaned Ələdaçenə xəmylnə. Pəş malava zi bostaned rəndə cekəri bun. Le wan bostanada mələgana dəcand: kartol, kələm, gəzər səlq u rəncərə bostanaji majin. Bəhərə, wəxtə şinkaji bor dəbu, gynde Aleksandrovskə kyllikada, merg—cimanədə, bostanada yssa dəxəmyli-mərv həcra həcəkər bu le bəpəherə, zə dəst bin—bəqza kyllika, əw dəşt təv tə tərre baqə sevənə bin ze te.

Mələgana pak dərbaz dəkər. Ərde wani pəri rənd bu. Cəqas gynde mələgana le wəlate Qərsədə həbun, əwə le ərde rənd hatəbun avakərne u sərə nəfərə wan dəkət zə 5-hətta 8-deset ərđ. Allje kulturajeda Aleksandrovsk zə gynde ermənija, tərka u hyryma gəlləki fərçitər bu. Mələgan əkəncinə pərə rənd bun. Wana bə maşinija xəbata xuə dəkər, çot dəkər bə kotanə dygilsən jane se gilsən, giha dədrutən bə maşinija həspa, le wəxtə tərmyx kərne, wana tərmyxəkə həsəni məzən dani bər sərə merge jan zəvişje, dy həsp teda gərə dədan u əv gihe həzəməti cənd səhətada tər dəkər, dəda sər həv, lod dəkər Hərce əkəne wani majin həbu, həkə gənyt buja, cəh buja jan tərşted majin buja, əw zi təv bə maşinija dəhatə

sandьне. Loma zi nane wan зь nane gynde dora wan setьr dьhat. Gava ky eave mьrьv zьvije wan dьkьtьn, dьle mьrьv хуэ – хуа haviz dьbijeda. Зь рьritija eere, зь bolbuna sinor gьllь dьware wan hьbun. Зь gynde wan dьrdьkьt dy kьri pьz, dy naxьr eel^ek, naxьr^ek gaje хьbate, naxьr^ek^e pьr^e mьzьn dьware st^ewr (чаньга, ногьн, мозьк, чану u je дьне) dy naxьr golyk u r^evoki hьspraj mьzьn.

Gyndije Aleksandrovske par^e v^edьbun s^er dy q^ebila jan dy tajifa: nivi m^el^egane “postajani” bun, nivi zi m^el^egane “pьrgun,” bun. Өva h^er q^ebil^ek^e wan зь h^ev dьhat-n^e kьv^e h^er alije dinva; dera wan u k^e^i^e wan зь h^ev ba^e q^e bun. Rozed bazara jan rozed wan^e ^eziz q^ebila “pьrguna” бь kьlama u dy^a хуэ hьldьqo^sandьn, dьbьrьn, danin, mina hьn^e d^ewre^e m^e kyrman^a w^ehte dьk^av^e „m^ehьke“ jane „tareqe.

H^evak зь kьlame wan^e r^e qase – dy^aje:

^e h^er^eki rьndi m^e zьn

Ль s^er e^eme F^erate.

Өm xarandьn wi “^etlavi”,

Eave wan zi kor bu.

M^erijed бьeuk ¹⁾дьс^e rast

Le alije e^ere t^ev бь kom²⁾.

Ulme dine m^el^egana d^erdьk^et зь кьteba wan „jevanglija” дь weda nьvьsibun: „Hьz бьk^e je neziki хуэ”, “Ali h^ev бьkьn,” (kom^eke бьdn^e h^ev). M^el^egana t^eva h^evra dьgotьn бьra u ху^ke. Le n^e angori wan gьligotьned хуэ bun: gьll^e zьlm y z^elulija wan h^ebu. M^el^egana

¹⁾ “M^erijed бьeuk” ve kьlameda m^el^egan хуэ h^esab дьkьn.

²⁾ Alije „e^ere” m^el^egana h^esab дьkьr ^w mьll^et je ky n^e зь dine wan. Өv rija e^ere, dem^ek—n^e rija rast^e.

хуэ һәсаб дькьр «хуэде нас», ле мьлләтәд мајин вана һәсаб дькьр сәва «хуэде нә нас», нә тәмьз у хьраб. Мәләганәд кулак хуэ һәсаб дькьрнә сәва «софл», «хуэде нас», ле әв тәв дәрәв бу. Вана сьбе һәтта еварә әм бадыһәва дьданә хәбәтә—експлоатаси дькьрнә һьм әм гаван, һьмзи кәсиб-күсибед гынде хуэ мәләган. Әм, реңсәрә хуэ, усса дькьтан, данинә һәле күштәне.

Рәј ван кьтанара гаванәд бәләнгаз јәк мөһ пәхуәф дькәтн, һьмәнгә рәј дөвөр сәскар дьбун, һьнәк зь ван дьмьрн. Әз заньм, у пак те біра мьн—ван мәләганәд «хуэде нас» пархан у дәсте гавана дьшкенандьн. Мьстокә бәләнгаз ль Қомәсореда һәбу. Матвеј—куләк дь дьранә вә дәвә вәдә шкенандьн у мьле вә сәқәт кьр, сәва дь га кәтьбунә сәре зәвија вә. Мьстоје бәләнгаз һәрро сонд дьхар, дьгот:

— Нәјран, га қә нәкәтьбунә зәвије, һәр сәре зәвије дьсәријан, мьн қә ть зьрар нәдәбу вә, хуэде әјкә мьн бәләнгәзи зь вәра нәһәл...

Дьгрја у ва дьгот:

— Қә шькјјәтә гаванә бәләнгаз рьрс бькьра!

Дивана Никәлә рьшта ван бу.

Мәләганә дь рәје ванә дәвләтә бу, кәсибе ванә һьндьк бун. Ле кәсибе ванә зи нәтлә мә зь тәрәф кулака дьһәтнә експлоатасикьрнә.

Зь тәва дәвләтәтәр кәшшә қәбила мәләганә «pastajani» бу, навә вә Силлвјорст бу: әв хуэ зи гьлави бу. Қәшшә мәләганә «рьгун» Матвеј Лукерин бу, је хуна кәсиба дьхар у гәллә мәри усса дькьтан, вәкә јәк зь вана сах нәдьма. Гьли дькьрн, вәкә әвә Матвеј гаванәкә кәсиб ермәнлје „қақдәган“ авитә реке, сахә—сах шәвьтәнд. Әз вә јәкә бавар дькьм, сьм ку қарәкә әз бәвә хуэ сунә сәм

nəcələke qəza mə şükijat sər Matvej Lukerin. Nəcələk hıla sərda əm danə bər qamclıa kıtan. Diwan zi əw bun, dəwləti zi əw bun—cəwa dıxwastın yssa zi dıkkın.

Rençbərə mələgana əm tənə ninbun. Əw kərije surijed məzınə mın gotın, əw naxred dewer mə tənə nıkarbu bıcceranda. Xen zı mə cənd gavan u şıvannə dın zi həbun, je ky notla mə bələngazıjeda bun. Le həma, əw gavaned dıned zared wanə hur hındık bun-hınəka zi qət zared wan tınnə bun, je majin zi he azər bun—loma zi hale wan zı hale mə cətır bu. Əw həqe wani dıstand, təraxuğınə wan dıkkır. Jəkzıwan gavana, pak te bira mın,—Çówoje pir-Kale zera dıgotın, hınəka zi dıgot Pır—Çówo. Hər zı gavantıje, xuə—xuə dıxəbıtı bələngazi dıdit, sərə xuə xuəj dıkkır. Əw zi, notla bave mın, dıbu nədıbu, dəre xəlqeda u rençbərije sərə xuə xuəj dıkkır.

Həvale bave mın bu; orça wi u bave mın zaf xuəş bun. Şəved zıvıstane dırez dıhatə mala mə, bər tən-dure rıdınışt, zı əmre xuə, dıtına xuə mərə gılı dıkkır. Çara zi mərə cırok dıgotın. Mə təva ze hız dıkkır. Mərıki rastgo, dılsax u hırmət. Əm qə ze nədıxəjdın, wəki çara gıhe mə, zara dıgırt, dıkkışand, wəki əm, zar həvəki kər bın, bıhelın məzın dənge həv bıbhen. Əw xuə he saxə ıb gınde Çamuşvana məzındənə, nəhija Aqbaranedənə. Wəxte əz dıtım, əçəbmajl ma u bıkkən kərə bira mın got:

— Te bira tə, cəwa ıb cole bər dewer u malda mın gıhe tə dıkkışand, ty hını marifətə dıkkırı.

Zı we şunda cənd gıije dın zi sərda zedə kır, got

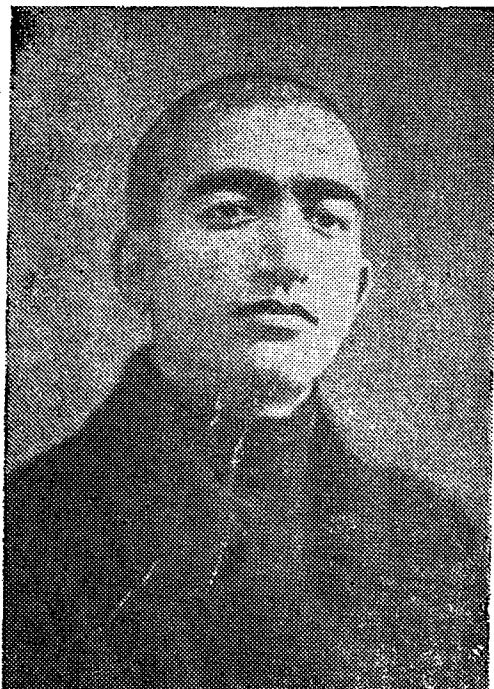
— Gəllə eməke mın ıb tə həjə, hınə zar bun, penç—şəş həb bun, stuje bave xuə dabun, həqe bave

wə zɪ tɛra xuaɣɪna wə nɛdʲkʲɪ, mʲɪn ɲan dani colɛ, dʲ-
da tɛ, wɛki ty bʲɪrɕɪ nɛmini... lɛ nʲha ty mɛzʲn buj,
bujɪ mɛzɲɛ mɛ, kʲɪrmanɕa. Əz zaf ʃamɛ, wɛki zʲ mɛ
gavaɲa zɪ mɛri dɛr dʲkɛvʲn...

Mʲɪn zɛ pʲɪrsɪ,—qɛ hale wi cijɛ, sɛwa dɛrbaz dʲkɛ.
ʃaba mʲɪn da, got: Ərɛb, wɛxtekɛ zaf rɛnd hatijɛ dynijajɛ.
Əva wɛxta ɛjɲi wɛxta mɛ kɛsibanɛ, wɛxta gavananɛ, lɛ
talɛ bɛxtɪra, ɛz ɛdi kalʲm, ty xɛbat mʲɪn nabɛ. Xɛlq xɛra dɛ
bavɛxwɛ pari nan dʲdɛ mʲɪn. Əz idarɛ xʲɛ pɛ dʲkʲm.

Hɛvɛki kɛr bu wa, dʲʃʲɪrmlʲɪʃ bu, bɛnzɛ wi wa xʲ-
rab bu, hɛsʲɪ zʲ sava hatʲn, grija. Əz bɛr dʲɪlada hatʲm,
mʲɪn nɛhʲʃt bʲgri. Lɛ disa ʃa bu, got:

— Xwɛzla əva dɪwana wɛxta ɛmɛ kɛsɪbbunɛda bun
u sɛtʲɲijɛda bun, wi saxɪ bʲhata, mʲɛnɛ sʲqɑ kulak hɛ-
buna bʲ dɛstɛ xʲɛ qʲɪr kʲɪraɲa.

И. Ҷанди

MOSKVA
(KƏRIK)

U qurtina maşine bu d̄ rasted m̄z̄n̄,
Əwe bin h̄lda bu – ja baje Moskvaje,
O ҫ̄mašt̄ per̄a d̄l̄ u ҫa d̄bu,
С̄v̄n̄p̄her̄ia bazare Moskve bun̄.

U aha əw, h̄d̄ u s̄da m̄z̄n̄!
Ҷəwq ze d̄bare – z̄b̄ őr̄d̄ u őr̄zman̄,
O, s̄alam Moskva, ty k̄uraa eḡr̄,
Z̄b̄ b̄rx̄vane Əl̄ḡze p̄r̄isk̄yke z̄l̄ h̄lb̄r̄r̄.
Əz z̄b̄ cl̄je tem, z̄b̄ nav s̄ara Əl̄ḡze,

Zь wedəre, зь həzār — həzar kəsa.
Bь dəve mьn, бь дьле мьни бəhr
Şandьnə səlam — palə u kolhozvan.

Hьldə Moskva, hьldə səlama mьn!
Zь kəcəre bəre, kolhozvane iroin,
Zь бьн dəste bəre, sərbəste iroin
Ty səlamьk şəwat, jək бь агьr.

Ty Moskva, bəre qətl buji зь bo mə,
Tə агьre zylme зь vьr həta cjae mə
Dьret, дь şəwtand, дьхənьqand зь mə,
O, le iro, ty əw nini, ty təzəji Moskva.

Moskva, nave tə dьle şkəsti qənç dьkə,
Ty zori, bəxtjar, əki mina Stalin
Moskva, ханьmane təda rudьni,
Moskva, Moskva, dьle Şewre Moskva.

Səlam, səlam зь dəngbeze nьha
Zь kal u pira, зьne zəmln Moskva.
Zь buk u zəve təzə, зь kəc u kyre tьfal,
Zь cijaе Ələgəze, həmu зь təra Moskva.

GYHDARIKƏ! KALE DьBEZƏ

Xyəzьl xyəzьl,
Kalbun həbija.
Dь dьnja wə;
Şewreda -
Mьrn tynəbja.

Qələmere həşte sali бь əvi çurəji зь wira got.
Kale we roze зь xəbata xyə açьz bu; wi tьre xəbat
peşda nacə. Wəstaji bu, ləma xi зь nav brigada xəbate
dərkət u bal parta gihe əwlьn runəşt.

Zyrbə zı pəj wi hat u pırsi:

—Kəke mənı dəlal, əw sə bu tə got?

—Dıxuəzi qısqəkn,

—Bəle, təwaqə dıkkım.

—Wəxtə tə həjə, nacl xəbate?

—Xer, dıxuəzım həvəki hesa bın, təwəqə dıkkım,
bezə səka heza tə sə got.

—Pak. Zyrbəje mən, gylı zı sərhətja mənə, gyhdar-
ja tə we həbə?

—Əsəji.

—Əz sewi bumə. Mən bave xuə tıçara nəditjə... O,
Zyrbə çan, naquəzım, naquəzım, dızwərə bezım...

—Nə tə gylı da, nə tə səri vəkır, hivi dıkkım, hivi,
ty əsəji bezi.

—Sə bezım lawo, bı dəsti Ataş bəge bave mənı ş-
van hatbu kuştəne, le dja mən zı xuəra bırbu.

Sewi mabum əz.

Də mərvə sewi, əw zı dəst mərvə wi saxida, ha-
le wi we sə buja?

—Əfate mənı dəlal, nəzam səwa bu, əz məzın bum,
mən şv gırtə dəste xuə, golvkanti dıkkır; nə haz də həbum,
nə bave. Əz u golvk bun, əm lı cole.

Oji zaruti, oji pıeukti!

Ty ida həri, qə vənəgəri.

—Sale mən dısun, əz bum wəxti tə. Nəma we
dəme mən xuə naskır. ky əz zı mərvınım, əz zı merım,
gərək bıbbım mal. Bəle mən təqmim dıkkır, ky lajqə
zəwaç . . .

—Le səwa bızəwıçjama? Bı sə bızəwıçjama?

Ve çare, ez bь malxye malera bь həq pəvkətəb; myqđare penç sala, bəlki həqjate zəwaçe dəstxьm.

U sale rəşə—ğьran mina təlpe əwre təjroke ha dər-baz dьbun.

Şəv dьkətə ərde, mьn həq həsáb dьkьr, ro dərde-kət dьde, mьn roz dьzmart, le diša əw kavьle sala dь-man u dьman. Əre, roz mьnra bubun sal u zəman, sь sərə tə beşьm, ez kyrt dьbeşьm.

Malda zi ez zəwçim. Be zьna mьn ki bu?

—Kəsa malxye mьn, jəkə pir, həma vi ətьmьre mьn.

„Zəwьçim» u xəbata mьn dьha zedə bu. Xəbьtim roz u şəv. Mьn net həbu male sekьm, oçaxe sazкьm, ştarəke bьkьm u hələ zedə... wəxt bьbinьm çabe ь Ataş bəgьm.

Le nəhatə seri... zary zь mьn nəbun, ez bal pire; ez zi kal bum.

Wi kyla mьn, wi dərde mьn.

Wi bьrina əvi dьle mьn

—Le wəki ysa bu, tə sьma əw zьn stənd?

—Le mьne sьbьkьra. Dəst mьnda ty tynəbu, qələn zь mьn dьxuəstьn... Ax, ax kyla wi qələni, Qələne mьn zi tynəbu, həqjate penç sala tən hьndьk bu, ancaх bьhe pirə zьnьke bu, zedə tynəbu. Əw zi hələ he kem bu, le sawa xylame male „zor“ ь mьn nəkьrьn, bь gotьna wa-na zьnьk arzan dan.

Bəle Zyrbəje mьn:

Ь çəm pire ez kal bum,

Kale zəmin ez tam bum,

Ь bal pire ştarbum

Zь zьlamtie be һal bum.

Несыг зь сѳве kale дьбарин; дьхул—хулн минани
сѳвке аве, рѳнг ле кубу, сьрѳськѳл бубу у хѳј дьгот,
хѳј дькѳвдьгѳл, дьналѳ.

—Е, кѳко-кѳко бѳс бькѳи ве ѳзѳѳе,
Зь хундурѳ мьн кѳла бѳз те,
Ту kale зѳмин, ту мѳргѳве тарѳхе
Ту кѳке мьнѳи ѳзѳз, хѳбаткар ѳ дьне.

—Oh, ѳв нѳбу, ѳв нѳбу Зьрбѳ, ѳв нѳбу дѳлал, бѳ-
хѳл бьргѳзем ѳз дѳрд у кьла, бьхѳл бѳзьм ѳз кѳсѳра дь-
лѳ, ку ту пак занбѳ, кьрна мѳ кала, ська кѳке тѳјѳ кал
сьра гот:

Хуѳзыл хуѳзыл,
Kalbun' хѳбѳја
Дь дьнѳја вѳ;
Шѳвредѳ—
Мьргьн тьнѳбѳја.

II

Мьн ѳзар дьхуѳст зьнѳрѳг бьмьрѳ, ѳан зѳл хѳма ѳз,
у ту занѳ ѳва ѳѳка зьна мьн мѳргьм зѳл дьхуѳст. ѳве дь
дѳл ѳз ѳшѳе унда дькьм, кал дьбьм, ле зь дѳсте ве сь
дьхат. ѳв фротбун, ѳв хѳѳѳѳѳ мьн рѳнѳ sale тѳмambu.
Худане ве, ѳв зь сѳре хуѳ рѳд кьрбун, сѳва ку, бѳле
сѳва ку, дѳварѳк бѳ кер, лѳма зѳл ван сѳха мѳ бь хѳв-
ра дьгот:

Хуѳзыл мьргьн хѳбѳја,
Дь ве дьнедѳ —
Kalbun, бирбун тьнѳбѳја.

Зьрбѳ рьгьс кьр; Те сь гот?

Ле ѳз нѳмьргьм, зьна мьн вѳфат бу у рѳсѳра мьн
гѳрѳк зь азѳбуѳја, сѳва ку ѳв аза бу, ле ту вѳрѳ ѳв
ѳѳк нѳбу...

—Bəle, pesira mьn zь we xьlas nəbu. Dьbak ty be-
zi, zь we bu əw jək, na xer, le zь kəse we bu. Mьn
gəgək tьštək zi bьkьra u heza zь we xьlas buma.

—Bəle, mьn xer-xerat gəgəke bьda, xudane we dь-
kьrьn səg mьn, le dəst mьnda ty tьnəbu.

Le disa:

Malxə malera əz pəvkətm.
Peңsalije zi bьxəbьtm.
Mi u bьzьna qazanç bьkm
Xera pire bəla bьkm.

Xəbat dəst pe bu. Də Zyrbəe mьn, xer u xуəši tə-
da bьbarə, kəvьr—kucьk mьnda bьbərьn: roz hətə eva-
re mьna kucьka dьxəbьtim. Dьxəbьtim sal pəj sala, roz u
şəva. Xəw lь mьn dьkət. le disa u disa dьxəbьtin. Peңç
sale mьn bun dəwranəç, ty dьneri, əva pora, wі saxi-
da mьn sьrikьr, ty dьbini, əva dəva, zь wі saxi be dran
man.

Bəle:

Kalbune lь mьn qar kьr,
Çahьlbune zь mьn barkьr.
Həj dьnjaja kaf u kune,
Həj dьnjaja dəgəwine.

Peңç sale mьn dəv—dəvi kyta bun. Bum xudan
mi u bьzьna, le əwana nəje mьn bun, je xera pirəzьne
bun.

Mьn əw zi şərzekьrьn, xer da u tut rut, rabum, zь
gьnd qəwrim, tərқəsəli dьne bum.

Əre lawo:

Bistupeңçsali xəbьtim
Əz si sali zəwьçim,

Дьҕаҕе пенҕ сала ҕөлөн кыҕ,
Зьнөҕирөк ҕазанҕ кыҕ.

Вь ҕирера өз калбум,
Кале зәмин өз ҕам бум,
Ве көө у кыр өз һа мам,
Бум дарөк һыҕк, бөдбөхт мам,
Ғире ҕөфат бу—өз дөҗн мам,
Хер-херат сөҕ мьн ма
Ғөват-һөбүна мьн нөма
Диса стьхвар-хылам мам.
Ах ь мьн, ах ьмьне.
Зь ҕьfaltije өз кал мам.

—Нө мьн ҕо бәсә, нө мьн ҕо һиви—төҕаҕө дькьм,
ды—һьнаве мьн һаһьн хуар, ту меҙә кө, ҕа меҙекө,
һале төҗи бөредә өз зи дьҕьрим...

—Өрө, һәмә әҕ, һөма әҕә дөләле мьн, нө мьн
ҕот—Хуәзыла һукумата Ғөҕредә калбун ҕүнөбуҗа, ле өз
һукумата Ғөҕредә калнөбум, мьн калбун зь бөредә ани,
кы өз зи минани ҕө ьхәбьтҗама, ҕаһьлбума, төҕ ҕө, ь
зарова, төҕ мала ҕьфаҕө нав колхозе. Мьн дьхуәст кы ҕө-
ләки нав бригадәдә ьхәбьтьм, ҕрмьх зь дөст мьн нөкө-
та, ле һаҗф, сәд һаҗф, һөкимҗа ҕө ньһа кале һьз—һьзи
һөҗте сали нькаҕө ҕөҕөринө.

—Нөҗ ҕах, ҕах у ҕах...

Хуәзы—хуәзы:

Калбун һөбҗа
Дь дьнҗа ҕө
Ғөҕредә
Мьн ҕүнөбҗа.

U kale zәmin, ь рәх кәҕшәне колхозе, nezikи parta
gihe сәҕе хуә ҕьрт һәта һәтаҕе...

BEZYNGBYRE

Mərvəki kəşib bu şyvane jəki dəvləmənd, Həft sa-
la cu bər pəze wi, dyle wi kətə qfza dəvləmənd u qize
bь dyləki na, le bəle bь həzar dylişvan həband. Hərdu al-
jada zi hьzkьrьn həbu.

Bave zi nədxyst qfza xуə bьdə şyvin, əwi gələk
çara xуə bь halьra dьgot:

—Əz dəvləmənd, əw şyvan, qə dьbə qfza mьn-
bьbə zьna wi? Na xer, gələk mьnra şərmə, xəlqə we be-
zə qfza xуə da şyvane xуə: hьlbət qfza wi gələki qolajə
u xьrabə...

* * *

Paiz bu, wəxte xəbata şyvin zi kyta dьbu u aqa tьv-
dir dьdit, ky pesira xуə zь wi xьlaz bьkə, le qəzjək qəw-
mi o əwe qəzajə mərəmə aqə wəxtəki da əgləkьrьne.

Rozəke çərd lь kəri surije wi dьxə u pez dьdьn
bər xуə dьbьn, şyvin gьredьdьn, kьnça ze dexьn u dьhe-
lьn dьсьn, le həma we dəme kəlpə bər pez te çəm xaje
xуə u bь dьrane xуə bəndə gьredajl vədьсьrlnə u bь we
jəke şyvan aza dьbə, dьrəvə te sər hesuja gynd. bər
kəndaləki rudьni u bь blura xуə əlami qfza dəvləmənd:
Bezьngbьre dьkə, dьbezə:

Bezьngbьre, Bezьngbьre,
Çərdə həft nerije kəvər
Pəze bave tə təmam bьre.

Dьbezə; Male bьghinə xəbərə,
Çərdə pəze mala bave ta
Təmam bьre.

Hərge bawar naki,
Səje şini qol we bьrindərə

Қәтjә бәр кәвгә.

Қырго lur, Бәло lur,

Lur u lur, lur...

Нәвар-һа һәвар...

Wәxtә pez дьбьн сәм дәрбаз ыкьн, хуәје pez бәр бь ҫь
vin дьсә u пера—пера рәј pez дькәвьн, leidi дәрәнг бу,
рәз аве дәрбазбубу. Wi сәхl дәwlәtl дьбезә ҫьvane хуә:
Ахьр тә сьма һішт pez бьбьн, ахьр сәwa бу, рәзе мьн
бьгьн, mala мьн сәро-бьно кьрьн, mala мьн ҫәwьti, сu.

ҫьvan zi дьбезә: Әз бәni, әз мәрьвәkl тәne, әw
bist һәb, әw zi мәрьве ҫәрde, мьн сь дьkarбу бькьra,
һәта әз na, ty. Мьн got бәli мьн нәкузын, idi ky ma
хуәјkьгьna pez...

Dәwlәti дьбезә: Le ҫьvan, аqrіja ve хәбәre? ҫьvan
дьбезә.

Ty sond бьхуә бәre u бәre,
Tyje qiza хуә бьdi мьн,
Мьн gymanә, әze рәze тә тәmam
Vәgәrinьm сәр мәqәle.

Dәwlәti Дькәvә тәle, рьrr дь фькьrә u дьбезә.
Bәra qrar бә бәre u бәre,
Әze qiza хуә бьдьmә тә
Wәki ҫara іçariu ty рәze мьн,
Dәwlәta мьu vәgәrini сәр gyher u мәqәle.

Qәwl gьredan u һәrkәs дәрбәzi ҫьxyle хуә бу. Дь-
le Везьngбьre davit, soromoro bubu, һьzkьrіje we Мәçl-
te ҫьvan zi бь дьlәki ҫa дәst бь blura хуә кьr, idi nә
дьneri рьҫ wi сь дьqәwьmә, әwi бәre хуә pez da кьr
bu u rabu сәр зьnere тәwri бьlәnd дәst pe кьr, blure
дьхьst...

Go- Gava şıvan blur saz kьr,
Neria pəz təv rakьr,
Lь ave kar kьr, çərd pe һыşjar kьr.
U бь blurəke pəz kyli хьlaz kьr.

* * *

Məçit зь əşqa, һəsabe təjrəki bubu u həla зь һафа зьнер бь зəрдa blure дьqiria, le mərvə çərdə хуə əçeb-maji mabun u дьrane хуə дьcigrьkандьн, ky sawa əw пə куştьн...

Le пьşkeva һəг şaji vəməri u һəma зь рьşt Məçit bu qirin u kallna Bezьngbьre; Məçit le пьheri u əçebək grandit: qəmə дь namьla Bezьngbьreda dəçьkja bu, le lьrəx we dəwlemənd бь хуə bu. Məçit sar bu u nallia, əw be һəmdi хуə disa cu çije хуə, qəjde lexьstьne gyhast u бь kəvьr u kyçьkara gьrja, qalja, һesьr bun зь cəve wi дь hatьн, mərvь dьgot əw kərlje pez zi дьgьria u əw jək gələk nəқşand. Зь wi бəri ave bu vьzina gyləke u бь wera бəranbər blur зь dəst Məçit bəzər gior bu... Həг tьşt çardьн stəqri, mьr... O һəma we dəme dəngək зь wi бəri ave hat:—Də һərə gəvьr бьbə, tə gyra mə пə dьkьr, ty mərə пəhati, tə гьnd qiza aqə stənd, də һərə, tə gьrtə хуə...

* * *

Evar bu.

Sər çьnjaze Bezьngbera tərr u çan şin u gьri bu, le Məçitebьrindar həla he дь gyhera pezda bu: nalə—na la wi bu, Xen зь pez, kəs çəm wi tьnəbu. Neria car-пьkale wi gьrtbu, mərvь dьgot qərəwьllje zera dьkьn u

пәдһеһтһн тһ мһ и бһзһн пезикһ хыдане ван бһбһн.

Әв кәтһје пез зһ Һһн гһредабу, вана иди сһндһк—сһндһк пәдһлиһ, бһзһн зһ әдһлл бун и дор перие кәвһр бәгәв бубун.

Бһр бһ хаж мабу и Һһна ван һәмуја һесһрбун ку зһ сәве Мәҫе дһһатһн хар, палина вл бу..

Ле вәхтәки Һһнда мәгһвәки кәррә—кәрр хуә бһ гу-Һерәга гһһанд, кәлб хуә һылкүми вл пәкһр, пез ге дае и әве пә нас пһҫкева хуә авитә пәһира Мәҫе и гава дит зһмане Мәҫе пәгәрә бу курһна вл о бһ гһрјара тәваји дәнгәки һа дһһатә сәһкһрһне:

—Вһре мһн, Мәҫе, әтәке хуә мһн һәләкә, мһн гүманә әз һәјҫә тә и Веҙһнгбһра мәгүм сәр ван хун-хура пәһелһм. Мала мһн Һәвһтл Веҙһнгбһр зһ мһр, баве ве лехһһтбу..

—В—б—а—ве... Нһҫкева Мәҫе нав бһрри да хәбәр-дана әве пәнас и диса бу ахин иһнтһн.

—Бәле, бре мһни әзиз, һәма баве бһ хуә лехһһтбу. Гава әви дитбу, тә пәз гһҫк дәрбаз кһр и бһ вәра тә-ваји Веҙһнгбһр бәр бһ тәте, пера пера дһгһизе... и дһкүзә зһ ве Һһнда дәнгидһкә, ку Веҙһнгбһре хуә күһтһјә, гһва әве пәхүәһтјә тә бһһтинә... Бәле, је пәнас дуҫар кһр; Раһтһје зһ Һһван пһкагә бһбә завә дәвләти, әв ку ве гавә. Мәҫте бемһраз һәрду сәве хуә гһртбун и кәтбу хәва һә-та—һәтаје..

Ләзәки Һһнда Сәлиме зһлами гаван бһ дһләки бһрһн хәбәр гһһанд аҫе—дәрәҫа вәфатбуна Мәҫит.

У гава Броје кал бһһист дәрәҫа мһрһна влҫазл, һеза Һә бу, ку сһҫа гһнд бу, вәки пәһира вл зһ Һһвин и ҫһза сәвдасәр хһлас бу, нав дәнге вл бәланәбу..

LƏJLE U MƏÇLUM

Məçlum roke rabu cu sər kanije, bala xyə da—qizək çerr le sər mьla hurьk--hurьk dьməşə bər bь kanije, got: Qiza qənc, nave tə cije?

Əwe got: Navь mьn Ləjlejə!

Məçlum got: Qiza qənc, ty awqa bədəwi, mərəv dьbe mьn xəwna şəvada ty diti, əz tə dьhəbinьm, wərə əm sərə xyə bьkьn jək!

Wi saxi Ləjle gote, go: Xorte xərib, mьn zi ty hьz-kьri, le həjə étəde dьne, bьra de u bave tə benəxazginje mьn u heza əme bьgizьn mьraze xyə.

Zь we şunda xatьre xyə zь həv xyəstьn u həkəs cu mala xyə.

2.

Məçlumi he çahьbu, həla həz baje dьde tьnəbu. Nьzan bu qənci u xьrabja dьne, ləwra zi əwi ləzandəmal u dəst—dəst ьnka xyəjə pirə rəbənra got:

—Daje, hərə qonax aqejə, bьkə xazginja teli Ləjlejə, əz sər we bəngi bumə, gərə ty zь mьnra bьxyəzi.

Dajke gava əv xəbər bьhlistьn, kəsərək kur u xədar rahist, əwe əvə Məçlum nьheri u got: Lawo, ty bьxyə zani ty taki tənəjəi, ty ronaja əvə mьn bьxyəzi, əz kə tə nahevşinьm, le aqьle mьn zь ve jəka tə nəbьrə, wərə dəst bьkşinə, əm fəqir—fьqarəne, əw aqa, aqa ty çara nabə xəzure fəqir—fьqara; Wərə lawo, dəst bьkşinə.

E, de ja qьzьk we cь bьkьra, dьkətьn aqьrə; da u nəda xyə zь dəste Məçlum xьlaş nəkьr u rabu re kət, zь koxьke hьzhьzi cu bər bь kəcьk—səra bьlnd...

* * *

Wəxta aqə əw gyl zь dəve pīre bьhstьn: wəgьmī,
hьndьk ma çī bь çī bьtəqīa, xуəst pəra—pəra gazi Məç-
lum kə, bьkuzə, le bəg nave xуə kət u gələki bь ruvītī
gote: Buka mьn, həgьn ɣьxyle xуə, qələne qīza mьn wə-
latəkə, tyje awqə mal zь kədəre bīnī. Lawe təjī hələ çā-
hьlə, beze bəra wəkə xуə xəbərdə; gьllja zь dəve xуə
zedətyr nəbezə... Fəqir u ɣьqarə nьkarə bьbə zave aqə...
Də hərə, oqr bə tərā u pīrka rəbən por u pəşman sər
Məçlumda vərə kьr.

Pīrьk hale xуəda gьria, le we dəme pīrqə—pīrqə
aqə bu, ky sawa kəsibьk zī dьxуəzə lьnge xуə bь lьnge
aqaki nolī wīra bavezə.

* * *

Məçlum gava əv jək bьhst, dьha əşqə xуəynda kьr,
nə dьlist, nədīstьra, nədьxar u vədьxar u roz bь roz mə-
lul dьbu, bəg xуə u dija xуə dьkət, çan dьzerja: təmain
səwdəsər bubu.

Ləjle zī bьhst, bave tən dabuje u əw zī disa dь wī
hallda, minə kəvodkək gьrtī gav u səhət dьzmart, wəki
tək çarəke əvve we lь əvн bьruje Məçlum bьkəta, le nə-
dьbu. Qocka bave we durī koxke kəvn bu. . .

3.

Wəxtək dərbaz bu. Məh- məha cun, sal-sala, çarəke zī
hərdy dьkətije gьrtī həv qəşьdīn:

Ləjle u Məçlum pəvra cunə,
Hurьk-hurьk mьyul bunə,
Cunə sər kanja Sьnçare səkьnīnə-

Məclumi ɣɣr wəstja bu, xəwe le zor dɣkɣr u mə-
rəm dɣkɣr ɣavəke çəm Ləjlə dɣlkəti hɣnəki sərə xyə daj-
nə, got: Ləjlə, wərə sərə xyə dajɣm sər coka tə,
xəwa mɣn te.

Ləjlə dɣlrazja xyə zera got u ruɣɣst:
Məclum sərə xyə sər coka Ləjlə danjə,
Xəwa şırɣn le ɣɣrtjə,

* * *

Deja Ləjlə pati nan u zadə,
Kɣri qəsta dəşt u xanjanə,
Gazia we Ləjlə kuz ɣ sər mɣlə,
Məclum sər kanja Sɣnçare xəwra danə.

Ləjlə zi sərə Məclum hɣlbɣrjə,
Sərə Məclum sər ax u bərə sar danj,
Kuze xyə tɣzi kɣrjə
Qəsta mala bave xyə kɣrjə.

4

Hat sala təzə-caxe həjamə,
Mala bave Ləjlə disa dərkət ɣ zozanə,
Ləjlə wərise xyə hɣlani,
Cu nava dara u əvɣkanjanə.

Dijə dy kəvodke sər dɣ daranə,
Dɣxɣɣn minə bɣlbɣle bɣharanə,
Ləjlə go: Həj wax, Bɣlbɣlno hun Həjale
Həngaje jan zɣ bərja Şəngaje,
Hun ɣəlo sər kanja Sɣnçare nətɣbɣqin!

Wan bɣlbɣla hɣlani got:
Əm sər kanja Sɣnçare tɣbɣqinə,
Məclum ɣ we razaji bu,
Goşte Məclume rɣzi bu,

Қомьке һәсты җыҗа бу,
Сыле җһиҗе нава ру сьмәләра авитбу,
Нәма нъзаньн саоҗе јан мьҗе,

Ләјле хатыре хуә зь wan хуәст:, дьаал wan кьҗ, dar
u wәrise хуә ь we һьшт, җәста мала баве хуә кьҗ.

Go-Daje hatjә sala сaxe ve һәјame,
Mәҗlum sәre канја Сьнҗаре хәвҗа мајә.

Dja we һьлани got:-

Go, Lawo, бәзына Mәҗlum зравә ыҗт. бьһндә,

Dәv u ruje wi mina mum, җәмамә u фьндә,

Сь бькьм кәsib-күсьбә-сьбе һәја evare нава
gynd дьҗәрә.

Lәјle got: Daje хуәзи тә әw хәбәр зь мьҗра
nәgota,

Mәҗlumi nәҗәрәкә, le кәsibә, daje.

Ax daje, dәрde дьланә, daje . . .

* * *

Lәјle mal дәркәт, gazi җиз u buke dora хуә кьҗ,
go—wәҗьн әм һәҗьн җәста канја Сьнҗаре бькьн.

U ledan сүн. Җиз u buk haz Lәјle u Mәҗlum тьнә-
бун, кәтьн нава кьлилке рәнгawazi зь хуәра сәјҗангә кь-
җьн, le we дәме Lәјle Mәҗlum дьҗәрја u gava сәве we
pe кәтьн, got: Wәјла мьн porrkьre дурі һәр һәфт bra, әвә
мьн сь кьҗе, тәне әз җәјамә zozana, мьн vәхуар ave
канјанә sar, gošte бәрх u бәранан, мьн сawa Mәҗlume
mәҗlum бirkьҗе ь van дәра.

Paҗe, сawa ky sәrhati дьбәзә, Lәјle һәсты u mәstujе
Mәҗlum дьсьvine, һурьк—һурьк дьһьfinә, morla хәве зь
gyha дәртинә u дьбәзә. Mәҗlume мьн, rabә зь хәwa кь-
бир, Lәјle тәра хәбәр дьдә.

Gava ky Ləjle van xəbəra dəbeze, Məqlum hıjjar
dərbə u radərbə sər xyə . . . Məqlum dəbe: Ləjle, qona-
xa mala bave tə cunə, jan na?

Ləjle dəbe, Həj gədi malxrabə, ty sə halidani, ça
sər hıje xyəda wərə, dəbe, mal mirat, hatbne sala caxə
ve həjame.

Bərxe bave mən təvbunə bəranə,
Gəlbke bave mən təvbunə ganə,
Həla ty də nav ve xəwa qəbirdani,
Nə sal zəman hat u bəhyri.

Go—Məqlum sər kanja Səncare xəwra majə

Gošte Məqlum rəzjajə
Qəmbke həsty səvjajə,
Hatə sala caxə ve həjame
Həla ty sər kanja Səncare xəwra maji.

Məqlume tə heza sər hıje xyəda hat, go, wəjla, mən
mal şəwbtije, oçaxi kore, tə səra hə—hə anı sərə mən.

Heza Ləjle got, go: Məqlum, sərə mən bə qyrba,
Əmre mən bə gori, ty suç u gune mən də vi şəxyli
tynne. Got, wəxte ty razajı sər cəka mən, dəjke lə mən
kəre qirin u əz behəmdi xyə rabun re kətm bər bə we,
əz qemişi tə nəbum, həjfa mən tə hat, mən ty ranəkəri,
mən zanbu əze disa vəgərəm bəm, le həma wi caxi zi
kone bave mən re kətbun, dısun ware zerin u zə we
roze həta nəha xəw nəkətje cəve mən, əz təfəkurja təda
bumə. Nəha zi mən şərm u əjb avitn bən ləvge xyə,
be de u bave xyə əz səwdəsəra rəbən bər bə tə hatm.

Məqlum, disa bər xyə kət, əwi got, wəki ysənə xyə-
zyla tə əz ranəkərəm, disa kyl u bərine mən təzənəkəra

u wəxta Ləjle u Məçlum İb sər kanja Sıncare ha həv
mızul bubun, kəsək cəv təqjajı, lev qəlbı zı nava qo-
ma qız u buka, wan nıherri. Nave we Şeni bu, qızapa
Ləjle, Şeni idi nəsəkıni u dəmera xyə gıhand aqə mə-
zın, gote:

—Kalko, mala tə weran u wertas bə, tə namus tyn-
nə bə İb rudıne, wəllə hal u həwale Ləjleja tə u Məçlum
əvə . . .

* * *

Həft bre Ləjle həbun, həft zi zı həft debun; həft ferzə
harbun, də xərnə ele ja wan bu.

Bı hukımı aqə əw hər həft zi re kətn, ky xyə
bıghının kanja Sıncarre u sərə Ləjle u Məçlum zı aqə-
ra bının, cımk „kəsib nıkarə bıbə zave aqə”.

Sərhati dıbezə, Ləjle u Məçlum gava wana zı dur-
va dıqəşrının, ty rekə xılazbune xyəra nabının u çı bı
çı dıbın dy stəjrık ru əzmanə dıkəvın o həja roza iro-
in zi İb ru əzmanə sale çarəke həv dıgərn, lesəd həjf həv
naqəsıdn, mızaze wan cəvada dımınə: jək Ləjle u je-
dn Məçlum.

HƏSO U BİNƏFŞ

Həso şıvane aqə ele Həkara bu, bər həzar həft
sıd pəzi bu. Sərə xyə bu, zor u cawa ky əgit nav əjan
bu. Wəxtəke şıvaned həvale wı gotıne:

—Həso, wəxta zəwaça təjə, hərə bızəwçə, dərbaz-
kırnə ha lajqı tə nınə.

U zəmanəki şunda, Həso rabu tərəkə səlati dnə bu, cu
aliki u mərəm dıkr jəkə lajqı xyə zı xyəra bıbınə.

Duazoki wi həbu: Nave wi Ahməd bu. Ahməd zi gava əv jək səhkər, dar həlda cu.

Həso se roza cu gərja, ty zьп nədityн. Roza sьsja zьvьri hatə malá xуə—be zьп. Duazoje wi zi rabu cu, go Həso ty zьпa nabinə, əze həгьm zьпəke binьm, əzi çerbandimə, le əw həla he xamə, nav mərьvada awqa nə-majə.

Leda cu.

Cu rasti gələk mərьva hat. Gələk rewі u tyçar wi qəşьdin u rəj gələ rьrs u rьrsjara bəre xуə da bьne Bərrije, cu wəki Bьnəfşa qıza mire ərəba HəSORA bьbinə. Həmujə zi gotbune: Hərə bьne Bərrja, Bьnəfşa qıza mi-e ərəba həjə, bьne Bərrjedanə, hərə bьbinə, əw lajqı merxasəki noli Həsojə.

Ahməde tə dərbaz bu, bər bь qəsta mire Ərəba kьr. Gu gьhiştə wedərə, kətə ela mire ərəba. Leda cu, go əz ky bьbьm mevan, kədərə?

Qətə nava eleda, cu rasti konəki hat, go, əva kona həma başə, rьсukə; əze həгьm vi konl həjanı sьbe, bь-nerьm сь dьbə

* *

Wəxtəke şunda pira malxуe male got: Mevane qənc, ty səba сь hati? Ty kyda teji? kyda dьci? сьra nəсuji maləkə lajqı xуə?

Ahməd goteda: Əz duazoje merxas Həsomə. Əm həta nьha bər həzar həftьd rəzibun. Nьha mə şьvanti hьştjə. Əz hatьmə vra, mьn nav—dənge qizəke bьhiьstjə, əz dьxуəzьm wira bьxуəzьm.

Pire gote: Rastə qizək baş vra həjə, həma mə nə-ditjə. Əm nьzanьn сь rəngijə, sawanə, hərke ty xуə—xуə

cujl ditjə—pak, hərke tə nəditjə, həmin nabə u nabə.

Ahməd səbe rabu, got: Pire, tərbəki mьnra binə; ar texe. Қыңсе хуə gyhast, хуə кьr forma parscija—bəjnza da. Cu səkьni nava kone mala bave we. Pьʒta хуə da kon; bəre хуə da pərda. Go, Bьnəfʒ, bəlki dərкəvə, əz bьbinьm, cьka sawanə, bьхуəzьm. Usa səkьni hətə evare. Dina хуə daje, tьʒtək nədit. Evare zьvьri, cu mala pire. Got: Mьn tьʒtək nədit. Hatьn—cujina mala bave we zəf bu; dəstək dьhat, jək dьcu, mьn nьkar bu əw bьdita. Ma səbe. Rabu disa cu. Gu wedəre, disa səkьni. Disa tьʒt nədit. Wa dy roz dərbaz кьr. Roza sьsja cu mala bəve we—səkьni. Mevane mala bave we nəhatьn. Hatьn—cujina mala bave we tьnə bu. Dja we gote:

—Bьnəfʒ, cəve tə vi bəjnza dibe, hətə əz həgьm mala cınara vəgəgьm bem u tьʒtəki bьdьm wi. Bьnəfʒe got: —Əva mina cəsusajə, nə nan dьхуə, nə ave vədьхуə. Həma əva se rozə, mala bave mьnda səkьnjə. Go, əz mətələke bezьm, cьka we cawa bə:

Go. Həre bəjnza dəjo, gəridəjo!
Həre bəjnza dəjo, gəridəjo!
Bьra dajka mьn be nava elejo,
Bьdə tə avranəki ze zedəjo!

Əwi got, əz zi mətələke bezьm.

Go. Əz nə bəjnza dəmə, nə gəridəmə,
Əz nə bəjnza dəmə, nə gəridəmə,
Əz aʒqə bəzьna tə mə . . .

Go;—Ty cawa zani, əz jəkə cawa mə, wəki ty aʒqə bəzьna mьni:

Əwi hьldə got, go:

Əz nə bəjnəzadəmə, nə gəridəmə,
Əz nə bəjnəzadəmə, nə gəridəmə.
Kanja peş mala wə kəvəre zərə
Bənəfş jəkə əvən qələşjə, dəv hilejə,
Lь bəg pərde wərə dəre . . .

Həma wi saxl, bəg pərde dərkət, goteda: Ty cь za-
ni əz jəkə wa mə u pe dar lexst u deriva dərani.

Ahməd zi bь dьləki na, le bь həzar dьli Bənəfş hə-
band, le qəncjə Həso gələk lь sər həbun, əwi Bənəfş
dani dəwsa xuşka xyə u əsyl lajqı Həso dit, gote:

— Bənəfş, mьn tən tə da. Mьn go, ty bəg pərde dər-
kəvi, əz tə bьbinьm, ty jəkə sawani? Gote:— Əz Ahmədьm:
duazoje Həsoje merxasьm. Hətə nьha həzar həftьkd
pəz dьcerand. Əz hatьmə tə bьbinьm, mьn nav dənge tə
bьhistjə, ty qizkəkə başl, əze tə həvale xyə Həsoje mer-
xasra bьxazьm.

Gava ky Bənəfşe nave Həso ve çara bьhist, idi lьn-
ge we ərd nəgьrtьn, zь gyhe xyə bawəg nədьkьr, zь
binaja cəve xyə bawəg nədьkьr. Əwe çl bь çl Ahməd
xələt kьr u got. Əgər ysa rastijə, hərə həja cьl rozi mo-
lət; hərke hun hatьnə, həmin hatьn, nəhatьn, hun xyə-
ra, əz xyəra, le əz hivja Həsome . . .

Əwi zi hatьr xyəst. Hatə mala pire, kьnçə xyə gyhast;
kətə sərə reja xyə, da reja xyə. Hat bist roze wi təmam
bun, gьhiştə mala xyə; hat mala xyə pəja bu. Pire
deja Həso got: Ahməd lawo, tə mali xьrabo, go iro
bist roze təjə, ty kyda cubuj?

Ahməd got: Əz cumə, mьn qizək lajq kьrre təra
ditjə.

Dajke idi pьrse ze nəkьr, got: — Həso təra sond xarjə,
tə cьra pəze aqə bexyəjsər kьrred xələqeda hьştjə, rəvijl...

Pire de rabu peşje kət, bŷr goma rez, go: — Həso, lawo, Ahməd hatjə, bona xatŷre mŷn Ahmədra ty tŷşti nəbezi.

Həso zi səba xatŷre deŷa xŷə kərr bu, go: — Bŷra bə, go, bŷra qurbana tə bə, əz tŷştəki nakŷn. Həso cu sərə Ahməd, Ahməd cu mŷle wi.

Həso goteda, ty kyda cubuji?

Ahməd got: Əz cum, mŷn təra qizək dit — bŷne Bərrja, mala mire ərəba, nav Bŷnəfş . . .

3

Pəj gotŷna wi, hərsa Həso dani u dəst—dəst kar—tŷvdarəke xŷə kŷrŷn, wəki hərŷn jan Bŷnəfşe bŷrəvin, jan zi bŷ dŷl rəze bave hiŷn. Sŷbe rabun, re kətŷn, danə reja xŷə, cun bŷne Bərrja. Roza sŷle waŷa təmam bu, qizŷke sŷl gŷre bənəki xŷst, go:—Sŷra dərəngi kətŷn u pəra bəri evare əwana xŷə gihandŷn kanje. Dəve kanje əw pənç sjar pəjabun. Qizŷk zi dərđkəvə te qəsta ave. Ahməd u Həso peşda ten u həma we dəme Həso u Bŷnəfş bŷ dŷləki na, le bŷ həzar dŷli həv bəqəm kŷrŷn; Əwi əw qəbul kŷr, əwe əw qəbul kŷr. Həvdy hŷzkŷrŷn, həvdy qəbul kŷrŷn.

Bŷnəfşe got: Sjar bŷn, bave mŷn zuda nave tə bŷ-hiştjə, wərŷn mala bave mŷn. Got: Hərke bave mŷn got: Nələk bu, bŷne lənge həspe təda, ty nan bŷxŷə, hərke nəbu, həmin cu.

* * *

Ma nŷvro, dena xŷə dajə nan anŷn diwanxana Mir. Mire ərəba gotə Həso, go: Kərəmkə wərə sər nin; nan bŷxŷə.

Nəhat sər nan, nan nəxyər.

Got: Ty sьra najei sər nan, nan naxyi? Go wərə naləkə, mьn bьne həspe tə da.

Nan xar. Rozəke, dy roza, se roza ma. Həsə gote, əme hərən, kərə mə bьkə, izьna mə bьdə, əm hərən. Zere ky aqə wi dabune, tьzi nava dəstmalə kьr u dьre zi Mire ərəba kьr.

Mire ərəba zь səve xyə bawər nədьkьrьn, əçebama ma, sawa awqa zer çəm şьvanəki? Le pera—pera sər hьşə xyəda hat u gote:

—Əva qələne qiza mьn ninə. Gote: —

Qələne qiza mьn tьnə, qiza mьn be qələnə.

Həsə zi hьlda got: Mire mьn, əva qələne qiza tə ninə, bona xylam u xьzmətkaranə.

* * *

Bəle, əw rabun, cun. Paşə aqə gote; Nьha qiza xyə nьkarьm bьdьm tə, hətə kərə we bьbinьm: bist rozi şunda wərn bьbьn. Həsə zi qajl dit; le dan cun; dьhiştьn çije xyə; tьvdarəke xyə kьrьn; dəwatlje xyə təglif kьrьn, wəki hərən dəwate.

* * *

Həma wi caxe zi Mire ərəba dьfьkьri, sьka sь re xyəra bьbinə wəki zь wi şьvani aza bьbə. Əwi dьle xyə da dьgot: Əz mir, əw şьvan, qə tьşte ha dьbə. Əwi həma roza əwlьnda dьxyəst bəri Həsə da, le zь xyə dьtьrsja, wəki Həsə əçebəke binə sərə wi u male, ləma zi mьqabьli Həsə nəsəkьni bu, xep zь we, Bьnəfşə zi Həsə bəgəm kьr bu. Le nьha, əw dьha har bubu, xəw nədьkətьn səva u zь gələ mьtala şunda re tera dit. Əwi

dъziva çav sər aqa Dəwreşda şand, wəki əgər bь dьli-
dьlə, bьra be Bьnəfşe xуəra bьbə u gotьna wi dəst-dəst
hatə seri. Dəwreşe aqa pera—pera sər ela wida gьrt u
Bьnəfş zь xуəra bьr. Həma we dəme zi mire éreba mə-
rьv şandьn du Həso, gotə wana: Hərьn bezьne, əm Dəw-
reş nьkarьn; hatə dərgistia wi bьr. Hərke dьkarə, bьra
be ze bьstine.

* * *

Mərvе mir reva Həso dьqəşьdьn u dьbezьn, hal u
həwal əvə. Həso gawa ve jəke dьbhe, gələki bər xуə
dьkəvə u dьkə ky wan hər cənd sjare xуəva bьdə sər
Dəwreş, wira şər bьkə, bəli Bьnəfşe zə bьstine. Həma
sər van mьtala Təmvre kal xуə pera dьghinə u dьbe:
—Həso, lawo, şьkьr zь ve gavera. Ty cьra bər xуə dь
kəvi, jəke, əgər tə Bьnəfş zi banja, disa qьsməte tə nin
bu. Nьha dьbə tyje bezi cьra? Əze çave bьdьm, lawo.

Əw zere aqə tə danə tə, wəki ty bьdi qələn, əw xу
zь bona tə nəda. Aqa əw zer bь we nete danə tə, wə-
ki ty həri Bьnəfşe bini u əw zь tə bьstine . . .

Həsoje tə gava əw gəli bьhistьn, heza xуə hьsja u
bь təpa hatə nav əvə xуə u got: Kalьke mьni éziz, əz
zь tə zəf razimə, tə tьme əz xуəjкьrьmə, bьra ysa bə,
le əze ja xуə bьkьm, hun bьzvьrьn hərьn, mьqati mal u
zare xуəbьn, gyhe tə lь sər pirə de ja mьnə rəbən bə,
je əze bь reja xуə hərьm. Mьqat — mьqati de ja mьn bi.
Əze hərьm, dərgistia mьn hərke mьn hьz bьkə, əze bi-
nəm u heza aqera xəbər dьm, le kь xer, həmiç cu.

* * *

Əwi rabu kare xyə kər, da reda cu. Cu ela Dəwreşe Nəryh. Rasti şyvane wi hat, got: Şyvano, bərəkət bə. Got: Sər cəva. Got: Əva pəze keje? Got: Pəze Dəwreşe Nəryhə, əz zi şyvane wi mə. Şyven gote: Ty kiji?

Həso gote: Əz zi şyvanym; dıxyəzym rençberije bşkym.

Şyven gote: Ty vra runi, əz hərym çəm Dəwreşe Nəryh, hərke əwi hşkər, əze bem tə bşym şyvan. Rabu cu—goteda: Mərvəki baş hatje, dıxyəzə bşbə şyvan.

Dəwreş gote: Hərə gazikə, bşla wərə çəm mən. Şyvan rabu peşje kət bşrə çəm. Dəwreş got: Dıxyəzi bşbi şyvan.

Got,—Bəle.

Kərə şyvan. Hərke həqe şyvane dən saləwəxtə se—car pəz bun, je wi kərə həft pəz u şand bər hogəça.

* * *

Zşvystan bu, hogəce wi rabun qşzyla, aqla. Dəste Həso zş male qətja, cu, Bşnəş nədit, kərije xəlqe dşşk qşrr bun, le kərije wi—tşştə pe nəhat. Hogəce xəlqe çarəke qşrr bun, le kərije Ahməd çije xyəda ma (nave xyə gyheribu). Çav bşhare hat, gotyn:—Wəlləh. hogəce Ahməd tşştə pe nə hatje; çav hatə Dəwreşe Nəryhra. Əwi leda, hşlda tyçarək. Dena xyə da, hogəce wi tşştə pe nəhatje. Hogəce xyə dşşk fşrot u Ahməd hşlda anikər bər pəze zijaji. Həqe wi çarəke təzə kər.

Ahməde tə cu bər mija. Sər kətə mija. Mi zan. An berije, pəz idi dşdotyn.

Rozake mik naje berije. Əw radşbə dəst dave, sər xyəda tinə. Mi xyə bədbə, bşşkoka wi dş qətinə u xənçərə.

wi Bьnəfş dьbīnə. Dьbe: Wəllə, əvə dəstgьrtijə mьnə.
Əvə dy salə—hatjə, nəwərə xyə éjan kə. Berī zī bьn
pəncərə Bьnəfşejə. Həso we nas dьkьr, le həmə bərə
Bьnəfşe nas nədьkьr. Merьk dь həlja. Cot: Əvə xəncərə
pьştə wī, wī saxī mьn ditjə, wəxtə əwī əz ditьm . . .

Əwī rabu pəze xyə bьr cərə. We roze zī baran hat
u pəz anin gьnd.

Həso tər-şyl bubu, səkьnibu. Disa rabu pəze xyə
rakə, bьbə hərə. Bьnəfşe ty kəsira xəbər nədьda, we ro-
ze dəvə we vəbu, xəbərda, got:—Xyədə xьrabkə male,
əvə şьvana tər bujə, təlil bujə. Əvə ve şəvə we cawa
hərə bər pəz.

Dəwreşə Nəryh goteda: Bəle, wəki isal tə xəbərda,
bьla adbə, işəv səb xətre tə əz hərym bər pəz. Rabu
cu dəwsa Aһməd. Aһməd zī ledə hat bər təndure runьşt.
Bьnəfşe bь xyərə got, əze mətələkə bezym, cьka cь dь-
bezə, əz wī naş dьkьm, həmiң nave kyre mьn zī Həso-
jə, ty kəs zь gotьna mьn fəlm nakə.

Got—Xəncərə Həsoje mьn madanə,
Şəwqe dajə élba şir, berijə mijanə,
Par vi saxī Həsoje mьn disa şьvan bu,
Isal dь wī şьxylī, cəm xəlqe bər dərjanə.

Əwī got: Wəllə, əvə əz naskьrmə, dyh xəncərə mьn
ditjə, əz nas kьrmə.

Disa got: İşəv şəvə, şəvə rəşə,
Dəstəke Həsoje mьn bist u şəşə
Şajşə məkə, dəstəke tə məzyn təli Bьnəfşə.

Də luri, luri, luri Həsongé mьn luri, deya
tə evarda we re kəvə

Got: İşəv şəvə, şəv şəlijə
Gyhera Həsoje mьn əvə hərije,

Өз мәрүмә хуәде нызам сь зьмани сәрвәхт
бькьн.

Дә лuri, luri, luri Мәsonge мьн,
Деja тә еvarda we re кәвә.

Хасija we got: Сьга ty ішәv рәһәт nabl. Дәwреҫ сь-
be we. wәрә male нә?

Вьнәфше got:

Хасija мьн льbsi кәре,
Хасija мьн льbsi кәре,
Ty фәм naki ty хәбәре,
Ішәv рәштър ty мьн nabini әвә дәре.

Дә лuri, lawo, luri . . .
Хасja we хәjди, да reja хуә cu,
Got: Мьнra gotjә—льbsi кәре.
Вьнәфше got:
Luri lawo, luri.

Ландька Мәsoje мьн dara dare тәзә,
Мьне данji сәр hostaki be хәбәрә,
Мәso рәбәно, dajka тә еvarda we re һәрә.

Luri lawo, luri . . .

Вьнәфш rabu, cu дәst әvit Мәao, got: Мәso, ty сьга
isal dy salә Дәwреҫе Nәryhra buji ҫьvan, ty zu бьһаті
әм бьсина. Cu тәwла һәspe Дәwреҫе Nәryh, dy һәсп
данә дәрхьстьне, кәл u мәле (hur—mure) хуә лекьрн u
рәvin.

* * *

Wәhte рәве Мәso кьrky bazo бәр бь mala mire Әрә-
ba; мәрәм дані ky һәрн elа bave Вьнәфше, le Вьнәфше
әw jәk нә һьшт, got:—Мәso, сәре мьн бь qyrba, әмьге

мын бь гори, ты савани гә һаз хуә тунәји, нә һәма ба-
ве мын әз дамә рәвәндьне, нә һәма әв бь хуә бу сә-
бәбе мә, иро зи ты дьхуәзј һәри бал wi?

Gava, ky Hәso әva jәka zi бьһист, дьһа тәрәва һатә
нав сәве хуә, бире һатьн роze zaratja әwl, әв роз, сь-
рах ky баве wi бь дәсти хylame аqе һатә кустьн. Gәлә-
ki кәтә nava мьталә, кур u дур фькьри u һеһьр зь һәрду
сәве бәләк нотьли тәвија баране рәһанд, бу isкә—iska
wi . . . Бьнәфш zi бәг хуә кәт, кyre we дьгьриа u дамә
ке we һәвәрәһе ль сәр рьһта һәспа bunә гьsas.

Le әв jәk awqa нәкьһанд, zurre—zurra гyre бьһа-
ре Hәso һәһjar кьр, әв сәр һәмде хуәда һат, меранia
wi һатә u һәма зь сәр рьһта һәспе хуә дрези Бьнәфше
кьр, ramusanәкә кур u һәват даје u мьqими готе: Бь-
нәфш, сәре һәспе vi alida кә, әм idi насьн сәм ty аqaji,
һәму аqа zi jәкьн, әм гәрәке дuri wan һәгьн u һәрке
wәxt be һәјfa хуә ze бьһтиньн . . .

Dәqәке сьфәте tari һәwqвәда, Бьнәфше zi Hәso һьз-
кьр u кәnja . . .

Hәso gava әв jәk dit, хuna wi дьһа қәлја u хәбәра
хуә дуҗар кьр: Dәlala мын, ты сјаје һаңaji бьһндьһьни,
әм дьсьн we. Ль wedәре zi әме гynde Jәkmale секьн.
Ль ky нә аqа һәбә, нә бәг. Әме zara zedәкьн u wana
бьдьн фәткьгьне, wәki һәму аqа u бәг нәјаре мәнә,
wәki әгәр be сәмте тәви мәрьве minani мын хәбатқар
һәqе һәр аqа—бәгәкира дәрен . . . Әме һәму һьван
u gavana dora хуә бьһьвиньн u һәркьн.

* * *

Сьбә pak бу, heza мәрәве mala Dәwreһе Nәryһ
ре һәһjan дәрәqа рәва Бьнәфше. Зь we һәнда һәwер

daqət, Dəwreşe Nəryh hatə male, nə zənek dit, nə kyrr,
nə şvan u nə həsp, heza runyşt sere xyə xyst, əw ky
we gave Həso təvi Bynəfşa bədəw lə sere eljaki bəlynd,
nava heşnaje rəngawazida runyşt bun u kef u hənəke d-
ne dəkəryn .

SIRAS

MƏME U ƏJŞE

Əw kızan xort bu, wəki çlda çan nəda, əw sətə dyl
bu, wəki dş xyəda nəşwiti wə şəve.

We şəve, şəva saji, Əjşe zş hive şəwq vədəda, we
şəve, şəva əvine. Əjşe ysa bədəw bu, zş hive sərlytş,
zş roje zərtş bu.

Əwə notlani zşnared məmləkəte bave xyə—gələki
kybar bu, minani təjre Simşrr—sərbəst u sərlynaz bu,
minani merxasəki nəvdar bu, bəzənə bəlynd bu nola da-
ra sərlyngdare, nola sərake bu, əvəd we məryv dşgot je
şeranş: awqas zərbədəst bun.

Ysa dem qəmərə bədəw bu, ky rojerə dərđəkət u
məryv həwəs u hşzməkar bu le bşnerja. Le wəxte herse,
minani baje Same dşnja be rşsq dşkyr.

Əjşe jəkə ysa bu.

Nava we məhdleda tək Məme bu, ky Əjşe xyəş hat,
əw bəgəm kyr, Məme zi bş dyləki na, bş həzar dyl əw
həband. Məme, Məmeje dəlale dyle Zozanə, əwi səqa kə-
sək sər xyə bəngi kyrşn, səqas zi be xəw u səwdəsər
kyr—əwi Məmeji.

U caxe mşgraze Məme u Əjşe bş həv bu, Zozana
pir, çar dşn, tərə—çan bu, hat sər bənga bəre, notlani

qizəkə cardə salı zir u sərbəst viali — wiali dəfətli, də-
rəqəsi.

İda əw Zozan ninbu, ja ky dədəh salja xyəda təwle
u pange aqə paqəş dəkyr, səbe həja evare sakare rex
lə sər pəşte bun; çaritija zəned aqə dəkyr; həta nəvtən-
ge quzi təndure dəbu, loş vədkyr wəkə bəzyna aqə u
kərdəpək hərtəm də bən pəcəngada bu.

Gə mərumi, bələngazi, sə av u hesər u zəluli... hə-
ta Məme dəhişt, dəste wi dar gərt; Zozan dəha pirbu,
zə tytar kət.

Məme bist salı bə Əjşə hizdəsalira əwqa lə həv dəha-
tən, ky gava təjre Simər lə ru əzmin dəfərja — Məme u
Əjşə dədit, necira xyə bir dəkyr, necir zə nav ləpe wi
dəkət u bə ditəna səva, bə myhbətə dəla dina xyə dəda
hərdija. Gələk çara mənəgije ərd pəkol dəkyr, dərəqisi,
lə gava Məme u Əjşə dədit, zə əşqa hərdja hər təşt bir
dəkyr, pəşt lə bər Məme u Əjşə xwar dəkyr.

Əjşə bə əvinja dəla Məme həband bu, zə we zi əşq
Zozane pəjda bubu. Həmu zi bə zəwaça hərdyara əşqlu
bun, həmu zi kəfxyəş bun, gəşk zi şabun wəki mərəze
Məme u Əjşə bə həv bu.

Le Tahər aqa təvi we əşqə nəbu, nəkənja, də xyə-
da wərymi; zə kərba xyə kəla, zə çəgərə nəlja. Hersa,
kəf dəve wi kət, cawa ky həspəke ty zəf çərیدا bədeji
təlhane we rabə kəf dev kəvə.

Əwi bər səve xyə dit, ky Məmeje — xylame wi Əjşə
stənd: zəf bər xyə kət, də xyəda nəhəci, we bə təqja...

Əva əw Əjşə ninbu, ky Tahər aqa bə dəstəki ysa
dəfənd, wəki həta iro zi sərə wi dəgərə. Çarja bər dəre
mala wi — pəşbəri aqə səkəni bu, re nədəbu aqə, təbəsti

dabuje, b̄ aqara ʃərr k̄r bu, ra ruji ruje aq̄e bubu: je Tah̄r aqa.

Le ida aq̄atija wi z̄b k̄e rozeran̄e, c̄ənd q̄areka h̄e-
zaj̄e, idi, ky xylam peʃje le b̄d̄r̄e; ja əwi q̄əbul k̄r bu,
xylam ze b̄st̄in̄e, n̄əbu xyre wi. K̄əsi di bu, xylame m̄ə-
r̄b̄v, rab̄e, ja aq̄e ze b̄st̄in̄e. Z̄əf zi Əj̄ʃe M̄əme h̄z̄k̄r-
j̄ə? z̄əf zi M̄əme m̄̄raze xȳə b̄ we h̄ys̄l̄c̄əmalera k̄rj̄ə?

—N̄ə əw b̄ xȳə aq̄aj̄ə u h̄ər t̄ʃ̄ti b̄ərə əwl̄n̄ ḡə-
r̄ək əw b̄ xȳə t̄əm b̄k̄ə . . .

U f̄ərmana Tah̄r disa rabu; ḡəzi əḡit əfate xȳə k̄r,
le b̄əri ḡȳʃka d̄əji l̄ M̄əme k̄r.

Əwi b̄ kybar u b̄ f̄ərman got:

—Hun ve roje d̄b̄in̄n̄, h̄əta ky ro disa be vi saxi,
ḡər̄əke hun nava xylamed̄ ʃəx ʃəwadda b̄n̄, w̄əki Zilana
k̄okb̄rr̄ b̄k̄n̄, xȳəlja t̄əndure d̄ s̄ər wanda bez̄n̄g
b̄k̄n̄.

—D̄ə b̄l̄v̄n̄, xȳəde k̄om̄eka w̄ərə b̄ . .

F̄ərman u əm̄r̄e aq̄e bu, got̄na wi h̄ər t̄ʃ̄t̄ bu u
M̄əmeje d̄l̄ b̄ x̄əm v̄əḡərja—hat̄ə— male.

Dy hes̄r z̄b̄ c̄əve M̄əme p̄ək̄jan̄ u b̄ərzer glol bun.

—Na, M̄əme d̄yle xȳəda sewri, b̄ra d̄yle Əj̄ʃen̄əq̄y-
s̄ə, b̄ əʃq̄ k̄ənja u wanra got:

—Əj̄ʃe ʃan̄, d̄yle xȳə l̄r̄ə b̄k̄ə, z̄ənded xȳə zi b̄-
ʃ̄d̄in̄e, w̄əki k̄oloz̄e M̄əmeje xȳə q̄ot b̄d̄r̄i u ruje Əj̄ʃa
m̄əlul b̄ ʃəwat ramusa, ramusa c̄əved we r̄əʃ b̄lək̄.

Əwi dajk h̄əmez k̄r u gote:

—D̄ja m̄n̄, d̄əjne xylamt̄ij̄ə, d̄əjn̄ ḡər̄ək v̄əḡər̄in̄m̄.

—Əj̄ʃe b̄n̄eri, b̄ra d̄yle we n̄əmin̄ə, porre s̄ərə t̄ə-
zi r̄əʃ b̄b̄in̄m̄.

U w̄əxta M̄əme cole l̄ s̄ər p̄ȳʃta h̄əspre ʃ̄r̄id̄ d̄ȳda:
Tah̄r aqa heza b̄ d̄yl̄əki r̄əh̄ət run̄ȳʃt̄ n̄ȳmeze. Əj̄ʃe u

Zozane zi wəki dyle həv xərab nəkən, hesyre xue minanl tavlje barane d̄b xueda d̄bqurc̄mand̄n.

* * *

Şəş sal hat̄n—dərbaz bun: şəş çara dare bije kyilk veda, le sala həfta, gava ky we disa kyilk veda, Məmeje Zozana pirə rəbən l̄b Əjşa məlul dihar bu . . .

Tahar aqa zi c̄yl çara çabk̄r, c̄yl çari zi çer̄band, wəki b̄rəvinə, əmma Əjşe, əw Əjşə bu, ky qə həsty zi navit nava d̄əv u qiled wi, xəbəred wi kapəkək həsab nək̄r: mina merxas̄a kybar ma u koloze Məme qot k̄r, s̄ere wi s̄erf̄n̄az k̄r, d̄yl da Zozane, z̄b we d̄yl st̄ənd u b̄b xudana ənje xue əbura xue k̄r̄n; həwçəjl ty qul u b̄əndi nəbun . . .

Əjşe, nola k̄əvodka b̄er z̄bnara; minanl hiva glov̄er b̄əri evare rabu b̄er p̄ənc̄ere, pala xue daje, hərdy ḡyr-c̄yke surəte xue k̄r̄ə nava dəste xue u reja d̄rez meze k̄r.

Əva əw re bu, wəki Məme teda cu, wəki roje həzar mərv̄ d̄c̄n̄ u z̄b wana zedə z̄b wi alida ten o Əjşe, hər ro d̄erhəq Məmeda p̄r̄s u həwal d̄k̄r.

N̄ha zi b̄b ç̄rida sjar̄eki həsp̄e boz d̄hat. Ənja wi xuda bu, ba l̄b p̄eş̄e arxal̄x d̄x̄st, l̄b həv d̄bz̄v̄r̄and. Əw idi neziki p̄ənc̄ere bubu u xərib—xərib meze d̄k̄r. D̄yle Əjşe nola c̄v̄ika d̄avit. D̄yle we qyloz d̄b̄bu: h̄m ş̄abuna, h̄m k̄ərba . . . Əwe m̄yle xue həzand u got:

—Sjaro, s̄ere m̄n̄ b̄b q̄yr̄ba, əm̄re m̄n̄ b̄b gori, k̄ərəm̄kə, p̄əj̄ə b̄ə, Məme m̄n̄ isal həft salə c̄uj̄ə əsk̄ərije, k̄ərəm̄kə, w̄ərə, nane mə t̄əm b̄k̄ə u bezə ty z̄b k̄əd̄ər̄ijl, k̄ijl, k̄i nini? Əḡər ç̄abək̄ə xer həj̄ə, pak, əḡər—na, b̄b xer u s̄yl̄am̄ət d̄b reja xueda həri.

Əwi sjarl zi wa got:

—Rənde, nan u təxte tə zədə bə, şen bə, kemasja tə tynnə bə, şəva işavin, mevane təmə.

Nava hər həft salada—əva mevana zə gəşki sərbəstər bu. Əjşe zə xəbəre wi nəxəjdi, dərkət dərvə, sərə həspə wəstijə gərt u wəxte sjar ze pəja bu, həsp bəgə təwle, gəreda u em təzi bər kər.

U gava zəvərri, şunda hat, xərib bər bə oda xyə bər. Əwi zi təvəng, şur u mərtəle xyə zə səty xyə anı xware, zə stunedə darda kər, bə dəstəki qoloz zə sərə xyə dərxəst ky xudana sər paqəş bəkə, Əjşe kərə axin u axin o kəsəra we həft sala nola cəmə bəhare lə həv kəvə, təvi həv bu, kərə qirin u pera pera xyə avitə pəsira Məme, dəlalijə dble xyə.

—Wəj Məme, wəj Məmeje be bəxt, ty bə sə fən u fela hatı?

Məme zi dəgot: Le ki dəkarə bə sinore tə kəv, bər malja mənə dəlal.

Əjşe lə sər singe Məme, Məme zi sərə we həmez kər u bə ramusəne şirən—ky u dərdə hər həft salə drez bə çarəke bir kərən.

Məme got: Əjşe çan, də hərə, məzginje bədə dajke, wəki be sobəta bezə, xəbər bədən.

Əjşe got: Ax, Məme mən, bəhelə dajka pırərəbən işəv rəhət raze, səbe xəbər bədən, nəha şir u mast bilyəm—bəxyn, vəxyn u kəf bəkən . . .

Məme ty təşt nəgote, bəzən bala Əjşe əw tər kər bu, hənə şir vəxyar, lənge xyə şuşt u bə şəwqa hıve həvdy həmez kərən u kətən çl nəvina . . .

Gava ky səbə gəwr bu, Zozan zə çije xyə rabu, se çara zə dyl u çəgər „ax“ kəşand, se çara gazi „xyəde“ kər.

Əw zi zə dərdə Məme bu, ky d̄həlja u d̄maşja. Nava hər həft sala gələk dərd u kyl d̄le xyəda xyəjk̄r bu, ky d̄l d̄da Əjşa tərjan, wəki ysa məlul, wəki ysa b̄ h̄srət, m̄raz c̄vada mabu. Əwe mykyrja Məme d̄k̄r, c̄ve we l̄ reja mabu.

Xuna we həla d̄k̄lja, zənded we he sər bənga çah̄ltije bun, əwe dəma dina xyə d̄da bəz̄n̄ bala Əjše, ax d̄k̄r, xun d̄k̄şja nav d̄le we, m̄raze we z̄ səbəbja Məme; c̄vada mabu, d̄le we d̄sut.

Zozane wəxta ky çl̄ n̄vin qatı sər həvdy k̄r, ne-ziki bəqirije bu; Əjše wedəre hərt̄m̄ k̄rke n̄meze dadani, wəki Zozan n̄m̄ze b̄k̄, wəki z̄ xyəde tyala hivi b̄k̄—d̄rəqa v̄gərānd̄na Məme u səbrk̄r̄na xyə u bukeda.

Zozane sərə xyə həzand u got: Həj ḡd̄l̄ Əjše, təgelo bir k̄rjə, ərə, r̄nd̄ka m̄n, qemişi tə n̄b̄m̄ . . . gelo c̄ n̄fa x̄rab k̄tjə qəlpe tə, ky tə əw ş̄xyla nava həft salada bir n̄k̄r, tə iro bir k̄r . . .

Zozane z̄ xyə halara d̄got u d̄b̄land. Gaxə z̄ sər t̄xtə r̄ja bu, cu b̄r b̄ t̄wle, wəki k̄r̄ke n̄m̄ze bi-nə, həw n̄heri hirinja həsp̄ki k̄tə ḡh . . .

Zozan sək̄ni.

Xyə f̄k̄r̄l̄ u got:

—Əv c̄ d̄nge həspa te . . d̄b̄ə həsp̄ t̄wledana . . mevan be m̄n, x̄rib—kyra hatjə, be mala m̄n, həsp̄e wi zi t̄wleda b̄k̄ hirə—hir?

Zozane b̄ dawa derə c̄ve xyə t̄m̄z̄ k̄r, çije ky hər ro vala bu, iro b̄r af̄rr̄ həsp̄ki bozi kybar ḡreda bun . . .

Zozane disa xyə u halara got u b̄l̄nd, got:

—Həj gьdi Əjşe, paşi Məme mьn, dəng—sədaje mevana bьkəvьn bər gyhe mьa, ty zi bər mevana həri beji, çabe nədi mьn . . .

Сьма mьn slanet u hyrməta mevana bir kьrjə, mevān, mevane xyədenə. Nə, əz сьqas mevana hьz dьkьm, əwqas zi Məme xyəji taje təne hьz dьkьm . . Həj gьdi Əjşe.

U lьnged Zozane çar dьn şьdjan, nava wan hər həft salada nьmez çara əwlьn bir kьr u bər bь ode ləzand, ky Əjşe wan həft salada teda radьbu, rudьnьşt.

Zozane dərə ode vəkьr u cu hyndyr. Odə tari bu, tirkək tave avit bu hyndyr; da bu sər çi . .

Zozane hьzьngək kьr rahьşt u cəve xyə mьzda. . . u nьškeva got: P! bь sьmьla, əva сь təvajə . . .

Əjşe raza bu, kələka we zi zьlamək. Əwi bь əvinti Əjşe həmbьz kьrbu: dəstək dabu bər sərə we, jək zi bərra bьr bu, həmez kьrbu, əvintja həft sala pe gьrt bu u kət bu xəwəkə kьrə şirьn . . .

Əwe got: Həj gьdi Əjşe, gəlo namusa tə cawa namus bu, tə kьr bьn pe xyə. Mьn ronaja cəve xyərə Məme məzьn kьr, Məme xyəji—xəribi xəribstan. Məme əvahəft salə cujə əskərije, сьto namusə lь tə, Əjşe çan, tə qəwl qrare həft sala pəpəskьr, tə koloze Məme mьn bəzər kьr, ty kəti nav çi balgije lawke zьlam . . .

Tamare Zozane lь həv kətьn, kərba xun teda mьсьqi, xuna we təvi həv bu, qəwat we bərəv bu u be həmdi xyə neziki stune bu, сək u rəxte mevān bь stuneva dərda kьri bun. Əjnaluja wi zi lь wedərə təmbьz u hazьr kьri bu.

Zozane əjnəlu bь fəsal gьrtə dəste xyə u bь hərdy

dəsta məhkəm gərt. Səftə lule dəneri u paşe sərə we nəziki mevanə Əjşəji həz kəri kəri . . .

Zozane got: Gə zylaməki əgite, əze meşa wi həma zə təxtka əniyə bəgərəm . . .

Cot u səkəni.

— Na xer. Əjşe çan, nəbu, ysa nabə, dəngə əjnaluje we bəla bə, gund u çiner we bəbhen, dənjaje mə bəhəsə, Tahır aqa we səh bəkə, də e wi we şa bəbə, nave tə kəvodka pərbələk we xərab bə, nave buktija tə həfşalje we roda hərə. Məme mən zi we be, bəbhe, herşsa Məme zi we rabə u dəle wi we bəşke, sərə wi we bəzər bə, ida ruje wi nağrə bə xəqera xəbər bədə.

Paşda hat u əjnəlu stunedə dərda kəri.

Şunda zəvərri, hat; dit ky mevan zə ləzbune xəncərə xyə sər balgi həştjə, banz da; həlda, cəka we xəlas kəri, şəwq kətə xəncərə, cərusi u dora sərə mevan bəri u ani; həzand.

— Dəbək qəwəta mən kem bəbə, Əjşe, həj gədi Əjşe, dəbək zə dərbəke nəje kuştə—ərə!

Əjşe çan . . . əva zylame hani əfat we zə dərbək Zozana piri bəməre? Na, dəbək saq bəmine, dəng dənjaje bəla bə, iza xəlq bəbhe, nave Əjşe xərab bəbə, Məme zi be, səh bəkə, bə əngərre, dəl zi təmul nədə, bəşke . . .

Xəncər zi şunda da, kərə qave . .

Hər dy çahıl hə xəwa şirənda bun . . . gyləşq dəbun. leved mevan iə həv dəsun u dəhatən.

O, ramusane Əjşe, ramusaned bə şəwat u bə ağır mevan gələki xyəş hatbun u əw də nava xəwa kəbirdə zə ramusane we hysıl çəmale tər nəbubu, dəste xyə zə nədəkşənd, zə surətə Əjşa Zozane xyəj kəri . . .

Disa ыrne Zozane rabun, çar дьн бьлөз бөрбь сөк u silьhe wi cu u got:

—Na, gөрөke zu бькьм, he һьшjar нөбунө, әзе хө-weda lexьм, әгөр һьшjar бьн, ida зөftа мьн дөрө u шь-xyle дөст pe кьри, we badьhөwa һөрө, әme yнда бьн...

Zozan дьһа neziki silьhe mevan bu, sorani кьшанд ky һөрө lexө u got:

—Aqьle мьн зь әви дьбьrrө, әva we sing u бөрө wi хьлас кө u wөкө byһystөke zi we дь ёrdeda һөрө. Dөng хөлqda дөрнакөвө, хөлq сөһ nakө, soranije qөfөsa wi хьлас кө, we byһystөke zi дь ёrdeda һөрө. Дьле Та-һьr мө рөһөт nabө, nave Ёjше бөла nabө, көfa Ёjше на-ке, Mөme zi наьngьrrө, дьле wi хьrab nabө... u çar дьн, zөnded Zozane һөv шьdjan, o disa көла we rabu, xuna we төви һөv bu, әwe sorani зь nav porre Ёjшера да сөр sing u бөрө mevan. Mөvan зь шөwata бьrine wөлгө-ja сөр келөка дьне. Zozane дьһа sorani бь qөwat hьl-кьm кьре u sorani зь singe wi дөрбәзи ёrде bu—гьһiштө doшөke u wөкө byһysteke zi ёrdeda cu.

Zozane wi сaxl һьzьngөk кур rahьst u Ёjша buk mezө кьr. Ёjше wөki, ky зь wөлгөrrандьна Mөme һьшjar bubu; rabu сөр хьә, runьst u be һөmdi хьә сарньkal mezө кьr, сьfate Zozane гьлөшq ньheri u he haz ledana Mөme тьнө бу.. le xuna sor дьһа сарһьlqө гьrt бу. Ёjше һьше хьә бөрөви сөр һөv кьr, Mөme хьөji дөләll me-zө кьr: soranije сөр sing dit u һөр тьst фөm кьr:

Ёjше paше ль Zozane ньheri u зь пера дөст авитө porre хьә, qөfш кьr, ani xwar, кьrө qirin u got: Wөj Daje, тә сь сөрө мө кьr, Mөme мьни ёfat әva һөft sal bu—хөрibtijeda bu, шөrr кьr, ньhat кушьне, qө бьrindar нөбу, тә сь кьr, wөj, daje, u Zozane zi фөm кьr, ky

Յիշե աւ Յիշե bu, wəki koloze Məme qot ցրտ, Məme ky
ysa be mьraz ma бь десте Zozana pirə rəbən hatə kyš
tьn u Zozane sorani зь singe wi hьkьşand: pele xune
viall—wi davitьn.

Zozan kətə sər бьrine, le xune sьfəte we hьlani...

Zozan idi kur nəlja: Ax Məme, Məme, Məme, dja
tə sewijə, dja tə qьзьkə, məlul Məme, Məme... ax
xuna kyre mьn bərə, Ax Məme.

Յիշե malьrabe, mьn Məme бь дести хуə дərdajə,
həft sala cujə əskərije, kəsi qemiş nəkr dərba хуə ledə,
le həma mьn porr kyrrə, mьn mərum, bəlongaze, mьn
dəlule бь дести хуə дərda. Əre Məme çan, Məme, ax
Məme mьni təri—çan be mьzar. Dja tə бьra бьbə gyre
cja, Məme. Məme, Məme, бьra дьne aləm səh бьkə,
dja tə deran сь sərə tə u хуə ani. Dja tə deran—deran
бьra sərə хуə kyrkə həft duzuna, panzdə kəra, paşi Mə-
me mьni taje təne.

Յիշե got: Zozana mərum, ty dəng naki, le ty por,
u gylje mьn kyrr naki, paşi Məme, le дьle Tahьr bəge
le rьhət naki u wəxtə hesere we u Zozane eьvada za-
həbun:

Wana taqbutək Məmera cekьr, dəlalije de, kyštije бь
дести dajke danin nave: Dajke taьut hьlbьri dani sər mь-
le хуə merxase; nalja, kaljə, u məhələ-məhələ gərand o təne
paşə dərхьst sərə ejaşəzarin, təwri бьbьnd: Ь rəx heluna
təjra eəlkьr, wəki əw təjr tьm зь we бьbьndaje дьnja
cərx u fəlake mezə бькьn. Յիշե бьbьնьn, we Յիշե, ky
koloze Məme həft sala qot u sərфьnaz kьr u we disa
хуəjkə, ky Məme hers nəbə, дьle wi хьrab nəbə . . . . .

V- TOËOVENTS

BAKU

(KƏRIK)

* * *

Mitinge pala zedədə bun, gələk çara 15,000 mərəyi zedətr miting dəkərn.

Roza şxylbərdanije həfta, sədırtja komita Bakuje mitinga təmami əlam kər, ky zə bəzer gərəke dərbuja-

Əw çije kəşkəri zə mərkəzə pala dur bu, ləwra zi lə wedərə 6000 mərəv bərəv bun, dəha hənək, əw ky, sər we nete bun, ky gələke bərəv bən.

Məzəne nəhje zi lə we dəre bu, wəkə cəndsədə qazax zi lə we bun—ofisere wan zi perə bu-

Miting vəbu, je ky we bə xəbərdanə peşdə hatən, həmuja zi dəreğ pərsəkədə dəgot, ky lazımə peşja xydan mədən u fabrika mubarəzə bəkən, şərr bəkən. Nəşkeva dənge muzika əskərije hat: dəha je səsja bu ky xəbər dəda.

Kyuli zi cəvnyheri bun . . .

Cəvnyheri bun, ky qazaxe bəvezən sər wan, gələki hiyje man, le ty kəs zə çije xyə nəlyrty; tənə dənge dakladvan dəhat.

„Gərəke mubarəzə bəkən həta ky kytəbune, həta altkəryne“.

Sər zinə həspə-runəşti ofisere qazax neziki dakladvan dəbə, səmele xyə ba dədə, pərax dəkəşinə həta sər cəva, dəkə qurın:

—Кыта бькә . . .

Їымаџт мина pele ave сәрһәвра дьсә, сьх—сьх зь-
џije хуә дьһәзә u мәрәвн дьgot әw pele гәџи дьран бь
һәвра dang дьдан:

—Bezә, дәст pe бькә.

Dakladьan џar дьn дәст pe дькә „ynda бә zorbәti,
ynda бә kapitalizm . . .“

Massa zi дьwәкline „ynda бә zorbәti, ynda бә ka-
pitalizm“.

Nьџkeva зь сәр сәре 6000 мәрәви бәjрақа рәngal
minani alava едьгә sor—дькә firgә firr.

Peled мәрәва дьһәзьн, џardьn сәр һәвра дьсьн, дь-
рььтн u әскәре qazex дьхугьсьн, ky џьmәte бәла бь-
кьн, miting дьзмьне wanә. Massa дәст бь strane дькә
u durez дььн, дььнрәj бәjрақа sor. Qazax џьmaџte бәла
дькьн, џergә сьqa дьсә, awqa кем дьбә.

* * *

Hәma we дәme, disa бь һәzar—һәzara ь Bala-
xane miting тәџkil bu. Әva mitinga бь хуә—хуә saz bu.

Levon zi wedәre bu; әwi gyrra de нәкьr u minant
bave хуә дәnge хуә бь һәzar—һәzarra бььнд дькьr.
Әw zi тәви џьхyle хәbat һьџtja bubu, roje тәne џarәke
дьсу mal u мәрәm дькьr—bave хуә бьqәсьдә.

Әw zi nava џьmaџta рәџdә сәкьni bu: nava һәzar-
һәzara u we тәqmine бу, ky әw бь хуә zi дәрәџкә
wejә. Әwi zi nolani bave—mal ьlr кьr bu; дәрәқа gәlә-
kada дьькьrи u дькәwдьrи.

Әw бь хуә бь we mәssaera jәk bubu: тәv wan bu-
bu xun u goџt.

Levon zéf pak gyhdarja dakladvane éwlyñ kыр: әwi dakladvani zi--notłani bave wi dьaxaft, әjni ysa, sawaky bave hәrro zera dьgot. Levon gyhe xyә da sәр gli—gotьne wi u mәрәм hәbu hәр sәwtәkә wi fәм bykә o sәр-wәxt bu, kь әw zь dьle wi хәbәр dьdә, mәрьv tьre jeky dь axaft bave wijә, wәki ve gave, nava we mitingedә, dь rәng u ruje palәki urьsdanә: porre wi cur bubun, dәnge wi dьha tәqbl bubu, qәremoke sьfәt tьnә bun u hatbu sәр bәnga bәre, ja çahьltije.

Nьškeva massaje dәste xyә ь hәv хьst u kьrьn urra. Levon zi dәste xyә ь hәv da u kьr urra. Dәsthәv хьstьna wi, dәnge wi tәvi dәnge hәzar—hәzara bu uәwi fәм kьr, ky bь xyә—xyә bь we çьmaәtera jәkbuja: bujә dәрәçәkә we.

Dakladvanәki dьne zi rabu axaft, çьmaәte dәst hәv-xьstьn u kьrьn „urra“; Levon he dakladvan nәdit bu; әwi zi dәste xyә ь hәvхьst u kьrә „urra—urra“. Әwi hәla dьkьr gazi, u hәma we dәme әwi dakladvan dit u әw dakladvan naskьr; bave wi bu.

Сәve Levon ronaji dan, mәрьv tьre brusкәke ьwe-çьmaәte хьst u hәmu dәр ronaji kьr.

Virab dәst bь axaftьne kьr. Qәremoke sәр suret—qurçьmi bun u gәlәk bәlәngaz bubu; сәve wi zь be хәw-e wәrьmi bun, le zь хәbata hьzкьri, mәрьv dьgot çәmal-dьdьn; xuna Levon dьha kәlja. Mәрьv tьre әw zь әşqә-lәrьzi u çi bь çi bu rьsas u gyh da sәр хәbәrdana bave.

Axaftьna wi zь dәnge çьmaәt—mәxluqәte nәdьhat sәhkьrьne.

Levon mәçal—mьmқan nәdit, ky dәste xyә ь hәv-dә, әwi gyhdari dьkьr u bәр xyә dьkәt ky dәnge çьmaә-

te ysa çələb çələbi bəynd dəbə: dənge bave nədəyhiştə wi.

Virab disa dəst bə gylje xyə kər; əwi kylmed xyə bəynd kər bu u bə zəqm dəhəzand. Le baje we gave lə porre wi dəxst u porr bərə—bərə təvi həvdəkyr, lə həv dəqəryəand.

•Əm xəbata 8 səhətije dəxyəzən, dəxyəzən ky zə bo mə məktəb vəbən, əm tətore çymaətije dəxyəzən, ysa zi vəkəryəna nəxyəşxana; zedəkəryəna ajlxə xyə bə bəst sələfi, əgər əw pərse zorən nəjnə miasərkəryəne, əme disa u disa mubarəzə (şərr) bəkyən“. Levon dy palə veza çymaəteda dit; dit kylma bave xyə. Bə təqmina wi səre bave gələki bəynd bu, vişka pəş wi; bə bəyndaja xyə nədəyhişt səre wi: əw vişka bə tənə u rəş . . .

Virab kyta kər u pəja bu, şuna wi paləki dəne gərt; wəxte Levon tynəbu, ky gyhdarja gyl — gotyne wi zi bəkyəra, çymki zə pav çymaətera bər bə bave dələzand, ky wi bəbinə, wi bəqəşdə.

Virab pava çymaəteda səkyəni bu, xuda bu u gyhdarja dakladvan dəkyr. Həma we dəme jəki əw həmez kər. Cəve Virab çyrusin. Əw bə deməki gyləşq bu u əwi wəxtəke kyrre xyə ramusa. Wəxte ky kyr də həmeza xyəda dit: hər cətnəje (dəşwarije) pəşije zə bire cun; i bun u bərci bun zi bire nədəkət. Mərv təre ryne wi u tamare ənja wi təvi həv bun; xun le kəlja; bəəşq təzi bu, ty cətnəjl bər cəve wi nə dəhat.

Virab səkyənbune şunda pərs kər,

—Qə hāle dja tə cije?

—Fakə, əze hərmə bezme, mən bave xyə dit

—Өзе иро бемә мал.

Бав у кырг рује һәв нһерин, Virab got:

—Дьбәк һун бьрсинә?

—Хер, әм бьрәи ниньн.

Levon бьһист, кы баве ви һәвалбәнде комитеја тәш-
киләта хәбәһьштәңејә у комите гав у сәһәт дьхәбьтә,
һәмә зь we зи wәхте баве тьнәбу, кы бе мал; нькарбу.
зь wi ҫьхуле гәләки ҫабдар дуркәта, гәрәке ҫөв у роз реҫ-
ја хыдан һәбунә ҫәрркьрна.

Ньҫкева дәңгед урра һат: Virab у Levon зи зь ҫије
хуә рабун. ҫьмаәт we дәме һьнәки зь ҫије
хуә ләҫја. ҫәле дакләдван, иди хәбәр нәдьдан. Levon
we һәлә-бәләда баве хуә yнда кьр. әwi we wәхте гәләки
сәве хуә гәрранд — баве хуә нәдит у гәва гьмана wi
һатә бьрин: бәр бь Sabuncije львја.

Virab we evare зи нәһатә male, сьмкј, ҫьвәта комита.
хәбәһьштәне кьҫандбу һәта сәһәта cara—ја сьбе, зь sha-
ta cara ҫунда һәвалбәнде комите мәнзила ҫьвәтәда һәр
кәс ҫикйда пал дабу. сәнд һәб сәр әрде, сәнд һәб сәр
руньштәка у сәнд һәб зи һәмә сәр тәхта.

N. ZARJAN

TRAKTOR

Rozed paşyňyn je sandyna bñhare,
Gajed betaqet dy nava xetada hedi dñlyňyn.
Uñ her kolxolvanaki rençbər zanə dərəqə we,
Ky wana pençi sələf—sandyna xyə kərjə.

Hələ tənə pençi sələf, əw zi zə təmamja
plane,
wəki qrare pençrozijeda kəvş u əjanə.
Lə peşja wan bu xyəlja bññərr u çahyl,
Wəki hər dəqə şəl dñbu—tov çar dñn tov-
dñxyəst.

—Həvale sədyr, ida təqət tynə;
Qəwat ida gada nəmajə;
Kəne, dñgotyn traktore we be;
Tye bñneri, be traktor—ilaç mə nabə.

Ysa məbezyn, şaşjə, həvalno,
Traktor dərəng kət, nəha ida naje,
Le gərək sandyne bñkyn; bazo ha bazon,
İro roza mə—mryñ, jan zi zijneje.

U Məko məəe zə dəst qotankəş wəstjaji
dñstinə,

Dykə ho, ho, te bənga xyə bəre,
Şyñyke dññəzinə, dñbə u tinə
Lə sər gaje qydum kəti əwe dñşkenə.

Hələ—hələ ganə—disa zore dñdñnə xyə,
Çəv le dñwərymyn, məryv dñbe rəzjan!
Kalo çardyn kamlyke xyəji zarəyk dñnəgə,
—Gəlo nətəqə, gəlo ħur u ruvi nədə dər,

Le Mьko haz xуә tynә-gәrm bujә bь xaljera,
Dьha bь lәz—lәz ho dьkә—dazo.
Kotan peşda dьcә, xуәlije radьkә sәr hәv,
Mьko zi pera bь dьl u çan dьbә.

Le wana xurә-xurәk dьne zi bьhist dь we
dәme.

Hәr tьşt stәqьrri, wijali gьška hәvra nьherin,
U dәngәki qybә hat u byhyri:—
—Traktor hat.

Saro şofer bu, Saroje hәvale Karo,
Hәmuja kym zь sәre xуә dәrxьstьn u gon:
—Wәj bь xer u sьlamәt hati—
—Wәj sәr әvvara gьška dьçar kьr,

U bь dьl u bь әşqьk mәzьn әwi mьzul bun.
O zь nava çьmaştа gylәşq kolhozvan,
Traktor peşda hәzja—re da nәxşkьrьn,
Peşda cu u sәkьni lь sәre kәrza nivçi.

Şofer gazi kьr: Dә, әm dәst pebьkьn,
U rul gьrt dәste xуәji noqla hәsьni,
Mьkoje sәdьr zi got: Re tәmьz bьkьm,
U lawьka bь dьl u әşq dәst bь şьxyl kьrьn

Ida әsьr bu, roje xуәda bu sәre әije,
Zәvi bь pәncә xуә zer kьldaji kьrbu.
—Traktorazo, bәsә, tә sәhәt xуәşbә, wәstaji
Bәzo jale gynd, sәr pьrerra bazo,

Bьra be gyed bьkә wiqin, bьkә rьngin,
Bezә, әz hatьm, gьhiştьm, mьn nәhьşt bь
şәrmi,
Be Mьko dьbe-bьra, dьzьmьn rak haz ve
jәke hәbьn.

ƏM. ƏVDAL

LAWUKE DƏLAL

Xazıl bə tə,lawuke dəlal
myhba tə pərr fəkra zəlal,
kefa tə çijə, dənge təj ziz,
kyrre təməz, şirne əziz
Tə nəditljə rozed məlul
Ty nə buji dəz, ty nəbuji qul.
Səlam rja tə təzərra.
Şabun goti, əmre tərta.

ABDUL

1

Abdul zь wəlate əçəm hatьbu Rəwane, sawa palə kətьbu zavoda bəmby təmyzkьrне.

Вь хуəra səwaləki gəwr, krasəki sər çane хуə u qajşək ani bu. Çanda slamət bu.

Şьхуле wi rəhət bu,—kararice maşina qatkьrne vədьkьr, tuke rəmby zь bьң maşine dərdьxьst, le həvəle wi Ah-məd u Grigor zi tuka dьdrun, le Rza jək—jək dьbьr dьkьr vagona.

Həjşt səhəta şьхыл dьkьr.—nav wan 8-səhətada hь-nəki zi rəhət dьvu u nan dьxar. Çarna səhətəke dyda zedə dьхəvьti, başqə zi alyx dьstənd, bona wan səhəta.

Fьrçia xəvata vьra u wəlate əçəm zəf məzьn bu: xəvata wədere sətьn bu. Wədere hətə 15-səhəta dьхəvьtin. Nivə əmre wi zəlulijeda dərbaz bija, səva aqə, xan xəvьtijə, we şunda başqə zi xəvьtijə, bona sərə хуə хуəjikə, zь bьrcja nəmьrə, majna wi zi həmin bona xəvata aqə bijə.

Wədere şьхыл бь çurəki dьne bu, bərə əwlyн xəvata vьra xəvatə, nə zəluli bu. Vьra şьхыл bona wi əşq bu, le nə dьzьmьne wi, wəki zь hal bьkra, sefil bija, bərbь məq-bər bьsuja.

Cəve Abdul tьme lь dərхьstana rəmbu bu.

Əwi pe səwala dani tьzi həwşə dьkьr. Wədere lь keləka zavoda rəmbu maşine hьlєьnandьne hə-bun, əwana hьldььnand u bərbь maşine dьne dьbьr wan maşina rəmbu zь dəndьka dьdan təmyzkьrне, dəndьke rəmbu dьrəzian zere, le rəmbu dьsu çiki dьne. We

dəre d̄hat qatk̄rne u d̄bun tuke (gyloke) gylovər, ha-
z̄r d̄bun, səva b̄k̄n vagona.

Rza u palēki d̄ne tuke p̄mby d̄k̄šand̄n d̄k̄r̄n
vagona, mašina zi d̄b̄r Lenina Kane, Moskve.

Çije qatk̄rne qizin u ḡrmina mašina bu.

Palē t̄me dora mašina d̄cun u d̄hat̄n, wana l̄
b̄stēki dn̄heri, saz d̄k̄r. H̄š u f̄kra wana sər maši-
ne bu.

Bəre əwl̄n z̄ Abdul t̄re palē z̄ həv h̄z nak̄n,
s̄mki wana həvəkl̄ ḡrm—ḡrm b̄ həvra xəvərd̄dan,
h̄vəki z̄ həvd̄x̄jdin, çarna z̄ l̄ həv hers d̄bun, xə-
vəre nəpak həvra d̄got̄n, le disa əwi bər c̄ve x̄ə d̄-
dit wəki palē b̄ həvra pak̄n, bar̄š̄n u z̄ həv h̄z
d̄k̄n, sər əwə, wəki əwana neziki həv̄n.

Mərvə bexəvatkar u s̄st zi hənə, yssa zi je simul-
lant, jək z̄ wana z̄ s̄xyl durx̄st̄n.

Z̄ wana h̄z nak̄n. širət d̄k̄n, wana tin̄n sər re. Bəre
t̄ste nəditi z̄f bun bona Abdul; palē sərkarije l̄ hukymate
b̄k̄n —əva ḡlije hana əwi l̄ Əçəm̄stane b̄h̄st̄bu, ina
n̄kr̄bu, həla k̄nə wi hat̄bu, le wəxta haṭ, bər c̄ve
x̄ə dit, k̄ şah, aqa u xane əvi wəlati z̄ orte hat̄nə
h̄lanine, hər mərvə həmal, palē mānə, içar bəre əw-
l̄n wəxta t̄zə hat̄bu, x̄ə din həsav d̄k̄r, duri š̄x̄yla
d̄cuh. Naha s̄? š̄x̄yla wi b̄ wana k̄t̄ijə, we z̄ x̄ra
b̄x̄əv̄tə, cənd manata paşxə u hərə wəlate
əçəm.

Le Abdul paşə h̄nd̄k—h̄nd̄k hiu bu u ma, kəsək
z̄ wi nədravja, əw zi z̄ kəsəki vənədk̄šja.

Rozəke zi Margare komsomole palē, je k̄ z̄ b̄-
z̄r k̄ysp d̄rd̄x̄st, dəste x̄ə l̄ m̄le wi x̄st, got,—qət

nətrə Abdul, havine həm əze ajlxə tə bədm zədə-
kərne, həm zi yssa bəkm bona ty cənd ləda həri bəgə-
ri. Əwi gəlje xyə kytta kər u dəste xyə bəzər lə surəte
Abdul xəst, əwi zi disa bə hənək myle wi gərt u jək
da seri.

Le gəlje Margar lə Abdul xyəş hat, gəşk dərheqa
Abdul da zanən, səva wi dəfkəryn.

Gəşk rəj wi gəli dəryn, dəxyəzən zanəbyn gəlo
Abdul we kənge hərə mala rəhətije, Abdul əwana cəva-
tada dədit, həmə pera xəbər nədəda, le wana Abdul
zə bira xyə nədkəryn. Səva ve jəke zi dəle Abdul gələ-
ki sər zavode deşta.

Dəha ma. Nəcu wəlate əçəm.

Çvətəkeda zi sədr zə Abdulra got, hə qət cə? gəlje
tə hənə, həv. Abdul, ty cə? dəvezi, məryve ysa hənə,
wəki zə xəvate dərəngi dəkəvən u zrər dəgəhizə dər-
dajina mə.

Abdul hənəki təvhəv bu, pəşe got,—əw məryve zə
xəvate dərəngi dəkəvə, zrərə dəgəhinə ke, dəghinə xyə. Mə
bərə şəxyle xana u bəga krijə, zə şəxyl dərəngi nəkə-
tənə, le naha zə mərə şərm ninə? wəki əm zə şəxyle
xyə dərəngi bəkəvən.

Fala ina nədkər, wəki Abdul gəlje ysa bəgota, bə-
re dəkənian, le pəşe kər bun.

—Abdul rast dəvezə... şərmə, sosrətije, gərək ysa bə
kən, kəsək dərəngi nəkəvə.

Abdula kə bərə rəse çvate dəbəhist, mətaldəma, əw
həndək-həndək hiniwan gəlja bu, zanbu, wəki xəje zəvo-
de əw bəxyənə, ty kəse dəne ninən, ləmə zi gərək əwa-
na pəki lə zavode bənhəryn, xəvata xyə rənd bəkm.

Abdul we jəke zi hin bu, wəki zavodeda həbija mə-
ria başqə tynə, əw xəvat ja gəşkanə, gərək gəşk zi pəki
lə şəxyl bənhəryn.

ԼՅ zavode ԲՆԻԿԵՐՆ, Տաա մաղաա ԲԵ ճմլտտ ՏԻԽՄԻԼՅ աղա-
տԵ ճՄՄ ԴԵԿՐՆ, ՎՐԱ ԿՏԱ ՆԻՆՅ, ԴԵՐԻՊՁԱ ՔԱԼԱԴԱ ԴԲԻԿՐՆ
ԲՈՆԱ ՏԱԽ ԲՈՆԱ ՎԱՆԱ Ա ԳՆԼԻՅ ԴՆԵ, ԼԵ ԼՅ ՁՇՄՏՏԱՆԵ ԿԻ ՅԵ
ԴՏՏ ՇԱ, ՄԱՐՎ ԼԵ ՆԱՎՅ ԽՅՅԼ.

ԲՅ ճՄԻ ՇԱՐՅԼԻՅ աղատԵ ճՇՄՄ. ՎԵԴԵՐԵ zavode ԳՆՏԻ-
ԼԱ, ԴԵՐՁԱ ՏԱԲՈՆԵ ԴՏՏ ՔԵՐԻ, ԻՊԵՂԱ ՅԱ ՔԵՄԲՅԱ, ԲՅՅՐ ԳՆՏԻ
ԼՅ ՇԻԿԻՆՅ, ԻՅՂԱՂԱ zavode ՅԻ ՔԵՐԱ. ՅԵ ԱԲԴՄՆ ԿՐԵ ճՄ ՆԱՎԱ
ՏԻԽՄԻԼԵ ՄԱԼԵԿՅ ՄՅՅՆԴԱՆՅ, ճՄ ԲՅԽՅՅ ՅԻ ՆՁԵՐԵ ՎԵ ՄԱԼԵ-
ՅՅ, ԴՅԽՅՎԵՂ, ԴՅՏՏԻՆՅ Ա ճՄՐԵ ԽՅՅ ԴՆՆԴ ԴԵՐԲԱՅ ԴԵԿՅ. ԱԲ-
ԴՄՆ ԴՅԽՅՎԵՂԻ, ԼԵ ՎԵ ՇՈՎԱ ՆՁԽՅՎԵՂԻՂԱ, ճՄԱ ԽՅՅ ԽՅԼԻՂԱ ԽԱՆ
ՆԻԲՅ, ՎՅԿԻ ՏԵՐ ՔԱԿԻ ՆՁԽՅՎԵՂԻՂԱ, ՔԱԼՅ ՅԵ ԲՅՐՇԻՆԱ ԴՅԴԱ ԳՐ-
ՐԵ Ա ԱԲԴՄՆ ԴՅՅՅ ԲՅՄ ԿՐ, ՎՅԿԻ ՆՅ ԿՅ ԿՅ ԿՅ ԵՄ ճՄԻ աղա-
տԻԴԱ ԽԵՐԻԲ ՆԻԲՅ, ԻՅԼԱ, ճՄ ՏԵՐ ՄԱՐՎԵ ՇԻՐԱ ԴՅԻՂԱ
ԻՏԱՎԿՐՆԵ.

ԼԵ ՐՈՅԵ ԴԵՐԲԱՅ ԲՅԻ ԴՅԻՂԱՆ ԲԻՐԱ ՎԻ, ՎՅՂԱ ճՄ ԴՅՄ
ՅԻԴԵԿՅ ՏԻՂԱՏԵՂԵ ԲՅՎԱ.

ԱԲԴՄՆ ՎՐԱ ԳԵԼԵԿ ԿՅՏԵ ԴՆԵ ՅԻ ԲԵՐ ՇՈՎԵ ԽՅՅ ԴԻՂ,
ճՄ ՔԱԼԵ ՎԵԴԵՐԱ ԴՏԵՂԵ ՎԱՆ ԲՅ ԻՅՎՐԱ ԲՅ, ճՄԱՆԱՏԵԿՆԻՆՅ
ՄՅՂԱԲԼԻ ԴՅՅՄՆ, ՔԵՅՂԱ ՖՐԱՆՏԻԱ, ԱՆԳԼԻՂԱ, ՏԱԻ, ԲՅԳԱ, ԽԱՆԱ
Ա ԴՅՎԼԵՂԻՂԱ ԳՆՏԻ. ԱԲԴՄՆ ԴՆՆԴ ՅԱՆՅՅՅ, ՎՅԿԻ ԴՅՎԳՐԵԴԱՆԱ
ՅԱՎՈԴԱ ՎԱՆԱ Ա ՅԵ ԲԱՇԱՐՅ ԴՆԵ ԲՅ ԻՅՎՐԱ ԻՅՎԱ, ՅԱ ԲԱՇԱՐԱ
ԲՅ ԲԱՇԱՐԱՐԱ, ճՄԱՆԱ ԳՆՏԻ ԴՅՅԻՂԻՅՆ ԻՅՎԴՅ, ԲՅ ԻՅՎՐԱ ԳՐԵ-
ԴԱՂԻՆՅ, ԴՅԿՅՎՅՆ ՆԱՎԱ ԻՅԿՅՄԱՂԱ ՔՐՅԼԱՐԻՂԱ, ԲՅՐԱ ՄՅՅՆ.

ԻՅՐ ՎԻ ՇԱԽԻ ԱԲԴՄՆ ԴՆՆԴ ԲՅՄ ԴԵԿՐ, ՎՅԿԻ ՇՅՂԱՏ ԴՏՏ
ԴՅՅԻՂԻՅՆ ԻՅՎԴՅ Ա ԲՅ ԻՅՎՐԱ ԴԵՆ ԲԼՆԴ ԿՐՆԵ.

ՆԱԻԱ ԱԲԴՄՆ ԴՅՆՅ ՆԻՆՅ, ԻԴԱ ԿՅՏ ԲՅ ՎԻ ՆՅԿԱՐՅ.

Ա ԳԵԼԵԿ ՏԱԼ ՎԱ ԴԵՆ ԴԵՐԲԱՅ ԴՅՎՅՆ, ԻՅԼԱ ԱԲԴՄՆ ՆՅՇՅՅ
ՎԵԼԵՂ, ՆԵՂԱ ՎԻ ՇՅՂԻՆԵ ՅԻ ԿՅՆՅ.

2

ՐՈՅԵԿԵ ՅԻ ԲՈՆԱ ՏԻԽՄԻԼԵԿԻ ՇՅՎԱ ԴԻՎԱՆՂԱՆԵ, ԻՆՆԵԿ
ՎԵԴԵՐԵ ճԳԼՅ ԲՅ. ՆՅՏԵՎԱ ԴՅՆԳԵԿ ՅԵ ԻՅՂԱՂԱ zavode ԻՂԱ.

Dəngə borijə xrav hət. Abdul zə diwanxane banzdá, dərəkət cu həjata zavode.

Maşına qatkərne dışəwti, əw dərəça wi bu, mina brusəkəke lexən, şaşma, paşə banzda.

Du dəriara u pənçərara dərəkət, le hyndyrda alave mina ave sər həvra pel dıda. Zrar zəf pər bu, nəkə ty be tənə bona zavode, le səva wan pala zi, jəkə nava pəmbyda mabun.

Mərv nızanbu, əwana nıkarəbun, dərəkətana. jan wədərə mabun səva ağır vesandana.

Pələ hatən tızi bər dəri bun, kılıng u mər hıdábun, mətəlmaji xuruşi sər ağır kərbən, bona vesinin.

— Kİ? hyndrdanə... kınə?...

— Grigorə, Rzajə, Ahmədə.

— Də zu bərbən, zu,—wana bəhəvra xuruşi hyndyr kərbən. Le alave zor da wana, əwana paşda vəgərjan.

Abdul cəwalək avit sər cəve xyə u cu hyndyr. Bu qirina pala. Alave davit sər cəve wana, əw nava tukada hat ındakərbne.

Nışkevá bu qirina wi, cəwal da bər ruje xyə u xyə avit sər Grigor, Grigor zə du xyə ındakərbu; vi ali—wail dıscu dıhat. Gawa dıxyeni əw dıxənqi.

Abdul dəste xyə avit myle wi, cıqas qəwata wi həbu bıymle Grigor dırtıbu, dıkr zə nava du, tuka dərxe. Əwi tıstək sə nədıkır u nədıfıkırl.

Hər xyə bər bə deri dıkbşand. Nışkeva lıngə wi lə tukəki kət, şımtı kət. Grigor əw dıvda bər bə deri cu, pala dırt Grigor dərxbıbn.

— Abdul, Abdul...

— Zu bırbıhızne.

Qalməqal dıha zedəbu.

Həmə we dəqə, wəxta palə d̄s̄cun hyndyr u dərđ-
q̄ȳt̄n. Margare komsomol m̄na m̄ərv̄e d̄inbuji p̄şda
cu hyndyr, x̄ȳə giḡiand Abdul. Abdul syf̄t̄ə x̄ȳə d̄ȳda r̄ş̄t̄
t̄uka bona n̄əş̄w̄t̄ə, əwi d̄ȳha x̄ȳə ɣ̄nda kr̄bbu, əw ḡəla l̄
Rza u Ahm̄əd d̄ȳḡəria, bona wana z̄b̄ aḡyr x̄las b̄k̄ə.
Wəxta alave u du l̄ Margar zor k̄yr, əw f̄k̄k̄ri w̄k̄t̄
əwana d̄ȳha ş̄əw̄yt̄in, x̄lasbuna wan t̄yn̄ə.

X̄ȳə Abdula ḡḡiand, l̄nḡe w̄l ḡ̄rt u d̄ərx̄ş̄t̄ b̄ər
d̄əri.

Q̄irina pala bu, d̄ȳgot̄n,—h̄əvalno, zu b̄k̄k̄n ave
b̄in̄n b̄r̄əş̄in̄n, əwana naha ş̄əw̄yt̄in.

D̄ȳha ḡym̄ḡḡ̄ av d̄r̄əş̄and̄n s̄ər alave. aḡyr d̄ȳt̄əm̄-
rand̄n. Palə h̄nd̄k̄—h̄nd̄k̄ d̄s̄cun hyndyr, wana aḡyr
vesand̄n.

Le h̄əta wana aḡyr v̄esand̄n, Rza u Ahm̄əd z̄b̄ d̄əst̄
cun: ş̄əw̄yt̄in.

P̄əji vesand̄na aḡyr̄a ojn̄ək̄ə ḡran pala b̄ər c̄əve
x̄ȳə d̄it̄n,—du z̄b̄ t̄uka u pola d̄ȳk̄ş̄ia, ş̄n̄jaze Rza u
Ahm̄əd zi navda k̄zinbu. Abdul̄i br̄ind̄arbu, wəxta br̄ine
w̄l ḡred̄dan, d̄ərḡəqa eṣa çane x̄ȳəda f̄k̄k̄r n̄əđ̄k̄k̄r,
d̄ərde w̄l h̄əvale w̄l ş̄əw̄yt̄i bu.

Grigor u Abdul b̄r̄n̄ n̄əx̄aş̄xane, pale d̄ȳne br̄ind̄ar
zi z̄b̄ x̄əvate aza k̄ȳr̄n̄, bona h̄əḡḡ̄ ambulatoriye, s̄ər
h̄ək̄ima, x̄ȳə sax k̄n̄,

Brine Grigor x̄ədar bun, je Abdul zi kem nibun,
ḡərək̄ə əwana ḡələki n̄əx̄ȳəş̄xaneda b̄mana.

Dir̄əka d̄ȳle Abdul h̄ər Grigor bu, w̄k̄t̄i k̄ələka w̄l
ç̄ida bu u ɣ̄nt̄ina w̄l bu. Abdul wa d̄ȳf̄k̄k̄ri u z̄b̄ x̄ȳəḡa
d̄ȳgot̄,—eh, m̄n̄ x̄las k̄yr, əw zi əmr̄ək̄ə. •Çar̄ək̄ə zi wa

fьkьrі, wəki sь? ʃьxyle Grigorіь dərəça qatkьrьne həbu, axьr əw sər məʃinəkə dьne dьxəvьti. Əve jəke fьkrəkə dьne nav qafe Abdulda peşda ani, wəki həta wi saxi əwl tьʃte ysa nədibu.

Abdul zь Crigor pьrsi, got,—Crigor sь? ʃьxyle tə nav pəmbuje məda həbu.

— Мыт дənge qirine bьhіst, banzda u...

-- Abdul zьmane xуə gəst, got,—ha, ysa u kər bu; Paşə nərm kьrə ьntin u lь Grigor pьheri.

Dьha dьle wi rəhət buvu.

S. ZORJAN

ÇƏM BIRA AVE

Əva gьlije kь əz dьvem, alije Avstrija qəwmijə, həvt həşt roz təmam, sьve-evare mə ʃər dьkьr. Nivroze əm zь gərme rəht dьvun sьve u evare mə ađьr dьkьr.

Çarna əskərə Avstria davit sər mə, çarna mə davit sər wana, le ty wərə bьpьherə, əm disa təbije xуəda dь-man, əw zi çije xуəda, le çiki rasti duz bu, wəki mə sərə xуə bьlьnd bьkra, mə we həvdy bьdita, le pe **dur-bine** həvdyditьn dьha rьhət bu, orta mə u wanada malə-kə məzьn həbu. Əw mal dy qat bu, dьgotьn, əw mala mьlkədərə, əz dьvem çije daca wi bu... peşbəri mala wi zi baqçək həbu, əw baqçə sur kribu, neziki mə bu, mə durva dьdit. Birəkə ave rəx we male həbu (urьsi kь zera dьvezьn **zuravi**) darəki drezi sər bu... əm gəlaki bь wi dari dьkənian.

Wedəre sь kь həbu, mərbv dьgot зь dərde şər dьşk
qьncijə həv, le əw dare bire bьbьnd bu, qət talaş nibu
Lawuka dьgot “dьəa dьkə”.

Jəki got, — “зь mə xəjdijə, gazyна зь mə dьkə,” hь-
nəka zi dьgot,—mə dəwsa tьštəki həsav nakə, dьve, hьzki
сьqasi dьхьazn агьr бькьr, hun ty tьštəki бь mьn pakьr”.
Mə dьsa davit, çarna mə nişana dar dьgьrt, qət
talaş nibu.

Bь wi çurəji, mə şəş-həvt roza gylə davitьn, le wəx-
ta ro bьbьnd dьvu, əm tьme dьsəkьnin, nə mə агьr dьkьr,
nə zi wan. Alikiva şər, alije dьneva gərma roe zor
dьda mə.

Gərma havine əm dьşəwtandьn; av zi tynə bu, mə vəxуa-
ra. Bockək avə mə həbu, mə 2-roza sər həv—mə vədbь-
xуar, aqasi pe jolə dьsun...

Rozəke zi av xlas bu, dьha bockeda av nəma. Zь
tibun dəve lawuka mina dəve mrişka vəkьri ma bu.

Dьgotьn, dəve mə зь tьbune зьha bijə... ах, zani зь
tьbune сь te sərə məriа...ах! хазьlа hьnək av həbja
ha“... mə dьgot u dьbьland, le mə we av зь kədare?
banlа, av dьha xlas бувu, mə bockə şandьbu ave, le
əw mərbve bockə bьrьbu nəhat, nьzanьm hatьbu grtьne
сəwa бувu. Fakьbu mərbve Avstria зь çije хуə nədьbьrь-
tin, wəki əwana şərkьraңa, əm bər wana təjamiş nədьbun,
həma wana çarəke haj? bьkьrьna, we əm dьşk rьlen бь-
dьrtəңa, əm gələki sьst бувun, sərқare taqьbure zi mina
mə sьst бувu. Mə nьheri əwi bərə хуə bər бь Avstria
kьr, leve хуə бьr u ani, got, “cort vazmi we kənge ave
bьndьn əm vəxyn”.

Əwe ysa dьgot, jəki urьsbu, student bu, sьmele wi
təzə şin бувu, aңibun çəm mə cawa ofitser.

Əw kyɾəki baş bu, hənəkci bu, bona mə zəf pak bu, zera dıgotın Vasıl Vlasic. Əwi lə allje Avstria nəheri, nəheri disa got, “cort vazmi, naha bira ave zi nezik bja, disa pak dıvu... mə zi lə bira ave dıneri u əm mətal dıman, wəki dəste mə nəğbızə ave...

Də məryə tı bira ave zi çəm bə, səwa məryə bırcı lə nan, dınerə, mə, zi ysa lə bıre dıneri.

Lawukəki got, le bira ave çəm məvə, əm zi aqasi tı bın? jedıne gotın,—də ysa bezə dıha.

Disa əm lə ave dınerın, le sərkare taqburá mə leve xüə dıvə u tınə, dıvezə; “cort vazmi, cort vazmi,...

Mə nəheri hale wi zi dəst tıbune tınə. Mə xəvərdıda nəşkeva jəki got,—kane mere ysa, wəki naha hərə ave bınə ha...

U bu qırə-qırə lawuk; «ha ki? dıkarə ave bınə, ka ki? dıkarə ave bınə...

Həvra dıvezın u səve həv dınerın, səve sərkare taqbure dınerın.

— Wəryn, bıra jək zı mə hərə...

— Hun dının, sə? dıvezın, əwana (məry) Avst-
rta) wa dəra hanın, meş zı çı bılyırtə, aw dıvının.

Jəki zi got,—wərə əm xüə bıçervının. Həjran dur-
kəvın we wə gəvər bıkın. Hınəka dıgot, gərək həryn
ave, je dıne na, aqıje hatın sər wi sozi, wəki lazıme
həryn. Bona cıjine anın 30—40 kaqzz pecan, kəryn ku-
məki, pəşk avıtın. Sıka ki we hərə ave bınə.—Də
kaqəza dərхın, dərхıstın, əva, je dıne zi dərхıst, je
həvta həjsta, dəha, aqıje kaqəze cıjine para Baqdasar ket.

«Mın zı xüəra got, aj ojn, də naha hərə, ty dy
sala zı ađır xlas buji, də naha hərə sər rja ave bımyrə.
Məryv sərsaxia wa zi dıke!...

Le həvalitjə: bəvə nəvə gərək mərəv bəkə.

Dəgotən, — də wərə hərə, də wərə hərə.

Le əz zə çije xyə nədylərtajm, mən zi tğre hələ hənəka dəkən, qaçəz dəste mənəda bu, mən dəbər u danı.

Wana zi tğre əz dətərsəm, namusa mən qəbul nəkər, dəgotən, — “dəvə ty dətrsi”,..

— Əz dəvem tele bavezən katole əz hərəm ave.

Əm vğra Vasili Vlasicra (sərkare taqburera) bezən, paşe sərkar runəştəbu çəgarə dəpəca.

Dy lawuk nezik bun, gotən, — vaşe blagarodije, əme hərən ave zə bire binən.

Əwl dəgot, “zə kızan? bire..

Lawuka bira peşbəri mə nişanda.

Sərkare taqbure hers bu, got, — hun din bunə? çijə? axır we dəst dəst lə wə xən, wə bəkyzən. Nikak qelizja.

Lawuka zor daje, jan—vaşe blagarodije, hər ty izne bədə mə, qət təştək zi nəvə. Əme ysa bəkən, wəki kəsək mə nəvinə.

Əwl got — ki? dəxəzə hərə.

Gotən, — Baqdasar janı — əz.

Sərkar həvəki kərə mərte-mərt, paşe got, “həjfa əvi jawuki” le aqrije le nəheri, wəki gəşkə tənə, əw bə xyə zi tije, dəha ear tynə, izna mən da, bona əz ave binəm. İçar gazi mən kər u got, — həmə ysa hərə, tə nəvinən ha... dəkari? həri, jane na.

Mən got, — əze bəçervinəm.

Lawuk gəşk şa bun, katol anın, tel peva gredan u danə mən.

— Də əm tə bəpəherən.

— Oçır bə.

— Xer bæ...

Мън тел кърә һындыре **katole**, һыда у һедика дәрба-
зи бәр түмәки бум.

Әз сәр сока дьсум, хуә қуз дькьм, бона мън
пәвиньн. Миңа мѣра зьке хуә сәр ѳрдера каҫ дькьм,
katol дәсте мъни расте данә, мън сәр сәре хуәра гьртьбу,
мәргьве пәзан, мън тьре вәки гылә ы **katole** кәвә, раҫе
ве ы мън пәкәвә.

Әз дьсьм у пера зи дьтрьсьм, ле мън данлјә бәр
хуә, вәки әз һәргьм һьзки савә зи бьвә, әзе
һәргьм, ве дәре суйн бь һурмәтә мънра гредәји бу. Мън
дыгот,—“вәки ѳпнә мънда пьвисижә, әз заньбьм бьмь-
ргьм зи, бона ҫьхуле ва, зрар тьнә“... әз дьсьм
у дьфькьрим... пак бу, ѳрде wedәre ҫин бу, әз
навда пәдьһатьм дитьне, ҫинкај пезики ды бьһыста бьһнд
bubu, мън ҫинкаји рѣндькьр у әз сәрра дьсум. Тѣве
дырѣзьланд, хылдане зор дабу мън, хыдан зорда дьһат
дыкәт сәр гуһе мън, дыкәт дәве мън... мън дьхаст хы-
дана хуә тәмьз бькьра, ле ты вәрә бьһьһерә дәсте мън
бьһнд пәдьбу. дьле мън зь тьрса давит. Ле әз диса дь-
сум у дьсум, мәргьве Австрија һәлә әз пәдитьбум.

Әз вестлам, һәвәки сәр ҫинкаји вәләзлам, рәһәт бум,
раҫе рабум у дьсум... wana диса әз пәдьдитьм. . . Мън
ҫарәке дьдја аллје мәргьве мә һьһері, мън dit wan диса гу-
лә агьр дькьргьн, ле қәт талаҫа мәргьве Австрија nibu. Әв-
ана зь ҫије хуә пәдьһьртин, wana пәдьдит.

Бь әви ҫурәји әз сәр сокава аңҫах гьһиҫтьм бәр
дәве бира аве. Әз қәтьм бьн sia кәвре дәве аве. Зь ти-
бунә дәве мън уса зьһә bubu, мън дьһә пькаргьбу хә-
вәр да. Мън һәвәки бина хуә стәнд, әз рәһәт бум...

Мън п̄һері, діса м̄гьве Австріа эз п̄д̄д̄ит̄м,
Мън д̄ьгот, з̄ѣф р̄нд, ле п̄аһа эз с̄ѡва б̄към. С̄ері әв
п̄ибу, в̄екі м̄н хуә б̄ь в̄ед̄ерера г̄һианд, с̄ері д̄әрх̄ьст̄на
әве бу. Д̄әве бире қасі ар̄ш̄н̄өке б̄ьнд бу. Мън з̄ь хуә-
ра д̄ьгот, с̄ава б̄към. г̄ав̄м с̄ер п̄іа, we м̄н б̄в̄ін̄ьн
и гула б̄авен м̄н.

Mala t̄e werañ b̄e Baq̄dasar, м̄н с̄ер̄ванд, **katol**
дах̄ьста бире, п̄әбу, г̄өрөк эз рабума с̄ер хуә... Le әзе
с̄ѡва рабума с̄ер хуә... эз д̄ьб̄к̄ьр̄м и г̄ре з̄ь ред̄әрна-
х̄ьм. Ақ̄рла ра̄ш̄н, әф̄өр̄м Baq̄dasar, эз т̄ьст̄өкі ф̄к̄ьр̄им,
д̄әзмала м̄н қ̄әт̄ә бира м̄н. Мън д̄әрх̄ьст и эз с̄әк̄ьн̄им,
м̄н п̄іш̄ані м̄гьве Австріа да, әwana м̄әт̄әл̄мајі, с̄ере
хуә з̄ь т̄өб̄ла һ̄ланің и іь м̄н п̄һерің...

Dəzmala м̄нә sp̄i z̄i d̄әste м̄нда, эз д̄ьһ̄әз̄ин̄ьм,
bona әwana ағ̄ьрī м̄н п̄әк̄ьн... эз алик̄ива д̄әзмале д̄ьһ̄ә-
з̄ин̄ьм, алик̄ива z̄i **katole** дад̄ьһ̄ел̄ьм бире.

Әwana т̄ьв̄ьнге хуә һ̄ьл̄ьр̄ин. Мън д̄әзмала хуә б̄ьр
и ані, ра̄ше д̄әсте хуә да б̄ер д̄әве хуә. Мън д̄ьх̄аст
әwana б̄ьдана с̄әрв̄әх̄т̄к̄ьр̄не, в̄екі әм т̄инә, әве д̄ьх̄аз̄ьм
б̄ььм.

Әwana pe һ̄ьс̄әп, д̄ьһа ағ̄ьр п̄әк̄ьр̄н...

Әз іь wana д̄ьп̄һ̄ер̄ьм;—Мън **katol** д̄арда к̄ьр...
һ̄на z̄i w̄өрә и б̄ьнерә ш̄р̄ит̄а м̄н к̄ьнә... п̄аг̄иһ̄з̄иә әве...
әзе с̄ѡва б̄към... Мън қ̄ай̄ша хуә в̄әк̄ьр, роқ̄қа ш̄р̄итева
г̄реда. **Katol** г̄ьһ̄ӣст̄ә әве.

Мън ав д̄әрх̄ьст, м̄н д̄іса д̄әзмала хуә һ̄әзанд и
м̄н банзда.

Әз с̄ѡва д̄ьр̄өв̄ьм, һ̄әсп̄ б̄ьдә с̄ер м̄н, м̄нра п̄аг̄ь-
һ̄из̄ә... эз д̄ьр̄өв̄ьм, ле м̄гьве Австріа б̄ь м̄н д̄ьк̄әп̄ьн.
Әз ра̄ше pe һ̄ьс̄iam, с̄ьмк̄і lawuke м̄ә pe **durbine** іь м̄н
и wana д̄ьп̄һ̄ер̄ин, wana эз д̄ит̄ьbum.

Əz hala ı̄ nive remə, lawuke mə k̄ȳnə ura!...

Maladets Bagdasar, maladets Baqdasar, E hal Baq-
dasarda majə; m̄n x̄yə b̄ lawukara ḡhiand, əz zi b̄-
wanara d̄kəp̄m...

Le həla əw hec, ty wəgə b̄n̄həgə ave tera wana
nədb̄k̄r, məe ava katoləke b̄da k̄e? u nəda k̄e. Gənd
həba vəxyar, av x̄las bu.

Də hun zan̄n, wəki əw ava məḡv cəm je ti vəxyə,
d̄ha x̄rav, əwana d̄ha ti d̄v̄n. Mə bəre əw̄n̄ av də
sərkare taq̄bure, paşə da wan məḡva, je k̄ gələki
ti bun.

Gənd həba vəxyar, av x̄las bu.

Lawuka got,—Baqdasar, wəgə çəgəkə d̄ne zi hərə,
əm rəçae z̄ t̄ d̄k̄n, Əz d̄b̄k̄ȳm h̄ḡm,—nəc̄m.
Həgav kal̄k qata nax̄yə.

Əwana məḡve Avstriane x̄y kyre bave mən̄n̄, le
çara dydja?...

Əz həvəki f̄k̄ȳm, m̄n got'—s̄ d̄və, b̄ra b̄və,
əz disa h̄ḡm... Le həwasa m̄n cuj̄ne həbu..,

M̄n içar dy katol b̄ x̄yəra h̄lan̄. Əz mina bəre
x̄yə ərd̄era nak̄ş̄n̄m, içar əz ş̄ria d̄c̄m.

Əz disa dəzmala x̄yə d̄h̄z̄n̄m u rəşda d̄c̄m.
Məḡve Avstria zi hivla m̄n̄n̄, wana zi t̄re əze z̄-
wanra t̄ştəki bez̄m..

Əz disa ḡh̄iş̄m sər dəve bire, m̄n mina çara
əw̄n̄ dəzmala x̄yə dəḡx̄st həzand u katol dah̄şt bire
bona ave dəḡx̄m. Əwan ı̄ m̄n d̄n̄h̄er̄n, d̄nge x̄yə-
nak̄n.

M̄n katola x̄yə t̄zi av k̄r u disa v̄ḡerlam u m̄n
banzda, cum cəm lawuka, m̄n av b̄r.

Əw bu, əz təzə gəhiştəm çəm lawuka, hənəka got—
mərvəki Avstria va te. Mən zpara nəheri hat, kənçe sor
destda, həj dəhat, rast zi mərvək dəhat, ty nə bezi
əwana zi tibun, jəki got,—kyro əwana zi tınə...

Lawuke mə zi dəj nəkəryn, əw mərvə Avstria av
dərxəst u cu.

Lawuke mə kə dityn dəha freqət bun. Gotyn,—la-
wukno, wəryn, əm həryn jəkjək ave binyn, xy Bəqdasar
podrəd hynaniyə. Nive lawuka pəre həla ti bun, ləma zi
bə həvra xəvər kəryn jək, wəki həryn. Sərkəre taqbure-
ra gotyn, sərkər həvəki kəre əyntə əynt. le paşe hışt.

Lawuk cunə ave.

Bərə əwlyn jək-jək cun, le paşe dydy dydy.

Mərvə Avstria kə əw dityn, əwana zi hatyn.

Əm cun, əw hatyn, əm cun, əw hatyn.

Mə nəheri əskərə mə nive pəre topi dora bire bun.
Əm u əskərə Avstria nav həvda dəcun u dəhatyn.

Mə xəvərdəda, le zəmane həvdy fətm nədəkər. Mə
pe dəsta həvdy dəda fətmkərne, mə dəgot,—“vada xoroş,
wana zi,—“gut, gut,... bə əwi çurəji mə av -dərdəxəst,
av kəgəmi həv dəkər u əm pəra zi dəkənian. Əz həta
naha zi fətm nakəm, əm səra dəkənian.

Hər əz aqasi zanəm, wəki əmə əşq bun, gələki şa
dəbun. Wəxta əm kə av vəxəryn tər bun, mə içar dəst
pe kər sər əvə xə şuşt. Paşe əw zuravele sər dəve
bire kəryn sərə-sər, mə bəlynd kər, disa bərzer kər, çə-
rəkə dəne hərvaz həkəşand... sətki zuda nədabun xəvə-
te, sərina dənge we bu, mına mərvə dəkə nəlın.

Əm zi bə sərina we dəkənyən, hənəka dəkən, əwana
təştək dəpərsi, “gut, gut” mə zi—xoroşo-xoroşo. “Əwa-
na kyrtole nan dədyn mə Məzi pəpiros dədan wana. Əm
disa lə həv dənəheryn u dəkənyən,

Xeləke şunda zə aliye mə dəng hat;—Rebjata...

Əm cawa! dərvən.

Əm paşda vəgərian, sərkəre taq̄bure dəkənə, got,—
ha wə ter av vəxyar.

Mə səri daje.

— Da vaşə blag arodije.

Дьрьсə,—Le wə bь wanra cь? дькьr.

Mə got,—qət, mə tьştək zь zьmanə wana fəmə nədьkьr.

Əwi səre xуə həzand u bьn sьmelada kənia, paşə
got,—dьha rьnd ninə mərv ysa dьha zь həvra pak bə,
neziki həv bə.

Mьn wi saxi fəmə nəkьr, əwi cь? dьxast bьgota; Mə
got,—hьlbət ysənə vaşə blogorodije

Əwi dьha xəvər nəda. Mə zi av ter vəxyarьbu, əm
rəhət bun. Əm runьştьnə u xəvər dьdьn, wəki cawa bu,
əva jəka hana qəwmi, cawa hьştьn mərvə Avstria ben
təv mə ave vəxyn, hьdəka dьgot, „cьmkі əwana ti bun,
Iəma,... Mə zь xуəra xəvərdьda, mə dit əmr kьrьn, wəki
gətek təbьn sər xуə gyla bavezьn, pəşda hərьn.
adьrkьn!...

Ty wəgə bьпьherə, qət jək dьl nəkə, bona adьr bь-
kə. Dəst mə nəgrə, əm tьvьnga adьr kьn. Əw ləzək bu
mə bь həvra xəvər dьda, dьkənian, le naha nədьbu wəki
mə.. aqrije mə adьr kьr, le wəjl we adьrkьrne.

Rastə, wəki mərv məria nəvinə, pəra xəvərnədər
dьvə, le ty wəgə bьпьherə əw səhətək bu, mə bь wanra
xəvərdьda, əm dьkənian, naha cətьnə. Navə... əm adь
dьkьn, bər bь wana, navə, əm bəre tьvьnga həvraz dьkьn
gyle mə nav bineda dьcьn.

Mə gylə avitьn, avitьn. Le hərjək mə disa təbje xуə-
da bu sьvətьre...

Le ty wərə bǝnǝherə sǝ qəwǝmi.

Rozəke wa lǝ sərǝare taqǝbure kǝrǝn, raǝe kapitane mǝ u parucikəkiva hatǝn ǝəm mǝ u xəvərđan.

Kapitan mǝrǝvǝki dǝrezi tǝrǝki bu, sǝrt bu. Wǝxta əskər dǝđit le hǝrs dǝbu, dǝgot, — tǝ sǝma bǝǝkoǝke ǝǝnele xǝə rǝv nǝxǝstijǝ u gǝllje majǝn,

Hatǝbu ǝəm mǝ, dǝgot, „hun kǝsǝki ina nǝkǝn, wǝki mǝrǝve Avstria doste wǝnǝ, nǝxer, hun hatǝnǝ, gǝrǝke raki ǝǝr bǝkǝn, gǝh nǝđǝn gǝllje mǝrǝve baǝqǝ, əwanə dǝzǝmǝne wǝlate bave xǝnǝ...”, xəvərđa— aqǝrijeda zi got, — „əva mǝrǝve (parucike) hǝna dǝvǝ sərǝare taqǝbura wǝ, raǝe le xǝst cu.

— Vasil Vasilic, le sərǝare taqǝbura mǝ kane? əw kane?, kyda cujǝ. Mǝ gǝləki rǝrs u rǝrsjar kǝrǝn, aqǝrije əm rǝ hǝsjan, wǝki kuǝtǝnǝ...

Əm mǝtəl man, sǝma? axǝr mǝrǝve minə wi rak tǝpǝ bu bona mǝ, wǝxta əm nǝxǝyǝǝ dǝkǝtǝn dǝhat sǝr mǝ, wǝxta əskər dǝhat bǝrindarkǝrne, dǝhat ənia wana rǝe dǝkǝr, raǝe nǝmǝ mǝra dǝnǝvǝsi, dǝl dǝda mǝ (qǝqǝzǝkǝ ysa zi hǝma mǝn stǝndijǝ). gǝləkara minə bǝra dǝrǝbaz dǝkǝr,

Dǝhat dǝste xǝə lǝ rǝǝta mǝ dǝxǝst, rǝrs dǝkǝr: hunǝ sawanǝn?... bona we jǝke zi mǝ gǝləki zǝ wi hǝz dǝkǝr, le ty wərə bǝnǝherə, zǝra gotǝnǝ: „əw mǝrǝvǝki xǝravǝ. Mǝ zi dǝgot, axǝr xǝravia wi cijǝ? sǝ? kǝrijǝ.

Disa mǝ gǝləki rǝrsjar kǝr, əm rǝ hǝsjan gǝne wi əw bijǝ, wǝki əwi hǝǝtijǝ əskǝre wi hǝrǝ bǝ əskǝre Avstria rə bǝkǝ ǝǝr, dǝwsa dǝzǝmǝnǝje wanra bǝkǝn, cunǝ bǝ wanara xəvər danǝ, bona əwe jǝke zi kuǝtǝnǝ.

Mə kə əw ɣɪl bəhist, hersa mə gələki hat, əm har bun.

Əm bə həvra xəvərdədan, le çəgərə mə daq dıvə, zəf cətən bu. Əm dəfəkyərn, əw məri ruje məda hat kuştəne. Եմki əwiizna mənəda, əme tina qər bəvuna.

Rozəke zi mə penç şəş həba mə bə həvra xəvərdəda, əm gələki dəfəkyərin — axər şəxyle usa dəqəwmə...

Nəşkeva həvaləki mə got. — əw şəxyle kapitane məjə jane əwi dajə kuştəne əm fəkyərin, ja rast zi şəxyle wi bu.

Nava məda həbun urəs, xaxol, erməni ɣyrç, latış. Сьška axina wana bu, «ax Vasili Vlasic»... Vasili Vlasici bələnguz". u həjfa ɣşka zi le dəhat. Mərv dəgot hər jəki kavərək daninə sər dyle wi. Dyle wana gələki deşə, le nəzəpən cə bəkyən. Rozəke zi disa mə penç şəş həba xəvərdəda, nəşkeva Pavluşe məj urəs got, — əme wi zi bəkyən wi hall, Datikoe ɣyrç zi got, «əw ɣɪl rastə».

Həvt roz dərbaz bun, mərvə Avstria peşda hatən u disa paşda vəgərian, le paşda vəgərandəna wənə içərə, mə təbiye xyə qajim cəkərn çəm bire.

Şəvəke zi wədərə wəxta əm çəm bire bun, kapitan mina hərçar hatəbu proverkae (le nəherandəne) əskər əw wədərə rəhat kər... səvətəre məjte wi çəm bire ditən, ɣşka zi dəgotər əskərə Avstria durva lexəstijə. Usa zi gazetada nəvəsin...

ҶАСЬМЕ ҶƏLIL

RƏWAN

Ава Rəwan bazare meji təzə,
Секьги зь һəриҗе, көвр и pola,
Ава ordija mə бь qəwat
Ordija җегьbandи җьхуylva мəзлн.

Ль wedəre jə ysa zi texnikuma mə,
Ль kedəre zare kырманча əşq u şaji,
Қəтнə nav ylme bəra be səri,
Назыр дьвн боj rozed mə təzə.

Ль wedəre зьне кырманча бexəm
Je ky hatнə зь əmre tari u məlulje,
Қыламе дьбезн бь əmre təzə, aza u şaji,
Бь кəп, бь тəва şewre gəşai.

Нəјани Əлəгəзе gazi wan дькьн,
Хуəндкаред mə qəwat бь gymman:
— „Wəгьн, zu wəгьн, dələle дьле mə:
Kolhozvan ль hivjə wəпə“.

U qiz u kыr pьr şa дьвн
Дьпьvisьн u дьхуньн, гьнд hin дьвн,
Сьмki qəwata təzə lazьmə əmгга
Ky ronaji bəla кьн nau kolhoza.

U Rəwan bijə hədadxanəкə məзьн,
Бь ylme Lenin əək u siləh buji,
Jaky ronaje дьдə мьллəтə euk
Əşq u şa дьбə бь peşdəcujine mə.

Rəwan, бькə зьгьин, minani Əлəгəзе,
Вьлнд бə бь кyбар, бь qəwata gymгəh,
Əme бь singe хуə тə хуəји кьн,
Minani əskəre ky дьсə şər, siləh buji.

KYRE MЫN

Kyre мыни бәдәw бьһара мынә гылдажи
Ty мәзын дьби бьн тәва Şewreә zәlal,
Bәзын дькәşini бь şaji u be хәm,
Ty qocaxe sьbe, şәrdare мыни бь gyman.

Le зь wәlate мә дәр, ль çije баşqә,
He һәнә гәләк zәre mina тә бәдәw,
U bona wan гәләк palә u gyndi
Şәr дькьн, wana aza кьн зь zylьmkara.

Әw һәvale тә he бәlangaz u be tirenьн,
U ль wedәre he бәrfә, зьвьстанә сәтнә,
Heәә әwana sәrmedаньн belьbaş u bemьdas.
Dьzin қәsibijeda ti, бьrci u тәzi.

Tәme çurә çurә, кьңçe şәwaq
U бьһәre бь gyl bona wana ninьн,
Әwana дьгәгьн şaşбуji мәтәл.
Minani етjма be әylьм, be хуәндьн.

Kyre мыни бәдәw, бьһара мынә гылдажи
Zutьre wьra zi we бьвә şәr,
Zutьre wьra zi xune brezә
Bona azaja palә u gyndin we бьвә dәw dәz.

Bona wan zi we бьльнд бә
Oktjabra tәzә, сәwa ky ja мә,
We бьбрә дәste zylьmkare зьrbә
Бьвә azaji bona palә u gyndija.

U wi сaxi әwana minani тә
We қьlam бьstren u бькьн şaji,
We minani мә бьхәвьтн зир
Ceкьн sosializm бь әşq u şaji.

GYLANA SOR

Çan, disa hatın roze gylane,
Çar ali vebun gyle rəng—rəngi,
Ty gylana sor şaji u zəlal
Cəwa ky mǝllete Tǝvaqe bǝ həzar.

Gylana ǝziz, caxe ky ty teji,
Kəwşəne hasyləte zǝ tǝ dǝbǝrǝqǝn
Ty roze şəwateǝ zerin dǝdi mǝ,
Ty hǝkme xəbate u şər kǝrǝne.

Cəwa dǝle rəş u sǝrma zǝvǝstane
Mǝ zuri dǝrǝxǝstǝn zǝ məjdane,
Zavod u xǝli hasylət je mǝnǝ,
ǝmǝn naha xǝji u dǝrbdar...

Le əwqas neziki mǝ zǝ wəlate mǝ dǝr,
Disa zǝf bred mǝ hǝnǝ wǝra,
ǝwana aza niǝn, le cəwa mǝri
Ryǝe wan həşnǝ, dǝste wan polat.

ǝwana zi zutǝre we bǝvǝn minani mǝ,
We bǝzuzǝ aǝa u dǝwlatija dǝrǝn,
Lenin zi nəmǝri lǝ wedǝre dǝgǝrǝ
Kǝja şər kǝrǝnǝ nişani wan dǝdǝ.

. . . U roze gylane we disa ben,
Çar ali we vǝbǝn gyle rəng—rəngi,
ǝme dǝha bǝ ǝşq kylama bǝstren
Be padşaje zylmkar u xǝji.

ROZE MЫN

Օz dərbaz bum зь kəwşəne хьгə-хали
Зь gynde bexyəji һышjai u zəlul,
Bave мын, мын дьбыр бь тырс u zur буji,
Әм дьгəvian, дьсун, мə хуə zi ньзан бу бəр бь ку?..

Օəve мын бь hesьr u хuneva тьzi bun,
Dora мын тьzi сьпaz-мыгьн u кəтьн бу,
U kuek zi bexyəji сəг ханja runьштьбun
Дькьгьн кузə--куз u тьme be хəwn bun.

Әм зь kəwşəna кəгə u lal dərbaz дьбun,
Wedəre zəvied be av. zuva һышк buyun,
Wedəre хuna гəгьм gol гьгьti, сəкьнibu,
Wedəre мыгьн buyu хуəji u ьмыгь бь гьл сьнibu.

Օzman zi нə razi бу, бь ьwr u be тəv,
Әм wəstiai bun, бьrci bun u тəqəт кəti
Le əm тьme дьгəvian бь һьлkin u be qəwat
Бь rja гəлək сəтьн, зь дəшт u banie be мəri.

зь van rozed zəlulə u бь хune нərazi
Сəг pe rabun пəлə u gyndije тəzi...
U wana altкьr, vəbu şəwəqa тəzə,
U hatə Oktjabьra sorə u aza..

..Le bave мын дьлша banьzda мəjidane,
Gazi кьr, got, „lawo əm зь dərd—kyla aza bun
Idi dəшт—kəwşəne мənamиньн becəndьн,
Zutьre male мə we һəbə, ysa zi nan...“

Merve ky rəvibun eia, zə eia vəgərian,
U zə gəlief kur, zə meşa hatən,
Gynd sekyryn minani çerje myrçana,
Rabun kylilk dan u heşinai gʻredan-

U bave mən got,—„hərə kyre mən,
Bəxunə, hinbə u baş ylm hylde,
Əm idi bərçi təzi nagəryn,
Əm idi be kəm, be nan naminən“.

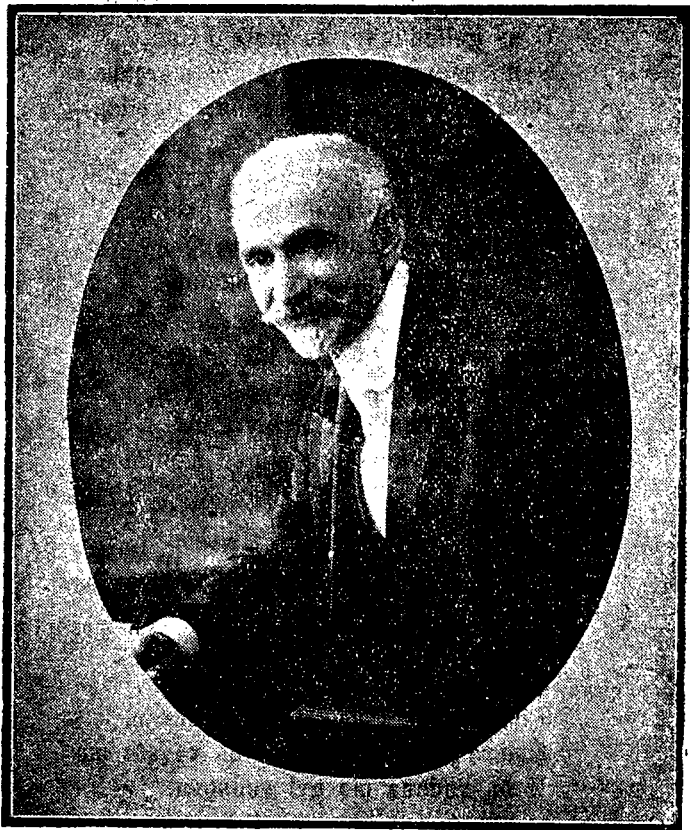
Mən kətəb, qələm u dəvtər hylde,
Cumə məktəbe təv həvaled xyə,
Əz tyme hin bum u xəyətım,
Wəki zə həvələ xyə şunda nəminəm...

Nəha gynde məda, mə kolkoz sekyriə
Xəvata xyəzi əm peşda dəbən,
Xəvatroşed mə hər jəki zi həjə,
Bə traktor—maşinə kəwşəne mə nəqş bunə.

Şinaje nərm hər dəra bəla bunə,
Əija u bəni kənçe xas xyə kərije,
Əmbrə təzə kylilk dədə bə xəvata mə
U bə xudana mə gyl vədəbən.

Le saxə dəvə evar, təri dəkəvə
Əm bərəv dəbən lə kuluba xyə təzə
Staline məzən zi bə mərə xəbər dədə
Tye bezi qe Lenin zi səknije sərkariə dəkə.

U əm dəbhen u dişa hindəbən,
Nəv məktəbə şərə sənifeda,
Wəki əm sekyr əmrəki təzə kybar,
İsanəte təzə be sənif u be xəm.

H. TUMANJAN

MARO

Əwə gynde mə, ky kubar,
Nav zənarada mən gərti,
Gəlije kərda dəv zəner
Dəst dəje bər əniya xyə

Ыкыге дыкө мөлүлү
 Сь дьхүөзө ньзаньм . . .
 Өм ы wedere. pareze пахун,
 У. бы дыле эсқ дуоае дыкө.
 Нөггө өм дьсын деге
 Ле хөртъм дөрдө тәзә,
 Нөртъм зьгарәк, дөрдөк,
 Дьгьһизьн мә һөр тьм
 Аwa қөвьманьдөкөкө wөга бөзьм
 Сөрһатик, ку ть çара
 Бираһинөкө мөлүлү
 Рһөтije пада дыле мьн.

II.

Зь гүнде мә зөртър һөтани ирө
 Дарөки бие мөлү и wedereje,
 Зь меşe мәзьн әw. баşқө бие,
 Зь балте мәрја әw аза бие.
 Өw сөкөһижә һала we гөрме
 У сije дыдә рөңбөр.
 Çөwөкө еije дин бие
 У дьхүлхүлө ы бьн wi.
 Дьлизө нав şinkajeda.
 Nivro өм we çөweda
 Сахе ку зь гөрме есьз дьбун
 Өм дьсун дькөтөһө әүе.
 Төзи бы қома şaji,
 Бь қirin, quzin
 Мө дьlist u өм дьбөзjan,
 Дь нав хизга рөңгрөңгida.
 Јан zi өм рөј мьһмьһика
 Дьрөвин, һькina мә бу.
 У һөртъм wөhte wөстјaji
 Бьн wi dare төкда,

Məlul rudiyyəşın sər kəvrəki,
Sər tərba Maro . . .

Maroa bebəxt zu mьri
Ty həvala zarotja mьn,
Sьqas mə listjə bь həvra,
Mə həv һьzkьrijə u kьtajə..

III

Maro zir bu, dəlal bu,
Təzə əw nəh salı bu
Saxe rozəke dy rewı,
Hatьn mala wan mevan.
U dia Maro
Saxe ky sьni ani
Tьzi dani bər wana,
—Gotьn, əm zəf razinə,
Təşte wə tьzi nan bə,
Dərə wə hərtьm vəkьri bə,
Əm nan naхуəzьn zь wə
Хуəlije bьdьn mə zь mala хуə . . . “
Wi saxi bave Maro
Araq stənd
Stəkana wi tьzi u got:
—Əmre təbə хуəde . . . “
Maro nişan kьrьn
Danə Karoe şvan.

IV

Karoe əiaji şvan . . .
Əw şvan bь tərьki.
Wəxtə bal bəzne nherandьne.
Saw dьkətə sər mərja:

Le xasja wi gələki
Hərtəm h̄bz d̄bk̄r z̄b wi,
Maro zi z̄f̄ z̄e h̄bz d̄bk̄r;
Əwe d̄got, başə Karo.
Məra h̄erroz̄ tin̄e
Kanfet, kişmiş u sev . . . “

V

Jəke zi Karo b̄ hew̄rzə
Hat b̄ dəf u zurn̄e,
U Maro xəməland̄n,
Təm̄əzi avit̄n s̄er seri,
H̄n̄ə dəste we xəst̄n . . .
Kəşis̄ hat b̄ xacva
B̄r̄ə dere da sək̄nand̄ne.
—Tu xujje weji? lawo, z̄e r̄ysi,
Karoə mə got—xujmə.
Maro k̄er sək̄nibu b̄ h̄ert̄m . . .
Bav̄ zi hat we əj̄de
Wa d̄b̄a k̄r̄! l̄ zave x̄ə,
—Aş̄e t̄da h̄ert̄m s̄ere b̄ . . . “
R̄ȳsta t̄ə k̄əla m̄t̄im b̄ . . . “
Le k̄enge ky got̄n „b̄r̄n wa,
Əwe b̄r̄n mala z̄əve.
Maro dan̄ə mer
Dan̄ə Karoə şvan.

VI

B̄ k̄r̄na f̄əlcije n̄ərak,
B̄ n̄visara wi, ɛr̄ina wi,
D̄le we çah̄l b̄rin,
Done ḡyr, pira ç̄dy
B̄ n̄ərak̄i neta x̄rab
Ani l̄ k̄n̄çe we da . . .
Əw̄ t̄y k̄əs̄əki n̄əb̄hist z̄əlal,
T̄əne buka t̄əz̄ə hac̄i

Maro һыз нәкыг зы mere хуә
Rəvi paşda hat mala bave хуә.
Əw hat ғырја бь kyl,
—Əz насым сәм wi,
Əz һыз дькым зы dija хуә,
Əz пахуәзым бьвьым зып . . . “

VII

Bav we şəte hers bu
Əwe кыта u got:
—Dərkəvə зы mala мын, rurəş,
Tү paşda, mə nənhəgə,
Lenge хуә daha danəjni mala мын,
Tə nave мын xrab кыг . . . “
Maro бь ғыг ruje хуә ғыгт
Əw зы svdəra bave хуә dərkəş.

VIII

Bave Maro bəri daje,
Maro rəvi зы Karəe şvan,
Bьrci, бь кьңсә qəlyşi,
Əw ыnda dьbu бь roza:
Dьqəflyi бь bələngaz
Lь bəg oçaxə xəlqə,
Jan zi dьgərja бь tьme
Lь dəşte mə бь tьme.

IX

Qələk məh dərbaz bun . . .
Zь əiaje peş şvanəki
Roke dəng da mə
Bьzanbьn, wəki wa
Bь кьңсә sor qizək
Kətə rja xar gəlida...

Өм зь gynd dərəkətn,
Dur səkənin зь tərse,
Mə dit, wi gəlije məzənda
Cəwa dьgərja u dьquzja
Bave Maroi kal buji
De dьgьrija бь şin—gьri,
U Karo zi zəf gьrija...
Maroa mə mьr u cu.

X

Le çənjaze weə hebəxt
Dananin rəx kaləke,
Zь gynd durtьr hətə iro
Həjə darəki nə şin buji.
Bьn wi dare təkda
Cələkə kur le kolan
Be der u be patarak
Maro daninə hyndьr,
Əw kəvre rəş zi tərşəndьn
Anin lь sər danin.

XI

Mьn zəf ditijə, caxe ky бь şingьri
De bьtəne, бь kьncə rəş,
Quz dьbu sər wi kəvri
Dəng dьda Maro . . .
— „ Ke tə kьtajə, Maro çan?
Ke nьfьrkьr, Maro çan?
Ty rəviji ky, Maro çan?
Wərə mal, wərə mal Maro çan?
Razaji ty, ranabi, Maro çan?
Daha hьşijar nabi, Maro çan . . . ? “
Əw quz dьbu sər wi kəvri
Dəng dьda Maro,
Xung du dьkьr, mum dьşxyli,
Gələk wəxt, зь çije dur
Əw dьbьrəqi бь təne
Əwe şəva бь təri.

BUKA NYFËRI LE KËRI

Wexte bære gyndæki Ermæniada
Bukækæ gælæki bÿ ðyrmæt hæbu-
Zÿ dæve we xəzur, xasi
Næbhistÿbun binæk, gÿlik,
Næditÿbun ru u leve we rozæke . . .
Wa bÿ ðyrmæt u ðÿzkÿgi.
Rozæke bÿ tæne odeda runÿsti,
Bore xÿø zéf car nykal raxÿsti,
Aza, sÿ dÿkÿr, gÿli vædÿgÿrt,
Pera zi bÿ dæng kÿlÿm dgot.
„Dÿnja kælajæ,
Navdabebæxt
Øz qulækæ beqanÿm:
Kÿnçe bødæw,
Rozed çahÿl
Øze sÿ bÿkÿm ve kælæda?
Xÿøzÿl ævike,
Nav æqÿlada,
Dÿkæ ævææv, dÿfÿgæ,
Dÿfÿgæ hævale
Nÿzkÿgi hÿldaji.
Zævije çinda bÿ azaji.
Ax, rəş bə,
Ynda bə, xray bə,
Roza qize buji.
- Kÿl u kæn
Dÿle gÿrtida,
Kæn tÿnə, „ax“ tÿnə ! . .
U nyşkeva dæri væbu, !
Natə hyndyr xəzure kal.
Pu, pu, pu, pu, Bələngaze gazi kÿr,
Ørd bÿqæbÿşə, te kəvÿme . . .

—Bəvi pupu,
Buka benamus.
Ça bner, ça bner,
Əva beşərm
Bь sərçot
Aza runışti.
Cəwa gazi dəkə,
Şərm zi nakə . . .
Zьmane tə lal bə.
Fəre tə kyr bə
Səre təva bьgrə
Şə zi teda.
Got - nəgot,
Çarəke zi dit
Şə sərida
Buk peşbər
Bu pupu,
Zь kылəke fьri,
U ynda bu,
Əw bineda.

Əw bu u əw,
Bələngaz zь we roze
Kətə dəştə
U pupu ma-
Hər wəxt zi
Əw şeə kəvn sərida,
Bələk mələk
Zьman zi lal
Bexəbərdan u kər
Sərgəz u bələngaz.
Le wəxte nəşkeva
Dəkvə bira we

Ky səri vəkəri
Kılam dgot
Xəzure we
Dəri vəkər
Banz dədə sər xyə
Dyl le kytaji
U he dəqarə
—Pupu . . . pu—pu . . .

NEÇIRA HÛRCE

I

Saləke mən u Avag çije xənzir xuyəjkəyənə xənzir xuyəjl dəkər. Nəha şəvəkə palze mə xənzir anı, da runəş tandənə. Ubər dəre holkeke ağrək kərjə, ku alave lənge xuyəde zi dəşəwtand. Şəvəkə hivə. Mən rku ledəxəst, əva Avag zi bəjlatik dəstəra, ku əşq şajta gəlaja zi pera dəhat. Jəke zi Avag got: „Oro, əw kija,? wa mərik zordə te“.

Mən nəheri, dlt ku rast mərik we zordə te, le mən zi bəhistijə, wəkl cəxe ku hərə te dəzilijə; bona xapaq dənə hərdy lənge peşn datinə sər singe xuyə, minanı mərijə dy ləngani u te, cəwa ku məri bə.

Mən got;—Avag əva məri ninə. Hərəcə. Jane na, na styryjə.

Mən got, oro: Hərəcə.

Mən got: Əre, əwi: got na, mən: got əre, əwi: got na; le əw hedi-hedi dəziya dezik dəbu, dəste mədazi təvəng tynə.

Jəke zi mə əw dit: hərdy lənge peşyn dāni ərde, bu car ləng we u bəde ky dədi: orta xənzir, xənzir bu qirəqlra wana həv kətn, təv həv bun, topi sər Hərce bun.

—Alabaş, bəğrə ha bəğrə. va, ha val hər jəke zə mə şvdarekə rəş hilda, əm bəzian.

Dekə qalnok həbu: mə gyh da sər wəki qirə—qira we zə qura zərən, dhat. Əm bəzian bər bə qurajje. Mə şvdara rəş kəşandijə, nəha əm əve beisafe dəxən, əm ledəxən, əm sə dəkən, nakən, Dajik bərndadə: lə peşbəri mə həmez kəri kətə gəll.

Kytasi mə gələki zəhmət da we, naha hət u rəvi.

Səbe mən got: Avag, ty cəm xənzira bəminə, əz həgəm mal təvəngəke binəm.

Əwi got bəravə.

2

Avag ma cəm xənzira, əz cum təvəngəkə mə kəvn malda həbu, mən hilda hatəm. Duz cum bər bə çije wə zərən, kədərə ky mən zanbu çije Hərceə. Gərijam: mən ky nədit, çiki moşoti baş rasti mən hat, səknim, mən got,—hənək moş buxum. Nəşkeva wəxte moş xuyəne, həma zə bən moşe jəke kərə fərtin u təvənga mən gərt. Ty nəbezə, ky əz cumə duz sər hərca bəxayija səknimə. Saxe ky zə lula təvənga mən gərt, mən zi qonça-xa we qəjim gərt. Nəha əwe ba dəda, duxast bəşkenanda, mən zi ba dəda, wəki həma dəve təvənge bəkvə sər, bəğvəşəm, du tekəm zəkə we, le mirat pe həcjabu, bər nəddəda.

Mən kəşand, əwe kəşand: mən dit ky tət zə dər nae, mən dəste xuyə avite ky nəşkeva zə bəstindəm. Mən

dəste xyə səwa ky avite, qajışa we ani styje mьva gьre-
da, ky qajış stylje mьra kьr, tьvng bərdə. Mьn aqas
bьr ani, ky lula tьvngə dakyta qəfəsa we, mьn səxmax
dəst ani. Əw bu, hər tьšt kyta dьbu, ləngə zəgьr mьn
kьşand: mьn sьrtin ze ani, səwa ky mьn sьrtin ze ani
agьr nəbu. Mьn nəheri, mьn dit ky kəvьr kətijə, yndabi-
jə. Vьra pьştə mьn şkəst. Mьn tьvng bərdə, mьn got
zь həmeze xylazьm, əw zi nəbu. Mə həv gьrt.

3

Əvi ali mə kьşand, wi ali mə kьşand, mьn dit be
xyəi əvə, we mьn byxyə, mьn dəng da: „Alabaş ha...
Alabaş ha..“

Jək zi mьn dit kuck we bьəwtin te, hat, gьhišt, mьn
got «Alabaş kəməke bьdə, mьn duxyə...“ hь, əz qyrba
kuckky gьhište lь pьştəda, səwa mьna gyləke le səwa le-
xьstьna kucke ky pьşte da, əsevani zьnarəki xьst. Səwa
ky dy paləwan qəlm həv bьgьgьr, həv gьrtьbun u səve
xyə dakytabun həv. Jək zi mьn əw dit, tuqa xyə top kьr
dəve xyəda u mьna mərvəki qəlm tьe rujie mьn kьr—tu.
Saxe ky tьkətə səvə mьn, mьn səre xyə sər singe xyə-
da xar kьr, pьştəva kylməke qəlm da stykyra mьn u mьn
xyə ynda kьr, sərogezo bum.

Mьn dit: wəki idi ty hьnyr tьnə, ky əz xьlas bьm,
mьn got, əwə bəre əwlьn əze dəvəru bьkəvьm, wəki ru-
jle mьn xьrab nəkə, mьn səre xyə kьrə bəg xyə, kətьm-
bьni. Gaxe ky, kətьm bьni, kuck dьha har bu. Hьre kə-
tə sər mьn, kucke şpara xyə dьxar, zь kədərə dьgьrt ty
tьšt ze dərnədəkət, ty nəbezə kuck hostajə, zənə hьre
zь kədərə bələngaz dьbə.

Rabu sər pəšte, zə gyha gərt, caxə ky zə gyha gərt, hərəc əz bərdam. Be xyalje pərtənd, pəş'a kuck gərt həzənd, avit ərde u gərt, cəwa ky gəvəst, ləp ləxəst, diha əz nəzanəm sə ky, caxə ky bərdə kuck bə əwtəndəne kətə gəll, rəvi cu ynda bu.

4

Kuck zi cu. u Əz u əw man, nəha bəndamən ruje xyə gərtijə, mən fəkyr dəkyr mən bəhistijə, wəki Hərc gy dədə, wəki pəbəhəsə bin həjijə jan na. hərəke ky bəbinə ky binə dəksinə, je binə dəhəncərinə, hətani ky bin be bərine, jane nakytək mətəkətəzi sər dəkə bona gəni bə, ky pəşə be dərxə byxə. Wəxtə ky mən əw fəkyr dəkyr, jək zi mən əw dit; wəki sərə xyə ani dani sər sərəmən, bina xyə kəşənd gyh dədə. Mən zi bina xyə kəşənd zəke xyə, minani mərta. sərə xyə həlbəri, hənəki səkyri: çarəke zi gydarikər, disa mən bina xyə gərt, əwe zi tərə əz mərta, əwe əz həştəm kərə mətə mət u cu, mən cəve xyə tuz kər, mən got, bəhərəm, səka we kyda hərə. Mən dəgot we bəvə, wəki hənəki zə mən dur kəvə, rəvəm bərvəm.

Cu, wandara qərs mərş həbun, dar həbu, top kər ani, təzi sər mən kər. Dani sər pəšta mən, dani sər styije mən, disa pəşda cu. Cu darəki səvk həbu, əw zi ani dani sər ləngə mən, disa pəşda cu.

Mən dit, dit ky təkəki məzi həjə, dəkyr ky rəkəra, ky binə əwizi dəjinə sər mən. Mən fəkyr kər: wəki əw ky tək zi binə dəjinə sər mən, bina mən we be bərine. Mən got, həta fəkyra we sər ky təkə, əz rəvəm bərvəm. Bə zəkkeşt əz zə bəndara dərkətəm, rəvim kətəm bən qərs mərşə mən xyə vəşart.

Ньһа çije кь мьн хуэ ле вəşартьбу зь we дəре
мьн ле дьнһери, бь зорəке, кутьк ракьр, сəwa ку мəри
һəmezкə, һəmezкьр, ани ку дəјлнə сəр мьн. Нaт дит ку
бьн дaредa мəри тьнə. Кутьк һəmezкьри ʃaʃ ма, ь бьн
дaрa ньһери, сaр aлл ньһери, ньʃкеvа кутьк aвитə əрде u
ту һəји ту, ту һəји ту, минaни мəријa ту дькьр, мьн гот
дьвə ку һəјифa хуэ мьн тинə.

Ту һəји ту, кьрьнеvа бь сьгə—сьг кьрьнеvа сu гə-
лје зегьн. Əз zi rabum бəzijam бəр бь Avag. Дьһaтьм
сəwa дьһaтьм, сəwa ку тəзə бəрдaјл биaмa. Мьн рəʃдa
дьнһери. мьн дьгот бьвнцьм, ськa һьре ху пae, гьһиʃ-
тьм çije хьнзлге мə. Əвa Avag гот, oро ту ку буји, əв
сь хəбəгə, əв ту сь буји.? мьн гот, дьһa хəбəр кизaнə.?
мaлa тə хьрəбə, wа qəwьтi сəре мьн. Əwi гот ле тьвьн-
гa тə кaне, мьн тəзə дит, wəкi тьвьнгa мьн зь бira
мьн суже, мьн һьʃтьбу çida.

5

Əм һaтьн. сəнд мəри тəр буи, əм сун тьвьнгa мьн
тə ани. Мьн кəвьре тьвьнгa хуэ сeкьр, мьн qajm кьр,
мьн гот: Avag əze disa һəгьм. Əwi гот, oро dəʃт зь
бькʃинə, we бьдьрə бь рəттинə, мьн гот ньһa һин буи,
yса пaкьм, wəкi бьдьрə.

Əwi гот, дə ту zani.

Мьн тьвьнгa хуэ һьлдa, мьн кəвьре we qajm кьр u
əз сum. Нəмa wəхте гьһиʃтьна һьрмиa zi бу Cum һəтa
nivro гəриaм, гəлəкi wəстlаm, мьн əв нəдит. Мьн фь-
кьр кьр, бьрa əвa we кeдəре сужбə, ахьр əвa гəрəк зь
dor aлје хьнзлг дур пəкəвə. Rabum, мьн гот бəгзегь
бьт, бəр бь мeʃa һəгьм.

Ньпәки сүм, јәке зи мьн дит, әре реса һьре реҗја
мьнә.

Кәтм сәр ре, сүм. Сүм мьн дит we wa сәр ре
дарек һәрҗандијә, һәрҗандијә u һәҗтијә. Әз сәри кәтм,
wәki*әвидә һьнгьv һәтиә. Мьн зор пьһери, wәki meҗ дь
хәбтә. Мьн got, пьһа we бьvльм, јан на, јәкә, әвә
һәмин пәсирә u пәсирә. Ньпәки зи сүм, мьн дит wәki
Ньре we һелина моҗа һьҗандьја, le хуали һәла җәл бу.
Мьн дит wәki дьһа nezik bumә, vьra тьрсәкә be хуал кә
тә дьле мьн. Мьн көвге тьvьнге пьһери u реҗда сүм.
һәма мьн льнге хуә гуһаст, дәнгәк һат. Сәкьним.. Сәр
qylakera дарәки һурмеји җирьн һәбу. Мьн дит әвә we бьv
да һурме дьхуә. Әви all һурмек дарда буvу, әви all дь
бәзия, дькьг мьртә мьртһурме дьcut u дьхар u гуһдьда,
льwi all һурмек дарда буvу, wi all дьбәзия. Јәкези кь
сәкьни, bona һурме бьнерә, әз кәтм бьн дар, мьн тьv
vьнга хуә бәрбь we rast кьг. Мьн дит, wәki сәре тьvьv
ге дьһәзә. На, мьн дьле хуә qajm кьг, јәкези мьн ni
җан гьрт, мьн гьvәшт... Gaxe кь тьvөng тәqija, әw qirja
dor хуә зьvьри, u бьдә кь дьди, кәтә гәлге зегьн. Мьн
тьvьvнга хуә җәреке зи тьzi кьг, бьvьнди сәр банije nezik
bum, мьн дит, wәki әвә бәрбь әвә дьбәзә, мьн got,
әре җухуле әвә хәрабә. әвә кь бьrindar бәрбь әвә cu,
әвә бьхуә кьта бу, дьһа әw nazi.

Јәке зи мьн got, әз рәј һәгьм, јәке зи мьн got пь
фьри ль җәjtane нәс. Ньреса бьrindar хәрабә, we бьдьтә,
хьrabкә. Әwә, ськьу әw wi all cu, әз zi paҗда һатьм,
дьһа әз пьзаньм сь бу.

Тәне we роze сәр гәлгә тәјр зәf дьгәрија.

MƏRIJIE BE AQB

Waxtəke məriki kəsib həbu, cəqas dəxəbət, cəqas dəcərcəri, disa əw kəsib dəma.

Въ гымаң бьри əw rozəke rabu cu, go wəkiəze hə-
гьтм çəm xyəde şəqijət, бьвиньтм ська əze kənge зь ve
kəsibite dərəm u bona xyə əze tьštəki tawaqət бькьтм.

Reva gyrək rasti wl hat.

—Натьна тə бь xerbə, бьре—məri, tye həri ky,—
gyr ze pьrsi.

„Əze həгьтм çəm xyəde,—kəsib çavdae, dərde тьн
həjlə gotьne».

—Də həрге tye həri çəm xyəde,—

—Gyr ze tawaqət kьr,—bezə wəki gyrəki bьrci hə-
jlə, şəv u roz eljaji gəljə dəgərə, tьšte xyəгьne nabi—
nə, bezə hətani kənge we bьrci бьminə, wəki тə əfьran-
dijə сьта tьšte xyəгьne pera naghini.

„Bьravə” məri gote u rija xyə cu. Zəf cu həрге
hьndьk, rasti qizəkə bədaw hat.

„Bьra tye həri ky” qiz ze pьrsi. „Əz dəсьтм çəm
xyəde”.

—Kənge ky xyəde бьvini,—qiza bədaw ze gələk
tawaqət kьr.—

—Bezə qizəkə wa çahьl həjə, saqləm, dəwləti,
le nьkarə şa bə, xyə bəxtewarkə—aqrija we we сь
bьvə.

„Əze bezьтм” rewі soz da u cu rasti darəki hat,
rəx dəve ave bu, le zija bu.

—Tye həri ky, ty rewі,— dare zija зь pьrsi.

„Əz dəсьтм çəm xyəde.”

—Də bьsəkьnə, dy se gьli əze təmbə bьdьтм tə,—
dare zija əl tawaqət kьr,—bezə xyəde əv сь jəkə, bu-

mə ve ava zəlal, le bəhare u zəvəstane zija dəmlənm.

Qənge əze zi şin bəm.

Qəsib əva zi bəhist u disa rija xyəda cu.

Aqas cu hətani ku xyəde dit, bən zənarəki bəynd, pəšta xyə dabu zəner, minani meriki məzən xyəde ru-
nəştibu.

„Rəza tə bəxer“, qəsib got u səkni rezberi
xyəde.

Tu bə xer hati, xyəde çav da,

— Gə duxazi?

„Əw dəxyəzəm, wəki bə əvəki səg hər mərija bə-
neri andori həv, jəki jəki əwarə nəki, je dəne . . .

Əz aqas dəxəbətəm, dəha nəkarəm zəkəki ter nan
bəvlnəm — dəstxəm, le gələk, wəki niyə xəbata məzi nə-
kən, dəwləti u rəhət dəzin.“

— Də nəha hərə, tye dəwləti bi, mən bəxte tə də,
hərə kəf bəkə,—

— Xyəde gote.

„Xyəde mən, disa gəllje mən gotəne həjlə“ qəsib
got şərovəkər gotəna gye bərçi, qıza bədəw u gotəna
dare zijaji.

Xyəde çava gəşka da u qəsib razitija xyəzə xyəst u cu.

Wəxte vəjəranləne rasti dare zija hat:

— Bona mən xyəde sə got,—? dare zija zə pərsi.

„Got wəki bən təda zər həjlə: hətani əw zər dərnə-
xən, kəke sile tə nəğəhizən xyələje, tu şin nabi,“ məri
zərə gəlikər.

— Dəha tye həri kədəre: ? wərə zər dərxə idi, həm
qara tə təda həjə, həm zi qara mən, tye dəwlətlvi, əze zi
şinbəm.

„Na wəe mən tynə, əz ləzəm“ qəsib çav dae, «xyə-

de bəxt da mьn, əze zutьre həгьm bьghizьme, bəhte xуə bьvinьm şabьm:" got u cu.

Paşə qiza bədəw rast hat u riја rewі gьrt.

Tə cь xəbər ani bona mьn?

"Xуəde got gərək ty həvaləki əmьr dərbaz kьгьne bьvini, wi caxi dьha ty be хəт namini, tye şa u хуəş dərbazki."

—Də wəki ysanə, ty wərə bьvə həvale əmьre mьn,
—qizьk zь rewі lava kьr.

"Na wəde mьn tьnə təra həvaltije bьkьm, хуəde bəxt dajlə mьn, gərək əz həгьm bəhte хуə bьvinьm, şabьm".

Qəsib got u cu.

Gyre bьrci reda səkьnibu, durva cəwa ky rewі dit,
bəziја peşі lь gьrt.

—Əre, хуəde cь got:?

"Bьra, wəhte əz dьcumə cəm хуəde, zьtə şundatьr qizakə bədəw u darəki za zi rasti mьn hatьn: qizьk ta-waqət kьr, ky cьma əw nьkarə şabə, darzi got cьma əw zьvьstane bьhare zijə.? mьn хуədera got, got—bezə qizьke bьra bona əmьre хуə həvaləki bьvine—bəxtəwarbə, bezə darra zi wəki bьn təda zer həjiə, gərək əw zer dəгььn, koke tə bьghizььn хуəlije, wəki şinbi. Əz hatьm mьn gьlije хуəde wanra got; dar got, də wərə, zer dəгьхə bьvə, qiz zi got həma əz tə dьxazьm bьvi həvale əmьre mьn, mьn got, bьra nьkarьm, хуəde bəxt dajlə mьn, gərək əz həгьm bəhte хуə bьvinьm şabьm".

—Le хуəde bona mьn cь got, —? gyre bьrci zepьrsi.

"Bona təzi got bьrci bьzəri hatani məriki be aqьl bьvini, byxi, tervl."

—Dьha zь tə mərijle be aqьl zь kədərə bьvinьm,
wəki byxum—gyr got u kьsibe beaqьl хуər.

PUŞKIN

ХӘНЬҖОК

Zary bəzjan hyndyr
U gazi bave dykyn by ləz,
—Kalko, kalko, wərə Ƨora mə
Mьgи dərxьst keləka səme.“
—Dəgəw dykyn, Ƨuled kueka,
Bav by tьrs kygə qirin,
Hun bysəkyьn hьki zi,
Hune raşə mьgи byvinyьn.

—Нукумат бе—çав бьдә,
Nav eşeda әзе бьминьм—
Çar тынә, binә аji зьн.
Кьнçe мын бьдә, çа әз һәрм.
—Мьги кьјә?— Wa, kalko, wa,
Rast ky кәләка еәме
Rәx тора ғыл, сәр әрде
Çьnjazәк кәтьбу.

Çьnjaze әçeb wәгьми,
Bь әçeb ғын буву.
Gәlo мәрiki фәқiri—bәләngaz_бу?
Rьһәti ditьбу бьн ave
Әw мәsi ғыrtokәк бу,
Jane çаһьләki ғыравхүәр,
Jane тыçарәki be мықат.
Rasti мәрикьз һатijә . . .

Сь lazymә? еәве хьә рәланд
Lәz дькәт gyнди,
Зь ыng ғыrti paşda дьвә
Хәһьqok дьбә бәр бь ave-
U бь bere зь бәр дәве еәме
Әwi әw бәр бь ave дәв да,
U çьnjaz cu disa:
Ль хас u мәzәл бьгәрә.

Мьги гәләki nav аведа
Bь һәзjaji бәрзәр дьсу,
Bь еәв вәрекьз gyндије мә,
U вәгәрja mal, gazi кьрә:

—Wərn wi ali, tuloŋo,
Wərn təšta bədyŋ wə, bəvŋm
Le harge wə dəng dərxəstijə
Əze rye wə dərxəb.

Şəv bə gymrəh bu bagər,
Əm radəbə, dəkə xy əxyl. . .
Dərxəzi zi həzja u şəwəti,
Avaje kərr u dudu.
Gəşk razaji bun, be xəw vələzjaji,
Fəkyr dəkyr gyndi. . .
Bagər dəkə quəin . . . jək zi nəşkeva
Bəncərə kytan. . .

—Ty kiji?—Bəhel əz bəm hyndyr xyje male. . .

—Aj zə təra hyndyr, zəhramar u kyl:

Şə dəgəri mere şəve,
Kizən şəjtan tə ani.
Əz şə bəkyŋ, də beşə nəha
Çije mən təngə, mal təri.
U bə dəste əwarə bə kyməkym,
Bəncərə vədəkə.

Ronaji zə bən əwra dəg tə:
Awa səkəniyə . . . məriki təzi:
Av dəreşə zə ruje wı,
Əve wi vəkyrinə, nəhəzjaji.
Məle wi zi darda bunə
Gəşk zə tərşə qəpəəkəri,
Çane wi toş—toş wəgmi,
Nəv gərt, rəş də xyen. . .

Nas kыr, зь тырсе кәт,
Mevane лүәји тәзи wә'ta dit.
Bәr pәnçәrә бь гьçaf гьрт
—Aj ty бьçәләши, кьгә гьнәгьн.
Fькьге wiә тәри тәв һәв bun:
Hәtani sьbe әw дьгьçәfi,
Hәtani sьbe pәnçәrә
Dьkyтан u дьkyтан . . .

Pьrsa мәxlyçәte tәmam һәjә,
Wәki gьndı зь ve jәke
Hivijәә һәр sal
Hәrtьm we roza хәпьçok.
Tәv һәv dьbә зь sьbe һәta evare.
Şәv dьbә bagәr u тәри
U хәпьçok şәve бь tәmam
Dәri u pәnçәrә дьkyтә.

DEKABRISTE SьRGUNKьRIRA.

Bь kybar бьzлн, һuu sьrgun bunо,
Lь mәdәue тәри Sibira dur:
Xәvata wә пьһәç ьnda nabә
U хуәstьned dьle wә бьльnd.

Gumana—dәrda itьpara лүшке—
Kьnçә tәrida бьn таçә әrde
We wә хуaikә çәwin u kybar, dәlal.
U әsә we be roza bәxtәwar.

Ньзкьгьна тә we be бәр бь вә
we дәрбазбә зь dadana тәри,
Сәwa çie wә сьргуне стьри
Дәнге мьн те бь зиз қыламеҭа.

U roke qəjide wə we bьkəvьn
Kəla wə bьvəsefil u be хуаи,
Azai we бьбөзә бәрбь wә,
U зь һөвалә çura һуне бьстпнь

F. ŞILLER

ХАТЪРХАСТЪНА ŞЫVAN

Də bь хатъre wə, hun, çije eere dəlal,
Bьhar dərbaz bu, kəri te bərbь mal.

Өme pašta ben, bьhara ky we təzə be,
Kənge һьşiarьn қыламе bь əşq disa.

Kənge ky eija bь хəмыьn bь şinaje,
Kənge ky av bьbəzьn зь avbəza.

Də bь хатъre wə, hun çije eere dəlal,
Bьhar dərbaz bu, kəri te bərbь mal.

GEOJAM SARJAN

ҚЫЛАМА АЛҒЫРЫНЕ

Өм ведьхын ішәу,
Ронкаја wәlet tәmam,
Hәmu gymana бь ішәу
Өм ведьхын ішәу.
Mәrijed хәvatci
Бьra dьle wә şabә,
Nәbijә tьҗar бь ішәу
Sәrhatikә dәрәkә.

Бьner дьnerьн бь ішәу
Gәlәk еьra зь Zagese
Бь ronkaja Kaspie
Tirәnz қәтьн сәг ава.
Зь g. lije Dzoragese
Ішәу dьkәvә ь gәlija
Зь Kanakere зь Rione
Dәrten tәv u ronaji.

Өw dьle mәнә бь kybar
Ky дьnerьн hәvdy,
Өw хуәstьн emәньн qәwin
Ky mә hәvra vәgьrtijә,
Өm ky dyh „dьzьmьн“ bun
Cәme хune mә rьzand
Iro çәм hәv, tәvajj
Mә cekьrijә tәv, ішәу.

Iro şere mə başqə jə,
Əm şər dıkkın bə kybar,
Mə anijə wəlatə xyəra
Ədlaj u rıhəti,

U bə şere qəwinti
Əm dıxəvətən iro
Bona təva əmrdar
Təva sosializme,

U wəjə əw te nezik
Bə ronaja xyə zəlal,
U bona we zə həsən
Mə re u rıga səkyəpə,
Bə gyle elektrike
Gylıstan mə wəğərtijə
Bona zəvijəd həmuja
Gyl u sosən mə wəkərijə

Bə xyidane mə strandiə
Reed wəə cətən,
Mə şər kərijə xyjdajə
Bona təva we zəlal,
Əm guman bunə, ky we bə
Bə nherandəna xyə zəlal
We bnerə dəştə mə
U sər gynde bərə.

U wəjə əw te
Hər sbə bərbange
U bə dəngə borja ziz
Gazi dıkkə bə qəwat,

Бъ ʃыngina dange ziz
Əw ky tyme fabrikə
Дькьн qirin, дьһəзын
Dange lunge wane

Əw, ky дькьн һьлқин
Nav dəwdoza xəvate
U дьхəвəтəн tyme
Əw һьлқина weə qəwat,
Əw, ky бь əʃq u ʃaji
Əm дьstren бь дьл — çəgər
Əw қьlame wenə əʃqə
Nav дьле mada vəgьrtiə . . .

. . . . .

Le бəкьньн . . . бəкьньн . . .
Wajə radьбын əwana
Ənje wan бь хунə nəxʃbuji
Бь nherandьne хуə tuz,
Əw əwanьн ky қəтəн
Nav ʃəred merxasada,
Jek дьхуəстəн бьгьһизьн
Təva sosializme gəʃ.

Bner sor bu qumьstan,
Zь agre gəʃ gьrr buji,
U dəste wan бь jəkçar
Бь дərb qəwat бьлнд bun
Ave Kaspije zəlal
Qazian бь jəkçar . . .
Сьvikəkə бь мьле һəзын
Қəтə ərde pьgьrti . . .

Əw əwananə ky kətn
Nav şere merxasada,
Jek dəxəstən bəgħizn
Təva sosializməə gəş . . .
—U ɩ sər tərbed wə
Hun həvalno, əgitno
Əm naha cedəkən
Sosializm u şəkə wə. . .

Bner dəbrusən zə hər dəra
Gələk elektriske Zagese
Şəwca işəqa Kaspije
Şəvəq avit sər ave,
Zə gylije Zoragese
Ronəji dəkəvə ɩ gəlija
Zə Kanakere, zə Rione
Dər ten dy işəq.

ARAZI

SƏBA ŞEWRE

Ordijed sor nezik dьbun, stansi- stansi hьldьdan u
sьqas nezik dьbun, awqas zəf bьlьnd dьbu xьstьna
şьhər.

. . . Şəv bu, sar u tər. Kamera (oda) kəllə mə-
zьnda, bь bine tuz navtərijeda tьzi bul, sər ərde sar gьr-
tə raza bun. Bьn şəvəqa sьbeə təv həv bul dьhatə xujla
bunə çəndəke məria je ky zь sərme qьnçylı bun bь çer-
gə - çergə.

Pьrsiared roze gələki fərz bun, jed sor dьha nezi-
k stansi buvun. Dəst pe kьri zь sьbe zu kəla-
minani male moze hьngьva dьquzia, bь dəng dajina pьrs-
pьrsiare ky zь dəvra dьhatьn. Nьhazi, şəva dərəng gьrti
razal bun bьxəwьn gyle sosьnva, -le bьn, mьle we şabuna
əşqe u həzandьne. Təne kənce bolşevikeda kəmək mərt
dəkyьn pьstə pьst bь hьşlari, lь yzvtia komitea ingla-
ble nezi ki dьnheri u isbat dьkyьn uzvti (kantitəd).

Nive şəve zuva dərbaz buvu, ky bь zьngin dəre kə-
le vəbu u dəngəki bь tьrs kьrə qarın:

— Rabьn . . .

Gьşk sər pıa səkьnin. Zь wi dənge həzıai qalıp u
dьle gьşkada bь we stьria sorva rьçıfandьn dərbaz dьbə
u fьkrəkə mətəkьri, — gьşk dьşyrmış dьbьn "hatьnə bona
gyle kьrьne" . . .

Dy sьre dьsəkьndьnь, bь dьrezaja kamere u dьsəkь-
nьn. Dəqe tьrsanine dьrez dьbьn. Məzьne kəle u hərdy
casavoe xуə zuzu gьrtia dьnerə səve xуə vi - wj all
bьrьn anneva.

U Dəst pe dьkə nave wana u nave bave wana xуan-
dьne, bь qirlnia dənge qalьni nə rakva, u ɕi — bь ɕi
səkьnandьneva, nьʃane xуə kьʃdьkə nav navniʃa. Gazi
wan hərdy məria dьkьd jeky we bьkuzьn.

Nav xуəndьn kьta dьbə, məzьne kəle hуkymdьkə
səg hərdy gьrtia wəki hurmure xуə hьldьn. U bь dəst nь-
ʃani hərdy casavoa dьkə, wəki jed majin bəlavьn hərьn
ɕi xуə.

Hərdy həval bь ləzi hurmure xуə top dьkьn u bь
ləzi zu zu xəbər dьdьn həvaləd dora xуə ɕьvialra. „Dь-
bьn bьkuzьn“, — xəbərdan kьta dьbə, u nav kьʃtьna wa-
na xуə bь xуə dənge wana dьdə bьrine . . . Dəste həv
dьgyveʃьn, həv pae dьkьn gələki bь kuri u ʃəwat.

„Də bь хатыре wə həvalno, əm dьha vənagərьn“, —
Əwana dьbeʃьn u zь həv ɕьhe dьbьn.

Valodia ky zь gьʃka euktьr bu kaməreda, bь hers
dəng dьdə.

— Xun xarno . . .

Məzьne kəle paʃta vədьgəgə, dьsəkьnə peʃbəri gьr-
tle kom buji u dьkə əntin, səve xуə xun tьzi məzьn
kьrьneva:

— Ke got?

Valodia dьxazə wəki xуə nьʃandə, bezə, — „Əzьm“,
le həvale ky pьʃt wi səkьni bu peʃa əwi dьkьʃinə, dьdə
fəm kьrьne ky kərbə. Qasi dəqəke məzьne kəle u
gьrti səve həv dьnerьn, tye bezi qəwata həv
dьʃerbinьn. Məzьne kəle dəste xуə datinə səg qava
qьrme nьʃan dьdə ky dьxazə dərxə. Həjif dərxьstьnəkə

kur gьrtla dьgьrə tьre wəki hьnəkezi təvhəv bьn, gьšk
we bьgьrьn əwi bьxənqinьn.

U təe bьgьta fəmkьr əw kom buna wana, məzьne
kəle sər xьda hatu bь we qirina xьə qalьnva kər dьbə:

— Kər bьn . . .

Əw cənd dəqəzi dьsəкьnə, u dər te dьсə bь gave
əskərijeva. Gьšk fəm dькьn, wəki „məzьne kəle» зь tьr-
se pašta vəgəria, u bь dьl tьzi dora Valodia dьgьrьn.

— Valodia зь həvala jək dьbezə,— dьvə ky ty fəm
nəki?, wəki əwana mənəke dьgərьn, wəki mə gьška gy-
ləкьn. Əm kьstle təzə gərək nədьn: Nə ky həvale mə
zutьre we tekəvьn ʃьhər . . .

— Səbьra mьn nae fəmdьki,? nьkarьm Valodia — dь-
bezə, dəste xьə həzandьneva, pala xьə dьdə dьwer, bь
hərdь dəstava sərə xьə dьgьveʃə.

Xəw зь сəve gьška dьrəvə: tamared wana ravui
wədəki dьrez rьhət navьn. Le casavo te, u dьbezə wana
wəki bəlabьn həgьn cie xьə.

Disa vədьləzьn u bь dənge nьmzva хəbər dьdьn bь
həvra, tьtuna hьškə nəpak кьʃandьneva. Dərəqa həvale
xьda хəbər dьdьn u dərəqa pьrsed wanə paʃьn . . .

— Də bь хatьre wə, həvalno, əm dьha pašta və-
nəgərьn . . .

Sьbe ʃəbəqe dərə kəle vədьbьn u dьha naen dada-
ne. Casavo te hyndьr u sьlavə dьdə. Əw ruie wi lev
byru əni aqas əwi yjmiʃ dьhat, kən zi pera, сəwa ky
azabun kəlera.

— Hərke dьxazьn dьkarьn dərкəvьn . . . Əw dь-
bezə.

Le ty kəsək dər nəкəvə, зь tьrsa provakasiae, wəki
bona dəwsa rəvia həsavкьn u gьlləкьn.

Dəst pe dəvə dəqə səkɨnandɨnə şaşbunə əçebɨ,
caxə ky rezime ədətə bərə tenə hɨldanə, ɨ je təzə hələ
tynə, caxə ky şhər tye bezi je zɨ sərçəm buna xyə te
bɨrɨnə.

Panzdə dəqə dərbaz nəbui nəşkeva zɨ kuce bɨ mɨ-
le həçhəçke siarək dəfɨrə, əskərəki sor u
bɨ mɨɨm bər dəre kələ dəşəkɨrə dəkəvə hyndyr.
Əwi zi pənçərə kələra dəbɨnɨn u dəbəzɨn dəvra. Dəngə-
ki qəwin bɨɨnd dəbə, qəlmaqaləkə nəditi—nəsəkɨnandi,
ja ky zɨ kələ dərtinə gɨşka, gɨşka . . .

Minanı leie dərten dor alie əskərə sor dəgɨrɨn, dəst-
te əwi dygyveşɨn, həspe əwi pəcdɨkɨn.

Əskərə sor soromoro dəvə, bɨ rukən, ty beziqə əçeb
dəmɨnə, cəwa ky xyə bu səbəbe awqəşabunə . .

Zɨ cənd dəqə şunda əw ançax dəkarə azavə, bərbɨ
dəvra dəcə, ɨ pəl wi təmamiə gɨrtie kələ dəşɨn.

Kucedə gɨşk bɨ sɨre çergə dəşəkɨnɨn pəl əskərə
ori slar.

Sər rule wana işqəkə. Dəqəke dərd kyl
u eşa məha sala bir dəkɨn, roza dyh wən tɨre xəwə-
kə gələki dərbaz buiə . . .

Mətəni həval sɨre dəşəkɨnɨn, zɨ şhər xuşka Valo-
dla te, bɨre xyə həmez dəkə, pəc dəkə həsɨre şale
rezandɨneva . . .

—Həval hatɨndə gyləkɨrɨne . . . Bɨ dəngəki nɨmzi
eş ələmətlə dədə.

Agɨr dəşxylə dyle gɨşkada:

—Dyrzino . . . Xunxarno . . . —zɨ caralia gazi
dəkɨn.

—Valodia bəre xyə dgyheze u wədəki dьrez dəste
xyə dь həzinə, dьbezə bь dəngəki hersva:

Də bь хатыре wə, həvalno, əm wə bir nakьn, əme
dəwsa wə bьdьryn . . . Bь kəle, neherandyneva, dьbe-
zə təe bь gota əw hərdy həval kьnçəki təri kəleda
manə . . .

Le xanle kəle naka səkьnibu səwaky kənbunəke zəf
bərəi kəfьk bul . . .

Zь peşbəri çerga „Internasional“ dьstrandьn, bəgə-
bərə dəst bь strandьne dьkьryn ysazi je paşie. Çerəg
dьcu . . .

Şəvəqa sьbeə şewre dəst pe dьbə . . .

SINORXYƏJIKBRI

Dit'na m'ne tuz, ja ky kawşane beseri,
 Dəştəd f'ra u be gorizon d'brə,
 M'yn dajə sər ve c'ojiza hanə məz'n,
 Sər c'ojiza ky sinore, d'njaje nivi d'kə.
 Cəwa mərv b'sək'nə kələka əme zələl,
 Jane zi l'ngə xyə cəwa ty dajni sər kerane p're,
 Ty d'bin'i m'qab'li l'ngə xyə
 Jək sək'nijə l' sər sərə xyə.—
 Awa l' sər c'ojiza əvi sinori, wa
 Dy d'nja hənə m'qab'li həv.
 Tyje bezi qə l'ngə xyə danə m'qab'li həv,
 T'mme həvdy d'f d'bd'n, bevəsx.

Əz xyəjid'k'ym əv sinore besinor,
 Bona alt'k'rynəkə məz'nə kybar,
 Ja ky z' d'nja mə m'nan'i iş'qə gəş,
 Ronaje qəwat u alave d'bdə sər,
 Nasnək'rynəva sinored qəwin,
 Z' həv bəla d'kə ordijed h'şjar,
 U əw dərbaz d'bdə d'g'hizə hər dəra,
 Qədərə ky məri he xuna mərja d'mezə.

Əz əv sinor xyəji d'k'ym, le həma,
 Ş'xyle mə tənə sinorək nas d'kə,—
 Nav hər wəlatəki b' əgiti u kybar
 S'nyfa mə palajə, ky sər d'kə,
 P'ş't d'z'm'nda sinor c'ojiz k'ri,
 U nav hərdy sinored m'əda
 D'z'm'nə mə te h'nc'rand'ne,
 Hətani ky əw hərdy c'ojize mə jək'b'a.

Stəjrka sor, ky ɫ sər ɛnʃa mɛnə,
Cɛqas zəlalbun, cɛqas mɛrxasti
U cɛqas alav dɛdə ruhe mɛn,
Xuəstɛna mɛnra pɔla, zənde mɛnra tamar . . .
U cəwa bɛ dərbe qəwat u bɛ zərb,
Sər altkɛrɛna xuə bɛ guman,
Əz dɛkarɛm bɛhɛncɛrɛnɛm
Drane tuzə wi rɛlɛnge cənəwɛr,
Jek aqlə xuə yndakɛri nav xələda aɟrda,
We bər bɛ wətane mɛn be,
Bɛ dəve xuəji xunxuəri vəkɛri bər bɛ zor,
Beryh u berəhm.

Awa ro vədɛvə. Zɛ sinore mə dər
Nan kylame dɛstre, hers radɛbə,
Təne nanə nɛha hersə u hycətə,
Ky nɛha bər bɛ şəre paşɛn gazi dɛkə.
U hər şəv cɛqas əw zedə dɛbə
U rozbroz əw dɛɟhizə,
Wəki şəvəke, şəvəkə granda bɛqə,
Cəwə ky bu cəm mə, Əktjabra Sorda.
We bɛqə u şəvəqəkə gylgylida,
Şɛngy we bɛbɛrɛqɛn bɛ xunə,
Həma sər əvi sinori we benə cəm həv,
We həv ramusɛn, dy bra . . .

H. ŞIRAZ

SIAMƏNTO U XƏÇƏZƏRE

(KİBLAMA ƏWLƏN)

Bə kure zerini rühe mənva zə xəlja sorə zə əşqa mən cekyri.
Mən zə dyle məxlyqəte ava sar hylani bə əşqa gərm.

Əve mən vəbun mina sosən u bə stərkava işəv
Təzi bu əzmana rühe mənə besəri, dyle mən bu bəra həkkyrəne.

Siamənto hat ditna mən Xəçəzərə təv wi bu.

Mina baje sar kətne singe mən bə əvkanje əve mən.

U hətə şəvəqa spi, ky zə əiaje Sipane radəbu,

Rühe mən buyu təsəkə sərxyəş kəf dəkəlja bən singe mən çahyi.

Gəminja dyle mən bu təv dənja mə məzyənə zanə

U avja əşqe zə əve mən rutəni sər kylilka dyle mən.

Le nəşkeva bə zəluli disa vəbu bər əve mən

Dənja kəvnə bə hesərva təzi u bə təmme vesjaji.

Tye bezi qe kulilk təmam sər dyle mən əylməsin,

U əz kətm sər rekə təng ky təzi bu bə stri.

Mina gyla həkkyrən zi dyəylməsə, kədə həlal cənənci zi
Əmr u zijin tye bezi qe bəlg bu kətə bər dəve kərəndije

U minani dy əylke ave, ky dəkəvə sər xəlja hək
Siamənto Xəçəzərə tənə məlul u dylrab dərbaz bun.

Mina təjrəki brindar rühe mən zə dyle mən gərti

Bə əve şa le bə məluli uheri dənja kəvn u dərbazbuji.

Bə əve şyl kylam stra sər əşqa wan, ky ynda bu,

Le nav əşqa dyle mənəda waje disa əmr stəndən.

SƏRE PEŞBŦN

Səre eiaje Sipanei ziv minani zer şawəq da,
Təv zi bə şa zə bəre dərəkət bər bə ızman gav avit.

Nava gəlja mız u dumam qe bezi sər eəməke
Məşja cəwa mevan u cu sər eiaje bəlynd kybari.

Gynd bə təmam bə əwre du, bə həspezin kəri cunə kəwşən
Siamənto bə kərije xyə dərəkək cole u gərja.

Hənəki şunda, rəx kanike, pala xyə da bər bə zəner,
Blur stra u bərəv kər bərəkəd nəs bər bə xyə.

Təva təzə bə əşqa kybar dəgylgyli sər surte wi,
Cia bani kylilk daji gyl dərəşandyn bən lınge wi.

U zə bən zənarəki məzən kanikə sar dərəkət
Bə kən hənək, bə laqrdi zə hərdy keləka dərbəzja.

Zə we kanije hər sbe zu bə tirenza təva zerin
Qiz av dəbyn kəlam dəben lə çəm wi.

Av həldədyn bə çere xyə ky xəməlandynə bə kylilk
U təv ave ramusan dədyn Jared xyə bə surte sor u şirən.

Əw kani zi—dəšta azajə, ten le həv dəbinyn u dəcyn
Qiz u kyr, je ky həkkyryna wan mina təve dərbərgə.

Bona we zi zənarə sər ave daləqjaji bə kylilk,
Zijarət həsav dəvə bə kanja bəz, quzina wi bə zəngyl.

Zə gynde nezik əwana ten av həldədyn u dəbyn,
U kani zi hərtəm dərbəzə kəna şirən zə qiza.

2.

Siamənto ını bə kybar leje şure bruje qəmər
Zə bən wan zi dərbərgəyn əve wiə bə gyman.

Хује гунда сэр бəзна wi əвнəбарi дьнерьн
Qiz zi бь кəсэр le днерьн бь хəма əва бəринə.

Həvale wi mina keci, nav meşə, хуə zi dare fьndəqe,
Зь кizani bruske əwre xof кьлдaji дьгəвə.

Əw хуəji дькə кəwşəne мəзьни бəге гунде хуə,
Nav дьле wi çahьlda helun danijə təjre simьr betьrs.

Le əwi pala хуə dajə ль зьнага кəвни həvale хуə,
Бьлure hьlda кьlam stra бь бина хуə mina ба.

Ль зєре ты тьште мьн le тьнə,
Nə mal, nə sə, nə zi doşani
Həj çan, əiaje Siqane
Hunьn rja mala мьнə təzə.

Əz tənemə minani wə,
Бьн əzmanьm mina wə,
He мьн һьз нəkьrijə ty kəsi
Əz tənemə mina wə.

Pəz rhət дьєerja dəştəкə мəзьнə şinajida
Wəxte бьhist dəngəк wajə te, gazi wi дькə.

Gьh da u nav əvə wida agre ryhe wi alav da,
Cəwa hərdy pənce təve ky зь pьşt əiaje dər ten.

Bəzər nheri dit komək çiz бь zir səкьни бəг зьнар,
Дьєьrusьn, av hьldьdьn зь kanijed sar u zəlal.

Əwana nəditьbun şvane mə çahьlə sər зьнар runьşti,
U хуə дьлşa, дьlvəkьri klama һьзкьгьне дьstran.

Re həjə bəг бь гунд дьбə,
Re həjə bəг бь баq дьбə,
Re həjə ky бəг vəдькə
Дьбə lodka əmre мьн.

Əw ki bu ky nav хəwna мьн
Хуə кьг əntəri бь гьl,

Мън һызкыргъе мьгазе гәш
Re, ky bәg bь eije dьbә.

Re hәjә bәg bь zог dьbә,
Mәrije kәti,
Re hәjә bәg bь һызкыргъне dьbә
Dьle bemьgaz.

Jare tә kylilka eia,
Ty baje eiaji,
Qә nәditijә kome әwra
Cәve jare tә.

Re hәjә, bәg bь gьnd dьbә,
Re hәjә bәg bь baq dьbә,
Bәg bь bәre һызкыргъне dьbә
Lodka әmre мьн!

Siamәnto kylam bьhist bәre хуә da bәg bь зьнер
мь зьнер кәвгәк кәт nava ava канja sar.

Qiz bәg bь zог nherin şyan ditьn ь hafa зьнер
U hәr jәke soro—moro dьkәtijә хуә bir ani.

Tәv wan bu Xәçezәre, qiza bәg bu por bәdәw,
Tәje bgota qe bь çere әvә şire hive drьzand,

Tәje bьgota gьl bu bьхуә jan gәlije bьhareә bь kylilk,
Sing bәre we kylilk daji mina seve rohlate.

Rәnge we хуәş, cәwa baje henьk ledә surte mәрve хуәjdaji,
Әw gьlәk bu nava strja kәә sәra bәdәw bave хуәda.

Xәçezәre bәg bь zог nheri, cәwa kylilk ь tәve,
Jak dьхуәzә bь mina гьma tuз хуә бьгьhinә mьlle we.

Rәnge хуә gьhast, әwe dit şьvane çahьl u merьas,
Dьle we hәzja çara әwlьn u tьzi bu bь һызкыргън.

Хуәst ньşkeva mina eьvike бьфьгә бькәvә paşla wi,
Nav kylilked әvә qәmәg бьbә gьla һызкыргъи.

Siaməntə sər zəner bu alava şəwate lə surte,
Xyəst pəja bə u ağır vəxə nava dyle we kəəke.

Tyje bezi zə dyle we mina stəjrke kəvrək kət,
Nava dyle alav buji əwe kəəke bru qəjtən.

U tyje bezi zə əve qiza kybar mənənəkəf fəri cu
Kətə nava dəsta dyle şvane çahyl dyl kylik.

U tyje bezi dyle wan bə alava şirən təv həljan,
Bun dyləki u tyje bezi bə xuneva sor bun man.

Ysa bedəng, bə nəherandən həzkyrən kətə dyle wəp,
Mina zjara, jek we bəbən dare guze zəf məzən u gran.

Sər bəbndaje mina sozən surte şvan dyl bəy qı,
Lə bər kanije dyle qiza əsmər bə həzkyrən radəbu.

Qiz hatəne gynd çer sər molla, çer tizi bun bə ave
Nav dyle wan ağır həzkyrəne səwa əve bəlye.

Xəçezərə hər tət bir ky, zə we kanije av hylədə
Le çere dylkətəne bə şəra va dyl tizi ky hatə mal.

Siaməntə zə sər zəner mina hiva bəzər nəheri,
Hətə wi wəxti qiz ynda bu nav məza gynd, nav təri.

U əwi disa bəlyur hyləda stra kəlam bə şəngin
Pəze lə əije bəla buji çəvand ani sər kani.

Zə kanija mən bəly bəly fəri,
Fəkyra mən zi pəra cu,
Zə dyle mən kylik bər
Əve mən ma lə rja gyl.

Əve we mina hiva əije
İşəq dylən lə şəve
Şvan we tə bəbə, hərə
Hərke zə strija zi dərbaz bə.

Zə əia u gəlja ba te,
Bona dyle bərin ba xyəşə,

Мън нәвезә зь кәвге рәш.

Хәҗезәра мън е́внрәш.

Гәли u еia әз гәрjam

Кулilk нәдиt mina һәв,

Bina kylilka zi şédəjə

Зь kylilka гәшн е́вед тә.

Зь канija мън бьлбьл фьри,

Фькга мън вәбу бь мьле тә,

Тә гула дьле мън һьлдaji

Тә әз şəwьtandьm бь şəwat.

* * *

Kylam sər levda, Siaməntə zь eije hatə bər бь gynd,

U evar bu, зь kyləka mala du zi dьkşja bər бь zor.

Бь һьзкьгьна wəletva тьzi, дьлşəwьti stəjrк рəja bun av vəxyn,
Mina pərda spi һəzja məşja kəne hiva dərkəti.

Şəva zəlal ramusana xə daniјə sər gynd бь şəvva,
Cəwa pacкьгьна dy dьlkətja бь dьlxəstьn u һəwas.

U nav xəwe, dəşt u eia,gynd hoəьk u mal
Dьləгьзьн nav əzmana xəwna gymгьһ u zəlal.

Tyje bezi qe dьnja buјə xəwnəк gymгьһ əve dəme
Caxe ky hiv təzə dər te sər əzmana, sər təxte xyə.

U stəjrke рəja buji edi nabhen dənge çəwe nav meşə,
Tyje bezi qe бьн singe əzmana фьгә edi ty dьl navezə.

Əgər təjrəк зь heluna xyə rabə u зь əzman dərbaz бә,
Şьngina һərdu мьле wi məгьv we бьбһе çəm ave.

Xəҗезәre razabu nav xəwa xyə stəjrki
Qəwin һəmez u pac dьkə şvane xyə dьlkəti.

Siaməntə buјə xəwn dьstre dь gyhe qizkeda,
Cəwa ky ba sər sosona, nav bəlge wan бь һəwas.

Xəҗезәre le dьnəгә vədyxə şəraya е́ве wi,
Бь gystila wiva dьgyhezə gystila xyə jə qizi.

Siamənto zь dəste we gystila we dьrəvinə
U dьbezə-, „Stejrka minani we lь őzmana zi tьnnə.

Xəçezərə disa həmez dьkə u bь kəsər pac dьkə
U dьbezə: „Siamənto, bave mьn zь şьvana hьz nakə.“

Siamənto bujə bьlbьl dьstre sər surte weəgylijə,
U dьbezə: „Xəçezərə őmre mьn nav əəve təjə qəmərdanə“.

U wana tьre, wəki əwana lь çəm kanijed sar zəlal
Hərdy zi bina kylilka dьmьzьn, dьle wan tьzi bь hьzkьrьn.

U ty mьllək u ty lьngək tьçar nagьhizə əiajə wan
U nabinə zь ty kəla, tь əəve nəs leve wan.

Zь əiajə Sipanə ba radьbьn mьlle wanə bь xuna sor,
U xəweda kəl, re bani, əia u mal razanə.

Mina həzar zəngle şirьn stejrk dьstren bь zьngin,
Lь őzmanda jek bujə xəwn mina sosьn u bьhar.

U şəv zi zь hoəkkxanja bь həzara dəng tinə,
„Mьraze Siamənto həjə nav dьle wi xəwnidanə“.

Ba zi bь bin dьstren sər surte wanə mina həv
Jək əiajə, le je dьne sər singe əije runьštijə cəwa hiv.

SƏRE DYDA

Сы́л çар тэ́в зəгьқи, бь́ хивера кьгə сəг,
U disa бь́гьқи сəг hafa Sipane бəг бь́ зəг.

Siaməntə gotə bəg, wəki hьz dьkə qiza wi,
Qiz zi wi hьz dьkə, hьzkьгьп nəaltbujijə, сь́ ky хан.

U bəg har bu, gazi şьvanəki dьne кьг,
Siaməntə зь́ çije pəja bu , eəve wi бəг бь́ мьze bu.

Bəg got— . hərə зь́ wəlatə мьң бь́ləzinə, dur kəvə,
İdi aqьle хуə nədə qiza, pəz zi məhelə be хуəji.

Hətta sbe tyje ynda bi, wəki gьңd tə nəbinə,
Mina tire мьңə kəfe, ky ynda bu zəf zuda.“

Siaməntə dьl бь́ məlul cu wəlatəki dьңə,
U gьңdda hьşt kəsəra хуə u dьle bəg бь́ kəvьг.

U dьbəzьп, hərgav wəxte bəg qəjluna хуə dьkşinə, həгьгьм dьbe,
„Şьvan çijə ky зь́ mala мьң kylmək хуəlja zəg бь́və.

Qiza хуə əze бь́дьм бəgəki çahьl n merias
Ky бь́stиңьм kərijed pəza, zəviəd gəңьм behəsab“.

Xəçəzəgə bave хуə həmez кьг u бь́ гьги гəça кьг,
„Bavo, məhelə əz dьlbьгиң бь́ dьle sar əmr кьм.

„Bavo, bavo, çuçke həçhaçke зь́ heline dəгнəjnə,
Ty qiza хуə çəkyzə, jare мьң bebəxt məkə.“

Le dьle bəg miңa зь́ner, miңa kəvг nəhəzja
Təje бь́gota, əwi nəдьхуəst təv qiza хуə хəbər da,,

Le wəxte qizьk dьcu əmarəte koşk u səra bave хуə,
Məlul dьbu, miңa alav u dьгьçьfi бь́ kьlle хуə.

U əw şəv roz tinə bir, nəv xəwnədə dəbinə,
Siamənto bujə ba gyhe weda xəbər dədə.

Jane, һыкыра мың гыһбәр тыҗара тэве бир ңакә,
Gyla һыкырына тә һе нәһымысыјә сәр бәлге шини дьле мың“.

Qiz zi məlul sərogez tyme dəbezə fıkra xyəda,
„Dyle мың тә qə bir ңakə ty stərki əzmanə dyle мында.

Bəhar vəbu, dyməqəsk hat, əmr ani ы əija,
Hər gыһbərək kыlam dəstre, һыкырына xyə jare xyəra.

Garan dərketəң əija, zə zozana du dərket,
U bьd hər koңəkida sьrsum dьkleң u dьstreң.

Bərx u bəraң cunə eegə vəxyəгьd tireңza təve,
Nəv zьnarada bəlg u şilanşin bun bь gyle bhare.

Nəv şkəvta təri u dur ы singe əijada bь kybar
Pəze kuvi bь bərxə xyə sər pe rabuң u gərjan.

Nəv zozanə şin u dəlal şir xi bəzja mina əəm,
Ruңe nəvişki bь şəvəqa xyə bь zer kəte nəv ləqe.

Baje henьk ы sər əia bь bьlured biң bь sar,
Hatəң dərbazbuң zь zozanə bь stranə, kəң u şa.

Caxe vəbu şəwqa sьbe bь alava gyгr u gymrəһ,
Siamənto həspe xyə sijar bu, dьl bь itbar, sing fьrə.

Həsp səri һыlanı u həzja bər bь, əla zьгьka,
Mina təv pəңçə daji zь həspexyə hatə xar.

Bu mevəne pirkəke, roza əşqe dərket dərva
Bьhist dənge dəf u zyrne bь əşqa dьl u һəwas.

Jek əia banı dьləгьzand mina əşqa dьnjaje
Siamənto pьrsi: „Pirke əw cь dəngə ky wa te,

Dyle мың əw dər tinə u bь gьmin kəһela мың
Gəma xyə dəçu cəwa ky həspa həјf һыldanə nəv şərda“,

U pirkə rəһət çab da, əve we dьbьгьqin bь kem qəwat,
— „Xəçəzəreje mer dьkə, zəve weə dьlizə“.

Əva se roz u se şəvə əşq u şajı dökəln,
Le əz nızam, cəma Xəçəzəre miña mume dşələ.

Zəvə məriki zəf dəwləti zə wəlate padşe Harunə jə,
Şəbe şəvə we zə wəlate mə barəki bəha bəstine.

Bav zi sərxyəş dyl dşda qiza xyə əvə wi gərți u duman,
Qiz zi bə dylbrin həmeza bavda bu cəwa ky tşv bñ əwra.

Siaməntə hñək fəkyr kər, əvə wi tşzi bu bə hesyr,
Got: „pirke, nəşənəkə mən bəbə iro jara mənra“.

Əwi dərxəst əw gystila xyə, ja ky gyhəstəbu lə xəwneda,
Got, „rabə hərə gystil bəde, əz zanyñ ky lə hlvja mənə

Pirke hlda kərə nəv dəzmaləkə nəqşkəri,
Nava kşmşə bedəndək gystila jare dyl şəwlti.

Çu cəm qizke bə əvdişni, ky qizke bəbinə,
Dyle xyəda xyəji dşkyr gymane bədəw miña gyl.

Xəçəzəre caxe ky dəst pe kər, həb həb xyəgna kşmşişə,
Nşkeva bər əvə we kət gystila xəwnə weə tşzerin.

Bir ani, bir ani, xyəva cu, bər əvə we miña əwra bu tari,
Bə qlafate xyə kətə ərde cəwa darəki məzən u gran.

Kəgə nəlin, gələk gərja cəwa bajə paizə kur,
Disa əw xyəva cu kət sər əmənişə nəxş bə gyl.

Pirək hediva dəste xyə dani sər əvə weə bə həsret
U bə tşrsa gran sərə we bşnd kər danı sər coke xyə.

— „Ax bəra əvə mən kor bə Xəçəzəre, çə bşnd bə, bəbinə,
Sə qəwmi lə tə, cə bu, çə leve xyə mina gyla disa vəkə.

U caxe dəste pirkeə sarə mina bərfe lə ənja we kət,
Minani zar zə ave hşjar bə, sər xyəda hat u gərja.

Dora xyə nəheri u şyro vəkər dəvə xyə vəkər mina gyla,
Got, „dajke, nəha lə kyjə xyəe ve gystile bə kybar“.

U kən dəvda, pirək bə həsretə gran zera got:
Mevane mənə, əw sişare bədəw, əgiti kybar.

Сакe ky бѣhist дaнge дѣfa дѣwata тѣ ашq u шa,
Бун бѣруje wi еѣve wi bun gola мѣзн hesьra.

Qiz бѣ ѣsrѣt xуѣ avitѣ hѣmeza pirke бѣ kѣsѣr,
U бѣ hesьr ysa xѣbѣr da бѣ дaнge xуѣ kѣvotki.

„Dajke лѣ wedѣre дѣwata мѣнѣ дьkѣ гьmin бѣ mѣlulja дьle мьн,
Ty re тьnnѣ лѣ peшja мьн тѣne majѣ rozѣk u eарѣk лѣ бѣr мьн.

Hѣrѣ dajke bezѣ sѣlam бьdѣ wi, Xѣѣzѣre зь ѣьzkьrna тѣ
Бь mѣre kѣsѣra тѣ, kani дѣrxьst зь еѣve xуѣ.

Bezѣ ky ньha тѣne majѣ rekѣk тѣne u rozѣk,
Шьbe eze hѣrьm sѣr mѣzѣle dija xуѣ, бѣr бѣ eije.

Ѧze тѣne hѣrьm, bezѣ Siamѣntѣ мьni merxas бьra zu kѣ, бьгьhizѣ мьн,
Бьrѣviѣ kѣvoka xуѣ зь сѣnce qarqareѣ rѣш.

Xѣѣzѣre бѣ mѣluli ѣw xѣbѣr got, gьstil dani paшla xуѣ
Nav kѣck sѣreda дьkьrѣ гьmin дaнge дѣfa u зьrнѣ.

Siamѣntѣ гьli бѣhist banzda rabu u бѣ шѣv
Cu бѣr бѣ eiaje, hьla xѣw zi лѣ еѣv bu.

Dit ky durda xani—bani kѣtnѣ nav мьza xѣwe
Ѧwtandьna kueka дьhat Siamѣntѣ bir daniѣ.

U бѣre ѣdьli zi hѣmez kьrьbu stѣjrkѣ шѣveѣ gѣш
Дьlѣrьzi u дьmѣшja бѣ зьngina pelajѣ nѣbьhisti.

Шь durva alav dabu sѣr kѣck—sѣra бѣge дѣwlѣti
Hьndьrda шѣrav дьkьrѣ гьmin nav дьle бѣg u тѣrьna.

U zuva bu Xѣѣzѣre xуѣva cubu nav hѣmeza bave xуѣ,
Cѣwa ky mѣsije zerin nav qumeda nalfьrѣtѣ.

Le nav бѣste гьnde wanѣ kѣrѣ mina eijaki
U шьvan zi фьkьr дьkьr, бѣ дьлшѣwьti u brin.

Mina bazьrgan peшda дьsun, wѣki бьгьhizьн kanje
Бьн льngada дьhьнѣgrandьн tѣxt u sѣrѣ бѣ hьцьm.

U sər məzələ kəvnə dija qızke ruñəştəbu kəŕ u lal,
Xəbər dəda mina ħəzəkərna xyə təv əzmane gəş u kūr.

„Həj çan stəjrknə, hun ħəzəkərne əzmana bə həvra gəli dəkən,
Bəxyə zi mina əzmana besterk hıvja jare xyə səkənibu-

Baje ħənk dəhat durva əvə bədəw radəmusa
Bə bina xyəş gyl—sosəna u bə əşqa kylilka-

Gələk wəstjabu, Siaməntə jəpənçe xyə avitə sər mülle xyə.
U xəwra cu təje bəgota qe əwi vəxyərəbu se kūr şərav.

Ŋav xəwna wida Xəçəzərə bə dija xyə məri, xuja bun,
De gətəda: „Kyrə dəlal qıza mənə roji tərə ma-

Ĥıldə bəbə, minani gyle zə strije xyə ze bəqətn,
U xəwnəda gəmija wan bu ky dərvəi zə keləka zijine-

Wəxte ky hafed zivin əija nəxş bu bə pənçed təve,
Xəçəzərə cu əije bə ħəzəkərən u bə ħəsərət-

Dit sər kəvə məzələ de kyrək kybar əni gəş,
Sər surte wi sor u bədəw xəw ħəla mina du dəkşja-

Xəçəzərə bə hediva cu, nezik bu əvə şəvin ramusa
Təje bəgota ba bu hat dərbaz bu mina pele cu məşja-

Dyl bə kəsər, bedəng səkəni, wəki jar ħəşjar nəbə,
Le dəle we mina gole pel pəj pele, radəbə-

Jane „səma ty razaji tənə, mina baje nəditi,
Mina bərxə nəşkevai, lə dora tə ħəzar dəzəmenti“

Got, fəkyr kər, zə çəva xyə dərxəst çotək kəpe zerin:
Dani paşla dəkətije xyə bə ħəzəkərən u gəri-

U səwa bin ky zə bəlge gyla bədəw dərdəkəvə
Xəçəzərə zə əije pəja bu u dəziva cu kələ-

Ĥənkəja səbe sər surte wi, dəle wi təzi bə stəjrkvə:
Siaməntə he razabu, mina əzmana kūr u fəzə

wəxte ro dərkət mina rewı kətə lə sər rja xyə,
Siaməntə əvə xyə vəkər rabu u nədit qizəka xyə-

U lodka wi hьzkьrьne kətə nava bəra kur
Zь eije pəja bu dəstəvala minani neeirvan cu mal.

Got „dajke, Xəçəzərə ro jan şəv nəhat lь eija
Əz razabum, əz ky rabum əw tynnəbu, u əz mam lь hivja tə“.

Pirke bruje xь həzand, got ty gələki nəşkevaji ji
Əw hatijə nəşan hьştijə, ty lь çeva xь bьnerə“.

Siaməntə zь çeva xь dərxəst çot kapəd zerin,
„Əwə, pirək gazikьr, nəşana xəbəra weə xrab“.

„Ty he zari“, wa dəbezə dьle qiza dьkəti,
„Dьle tə he zərdələjə, nəgьhiştijə, zь xəwa tə əjanə“.

Siaməntə soromoro bu cəwa seva bər təve
Bь əve şьl zь pirəke təwəqə kьr styxar.

„Hərə dajke çara paşьn, bra çava paşьn bьdə tə,
Bner bь həsrət əz səknimə sər şemika dərə tə“.

Bezə zuva əw pəja bujə zь eiaje tə kər u lal
U bь mərə tuzə kəsərə tə kani dərxəst zь əve xьə,

„Le ty cьma bь xəwra cuji?“ pirək gotə u hedi
Mina topa əwra spi mala xь hьşt, zə dur kəç.

Mina əskərə şərda alt kьri pirək bь şa kətə mal,
Mal tьzi bu bь işьqa beħəsab, mal bu şaji əşq u kən.

— „Cь xəbər həjə“, kьrək pьrskьr, həsb hьşt pьşt xьə,

— „Əgər ty hьz dьki həspre xьə sijar bə bь mьlle təjre Sipane,“—

Xəçəzərə tə ysa got, „əgər mərə hьzkьrьneje

Əgər nav dьle wida minani dьle mьn həjə agre, hьzkьrьne.

Sьbe jare wi bь dəf zьgnə, bь əskər u şa we bьbьn,

Bьra be bьgьhizə mьn u zь əve mьn nəminə bь həsrət.

• Bьra həspre xьə sijar bə hьldə tir kəvana xьə, bьra be,
Bьra rja mьn bьbrə, bra betьrs be mina leja bьhare.

Wəki caxe dəwatvan ben dərbazьn minani rəfə təjra,
Əw əi rabə mina təjre simьr wan xə u mьn brəvinə.

U əm tən həv bəlndi hafe eije spı Sıpane bən,
Zə əvi ağrı dur, dəle mə alay, əm bəğhizən həv.

„Bıra mız mə bəgrə cəwa ky ro stəjrka“,
Wa got Xəçezərə həsrəta tə bərinə ı eəvda.

Siaməntoe həkəri rabu zə dəste pirke gərt,
Got: „Dajike bra qə kem nəbə ronaja təve bona tə.“

Siamənto se mi pəşkeşi pirke kər bxə bə zərb u bələz
Həspe xyə sizar bu, mina bruske banzda dərvə bə həsrət.

Pirək hılda se miye xyə bə həkəri bə bə mal,
Greda çəm bızna xyə nəs, zə şir mal bu bər.

Nav eijeda xaro—maro rek həjə, həma mina məranə,
Jak drez dəbə pəşda dəcə mina eəme eia dəhelə ı pəşt xyə.

Zə keləka we gəlik vədıvə bə kylikə şin u bə gəhija
Lə wedərə nazıre car gunda dəeərən tən həv nav merga.

Lə sər re sizarək səknijə, ı bərbange sizarək tənə u merxas
Lə sər pəştə həspe bu, əv bəlnd bu mina zınar.

Həsp rekol dəkər u dəlizja mina marale eija
Sizare tənə kər u lal bu hivja təstəki səknibu.

Sər hafa eije səri bə bərf səknibu eəve xyə ı re,
Əwi bə məluli fəkər dəkər, mina dəre fındıqə səknibu.

Ke zi bəbə, zə padşə merxas, u zə mir zi zəf qocax
Gərək əz bəşəwtinım bə bruska xyə pəştə wijə bərk u zərb.

Le qəwat nav gələkanə, le nə ky nav merəki merxasda
Əze eəve bəğ dərinım şıl kım minani baran.

Diş zə durva təjrək kər lal zə əzmanə mıl dəsdand
Lə bən əzmanə əv dəfırja ı şəvqa səbe zəlalda.

Tıje bezi qə dıl bə kəsər rəça dəkər u hivi
Wəki təjr wi hılda bəbə sər heluna eiaji.

Təjr dəfırja, le nəşkeva qış bə kombə dəfırən,
Quşək waje bə nəkyleva eəvikək dəbə, eəv bə gti.

Sijar hers bu, bær eðve wi bu tóri, kær tirøk baveza,
Le øw kænja, caxe øw tøjz zæ blyndaže bærzer hat,

Huçumi quşa kær, eylvika bødaw aza bu,
U tæv tøjre bær bæ zor fyrja, bær bæ eia blynd bu.

Dyle sijar vøbu, kænja mina øzmana zølal,
U øw bæ øşq u høwas ystyje hæspe xyø tımar kær.

Durva zølal bær dıkænja bæn eija pel dıda,
Mina byrçe bærfa gærta eiaje spi Şıpane qerqaş.

Øw sær re bu u nyşkeva zæ gæli bu şın—gærı
Høwar, gazi, gærın gærın, hæspe rækeb kær u banzda.

„Øre øwın, we dıbyn mal“ dæng da blynd, hersbuji,
Bær bæ gæli øw pøja bu, cøwa leje rabuji.

Diğ ky se hæb şvane besilæh u car sijare bæ silæh
„Høj, kømæk bıdyı“ zæ gælije kur wana kærne qirin.

Qacax hæne u dıxyøzın kærı bıbyn zæ geli,
Øw dıxyøstın mın bıkyzın,“ got xun eðvada tæzi bun

Banzda mina pelyng u zu se şvana avit ørde
Le hærduje zi vølezand keløka ømda ræx ave.

Şvan huçum kærın, le øw zæ şær dıbyrçi
Øw kybar bu, øni kævær, sing vøkærı u aza.

Dy qacax røvin u cun pæşt eijeda ynda bun,
Şvane azabuji çem sijarın, pøje merxasa dıkyı.

„Øzmane tæ tıme gøş bæ, mina ave nane tæ kem næbø
Tæ øm azakærın, tyje vøki dæra azabune tømamja dınjaje.

Øw kærıje han pøze kəsıbanø, ja se gynda tøvaji,
Sære male bızınøkø, jan bærækø jan zi mikø kalbuji.

Pøze padşe çınø, u øm nyha nyzanın
Øw sæ kuøk kədørenø, nav dumana kizan eiaji.

Nø eijada øm ræhetın, næ zi gynde xyø beşgrada,
Kyøji gyrø, øm zi pøzın, qe tyje bezi nav tabutda.“

Şvan wa got, u rəça kыр, wəki sijar zь həspe xyə pəja bə,
„Ty zь kedəreji, əw kızan təvə ky tə şand, wəki ty mə azaki“.

Kərije bəgəki nəs zi mьn xyəji dьkьr lь eije,
Nьha bunə əm gьr u bərx, əz qiza wi Һыз dьkьm.

Əz hivja wimə, we be zь vьr əw dərbazbə u hərə,
Zəve əgit dьkətəja mьn, dьle mьn tьzi bə əwra rəş.“

„Kə ky bьbə, əm təv tənə, əm tə tənə nahelьn,
Həle eia eia dьzanə bьn eəve vi əzmanə zələl.“

Əm şvanьn, mina roje həle şvana əm dьzanьn,
Ro şədə bə, əm təv tənə, lь we hesije hazьrьn.

Pirkək mərə şьro kьrijə, pirkək dələl u zəf rak,
Əwe dьgot, ky mina tə əwe məri nəditьnə.

Dьle wi təmbz, mina əşqe, mina roje təva gəş,
Xyəzl wira, jek ky rozək zь wi səlam həldьdə.

Qiz zi zь wi zəf Һыз dьkə, bəg wi qəwrandije
U qiz nьha zь Һызkьrne zьrav bujə mina təl

Siaməntə ani bəra xyə pirke təmbz, jara çahьl,
U eəve wi şəwqin vədan mina şəwqa stejьrka.

„Kı ky bьbə, əm təv tənə, əm nahelьn tə tənə,
U əm təmmə bь kom komək wa hazьrьn bonatə“.

U bəranək lь érde xьstьn agьr gьhişt əzmanə,
Siaməntə qəli tər xyər rabu sər re mina bokə bərana.

„Kı zi bьbə, padşa bə zi, jan zi mir bə, bь dərb u zərb,
Əze bьşəwьtиньm bь bruska xyə fьndьqa pьştə wiə bərk“.

Əw səkьnibu ser re, lь həspe sijarbuji bь dьlşəwat,
U dьle wi tьzi bubu bь bruska həjfe bь əwred rəş.

U nьşkeva əskər zь peşije rabu, buk zi bь wanrazəf məlul
Siaməntə rьkev kьr sər, mina bruske gьhiştə wan.

Cəwa bruska agьr vərdə bəla dьbə sər meşa
Siaməntə bь zərb u dərb gьhiştə çi, duman da lь sər wan.

Həwar kətə nav kome wan əskər rabu bə siləñ,
Xəçəzərə dit jare xyə „Siamənto ruyə mən bə tərəuə“.

Zə gəli hatən şvan bə kom, bə səje xyə harbuji
U bə qirin hıçum kəryn xyəjdan rabu cəwa bər.

Kızan zə nezik, kızan zə dur, wana kəryn qum u xyəli,
Tuje bezi qe zə zor zipək bari, bəre həsne həljaji.

Siamənto bir ani əw təjre lə sər əzmanə,
Əw şəwqin da, şəwqa şəwqe zə şəwata surte wi.

U bə dəstəki əwi zə pəšta qizke gərt u fıri
Rja se roza zəngyk leda cəwa dərbək, cəwa bin.

Sijare din buji pəj Siamənto kətən u izeva peşda cun
Siamənto hişt bona wanə rekə drez u pərgal.

Həsp dəfərjan mina bruske, zə bən nəla agyr dəfərja,
Ərd u əzman lə həv dəxəstən, töz u duman dəkəşja.

Siamənto dazot dəcu mina tıpije bagərə
Həzkərna wi də dyləda mina kanije əiaje.

Pəşt xyə dəhəşt gynde şen u kavl, mərijed ziji u kəwşən.
Bər wi həbu rekək nənas, əw dəcu bə əşq u kən.

U cə qarqar dəkarbu bəgəhišta təjre simər əzmanı,
Siamənto xyəjdaneda vəgərja para nheri.

Dit ky durda nav mızəda wan sijara bə ləzi,
Wa dəfəryn, wa peşda ten zə xofa məzəne xyə.

U lə peşija sijarəki sər həspa spi, dələzinə cəwa tıpi,
Bə səwdəsəri peşda dəhat mərna wi zi bər əëve wi.

„Kijə sijare han, Siamənto bə kybar zə qizke pərsi.
U əw cəwa betərs bəxof te bər bə mərne təri?“

„Əwə zə ke tə dərgəstja wiə saləke ze rəvand,
Dylə wi dəşəwətə, Siamənto, agre həzkərnəneə behəsab“.

Хәҗезәре бь кыбары җаба wi da ystyje һәсрә һәмез кьр.
 U wөлгәрја бь әшү u кән еөве Siamәnto ramusa.
 „Хәҗезәре, бһелә әз wi бкүзьм, әз wi бьдьм бе,
 Бь сәрбәст u җа сәре еije әз cadra хуә ledьм“.
 „Siamәnto wi нәкүзә, нә ky әwi jara тә
 Дьле хуәда һьзкьријә u бь фькьр мьхәнәт нәбујә.
 Ньзкьрьн wi авитijә еia, бәр еөве wi бијә сөвәгәш.
 Wi нәкүзә, әгәр дьле тәда һәјә һьзкьрьн u мәрдти“.
 Siamәnto бь дьл кәнја, зәңгы da һәсрә u банзда
 Mina sije әwrәке дәшт һьлда бьн sia үә.
 „Әз wi нәкүзьм, әве бь әскәр бьгьһизә мьн, бькүзә,
 U бь җуре хуә мьхәнәт we дьле мьн зь һөв бәла кә“.
 Бь фькьр u фьқар, Siamәnto гьһиштә сәре еiaки
 Qizka бәдәw рәја кьр, jарьнчә рaxьст ль бьни.
 Бхуә bedәng зь сije рәја бу, disa paşda вөгәрја,
 Сәwa багәр әw гьһиштә сәр re, mina кәләке сәкьни.
 Sijar сәр һөвra cun, Siamәnto бь зәрб u qәwat ләхьст
 Кәтә nav wan mina бәрxa wana jәк—jak әрде хьст.
 Бь тиркөван bist мәри кьшт u ньзе wi кьта bun,
 җур бьрьqанд u һуҗым кьр, җәр zi кәlja гьран бу.
 Зь сәре wan, зь дәрбе wan һөwa гәрм бу бу alav,
 Dor aliје wan күрә вәбу mina bruske u әwra.
 U nav һөве җуред wanә zivi xrab bun u һәлjan,
 Тәне дәстәке бь һәстыје fila манә nava дәсте wan.
 U әскәре дьзьмьн җара paşьн rabu сәр pe harбуji,
 Сәwa ба мьқабьли кәле, кьрә qirin u quzin.
 Siamәnto гьшка һьңьbrand qәsil рaxьст сәр әрде,
 Зәңгы da һәсрә, гьһиштә еije u рәја бу зь һәсрә.
 Хәҗезәре wi һәмез кьр gotә, ty ky буji дәләле мьн.
 Әwi җаб da, „Bona әмре тә мьн wana кьр кәфед hur.

Rekə drez əz dərbaz bum, şure mən hezka sar bu,
Le zə bər əve mən mina dıza sijarəki rəş yndabu“.

„Əm hərən, Xəçezərə got, əm ynda bən lə eijaje Sipane,
Əz zənm bave mən we be bə ordija məzən peşjatə“.

Siaməntə we nheri, surte weda həlja mina bina gyləke
U sijarbuji əwan banzdan bər bə eijaje Sipane.

Wəxte tətə tən dərdəkət zə Sipane bə əşq u gəş,
Sijarəki məzən bə zıravqətjaji kətə nav gınd bə dylrəş.

Rəx kanije əwi bəhist dənge zyrne u dəfe
Əw nezik bu le nheri zə əve wi vədan ağyere bruske.

Qiz u buke çahıl kılam dıgotən, u dlistən bə əşq u şa
„Siaməntə gbişt mıraze ayə, bu bırusk nav əvrada.“

Govənd əşq bu u dıkənja nav bəra məzən kылilkdaida,
Cəwa rəfe kəwa bən kəska sorə rəngrəugida.

Şvaned kal zi lə həv dınerjan bə kən həwas dylizjan,
Təje bıgota Siaməntə səknijə kылam dıbezə bona wan.

Qiz xəmbilibun bə həvt rənge kəskə sorə dıbırtqin.
Govənd gırti dlistən, mina baje nərən hati.

„Zə eijaje mə baje sar ten,
Kanijed mə mina bəra ten;
Nəze dıle tə kətnə iro
Qiza bədəwə kırmanç.

Gyla eijaja jə, bra əw stri bə,
Əz bıbbım dar, əw bıbə sev,
Mən hızkırıje hərke bıvə
Simre gırti dıle bəg.

Rışt spıngə mina maral
Hərdu bıruje we mina qəme,
Nəv ədvada əzmane zəlal
Dıle we fırtəje mina bədər.

Зь ејаје мѧ баяд сар тен
Канйед мѧ мина бѧра тен
Бѧрује бѧдѧв зь қизке гѧртѧн
Қиза бѧдѧвѧ кѧрманѧ.

Қизѧк дѧстран, қылам дѧготѧн бѧ снге қыбар хѧмѧи
Дѧкѧн зыгун дѧбѧгѧн хѧмле ванѧ зер у зив.

. . . U sijar гѧһишт, кѧрѧ қирин, говѧнд бѧла бу нѧшкева,
Гѧма хѧспе бѧрда су қѧт нав кѧле хуѧ кѧрт у лал.

Кѧла кѧр бу, ѧвр мина еја сѧр гѧртѧбу бѧ думан,
Мина ѧвра бѧг бѧ тѧне қѧлан дѧқсанд бѧ дѧле лал.

Сѧва ку дит ѧви сижари, пера пера зе пѧрси,
„Сѧма вѧгѧрѧји бѧг қиза мѧн бѧрѧ ку, қи али?“

„Siamѧnto peѧja дѧватвана бѧри, қиза тѧ рѧvand,
ѧвване тѧји дѧқѧти hat у хун рѧзанд кѧрѧ бѧр“.

Sijare рѧш сѧр пе ѧав да, пала хуѧ да лѧ бѧлги
„Тѧне ѧз azabum зь шуре wi, жѧк зи хѧспра мѧн қуви . . .“

Бав рабу сѧр пе бѧ рѧѧafi, рѧнг авити сѧва қѧтан,
Кѧрѧ axin „бѧ дѧсте қѧ дѧле мѧн бу бѧра кѧле begyman“.

„Қиза мѧн ку мѧн харанд, агѧр рѧзанд зь дѧле мѧн,
Аоѧрије зи шѧван we рабѧн дѧнѧ тѧмам зѧвт кѧн зь мѧн“.

U кѧрѧ orin „бѧра behѧsab гynd хrab бѧн, бѧвѧн хуѧли,
Дѧһа edi тѧве бѧ wa нѧкѧвѧн сѧр тѧхте мѧн.

Ki ку binѧ wi ѧardi, хѧрке ку шѧв бѧ, jan зи roz
ѧze qasi granja сѧре wi zere зѧрин бѧдѧм wi.

ѧгѧр saѧj saѧj binѧ ѧѧм мѧн ѧв қиза мѧнѧ бѧдѧв.
Hѧma we шѧте ѧзе рабѧм дѧһ гynd бѧдѧм бѧ дѧсте хуѧ“.

Бав уса got: u sijare рѧш тѧв хуѧ һлда dy мѧри,
U хѧсп банздан бѧр бѧ снге ејаје қыбар у спи.

Təje bəgota qe kynde kor runəst sər sərə bəg
Kərə nəlın sər dyle wi „ka qıza tə, lə kyjə“.

Tirenza təvejə paşın sər sərə eijeda eylməsi,
Dənja təmam kət nav şəve nav mız dumana tari.

Gələk dur bə singe eijeva bə həspə kəhel
Siamənto jara xyə həlda bələnd bu sərə Sipane.

— Siamənto, ronaja mən, ty xyəje mən, təva mən,
— Xəçezərə ty ryhe mən, həsrətə mən, dyle mən-

Wa gətən u həv ramusan, u əşq danə jək jəki,
Nav zənarada, ky dyl nakə qət bəkəvə gakuvi

Siamənto həspə xyə nəheri, gəm greda zə kəvrəki-
Həsp çəm wanda xyə avitə ərde cəwa marale eiaji.

Baje henək bə həzari gyl u sosyn baq kəri
Surte yan xyst u kətyn nav dyle wanə şəwati,

Xəçezərə bona jare xyə təxtə dani bə şəvi,
U vəxyəryn şire hive bə kuze hivejə mərməri,

Şəva eia, şəva əşqe çerga stejrk sər ənje,
Məraze xyə stəndyn, xəwne xyə həldan u xəwra cun sər eije,

Bərbange sbe, lə sər eije, ty dike bəjani nəkərynə gazi.
Təne zə bən dare şilane eylvikəkə zir fyrı.

U wəxte ky baje bərbange kətə paşla qizyke,
Xəçezərəə cəvrəş rabu u səkni bər zəner.

Cəve weə bədəw mina kylilked bə avi,
Lə təve dənərin bə həsrət u bə kəsərva təzi-

Qizyke nheri lə dylne təmam, ky radəbu zə xəwe,
Jek mina gunde bərə bu u du dəkşja zə bən lənga.

Durda sər bəra ədyli kylam dəgot qyləngək.

U dænge wi, grina wi mælul d̄hat z̄b durva.
Xæçezære kylam b̄hist, heser r̄zjan z̄b ēva,
Xȳ zi stra mina qyl̄nge, u gazi jare xȳ d̄kyr.

—Ax æz c̄wa b̄k̄m,
D̄yle m̄næ şely,
Z̄b d̄yle xȳ c̄wa d̄er̄x̄m.
C̄öve bave m̄næ n̄s.

Æz maral̄m, t̄enem̄.
Jare m̄n razaj̄,
Æz b̄n s̄ere ke
K̄evre xȳ daj̄n̄m.

T̄öva Sipane
Ḡæş̄e u aza
D̄ȳm̄ne jare m̄n
Bave m̄n b̄xȳj̄e.

Je ky razaj̄
Œuja wi s̄ed̄ef̄e,
M̄n aqas n̄heri—
Ronaja ēve m̄n b̄rin.

L̄b ēzmana d̄ner̄m̄
Rȳhe m̄n d̄b̄e ōwr̄,
L̄b s̄er r̄ja ky æm hat̄n
H̄esra zin d̄k̄n.

Got u n̄heri s̄er Sipane ky ḡh̄işt̄bu ēzmana
Paş̄e n̄heri l̄b ḡelije kur ky t̄zi bu b̄ ōwra.

N̄şkeva dit dit̄n̄ek̄e gran, b̄ x̄ni,
B̄er d̄eve geli neziki kanije u k̄r̄e qirin.

Œöv̄ b̄ heser z̄b z̄ner r̄aja bu u cu ç̄em jare xȳ
Jek razaji bu b̄ s̄erf̄enj̄az mina h̄afa. Sipane.

Хәҗезәре дЫл бь сәват бь дьзива дьгьҗа,
Нав һесьре ве дьбырҗин еөве веә мина бәр.

У ньшева зь еөве ве һесрәкә мәзын у гәрм
Кәтә сәр суртә җаре ве, әв һьҗар бу бь кәни.

„Сь қәвьми, Хәҗезәре, ту рәнгавити дьхуени,
Безә сьма ту дьрҗьҗи, сьма һесьр дьрези?“

Got, we һәmez кьр Siaməntə бь җәҗәре сәвьти
Singe we нәрмбу сәва гьле бьһарә вәбуҗи.

„Дьле мьн сар бу, вәҗте мьн dit бь һевьрзә у бь бәрк
Зь реҗе рабун, кь ав вәхун, сьл бооҗә у, ееләкәк

Ав вәхүгьн у сәр аве bona ееләке сәр кьрҗн
Бооҗә тәмам кәтьн нав сәр, стрьје wan зи мина гьма.

У зь wana тәне бооҗәки сьрҗи нәбәдәв, ле бь қәват
Һәвала хьст у бәла кьр, ееләке һьлда бәр sinге хуә.

Тәв ееләке disa авә зәлал вәхүгьн зь кәниҗе
У сәва бун, еди мьн нәдит, һесер барин зь еөве мьн,

„Мьн тә бирани, Siaməntə, у һьзкьрҗна мә кьлilки
Мьн бир ани wan мерҗаса, је кь тә кьст бь әгити.

Хәҗезәреә бәдәв got, Siaməntə бь ләзи
Mina җаһьл silәһе wi сәр мьл әв рәҗа бу ль гәли.

Wi тьре, qe әв бооҗе spi, әв sijare spiҗи бәр wi бу,
Kizani кь dyh бь дәрбәкева кьрә хуәлҗа hur.

Әви dit кь бооҗе spi wәҗә сәкьниҗә рәх ееләке,
Һьзкьрҗна wi hat гьһастьне бу дәрба һәҗфе мина еәме.

У гьма хуә туз ьса бь қәват сәри хьст бь зәрб
Кь бооҗә кьрә орин кәтә гәлиҗе кур бәдәнг.

Siaməntə qәmә кьҗанд у рәҗа бу ль гәли
Wәки агьр дәдә қәбәб сәкә bona җара хуә.

Le wi wæxti booƷe bær mærgnè kær-orin u harbuji
Mina Ʒurè struƷe xƷə tuz kær nav dyle wi kyri.

Siaməntə sər pɚʃta xƷə kətə sər zɚnareə gələk tu
Zɚ singe wi kani dærkət sər kəvra ou bəla bu.

Zɚ gəlije kær dyl bɚbɚrin əwi nheri lɚ gəli
Xuna hærdu dɚzɚmna Ʒop bu mina bərək səkni.

XəƷezərə dyl nərɚhət zɚ zɚnare rəʃ zər nheri
Dit ky booƷe bəjani lexstijə, əəve we bun ʃin gɚri.

Zɚ zɚner əwe bɚhist nəlina kurə jare xƷə
Ʒəm Ʒəndəke booƷə dit Ʒəmə u rɚme jare xƷə.

Əwe kærə axin u gɚrija, qirin kətə eia u bani,
„Siaməntə ty kyda cuji, ky vələzjaji bɚ bɚrin.

Siaməntə, rɚma tə granbu, mərtale tə bɚzer u ziv
Siaməntə ty bədəw buji mina singe əije kylik.

Siaməntə, ty sɚma Ʒəne dærkəti pəʃ gakuvi
Hɚzkɚrna tə bu kərəkə tuz u dyle mɚnda əbkijaji

Siaməntə nəkə nəlín, nəkə axin lɚ gəlida,
„XəƷezərə ty nəgri, dange tə rɚmə dyle mɚda.

„Bɚrina tə kurə, nəlina tə te bɚ kɚr, əəwa nəkɚm ʃin-gɚr
Siaməntə nəkə nəlín, Siaməntə əze bɚmɚm.

Siaməntə tə tɚre booƷe spi, siare spi bu,
Ky tə huɚm kær sər, bɚn lɚnge xƷəda kærə xƷəli.

Ke bɚhistijə necira lexesti necirvane xƷə bɚkyzə,
Ke bɚhistijə ky gakuvi hɚzkɚrna jar zɚ dyl dərɚə.

Gakuvi je bəjani har buji bu, beƷəgər,
Mɚgaze mɚn stənd, təva gəʃ kær Ʒəvəgəʃ.

Əiaje Sipane — Xələtə mɚz u dumanə mina dyle mɚn,
mɚn dyle xƷəda tə xƷəji kərije əəwa təjə simɚri kybər.

Singe eiaje Sipane Xəlatə mina dyle mən bu stri,
Zə gəli te baje mərne, kətə dyle mən bə axin.

Siaməntə re bədə mən, rja həsrətə, bəm çəm tə,
Ty re bədə, əz bəm çəm tə, əmr bədm dənjanəs.

Ba u kani rabən sər pja mə əəl kən bə təvaji"
Qizьke wa got u əv gьrti xə avitə nəv geli.

Çara raşən kərə nəlin bə leve sorə xun buji
„Siaməntə“ u dy çənjaz vesjan çəm həv jəkbuji.

Nərm u henək ba dərbaz bu təje bəgota bina kur bə,
Gazikьr „Xəçezərə“, kər bun eia, kər bun gəli u bəni-

BALLAD DƏRƏQA DIKADA

I

Saxe ky əz dɔnɔherɔm listɔka zare mə,
Zarotja xyə bir tinɔm . . . u dike xyə.

Əwi dɔkɔrə gazi sbe zu bərbange,
Dənge wi minani zəngɔl bəla dɔbu sər mala mə.

Əw bu ky sɔbe zu nɔkyle xyə tirenza təve dɔxɔst.
U nav həjatəda kymɔke xyə bɔlnd dɔkɔr.

Əw bu je əwɔl, ky əm zɔ xəwa şirɔn radɔkɔr.
Bɔ qirin gazin əm zɔ male dərɔdɔxɔst. —

Dənge wi bəla dɔbu zɔ məhləkə gynd məhləla dɔnə,
Həla wi əmɔrda ty dik alt nəkɔrɔbu.

II

Əz dɔmam gyndəki kyрманçaji dur,
Minani mɔnɔmɔnika mɔn banz dɔda u dɔlist.

Vədərə həbun gələk həvale mɔnə kyрманç,
Əwana çansəq bun, le kasib təzi u rut.

U bave wana merxas bun u əfat
Le əwana bedəng qule Həsən bəge bun.

Əw bɔxyə nire nəhikə məzɔn bu,
Həbun gələk kərijed pez, nəxɔr mal u əsjaje wi

Çəm wi xəvatçije kyрманça, fɔlə jək bun,
Əwi dɔmet qar u həbuna wan dɔstənd.

III

Çarəke əz təv listɔna həvale xyə ninbum
Mɔn gɔrt dike xyəli cili qərqaş.

Əwqas baş bu əw, nherandyna wi xyəş,
Əwi dıxyəst zə dəste mən çəhe mına ziv bəxara.

Əwi dıhəşt ky əz kuməke wi rəş kəm,
Bəvəm sər kanja sar tər bədəm avdane.

Bəvəm həjate nezik, bədəm sər kərgəne,
Bərke dike dənə bədə bələkərgəne.

Cə we bərgəhiştə listəka zared nəs,
U dike mənə bədəwi, cili qərgaş.

IV

Rozəke mən hılgərtəbu dike xyəji cili qərgaş,
Təvi listəka həvale xyə kyrmança bum.

Nəşkeva Həsəje bəuk kəgə qirin gəzi u hewərgə,
—Wərgə əm iro şəre dika bədəm kərgəne.

—Əm bəkm, — mən got bəters u xof,
Hərke dıxyəzən dike bəg zi binəm.

—Dike bəg . . . tə cə got, be aqıl,
Naha əze hərgəm binəm bona şərkərgəne.

U cə hənəki şunda zə eia zi məzəntər,
Bə kyre bəgra dik anı.

V

Hər dy dika həjateda kərgənə şər,
Bə nəkylava çane həv qulqulki kərgən.

Bərgəke wana bəvənd dıbun u dketən zər,
Nəkyle wana də xunəda sər bəvun.

Le dike bəge bəuk rəvi
Cəyke xuna gəwr sər xyəlije həşti.

Kyre bəg nəheri dike cili qərgaş,
U həkum kər sər xylame xyəji nezik.

—Xylam... bəgrə bədə mən əw dike cili qərgaş,
Jane na əze zəke tə xəm bə gylə u qəmə.

—Тәга дьбезьм бьгрә, әwi кьрә қирин,
 Бь һерс u гazi, дә zu кә, һәрә бьгрә...

Һәсо кьр бьбәзә, le мьн wira got,
 —Өз һадьм, әw һьһәд хәбәр дьдә зь қәта хуә...

—Ҡadi?... ty һатырси?... азе һишани тә дьм,
 U әwi дь мьле мьра кьр drane хуәји сәдсәдан-

Мьн зь еше кьрә қирин u кьлмева le да,—
 Әw гәви бәр бь male, сәг ru le хунбуји..

Зь male мәрик һат, қawин келәка мьн хьст,
 U дике мьни сили қәғқәш бьр...

С. Гензо

GYNDE TƏZƏ

I

Bhar bu, həjame dərkətəne. Cajir, ciman, dəst u zozan xə-
məli bun bə gyl, sosən u rəna. Bələkije bərfe dēhəljan zə nav
səra əija, duxylxylin əyed kanjanə sar, bərzer dbəzin, dhatən
mər təv həv dəbun, əəm gredədan u dksjan bər bə dəste u dha
dur.

Rəşhela bə əvikara dəstra kəlama hər çar. Lə əzmane saji
notə təs qirina rəfe qunlənğa dēhat. Kərije şvana xyə dabu qunça-
ra əija, çotkarija ho dēkər bər sərə zavija şov radkırən.

Qiz u buked gynd çyrr l̄ s̄er m̄yla b̄er b̄y kanija t̄ez̄e
dm̄əsjan, m̄yle x̄ȳe l̄. m̄yle h̄əv d̄x̄s̄t̄yn, dm̄ylm̄yl̄in u d̄k̄ənjan,
h̄yn̄ək z̄y kanije v̄ədȳḡərjan, dl̄əzand̄yn, d̄ȳḡh̄išt̄yn mal.

Z̄yn̄ed s̄ərə d̄əw d̄k̄ylan, l̄ h̄əw̄ş̄e fr̄ə, gor̄ə cedkr̄yn t̄əşi dr̄s̄-
t̄yn. L̄ b̄er d̄ər̄iki c̄ənd m̄era ostati d̄ykr̄, haç̄ət̄e ş̄k̄əsti sax d̄k̄-
r̄yn, je t̄ez̄e ced̄ykr̄yn. Gyndda h̄ewyrz̄ə bu, x̄əvat d̄k̄əl̄ja, k̄əsi b̄e
x̄əvat t̄yn̄əbu.

B̄yn̄ija gyndda h̄ewyrz̄ə bu, l̄ we d̄ərə bu m̄əkt̄əba t̄ez̄ə—
koeka b̄ələk. Əwe l̄ x̄ȳe h̄ewyrand̄ybu z̄y s̄ədi z̄ed̄ə qiz u kyɾ:
kylilke t̄ez̄ə. Bu ş̄yngina z̄ənḡyl, çar d̄yn bu h̄ewyrz̄ə, v̄əbu d̄ərə
x̄ȳənd̄yaxaniki t̄ez̄ə l̄ we d̄ərə z̄yna d̄xȳənd b̄y f̄ykr̄a t̄ez̄ə.

II

L̄ b̄ed̄ərə b̄yn̄ja mala k̄om-k̄om b̄ərx̄ d̄ȳeerjan ēynd̄ȳk—ēyn̄-
d̄ȳk dr̄əq̄s̄in vi al̄ wi al̄ dr̄əvj̄an b̄ərx̄ed d̄əl̄al, kared sor̄o D̄yl̄e
m̄yn̄ h̄əz̄ja, t̄əv l̄ərz̄zi, m̄yn̄ bir ani b̄ərx̄vant̄a x̄ȳe, b̄ərz̄er l̄yvim
b̄er b̄y b̄ərx̄a be h̄əmdi x̄ȳe.

—B̄ərx̄ək̄ət b̄ə, ape kal, m̄yn̄ slav le kyɾ.

—B̄y x̄er hati x̄orte d̄əl̄al, slava m̄yn̄ v̄əḡyrt.

—S̄y h̄əwal̄ə, b̄ərx̄van t̄yji n̄ək kyre t̄ə. Kale k̄ən̄ja b̄y d̄yl̄e
gyl̄əş, d̄əq̄əke k̄ər bu, s̄əri h̄əz̄and, q̄əl̄yn ḡəşkyɾ, du h̄əçam kyɾ.

—B̄ələ, b̄ərx̄van əz̄ym, ş̄van zi əz̄, roza m̄yn̄ wahat, we wa
zi h̄ərə. X̄ȳəz̄yl l̄ w̄ə, b̄y x̄ȳənd̄yna w̄ə, ylme t̄ez̄ə.

Çar d̄yn bu ş̄yngina z̄ənḡyl. B̄ərx̄ v̄əçənȳqin, sty h̄əvra sun,
b̄ərz̄er r̄əvin, t̄əv h̄əv dybun. Kale əz̄ h̄yş̄t̄ym b̄ərz̄er l̄ynḡyri.

III

B̄ro hat̄ybu nivro, kal u pira h̄yla b̄ərx̄ v̄ədȳq̄ətand̄yn, b̄ə-
rx̄a əw k̄yl̄ki kyɾbun. Zijara d̄xȳənd. Le k̄oma z̄yna zuba b̄ələ
bubu: wana d̄xȳənd dy ş̄h̄əta sve zu, dyda evare.

K̄əvan̄ja t̄yvd̄ar̄əke frav̄ina pala d̄kyɾ. Ş̄vana p̄əze nivro b̄er
b̄y mal d̄kyɾ. Çotk̄ar̄ja h̄yla radkyɾ, deun wi s̄əri z̄əviye, v̄ədȳḡər-
jan s̄ərə d̄yn.

S̄ijar̄əki z̄ela dl̄əzand. B̄er d̄ərə m̄əkt̄əbe t̄əzi bun.

—Həvəle Rostəm, həvəle Rostam .. bu hewyrzə car ali. Rostam azot bər dəre məqtəbə slav İb wan kər boqçəki təv peejaji zə 100 i zedə gazeta „Rja Təzə“ drezi dərskome wan kər u vəgər-a nav gynd. Mən dərhəq Rostəmda gələk tışt bəhistbu, le mən əw nə dibu.

Mən dəri kyta, əz cum hyndyr, slav le kər, bə sərə xyə salava mən vəgər, qaçəz zə dəst mən gər, le nheri dəst xyəda gər:—Alo, alo, Musa tyji, əz həma heza zə nəhije vəgərjam. mən dxyəst əlaməti bəda tə, wəki nəhja zi razijə bə gylje mə. Eva-re çyətə, hatəna tə fərzə. Pak, əz hivja təmə, zu wərə. Trubkə dani bər bə mən vəgərja,—ty çyra ysa xrav səkni kərəm kə, runi!

—Mən hyla dyh bəhistbu hatəna tə, pakə mə həv di.

—Razimə, mən wəkyland u əz runştəm həmbəri wi.

Rostəmi bədəw bu, zərini təzn bəlynd, gyl u nur zə sfət dbari.

Əw məzul bu bə qaçəzəki dəst nvisarda. Dəqəke sfətə bədəw bu tarı, zə hersa qaçəz qat kər, kər dəqla xyə.

—Cətnə, cətn, şəxa u kulaka ilak zəne wan, məçala mə bərijə. Nəza u əme sə sax karəbn koça wan bərbən.

—Ty çyqasi zi həşjar bi səjrysane kuləka, şəxa u məla di-sa həşjarən.

—Sə bəsə, həvəle Rostəm mən ze pərsi.

—Pela han mən zə lawke mə batməra nvisibu, wəki benə gynd, əm artela xyəlije təşkil bən, təla kulaka bəri mən ghiştijə wan, İb həv daninə wəki ki bəvə artel, əw dəvə kazoni, kəda wan zi se par zə həkymatəranən, pəşə parək ja wan, avaiə təzə zi bə kərja hazər. Sərə məle zi gərək 1000 manəti nəqd bəde, lo sə bezi İb həv daninə. Həvala we dərəçeda nvisibu, əw qaçəzə mən dxyənd, nəma wan bu, nvisibun, rastə glije ysa? Çave bəde, dnəvisən le həma əme ben, hale mə nə ty hale, pəšta mə bən palanada rəzijə, wəki dən slav şandənə.

Ağre dəle Rostəm gyr bu, əw dqaçəçi kolxoze cekə. Rostəm ddit kolxoze gynde çinar, jek salək dy sal peşda təşkil bun, zə kəsibije tışt tynnə, iro əw xyje həbunənə bə tşfaça qəwin.

IV

Ro lə dəv dəvi avə bu. Zərəja pənc kytəbu nəv Sərə eija
 һындьк һындьк d ulybi, zə çije dur çotkari bər bə mal dyləvjan-
 Ca wəstija bun. Naxyra dewer zi hylşja nava gynd.

Niv şhət nəqşand gynd stəqəri. Əm təzə eubun hyndyr, mə
 qəwəti dkyr. Bu ərina dəri. Musa dəri vəkyr, slay lə mə kyр,
 əwi zi bə mərə dəst bə şive kyр.

Cənd dəqə şunda dəng lə mə kyрn, wəki çvat hazyrə.

Əw bər bə çvate ləvin. Tari kətbu ərde, soqəqə rast bun
 be evanə.

Sərakə məzyu kom komi bu bə zyn u mer. Rostəm dəre çvate
 vəkyr, səva re brne sədr təwaqə kyр. Çvate sədr bzart Çaske
 Həso şvane kəyn. Gli da həvale Rostəm. Gylje roze jək bu, dər-
 həq kolxoza, kara wan.

Rostəm dəst bə xəvərdana xyə kyр, əwi bir ani hāle gynd,
 kocərja wan, həzar—həzar sali peşja wan, paşə zi əw, lə sərə
 eija bun be şar u be pərgal, də zylmeda bun bə qətlə har. Pa-
 şə vəgərja:—Əz zedə xəbər nədym, hun pak zanyn, wəki ki bun
 dzymne mə, gələk bərjan, le disa hənə lə dorane mə, dərbinyu
 xəvata mə. Həta par zi hun kocər bun, lə sərə eija. Rostəm xə-
 bər dda bə fəsal u sar, bə awaki be hersdari, vəgərja sər gylje
 xyə.

—Nişan da dəstanine wəlate mə, bazare sor, həbuna zor,
 xəmlə we bə maşin u traktor, bə dəm u dəzge təzə sərbəst u
 mor.

Çvatə kər bu, gyhdari dkyr: xəvərdana Rostəm lə gələka
 xyəş dhat. Lə we dəre bun çəsuse pir Batyni Əvde kulak. Wa-
 na bə əvə xyə xəbər dda.

Һындьк—һындьк sərə vala bu. Rostəm xəvərdana xyə kyрa
 kyр, bə vi gylje han.

—Gyndijed Sərə, əmri peşə, əm ze şunda, mezə kən lə
 gyndije çinare mə, wəxte dərbaz nəkyn, wəryn, əm kolxoze se-
 kən, əvə rija mə bə gylje Lenin.

Paşə xəbər da Sasuna pir u Musa.

V

We evare zь 20 mali kolhoz cebu bь əşq u şaji, ь gynde Səre. Əwan qətaud zьncire tənəbune, bun həvale tьfaqe mala məzən...

We şəve hətə sve pir Batьni, kulak Həso u şex Ərəb ranəzan bь dьle brin.

Svə ron bu, təv zərgi, pəncə kyta nav Səra eija. Gyl u sosьn vəbun, kənjan. Səfər rabu, bu şere gran, ь hьmbəre həv səkьnin dy snьf, jək xədar bu, əw snьfa kulaka bu.

XACATUR ABOVJAN.

ҚӘДХУДӘ

“Қәдхудә тег оро җи бькьн, хуә бьдьн алики, ре вә-
кьн,,—дәнг да гьзир Костан, зь сәвәки корбу, сәнә ле
хар буви, ыса вәки рьрәа тује wi ль сәр алики буви җу-
зьн u тәв һәвдү буви хьрәнгелә, һәв зибү, ниве дьнзи
льсәр сәна бәдәкә һәк буви, рева қәмтәбу, һьнзи хәбар-
дәбу, кьрбу қәғәбәләд.

Рәтәә зi ыса вәгьтi—вәгьтi нәдьсу қокк u сәре

хуә, сәуә кы ақед гүнде мә дьсунә тәүлед хуә прьхї гәнибуј. Ту вәгә бьр һер қылоқе ван зи нә ту қылбу, тәв һөвду кьңҗе ду маната ы ван мақула тунәбу. Нәр јә-ки зь ван хуә дьрав јәк ариҗе кәвнә һьз һьзидә тәв ресабу, тә кы теләк зь кьңҗе ван бькшанда donzdә ринә бь һәвра ве бькәтана әрде. Әба кьрмаҗие уса давитьнә сәр мьле хуә, вәки дәв у сәне ван зи пера дь-һат гьртьне, 1е зь навьке бәрзег бьн әбара қоба сухуе рь-зьни ы бәр ба дьрәқьсин, һәндьк дьта бе рине қәргәле ақәләра бь хуәра бь бьра. Хуәль сәре ван, тәје бьгота рәз һәлијә мәхәл.

Le һәта disa сьқас нәбә, рьг һәндьк қок буи (дәүләмәнд). Сәр у гүһе ван тәв ресаји буи, бина би-со зе дьһат зь дајина хуәде. Вь гәләкәва һьшк буви, тоз у қыләра дәһ donzdә сала.

Ы сәр мьл у рьста гәләка һри у рьге уса вәрија-бу, вәки мәрије дьдитьн, әв бәнгзәм'шидәве биһаре тьвт к вәри дькьрьн. Е хуә раҗахе сәре ванзи уса қуғуғи у бәләк буви. зь тәрыке һри дәркәтьбу. Сахек бәки свьк ле дьхьст рьс у һрије ы сәр сәре ван говәнд дьгрт,

Le disa кәфа мев дьһат, сахек мәрва дьдит зь махувед мәзьн, кәдхьда гәләка кьме хуә вијали – вијали ха-дькьрьн, сәр гүһ у анијадә дьнкандьн. Қьрке poste реңс рәза, сахе ре сүјине вијали-вијали һьлдькшандьн сәр мьле хуә, перәзи сәре хуә дһәзандьн, вәки раҗахе јәк руте зь гүра ван дәр нәкәвьн, дитије нәкьн, раст бьсәкьньн.

Nav nava қытја бьрротије кәрәми һәв дькьрьн' nav -navazi ian дәст давитьн қалиша һәв јанзи јәки дәст е је дьнра дьбьр зиаротија хуә бир данин, һәқьрди дь-

кырып, һәв дәрәфәндән үзгә—взга ванбу, қыгә—қыг бу. Гәләк зь wana һыңге лақырди дькырып—әвқас дькәниҗкп, зь қәп хуәба дьсун.. Зь dere һәтәни male, сьбе һәтәни evare әв бу һәле wan, Әвқаси ыь взга, ыь wyra desәкьнин. Dәst бь тьслһәт u лақырдије хуә һәр тьт дькырып, wәkl sal дькқsand. Әre мьн got wәkl pe гәләкәдә сарьх u гогә zi тьнәбун.

Ыь сәр сyxуе гәләка сәд pinә һәбун, zati дәв сәве wanба, рьшта дәсте wanба ilahl төвшке рује wanба тоz u қылера дәһ сала буву кәрмә. Гәләк ysa kal бувун wәkl дәве wanda dy дьrane тәмамзи тьнә—бун. Le ty wәрә бьһер wәkl mal u киләр бь һәзар нәмәте хуәде тьзibu, тәне heka мәра дь mala wanda тьнәбу, wәkl дьн тьзibu. дәңге дика нәдғһште. Қуре фәрәве rez кьрибун, әмбарә дәвра тьзи нанбун, сәләк u мәдәке dotьne, ga u gameş, һәспе кьһел дь тәwleda гьредәји bun. Қотанә ыьбәр дәри һазьрбу. Le қилар, бина һәзар, тьлә ze davit. Әқас бь емише darda кьри тьзи bun, сәхек мәрв дьсу һуңдыре киләре wan бина seva, һурмија, шыңса, фәмәма u емише majin сәре мәрја дьғьрт, јәк хуәје dyбақа бу, јәк хуәје сьсия u сарәбу. Хулам u һодақ ыь бәр дері һазьр bun, гьрмина дәре wanбу,

Ыь кұра мәсияе бәлүқ, бь кұра u әјара рәнер u қа- wурмә, сурә сурә кұре тьрқина, алје дьн кұре rune нь- vişk u һәланди, сәһьт сь mal бәр дьһа, wәkl дәһ mevәna бь һәвра базота бәрдәре wan, тәман мәһәкә бькьраңа, быхарана, бьшкенандана u бьретана хуә хь- lasbuna хер бәрәкәте тьнәбу, wәkl мәрйкi јабәни хәлб zi бәр дәре wanра дәрбазбija, wana бь тьл дьғьртқәси ma- a хуә дькырып, wәkl зь сьвга wan тәтм бькә u disa дь- ria хуәдә һәрә.

Gələkə bə kərija pəz xuyəi dəkərbən, səle dıyşd, se-
şbd lıdər (hoqə) sev, hıyme u zərdələ dəfərotən u-
əwqas zi to bərewıja u kəsiba dıdanə xarəne, səba du dər-
mana hıddədan wəki xəlqə cıjai kəsib, kırmanç, tırk,
fılə u je dıne wəxte nəxyəşe wan həbə, beq rəça bəkbən
vala vənəgərən, əvə waq teda nəminə, sımki baqə wan
tınəpən, hıməl vl wəlate məda du dərmane nəxyəşaje
əwln zi u je pəşən zi emişə, dıxazi sə nəxyəş bə. Wəki
emiş nınbə tıştəki dən nəxyəş vənəgərinə,

Zımane wı we dıdevda zıjə bıvə, janəl we bə we
hısrəte bımırə.

Zı bazare tıştək nədərhat mal, qət bə qıməte du pə-
ğazı, xənçi kınçə wərgərbəne. Əw zi saw səba kbrasa u
sıx səba maqula, nıve kınçaji zəf qız u buka cədkərb-
nən, dırstən zırav, dar dıxıstən u dıdyrutən.

Tə ky le kıləfəte wan dınheri hış u aqlə tə zı səre
tə dıcu nav şıra u qıyınıjada xızınıbu, zı dəve xı-
dərbırın, ı kıləfəte xıə dıkərbən, wəki sərpə wan təmz
bə. Mer hərətm ı colənə, le qısmı zın kıləfət gərək
bə namus ı xıəkə, u bə namus zi bımaşı nə. Zın u
qıza hər jəki zı wan tə qəji dıgot zı nsləta qıyqıy bə-
genə,

Dımale hər jəkida se—car buk həbun; gıvak səre
jəki deşıja, hındək dıma ı dore bıgərən, ave ı ıngə-
kən u we ave vəsınən.

Saxek pıştə xıə dı qız u bukada dıkbən səba
mızdanə jan xırandəne, qız u buka re ı həv nədərda
hər jəke zı wan xıə dıbərta dıkbər, wəki zıtre əw-
mızda jan bıxyrınə.

Saxə exıstına carxa, jan sole ərmənt dəst bun
dıxəbıtın car all, jəke ıng mız dıdan, ja dın av gərın

дъкъг, ја сѣсја дані ја сара у ренча сѣри у ре дѣштѣн,
ав љ дѣста дѣкъгн. Рѣзгир љ бѣр дѣгѣртѣн (дѣзmal) чѣ
у нѣн hazьг дѣкъгн. радѣзандѣн.

Wəxte razəne, kə karbu kələka wanra dərbaz bə,
dəngə xyə bəkə hətə məşazi nəwer bu bəkəra tьzin, jan
љ sər sfəte wan runьšta, qiz u buk ysa hьşьjar u sər-
wəxt bun cəv vəkri.

Saxek mevanək bьqəşьdija - əva ruməta han ysazi zi
wira dьhat kьгне, kizən qiz u buke taqət dькъг wəki sə-
re xyə bьlndkə u љ mevan bьnherə, oh əw jək tьnəbu.

Gavak dqəwymi jəki tьštək dьxyəst qiz u buk dəw-
sa lьngə љ sər sərə xyə dьrəqьsin dьcun, bəriwəxte da-
nin, dəste xyə təwər dькъгн dьdan bər dьle xyə, cəve
wani љ malxywe məzьn, jane љ mevana bu, wəki cь hьk-
mi bькьн əw zi bьqədinьn.

Saxek xyəsije jane xəzur awyrək dьda jəke zь wan
lele bun dь ərdeda hətьn хare, əwqas ru nəmbun.

* * *

„Bəxt, bəxt əvə nələt љ bərəkəta pərazi, љ pərə bь-
rija zi „— gələk çara dьwəqьlandьn gyndija u sərə xyə dь-
həzandьn, — хуварьн ізьн tьnə, љ xyə kьгн ізьн tьnə.

Iro tьzi çeba xyəki, sьve te peçja xyə balesi. Nə
şəve xəwa tə te, nəzi roze təvati dьkvəa tə. Nola mərve
bьkəvə soqəqə, mərv nьzanə pari kizən ali dьcə хare.
Əw pərə ky hənə, zəngə, qilera dəsta, iro hətə sьbe bь
xyəde. Wəki bьmrizi we bьvə хyre sə u gyra. Cь təma
pəra ditьn, cь zь gəşte xyə хarьn, həsab jəkə.

Sərdar zi te bər dəre mə, xyəje pərazi.

Şkəva mьda nan hətə. Kьpe mьni tьzi şəravbə, хь-
rare mьda ar hətə, bəve wi bədəşьlbə “wəki rut u tə-

zi bьmbzi ty dərđi nək-m. Qyle u buçaqe mala mьn tьzi-
bьn, bərəkət həbə. Zijaronge mьn sax salamət bьn, bьra
roze həzar məri be hyndyrr, həzar zi zь hyndyrr dərəkəvin,
сь ynda dьkьm. nan je xyədejə, əz zi pera, ki pera dьg-
hizə bьra buyuə, şьkьr zь xyəde qьsmət hələ pьrə, gədən-
ge mьn saxьbьn, sərə mьn dь nav wanda həbə, axьr xyə-
de cəwa karə ryzae bənde xyə bьbьrə. (Ryza—rьsq).

Əze kьme xyə xar bьnkьnьm u bь kefa xyə dərbaz-
kьm, bьra əw dərda bьkə, jek sələxanəjə. Na çanьm, na,
jek ska pəra zanə, nə ryhe wi həjə, nəzi iman. Pəre—
xyəli jəkə, sərdare şa jeky pəre wi gələkьn, ty qəji dvezi
byhystəke zь mьn dьrьztyr bijə u zь mьn rьndtyr dьzi,
le bь sərə cəve wi kor, həma ysanə.

Zь pьr fьkьr kьrьne aşqorki bijə, cərmə surətə wi
bь həstyje hьnaraba qəmtinə, zьke wi zi bь pьşteba qə-
mtijə, dьrane wi noła bəvşa devda belə bunə, cəv le
kortda cunə, wəki ty pьf keji we həzar gle u qərcomək
lodi sər həvbьn, ty bь poz bьdьri, we şətə we ryh hьl-
kьşinə. Sale wəki həzar sə kucьk, gyr, fьlə, tьrk, xəqə
xərib nənəs nane mьn nəxyn, lь mala mьn ranəzen, şə-
raba mьn vəndəxyn, qə xəw dьkəvə cəve mьn, wəki tьr
bə mьzi bьkьlьr əz dəndə xyə nəkьm, Bəre rəze baqə
mьn gıştijə Təjjrane u Stənbole, ki karə xəbərdə. Wək
nəen, nəxyn, hələ xyrçka həbəe zi tьzi nəkьn bь xyəra-
nəbьn mala xyə, əw qət...

Xarьna rəze baqə merv, razana bьn sija dara bь
dəste merv nkandida təmam hezəji male dynijaejə. əz təzə
lь xyə nəkьm, wərnadьrəm, əze kəvn wərdьrəm ki ka-
rə dəste mьn bьdьrə, ki karə zore bьdə mьn wəki əz
cux u cəwkəna lь xyə kьm, əz lь xyə nəkьm, kəs
xyəje sərə mьn həjə, peştьri mьn.

Gabaky əz d̄b̄s̄m̄ə bazer z̄b̄ m̄b̄n t̄r̄e əvə xələje d̄yn̄ija ḡyrt̄ijə, zəvt̄ k̄r̄b̄jə Nəxer həjə, nəzi bərəkət. Həta nan u avzi pərətijə, d̄b̄k̄r̄n, d̄f̄roş̄n, idi te hərt̄ bər dəre ke, dəste x̄yə d̄r̄ezi ke ki. M̄b̄n gələk çara dijə dykane bazarda quce pəra lod k̄r̄i-manat. zerr, pərə ziv. Cəxe z̄nart̄ıde ty qəjl̄ d̄vezi ryhe x̄yəje pəra t̄əvi pəranə, h̄nḡi ysa pəra d̄r̄ç̄f̄n, c̄k̄ə - c̄ka wana z̄b̄ wana t̄r̄e əwə, we rabə z̄b̄ bər wan b̄r̄əvə, ysa d̄c̄k̄ - c̄k̄k̄n x̄z̄-nədare mə.

Wəki ty we səhətə dəste x̄yə d̄r̄ezi wanki, əz nə mərəb̄m̄ həgər wə dxarın̄m̄, b̄ wi x̄yədəji, b̄ ər̄d u əzman, byhystə x̄yəli dəst̄ m̄b̄n nəkəvə həgər xel̄f̄ wə dxarın̄m̄, kərəkəki kor c̄ijə, əwl̄ zi nad̄n̄ wəki b̄ki c̄ə-ve x̄yə, tu, c̄ əçebə, m̄ərv ryhe x̄yə b̄f̄roş̄ səba h̄nə pərə. wəki ty həzar sall̄ bazarda l̄ bər dəre h̄z̄k̄rijə x̄yə b̄s̄ək̄ni; b̄rcina av z̄b̄ dəve tə hərə. Sytyje x̄yə xarki qyqəqr̄ b̄ d̄yl̄ u h̄nave təkəvə, z̄b̄ b̄rcina b̄m̄-ri, wəji t̄əbəbə kəs gazi tə nakə, nabə mala x̄yə. par̄i nan nadə bər tə, həla istəganə ava sar c̄ijə: əwez̄i d̄r̄ezi tə nak̄n. Lo əw m̄ərije b̄ məha l̄ mala tə k̄rijə, xarjə, dajə, stəndijə, gavak c̄əve tə b̄ c̄əve wi dkəvə, ty qəjl̄ d̄vezi gylə bəri danə, ysa d̄f̄z̄r̄inə, p̄ş̄ta x̄yə t̄əda d̄k̄ə-r̄ənije x̄yə b̄ x̄yəba d̄ş̄rd̄inə hajde d̄s̄ə.

Çan̄m̄ qə na səlam səbahəke b̄də, də x̄y k̄r̄e z̄b̄ dəve tə naqaz̄n. Əw zi x̄yə b̄ pərə ninə, Əm bez̄n̄ c̄y-xe m̄ni kəvnə, z̄b̄ risə, le je tə c̄yxe ş̄ini t̄əzəjə, x̄y kəs z̄b̄ dəste tə nəğr̄ə aji çan̄n, əz həzar m̄ərije nola tə b̄ c̄y d̄k̄m̄ çəva vi c̄yxe x̄yəli kəvn.

Ax həgər çarəkə d̄n̄ d̄çəvi dəste m̄b̄n, əz zan̄m̄ sə re həspe tə k̄izan̄ alida vərə d̄k̄m̄, həla ty səb̄r̄ b̄k̄ə, z̄b̄ m̄b̄n u t̄əra b̄ra b̄m̄inə, h̄lbət çarəkə d̄l̄zi baje

tə' bəg bə mə bərvinə, zərar tynə. We saxə əvə tə
bvinə. Lo hələ əvə gələka lə wan cənd kabeke mənə,
wəxtə pərcə standəne le—lenə wan cənd kapeka zi dəstə
mə bəgrən, bəxarınən u şunda vərəkən.

Hejl gədi wəxt ha, ke tyste wa dibu jan bəhisibbu:
zəmanə kəvnda gyr u mi təv deerijan. Le nha, nha bə
kəre gəvərbuji dgərən wəki sol u bəzmare wi bəkəşinən.
Dəha te dərde xyə zə kəra bezi, bav kyre xyə nas nakə,
pəzi kyrr bave xyə, bəra bəre xyə, le hələ pakə wəki
kəvər lə sər kəvəra majə, hlnəşijə.

Mərv gərək bə mərijara qəncijə bəkə, wəki xyədezi
şuxyle merv lə həv binə.

Disa xyəde əvakə xyəlija mə, əva mə, disa
starbun həjə, rih həjə, nav məda, əm dəkən, duxyn
kəf dəkən, xirəta həv dəkəşinən, bə sərə həv sond dy-
xyn. Əme bəmrən wəki rozəke xera dərənəxən, xyə əm
gorbə—gorr nabən. Mərv sə bəkə əw zi we be peş-
ja wi, ty qəncijə bəki, qəncijə we be paşija tə, xrabije
bəki, xrabi we be peşija tə. Zə səd sali zedəjə wəki rə-
mətijə Apo mərijə, le xer u xerate wi he hənə, he hənə.
Fylə u tərək bə tərba wi sond duxyn. Əw baqə lə sərə
reji məzən nave wi ghiştijə hənd u bədane. Əwi bə dəstə
te xyə əw baqə nkand, wəki rewijə dərbazbuj hərə nav
zə xere hildə.

Əme sə hlinən zə ve dynija rus. Əm vala haşnə,
əme valazi hərən.

Əz ky gəvər bum, dha cənd pəra hezəjə zəf zi
mal dəwləta mən həjə, dyqazi bəvi xyəje dynijə jəkə
disa tye həri nav ax u bərə sər. Pəra mən dy hələbi ça-
wyn, car bynyst xyəl. Əz pak bəm, wəpak xəbərən, xə-
rab bəm, we xrab xəbərən.

Кәсіш җан, өз қығана хуәлија бһн ре тә бһм, һәлә бә-
зә ська растә јане хар.

Өз нвlsаре, гағ и spi зь һөв дәрнәхлм, ле бь вl ақь-
ле хуәји кьн ғyxyle dynijae өз wa dvinьm, ki пәqaze
кефа wije, һәркәс хуәје сәре хуәјә. Қеф сәһьндьг. Қәнд
Қохвajanan. (Қеф ја тәјә, gynd je rispi).

PERE PROŞIAN

XYDOE RISPI

Xydoe rispi dy-se hävtejä, wäki bь sudije hävale xyä-
ra qylyxe dьkә, әwi ryh ь xәlqә tәjlrändbu, hәр jәk
kьrbu qylkәke.

Sьrpija şllarejä sore zьrav dьrtь bu дәste xyә, mј-
dala rispiije zi kelәka xyәda darda kьrbu, zьnçira we
nişani xәlqә dьbu. U zь sәre gynd dьdьrt hәta bьne
gynd dcu.

Şylyje Xydoji әwlьn bu әw wәki suda gynd tәmz
ceke dь дәst xyәda.

Bь zaguna suda gynditeje rispije gynd tәne dqәdinә
qьrәre sude, le pşta wi zь xyәji kьrija gәmbu, әwi bәre
әwlьn sudbьri u çьzәdara. kьrbn bьn qoltxa xyә dь дәs-
te xyәda bәrәvi sәр hәv kьrbn.

Xydo runşтьbu avajiki be pol u tawanda, dь peşija
tәqtә wi mьle raste zәf nezik runşтьbu plsre wi mәrije Wane.
Kelәka dьrezaja tәqtә. aliје cәpe u raste ь sәр kьrsije
dьrezә darin runşтьbun sudbьri, xyә qьnçьland bun hәv,
ь sәр istole cәnd kaqәzә danibun tәwakәl, dy dәvtәр
u tetrakәkә qanine gyndite niv vәkьri.

Hәta iro ь sude rudьnşтьn roze zь şyxyi aza, le
nha, bь hьkyme Xydoe rispi roze se çara sud hәjä, u
hәrtьm şkijatci kem nabьn.

Həmə əw sudbu, wəki t̄zibu b̄ gyndlija —ş̄kiate ke-
həje, b̄ra peşda be, dəng d̄da p̄s̄r. (K̄at̄b). u nezik
d̄bu jək ş̄kijate x̄ə d̄k̄r.

Tu nhəqi, jan d̄z̄m̄ne t̄ s̄re x̄ə l̄ k̄v̄ra
x̄stij̄. (Z̄b h̄r̄dy ḡlija jək d̄got). d̄q̄rija X̄ydo u ḡn̄ki
nezi ki aq̄la d̄b̄ri, d̄k̄r s̄r p̄s̄re x̄ə w̄ki b̄n̄vis̄ə u
ys̄zi d̄k̄r s̄r sudb̄rija, w̄ki q̄lk̄n̄.

Sudb̄rije ḡnd d̄ste x̄ydo d̄ nola mom u ş̄mae
bun. Serida p̄s̄re x̄ydo h̄ḡr b̄ d̄zi, h̄ḡr aş̄k̄la əş̄a-
r̄ti d̄da X̄ydo, w̄ki b̄ q̄anune, ḡn̄əb̄rina w̄i nh̄q̄ə,
n̄ə rast̄, le X̄ydo əwl̄ b̄r s̄ki zi h̄s̄ab n̄əb̄k̄r: ḡlije
w̄i ḡlibu.

Z̄d̄ə x̄əb̄r n̄əd̄ə, —d̄w̄ək̄land ris̄pije ḡnd, — s̄ərkar
əz̄m̄, əz̄ lobija k̄əlandi dr̄əş̄in̄m̄ əz̄ h̄yk̄mi s̄r t̄ d̄-
k̄m̄ w̄ki tu p̄s̄rija x̄ə b̄ki, m̄n̄ aq̄l̄ h̄n̄ n̄əki, j̄ane na
əze bocka t̄ b̄q̄ys̄in̄m̄, et̄ime t̄ rut̄ə t̄zi b̄d̄m̄ peş̄i-
ja t̄, b̄ere t̄ ç̄ar d̄n̄ b̄d̄m̄ Wane, w̄ki h̄əta wyra p̄ş̄-
x̄əba n̄ənh̄ri, t̄ b̄hist̄. Wan̄lije m̄ə p̄ş̄ta sytykyra x̄ə
x̄yr̄and, d̄ənge x̄ə d̄ z̄k̄e x̄əda ḡrt̄.

L̄nge t̄ z̄ s̄re m̄ə zed̄ətyr̄ z̄an̄ə, rast̄ije b̄ d̄əve
w̄ə s̄ərf̄n̄j̄zi u alt̄ k̄r̄n̄ə,

K̄onç̄yki k̄r̄ əwi u x̄ə q̄nç̄land h̄əv̄.

L̄ s̄ude t̄n̄e ninbu w̄ki X̄ydo ḡn̄ə d̄b̄ri, K̄iz̄an k̄ynç̄ u
buç̄aq̄l̄ bezi X̄ydo n̄ş̄keva le ş̄in̄ d̄bu, əwq̄as w̄ki d̄
d̄malək̄eda d̄ənge dy b̄ra bata. jan goika ç̄iner b̄k̄əta ax̄-
p̄na ç̄inar, jan̄zi k̄əlbe ḡyndiki l̄ s̄r avaje ç̄inare x̄ə b̄
əwt̄ija. d̄ malada d̄ənge mer u z̄n̄e bata s̄r ḡliki hesa,
d̄ha b̄əsbu, we ş̄ət ç̄r̄pija X̄ydo ş̄ilane d̄d̄estda ç̄k̄
l̄ b̄r t̄ d̄s̄ək̄n̄t̄ ḡf̄ l̄ t̄ d̄x̄ar̄n̄, əv̄e gyran̄i l̄ t̄
ç̄yny d̄k̄r̄n̄, jan̄zi h̄əla durba dar d̄s̄r t̄da dh̄əz̄and̄,
d̄da ç̄era ḡf̄ d̄x̄ar̄n̄, h̄əḡr b̄ x̄yəzi nata we ş̄ət̄e

Қызыр у әрсауыле wi dhatъn, мыле тә дгьртъn, ты қаші сәм
риспi дькьртъn, we сaxe wәji ь rьhe тә, мылуктije dy-
хуәst, кәрбуn jani na сьрpija шilane we рьшт ь тә бькьга
masur.

Тәмамija гундьда сәнд мәри ман wәki зутьrке рә-
ре wan нәкәтъn сәба Хьдо, le je majin jәk нәма, wәk
зутурке сәба Хьдо данәгьрт, дуqazi һәq, дуqazi нһәq jә-
кә, һәгәр ty, һәгәр дзьмьне тә борçдаръn rija Хьдо
бь қәjidә бьвинъn.

Дора тәjә, jan ja jәki дьn. Әw шухьле тә ninә ky ty
ze хәбәрдi , ty борçдари кәrr u lal palәki бьдi, jane һәри
olama һыкьmate lazьmatija дәste хәбатci һәjә,

Rispije гунд һыкми сәр тә дькә, wәki ь һәspe хуә
sijarbi, jan әraba хуә гьредi, jan һәри çiki palәti, һәри
zәxira saldata зь çiki бьghezi çije дьn.

Қақәз бьvi гьгә - гьrara u je дьn.

Әw гьшк шухьле дәste Хьдо буn.

ӘРСАУЫЛ

Wәlate Rәwane бь тәмамi зь бьn nire шаe әсәm
azabune шунда, дәрәça һыкьmdarije рьr һьндьk тәskil-
darbu, svтә neziki zaguna әсәm, le axьrija paшьn тәшkilә-
тәкә һыкьmdarije mqim сәбу. Nave bazarre Rәwane бу
nave olktije. Mәzne olke je qәza u нәhja һатьнә kvшкьr-
ne u ysazi ma һәtani qәbulьbuna mәhkәmed барьшкьrьne.

Дьве мәsala мыда шухьлек qәwьmine тоqишмишi мә-
çale сәrkәre нәhjadьbә, wәki бь хәбәre әсәmije: әw сәr-
қәre нәhja мәçale wan ky әm dvezьn,. Әw әрсawьbunә
бь әсәmi Movrov һatijә nav кьrьne, jek һәбундә тәxt u
kansilәre wan, komәkdar u qьlqьdare wan.

Katıbe wan, qılıqdare wanə alcax həmə əw qıldar b̄y x̄yəzi ərsawı bunə.

Əm qılıqare Məvrova majın b̄yhel̄n aliki u tənə xəbərđn dərheqa ərsawyla t̄şkiləta wanda. Z̄b ḡşka p̄rt̄ȳ əva t̄şkilata zəndarmajə zər̄n nas u neziki ədətə r̄əate bunə, həmə b̄y səri vanbijazi, wəki məzne nəhja, ḡredaji bunə b̄y hər çurə s̄nfe nəhja xyəra,

Qızan̄n hellne ərsawyla. Əm dəqəke hərrnə hyn-dyrr pe nasb̄n.

Aha l̄y kələka mala məzne nəhje (ja nəcalik) d̄y həwşəkə f̄rə u d̄yrezda b̄y s̄yre af̄yre həspa sek̄ȳnə, cənd həsp b̄y çergə ḡyradajinə. l̄y sərə təwleji zor̄n nola odəke kəsmək̄rijə, jəp̄nçə diwarda darda k̄yrinə, b̄y l̄ndkə p̄eşa van jəp̄nça, k̄ızan̄l dyqəzi, te b̄yvl̄n̄ t̄v̄n̄ge əçəmə baz̄n̄zivi d̄y b̄n̄l̄da dardak̄r̄i.

Dy q̄yrmə nola həv, gymgyme zəll̄taxe, atvorkək u xəl̄itka barude d̄y b̄y jəp̄nçədə dxəmlənd̄n dorane t̄v̄n̄ge. L̄y bər diware wan t̄m rasti dy se mərlje bokə d̄yhat̄i, p̄eşe arxal̄yxa d̄y bərda nk̄and̄i, m̄yle wan həta zənda t̄zi k̄r̄i. Aha əva bun ərsawı.

Həsəbe vanə nav—nava dḡyhişt d̄əh dānzdə mərlja. Qylyxa van bu b̄yqəd̄in̄n wan h̄ykuma, jek dərđkət̄ȳn̄ z̄b diwara Məvrova, (məvrov. nəcalik, pr̄istav). wəxteda h̄ykume wan b̄yğ̄il̄n̄n çija bərəvk̄n̄ xərç u xəraça. K̄otməke b̄yđn rispīle gynda, hər nəjisə b̄yqəd̄in̄n wan h̄ykuma, jek z̄b qəza, u nəhlje d̄yhat̄n̄.

Dərheq itbar u şyxyl qədānd̄na vanda, mərv̄ əva-na bənz̄zənişi zəxərə nəcirvana d̄ykȳn̄, s̄yqaszi nəças u t̄zə hat̄bija sər̄kare nəhje (nəcəl̄nik). Əwana rast d̄y wəxteda dqədānd̄ hər h̄ykume wi.

Əvana əwqas e'v vəkri'nə d' b' rənd nask'ry'na mərija-
da. Te dər'x'yst'ın, təx'min d'k'ry'n, wəki sər'kare wani təzə
həti s' s'xyul daniyə peşija x'yə u s' d'y'yr'mış d'bbə. Hə-
ma b' sərə we jəkezi roza əw'lynda orta nəcəl'ik u ərsa-
wyle wi gələkl gələki x'yəşbu, loma zi se car sər'kar, (nə-
cəl'ik) dhat'ın g'yh'st'ne, le ərsawyl he d'çije x'yədabu. Ty
sər'kare təzə d'y'yr'mış nədbun wan ərsawyla b'gyez'n.
h'nyəkə maj'n bin'ın, s'ymak əvanab' hər q'yle u buçaqe
nəhje bələdbun, nas d'k'ry'n təmamiya mərije gynda,
həta sə u p'şike wanzi z'm'eri bun.

Rabun, run'ışt'ın, cujin hat'na ərsawyla təməşəjə:
təwleda l' kələka həspe x'yə ysa pal dajə, səwa şae
əçəm diwana x'yəda l' sər xalica həvyr'mış.

Nola kucka təwləbaz d'bdəqə x'yə l' bər məzne x'yə,
wəxtak, məz'n hukym d'k'yr vi jan wi s'xyuli b'qəd'in'ın
l' sər sərə x'yə d'brəq'sin.

Z' sərə rija ərsawyla x'yə-x'yəje təmamiya qəzaje
həsab d'k'yr.

Ərsawyl dhat'ın b'zart'ne z' gynda m'qiml z' əçəma.
B' zaguna d'ne əçma mysylman gərək z' xasrəreza b'
s'y'k'ın, wəki ysa'nə ərsawyl s'xyul qədije zaguna pexəm-
bər nin'ın, səba wan t'rk, f'ylə tynənə, əw b' g'şkara
həval'ın, caxə k'ym z' səri dər'x'yst'ndə. Əw dhat'ın nas
k'ry'ne, Kizani f'yləjə, kizani əçmət' z' kyrrk'ry'na peşija
əniye u p'rcə, dora sty u gyha tə təx'min d'k'yr əçmət',
jane na dəgmə mərija karbu d'bb'ın paraxə niv puteda,
əw çəqə wyr nas b'k'ry'na.

Əwləde dy d'ne (məsəb) m'qab'yll həvdy bejl farq'i-
bune, b' həvra z' kaskəke d'ət'min'ın, vəd'c'yn'ın z'
istganəke şərave jək bona f'yla ziyarətə, le bona mysylma-

na din dъzъmъn, le bona әrsawyla ickәkә hъzkъrijә, әcәm zъ fыla kemtъr wәlnagәrinә ы gynda, hъndъk sәrxуәs. nәbunә u dъ nav gyndada merxasija хуә, hуnyr u zora qamcije хуә wana hәrtъm nişani gyndija kъrјә. Zъ хуә wәxte sәrxуәs bune duri bәnda bә.

Nane fыla, goşte хъnzir, run u pәnere әcәma, хer-xerate bәr zijarәta jek ы cәm mlәtәki byhyrtibun, bъ rumәt le ы cәm mlәte mәjin bъ zaguna mәsәb mrrrdarbun. be rumәt, ы cәm әrsawyla pъskъrъn tynәbu,

Әrsawyli hazrә dъquqә хуәda, Bәsә wәki hуkymәki svъk zъ dәve хуәje wi dәrkәt, we shәte әrsawyli hazr ы sәr pъsta hәspejә, nava dәqәkeda mъne dvә, zati hәspe wan, agыrъn. bәsә ky qamci kъr nolә tәjra dъfъrә, wәji ы ryhe wi gyndi jek әrsawyle mә bәre хуә dъde jan wәji ы ryhe wi mәri wәki ы sәre re rasti. әrsawyl te.

— He, ty zъ ki gyndiji, te kyda hәrri,—bъ awaki sar u kybar әrsawyl хуә dъortә zine qazaqida dъda sәr kәlәkәke qyrә qyrә zъ gyndi dъprsi. Wәji ы ryhe gyndije kәsib wәki birbъkra kym zъ sare хуә dәrnәхъsta jan zı dәrәng ы bәr kyndә bъvija, әwbu, we shәte qamcije zъ tele hәsәni hunaji, ы navъke car ta dъbu, ilahi ky gyndi dәrәng zъ re dәrkәta peşi ы әrsawyl vәkъra.

— Lo mrrrdare hәrami kәrr, әz zъ tә napsъn zъ kәdәreji, cijә tә cәna хуә hәvraz kъrijә nola hәjiwana. хәbәrdә, dә.—u ы nav cәva ы pъste, ы se-i rezdъbъn qamcije dyda, sъsija, cara ы pәji hәv rez dъbun. Roza rewije mә rәş dъbu, wәki zutъrk hәlkә-hәlk, penәkәta zъ mane хуә byhystәke dәrnәхъsta, хуә navita nav dәst u piје hәspe wi dәst bъ rәcә u dilәka nәkъra хъlasbun.

tynebu. Həta rewli əva bir dani zati qamci qyłaqə xyə dqa-
qədand, çan lə dьkьr masur.

— Həjawan, cьra vijali wjali xyə lə sər kələke xar dьki,
zь tə dьpьsьm, Zь kədərəj, te kyda həri, bçəhьmi bezə
kyta bu cu, dha, ty dьnherl məri zь tə d.pьsьn, dьvək
xyə nagri çabe bьdi.

— Əz dora sərə tə bьgərьm aqə,— ançax dəve gьn-
dije bələngaz dgərrə,— əz zь ьylan gьndi mə, əze hərьm
bevan gьndi.

— Də wəki ysənə ve shəte şunda vəgərə gьnde wə.
Zь rispije wəra bezə, be Qərəmane ərsawyl dgot bьra
çar hoqə bьrьnç, bьşinə mala mə, əze qiməte wi bьdьm,
bezə wəki sьbə bьghinə mal tə fəmkьr kəro.

Də nha rewije mə eđnə bьra zь gьrre dərə, nəve-
zə baş—ystə, jane dəve wi bьgərə bezə aqə gьnde mə
durə rija rozəkəjə əv ghiştьmə bər gьndeki əz dьcьme,
əze ve shəte bьghizme u vəgərьm hьkyme tə bьghinьm
rispi. Həgər dəst zь sərə xyə təmam hьdabu bьra ysa
bьgota jane na we shəte lə qaqe gərək şunda vəgərija.
Əwi aqьle xyə bь nanra nəxarbu, nəzi dəst zь sərə xyə
kьşandbu. wəki əva qəzija han çara əwlyə lə wi alijə,
rastl ərsawyla hatijə, le ləsərə həval u çinare wi gələke
ysa qəwyminə, Əwi bьhistijə jan lə bər cəve xyə ditijə.

— Lə sər cəve mьn aqə, dь wəki land qyndije
bələngaz sər we kьtanera dəste xyə dьda bər dьle xyə
lə bər ərsawyl kьndə dьbu, pьta sьkyra xyə dьxyrand
bь bəxie xyə dьkьfьri u çardьn paşda vədgərija.

— Bezi ha, wəji bь ryhe tə, wəki ty təmina mьn
nəghini çl, qьrre—qьrre qamcije xyə dьnav həweda dь-
həzand çar dьn həsp zəngy dьkьr bьwe gьmane, wəki
sьbə —dysbə zijare wi we bьrьnçə çəkmə byxyn

dərhaq həqe bərənçda we shəte l̄ çī bīr k̄r. Dəqəke ərsawyle mə wa sərbast cu u n̄şkeva kənəki şa hat sər surəte wī.

— Jaqlı t̄ka,—xəbər z̄b dev̄ f̄rī, ş̄r̄k dəpalija l̄ sər həspe x̄yə l̄nḡrand p̄r maqul, çard̄n p̄ni da həspe.

Kawranəki s̄v̄k bərb̄ri dhat z̄b nəhikə dərəkə, Qərmane məji ərsawyl̄ sərə həspe x̄yə bərb̄ kawran k̄r. Nava dəqekeda, s̄k, peşija kawran ḡrt.

— Səlam z̄b wəra,—nəjisəji bəşara x̄yə gyləş k̄r. Ərsawyle mə,—z̄b t̄ra çī oq̄r b̄, x̄yəde rija t̄ arcyq̄kə, wək̄land̄n b̄ həvra kawranvane mə sv̄k.

— Hun z̄b kədərə ten, h̄ne kyda hər̄n.

— Əm z̄b Pəmbəkənə, d̄s̄n Qylpe x̄we b̄n̄m.

— Zəf—bəş—zəf baş oq̄rbə. Le hun zan̄n wəki, mərije nəhje dərəkə be belet nkar̄n z̄b mhala x̄yə dər kən̄n mhaləka ysa dur, əz, əz t̄x̄min d̄k̄m hun zan̄n vi hykme h̄ani bər̄k, soz t̄ynə wəki b̄let b̄ wəra hənə.

— Na aqa, s̄ b̄let, Pəmbək u Karipi çinare həv̄n s̄nortaş̄n. Əm kal u bavada ha hat̄nə, ha cunə: həla qət hena q̄z̄lbaşada zi b̄let z̄b mə nəp̄rsinə, ş̄k̄r z̄b x̄yəde əm ḡş̄k mərvə Eləkenə.

— Hun laqrdija d̄k̄n.

— Na, əm rast dvez̄n.

— Cəwa, be b̄let. wəki ysanə, s̄ra ajil̄q̄e d̄d̄n mə, mə x̄jd̄k̄n bona we jəke, wəki hər mərlje d̄z u qacax ben s̄n̄re məra dərbaz̄n, əre. —sfəte ərsawyle mə bu tarl, tamare ənija wī bun q̄l̄r̄k, sər həvda lodbun.

— Şunda vəgərin̄n, bərə kawrane x̄yə əm hər̄n vi ḡynde nezik, nav u f̄m̄ila wə b̄n̄vis̄m, gərək dəste

wə gʷska pʷz pʷšta wəva be gʷredane u hun tʷsmill
Mowrove nəhja wəbʷn, wa nəbu karwanvane nola wə
be bʷlet.

— Aqa çan, əm ten dəst u lʷnge tə, əm fʷle xac
parezʷn, gʷndje kəsiə əmə nə dʷzʷn, nəzi qacax. əva
se rozə əm re ten, Qʷlpə vajə nəzik bijə, bʷhel əm hərʷn.
hər jək zʷ mə xʷəra barə xʷwe oinə kəstʷbtija xʷə bʷkʷn.

— Zəf xəbər nədən, dʷqira Qəramane mə u bʷ
qamcije xʷəji kərtʷk bʷrdok, səre ga u həspa şunda
vədgərinə

— Aqa çan, əm nəzanʷn, ve çare mə bʷbaqʷsinə,
çarəkə dʷn əm be bʷlet naen.

— Çanʷm, hun cʷmətinə, nə qalməsʷn, əva dy rozə
wəki pari nan gəwrija mʷnda nəcijə xare. lʷnge mʷn zʷ
zənguja dər nəkətjə te wəki əz wə bərdʷm, səba ciyə
gərra mʷn lʷ van dəra.

— Aqa çan, əmərənça lʷnge tə bʷvinʷn. Əm
gʷnənə, mə şərpəzə nəkə.

— Hune cʷqasi bʷdʷn wəki əz pʷz patʷe xʷəda
xajʷn dərəkəwʷm, wə bərdʷm. u svəzi bʷvə dəngi səre
mʷn bʷkəvə bʷn hors u cakuca.

— Aqa çan, zəf hʷndʷk, əmə zʷ hər jək mə tʷş-
təki bərəwʷn dʷle tə bʷkʷrtʷn, tərə ve jəke bʷn cəvara
dərbazkə həre şuxyle xʷə, xʷəde bʷ koməka tərəbə.

— Axər tʷn zanʷn cʷ tʷştəki cətnə çab dəjin.

Tʷştəki nakə, gərə ty xəbrə mə jolə bʷvi.

— Eñ, əz cʷbʷkʷm gʷne mʷn bʷ wə te hun zi xʷəli
kʷlfətʷn, əwqas re hətnə dərəkətʷne ve dəre nəbə wə
çar dʷn şunda vədgərinʷm, hərʷm şuxyle xʷə. Pərə
Pəmoəkləe mə kirə çəba xʷə, əw vərekʷrtʷn. — vərda
gʷtarikʷn lawukʷno, t-min kʷr, əwi, — cəwʷymə ərsa-
wʷinə dʷn pəşija wə bʷdʷrtʷn, bezʷn. Qərobəge izn dəjə

mə, həgər zə wə prsin wə tət dəjə, bezn mə xərcəlb-
xəki svək... dıha dənge xyə zə wəra nakın, wə wə bar-
dın, təngasije nadın wə.

— Xyəde əmər bəde aqa.

— Həməde həran, dyəa bəkn, wəki lə wə nəcəs-
dın həta çar dın zi dəre çeba xyə vənəkın hun ysa rət
xylas nabın,—dəbər xyəda zə xyə razi kərə mərə — mər
Qəramane mə u dəzgına həspe xyə həkəşand, pəni kər.

Lajiqə mərbv ərsawyla bəvinə, caxək əw bə Mov-
rovara, jan bə qyulaqdare nəhjie u mərkəzera bə sərə
rijanın.

Əw gyre har, nha bijə pəşik, runərm u mьluk run-
ştijə lə sər pəta həspe xyə u epeçə para te səri dərda
nola tənəbune bə əvə çyny lə dorane xyə, dur u nezrik
nanherə, nəzi kaw də.

Əw bərdəstiki mqimijə, əw tənə dışyrmış dəbə,
gyh tuz kər lə hər dəqə lə hivija hukyme xyəje xyəje, cəka
cəzə dev dərəkəvə.

— Ərsawyl, — nəşkeva zə dəvə xyəjl cin dərəkəvə-
əva xəbərə han.

— Bəle Aqa,—çav dajın u lə bər səknandın
dərəwymə bə dəqera, le ysa wəki sərə həspe wi pəşija
həspe məzne wi nəkəbə.

— Ty kori, navini, wəki məri wəda ten, tə qylyqa
xyə bir kərjə, ty cə dışyrmış dbi.

Dıha bəsə, ərsawyl hərtət fəmkər, u ysa həsp zən-
gy kər, wəki həjlwane bələngaz dy ta bu.

— Zu, zə re dərəkəvın, əvə wə tənə, hun navi-
nın, wəki aqa te, —çər u rast rewı qamci kərın, rewije
bələngaz xyə şaş kərın vijali wialı pəzmurdə bun-zu kyme
xyə dərхın. Qynda bəvın. Dı xyəda wərmı, aqa həspe

хуә орта реда dazo, ysa kybar u qyrrə, wəki qə хуә
падырə sьlavək sar bьdə wan rewija, jek vijali—wijall
e kyndə bunə, səri lь bər aqə hati daninə.

Aha bь rasti ərsawyle mə qədadnd qyloqa хуә, u çar
dьn nola bəre mluk u runərm səri kьrə bər хуә, disa
bь wi awaji nola təzije necire lь pəji хуәje хуә cu.

Əz tyçara bir nakьm, tьštəki, wəki zija rotija mьda
qəwьmi u ma dьbira mьda.

Əz hətə wi şyxyle qəwьmi hur gьli, gьli nekьm sfə-
te ərsawyla pak vənabə.

Paizbu, сьnina baqə Həštərəke sər həv da dhat.
gyndьda tək—tuk kal u pira nav nava dəhi həspa dьkr,
şərava təzə dь əjare çanəgada danin mal əmbar dьkьrn.

Əzi həjšt, jan nəh sal bum, səva emişə zvьstane
darda kьrne mьn səkə tьri сьni bu, dabu sər mle хуә
dani mal wəki raхьm, zati bəri hьnge dy səvate təriki
anibun mal raхьstьbun, bona zvьstane.

Cənd məri lь peşija mьn dьсun. Nşkeva vijali wijalrə-
vin, bəre əwьn mьn tьšt fərm nekьr, le paşə rçaf kətə nav
dьle mьn, сaxek mьn səh, kьr, dəng kətə gyhe mьn,
əman aqa, əm dora lьnge tə bьgərm, tə zь mə хerə,
əm gьnənə, mə nəkyt.

Nşkeva сь bьvinьm, ərsawyləki gyndiki bələn-
gaz dajə bər qamcija dьde u ha dьde, gyndi hьşk bь
dьzjina həzrə хуә gьrtijə dəst ərsawylba bərnadə.

— Əman, mala tə хьravbə, tə oçaqə mьn korьkr
сəve mьn dərkət,—zь çəgərə nəlija gyndije bələngaz.

Dəriki vəkьri we soqaqeda bu, mьn ysa zu хуә un-
da nəkьr, we shəte mьn хуә avit hyndyr həwşe, dəri lь
sər хуә gьrt, zərzə kьr u, qəliştoka derira lь wana tə-
maşə kьr.

Xune pələmisk dəvit, sər u sfət lə gyndije bələngaz gərtəbu, le he dəzgina həspe wi qajlm dədestada bu, bər nədəda, gyndi lə sər serl ərde dırez bu, le disa dəzgina həspe dəstəabu.

— Dıqazi bə hərdy əvəzi korbəvi, sə ty məri sə sək, kəlbək gəvar bu, səva mərije qyləje jəkə,—hələ dy pəhinzi nav əvəda dane, u zə məjite kəti durkət, da pəji həspe, wəki soqaqa keleke xarda dıcu,

Həsp gərt çar dən vəgərija sər məjite xyəji, wəki zə kərba rabu lə sərləng səkəni.

— Də zu, zu bare həspe xyə bavezə ərde, bər vi diwari həsp lazəmə, məri hatəna, we le sijarəbn hərəbn İlançalane.

— Axır əz səwa ve şərava təzə, wəki dəkələ, lə bər vi diwari səre re bheylm, həmzi sərija mən ninə, əz dyh na per zə olame hatəm, — bə dəngəki məlul u məst buji wəkyəland xyəje həspe.

— Əz zə təra dıvezəm dənge xyə bə bər, ty zə xyə nə buji, əw kyre kərə, wəki əvəzi lə korbun, le hələ səre həspe bər nədəda, je tə hələ əvəkə, ty vala nəki, ve shəte əze həsav bvinəm, u dərpəra hize şərave lə ərde pənbun, xyəlije şərava təzə vəcəni,

Gyndije bələngaz dıha birləy wəki, xumə şərav ynda kər nav xyəlijəda, xyə avit sər dəst u pə ərsawyl, wəki həspe wi zə bərəne şunda le vəgəriəbn.

— Axır wa nəbu mala məne kavyl bə, təv həv dy se bare həspəkinə, jəkcu, bə helə əz hərəm wənzi binəm zijarəngə mən gynəre səri bəri dəbən, wəki dən İlaça mən tynə, bə wə əvəre məe bəvə, pəşə əze həspe bə dəste xyə zinəkəm, əzzi pəşije kəvəm, kyda dışint əz hərəm.

Cyndije bələngaz zımane xyə byhysteke dərxystəbu, cıgə — cıgə xunəbu sərda dılor dıkyr, dısa zarı dıbu, gəca dıkyr.

— Rəmə lə bave təvə, sərə mən nəşinə. Həkim gındəda bəmın, be həsp, cıjə tyzi şərave bəqşini mal, zəf dərde hənəkənə, wəki, etime tə nola tə gəvər dıbbın.

— Axır sərjia mən ninə, əva cə bexyədetijə, hun tinən sərə mən, — hər nəjisə gındije bələngaz çara paşın zi xəbəre xyə guman bərri wəkyləndın, u para lə ərsawyl nheri wəki həsp zə dəst gərt pştə xyə dae cu.

— Heşek, əw şxyie mən ninə, hərə zə rispije wəra bezə, bıra lə sərə wi kəvə, wəki çardın həspe olame zə gınd dər nəxə.

Pəj lap cujina ərsawylra, gındije məji rurarəx xunəda məwyzi bu, pştə stykyra xyə xyrand, kərə pntəpnt cu. Cəvək le hat gırtın, qəmci byry le dırrandbu wəki dəste xyə nəda bər sfəte xyə, əwzi we nola je dıdne zə hərdy cəva mərumbija.

— Çənyəmə cəv u byrija mən, hələ həspe mən zə dəst mən nəcuja, əm isal təmam mərum bələngaz bun, — wəkylad u cu.

Le mən, mən dəri hədika vəkyl u cıry bənzda, həta mala mə pşt xyəba nəqheri bina xyə lə malsitənd.

VRČAKES PAPAŽIAN.

ZƏVI

Əz zə Anaə vədğərİjam gındəki fyla kətə peşija mən əz nəvra dərbaz bum.

Şəv be həsav baran hatəbu, əvqas be hesab wəki gələ diwar u avaji xərab kərbun. Zə soqaqa cəm pəv kətbun xylə---xyla wan bu dəbəzİjan.

Əwre rəşə tari car ali ruje əzmanə gərbun, həla barane dylor dərbər.

Şəvəqe təzə lexstəbu Hənə dİke dərəg kəti təzə dərbərn gazi, dylərbzin zəngle dere. Zə kyləke maləka du qyloz dbu İ sər xanİja bəla dəbu bəİnd.

Ləz azotə, nədəbu, mən gəma həspe xyə həkşənd, cətaq nava gındəda car carnəkaİ leje ərq cekərbun, dəbəzin, mal nəma bun, wəki təzi av buyun. Əz gəhİştəbun mala təwrə pəşən, nşkeva bu eirina dəre təwİla wi u zə hyndyr bu ərrina cələke, qİrina cənd zİaryja kət gyhe mən, u İ peşija mən dərkət kaləki rusərl mərrə İ sər məla.

Dəqəke İ mən nherİ, pəşə re kələka dİwərra racəv kər, bona dərbazbune.

Ləzəki şunda əz zə gynd təmam dərkətm. Əz bə İngə həspe xyura cum.

İ peş bərl mən re həvraz hİdərbkəşİja qylo—qaco ysa bəİnd, wəki dəghİşt əzmanə məz u duman, əw eİjae bəİnd.

Sərə wi lə zore nav məz u dumaneda ynda buvu, xuwane nədəkər, mərvə təxmin dəkər, wəki bərf zi lə sər həjə, le həma bə təxmina mən pəlte əwre spibun.

Məz u dumana rəş u spi qalın gərtybu gəli gəboz, eija u bani. Əwr u əzmane səradi nişan dəda wəki be ftytija çinə majln baran gymh bezəng dəkə car alt.

Kale dələvija bə awaki hesa. Zə carxe wi kəvən av həkəşilabu lənga: carx u gorə bə həvra buvun cəm-cəmə.

Təmajə gərtybu sər singe vəkəri, le lə sər panty-je wi zati carnəkəl dəlope ave bun. Cənd zəvi lapav te wərdabu.

Zile təzə heşin buji zə kək u bəvva rakərbun, təzi ərqə kərbun.

Cələk, kəndal təzi hərl u ava zər buvun, səmlə heşin bə sər kətəvun robajl dəkərbun dəsun. Le bə təmajija xyə zərgara məzən xuwa nədəkər, nə əwqas bərbə cəvbu. Xyəlije təjaq kərbu. Gəwa xuwa dəkər, həbun zəvi wəki təşt pe nəhatəbun, səmlə heşin təjq kərbun zə çije xyə nələqija bun, wana həndək—həndək səri hildəda gyləş dəbun, le ç-i-çina səmlə çopal həbun, ave bəne wan şuş-təbu, lə sər alqəke həştəbun.

— Eh, şəkər zə xyəde, — wəqəland kale, gəvak cəve wi bə wana kət, — gələk zərar nə bijə.

— Zəvija təzi nha wə Kale, — mən dəl dəe.

Be xəbərdan sərə xyə həzənd bər ani, şəkə də dəle wida bu, əwi hərtəm həvraz dənheri. Awa bə həvra əm zə gynd dərkətən, paş fətylin bərə mə kət eija. Wəxtə rija mə bərbə çije fəll, kale dəqəke səkəni dəste xyə da bər cəve xyə u nheri əwi dyxyəst hale zəvija xyə dərba kəvş bəkə.

— Kızanə zəvija tə?

— Əwa zorɣnə,

Təxmin dəbu, wəki lə we dəre leji dəkəşə, durba ərqə ave, goldəbrqin, dəvək əw leji nav zəvija wira dərbaz buvə hər tışt bə xuəra paqş kəriyə, bəriyə. Kale rənge xuə avit, spicolki bu.

— Mala mən xırav biyə, bu əntina wi.

Dəqəwımə gəlo lap xırav biyə.

— Əla əz nəzanım,—wəkəland bə dəngəki bəri, nıv xəngi,—dəvək əvə mən paq nabinər... əz kal bumə,

Əm peşda cun. Nezik dəbun. Lıpat nə dəbu, hərjə əm zıber kər bun, zərda tawer təkı hərı dıhat xare bə zlle nane heşin təv buv u av u hərı, dıran bər zər pel dıda.

Kale nava xuə dəğirt u bərdıda, həlkə-həlk pe kətıbu. Əm həvki dızi peşda cun, dıha heşnaji xuwan nə-dıkr, səlaf u leji bu, wəki dəkəşija carall: leja weran, wertas kərne bu...

Əm cənd gave dızi peşda cun, kale mərr zə sər mıle xuə anı xare.

Lə kələka zəvija wi bu, Zəvija bələngaz...

Ava əvlada gol buji peşija xuə dıqələşə u lə zəvija kale rast dəvə... tarım u tax kırıbu. Çi çina kəke sımle gənim lə sər alqəke məbun rıtu tızı.

Dırez, heşnaje dırez sər həvda xoxımıbun, təvi hərjə sty həvra cubun.

Hıncək həta qırıke basmış buvun, hıncəka zi həman xuwan dıkr...

Xuəli təmam, heşnaji zi bə cəndake xuə...

Lə barane həla dıreşand, u erylke we məzn şəlpln zə gola danı, gole təzə ce buji lə wi kəwşanı.

Mərr zь dəste kale kət, bər eəve wi rəşəvəhatьn.
qydum le sьst bun, cong rьcьfin, əw çibь—çilь bər
səre zəvija xуə runşt, lь məjite smьle gənyte heşin nь-
herl, axinəkəkur kьşand u sərə xуə kьrə nav hərdy dəs-
te xуə...

Мьн һәспе хуә азот, әз дурькәтьм.

Дьһа ть хәбәре бәр дьлије, мьн nkarbu бьgota.

Әз дур кәтьм, мьн lь рьş хуәба, дур lь kale phe-
ri, əw he runştьbu бь wan sər u pe şьl, sərə wi he dь
nav dəstada bu lь keləka zəvija xуə kazl—vazi məlul u
pərişan runştьbu be qydum.

Xəbətcije xуәlije

Lь kələka gyndəki бьсук nav Hovaresi, һәма lь
rəx sinore Duzane, xуәlija rakьrna car—penç roza һә-
bu, le gьşk kəvьr kycьk u бь сьrpije şilane тьzi һәta dь-
cu dьghışt meşə.

Gyndija duxyəst zь xуәlija wa kare һьlinьn, le əva
çija çiki ysa bu, wəki ть kəsi dьl nədkьr sərda һərə,
һәta һәjwanət zi xуə nəddə nav, сьmak əwqas бь kə
vьr u kycьk bu, stьri dьrri zaticьqasi dьxyəzi tedarzi bun

Gənd rozi dьn şunda gyndije Hovarese əçev maj
man, waң dьdit, wəki gyndik we zь nava meşə dərdьkə-
və, ga u əraba xуə lь bər wan kəvьr kycьka bərdьdə u
hurьk hurьk kəvьra qьzdkə cəp u dьrrija dьcьnə lь alk
od dьkə.

Gəşьrmat “be fəjldə, xəbətə dьkə gyndije “din,.”

— Kyro əw həmaqə cong d̄yrez xyə din nəbijə.—
d̄b wək̄ylānd̄n rewijə durba dərbaʒ buji jəki z̄b je d̄ynra-
Əw kyda wan kəv̄bra ysa sər həv̄dalod d̄ykə hə. F̄k̄bra
ty kəstra dərbaʒ nəd̄ibu, wəki T̄evos we wan kəv̄r ky-
s̄ka b̄kə çije s̄n̄ine u sand̄ne.

Gələka t̄re əw cong d̄yzeze axmax laz̄matia wi
b̄ kəv̄bra u st̄rija həjə.

Cənd həbe majin lap k̄r̄ybun sosrət pe d̄k̄ənt̄jan,
bərə əw̄l̄n xyəli ja hukymatejə, raşəzi ty wəxta gis̄n l̄
çije ysa nək̄ətl̄jə nəzi t̄şt̄ le te, ja s̄ysia gəlo T̄evos karə
havləkə ysa b̄kə jani na, karə z̄b we m̄rumije şunda
wi ərdi b̄ k̄otane wəlgərinə, k̄oka wan st̄ri t̄l̄ija b̄qə-
l̄re, aqrkə, we xyəl̄ija həs̄ni zəv ves̄rə u b̄kə dərma-
ne t̄şt̄eki.

Kəsi t̄əxmina we jəke nəd̄k̄r be gydari bəra dər-
baʒ d̄ybun.

Rasti əwbu, wəki T̄evos q̄r̄ar k̄r̄bu we xyəl̄lle be-
çərkə Xyəl̄i b̄ wi laz̄mbu.

Əwi zan̄bu, wəki b̄ xəbata xirət əw karə kare z̄b
hər xyəl̄ije h̄l̄inə.

Hər nəjit̄ə xyə hərsal T̄evose ex̄nt̄iti nək̄rə səba
pari nan, nəcuja dəre əv̄da, niv həq xylamti hərsal nək̄-
ra, b̄hara səba kodə nan styje xyə l̄ bər xəl̄qə xar
nək̄ra, səwa k̄r̄bu hərt̄m.

Naxer, laz̄m bu xəbat wəki xyəl̄i dəst̄bata. S̄ra sə-
wa bu, əw wəkə Melik zi nədbu.

Nəla Melik nə dəwl̄ət̄ibu, wəki p̄s̄tra meşə b̄q̄əlaş-
ta. Aveşek ruşət b̄k̄ra, ç̄r̄ma dare b̄ri b̄da u b̄kə-
ta zuda.

Le va bu, əwi dit̄bu xyəl̄ikə ysa, wəki be ker bu
ty k̄əsl lajq̄ nəd̄k̄r le b̄nhərə u t̄əxmina we jəke b̄kə.

Əw bawərbu wəki həkumat zi bəbbhişə ty tıştəki nəkəre bezə. Axır lazımlı cə dıhat, nə meşəbu, nəzi heş-najilə dıhat, çı kəvır—kucək kəs nızanə dı cə zəmanida zı xərəra ysa səkınıjə.

Gəlo bəs ninbu, wəki əw bı we mərəumi u bələngəzija xyə, bı we xıwıdana xyə bıvija xyəje xyəlije, əw zi we xılıje, wəki hərəkəsi zı fıkrəra xyə weda avitijə. Əwi we bı xəbata xyə həlal əw bıkrəra zəvi, rsq verane xə-bıtcije xyə.

Həma bı ve nete bu zi, wəki Təvos dəst bı xəbatə kırıbu.

Qanuna wı wabu,—xyəlije təmzkə zı kəvırə, quc-bı quc lodi sər həv bıkə, bona sur kırına lı pəji hatıne, ja dyda stırıja, təli u tırşıja lap kok bırı bıkə dəwsa ardy bı şəwtinə, lı sər sure bınkınə bona həjıwanət ne-zik nəbə, paşə bı kətanə zı vı səri bıgrə hətə sərə dı-ne təmz welgərinə, nave rəh u tamara teda nəhela, bıra zıvıstane bərı sərda be rınd nərın bıvə, le bıhare bərə əwlın kartola (bınkınə) bavezə.

Kartola bəle. tənə məçalək, jak kərə xıjəlije nə-rım bıkə.

Cı wəxti əw çije beker zı ve xəbatə şunda bu xyəlija rakırıne, lazımə be pəjin kırıne, sala əwıylın varsak be cəndın, saləkə dın çəh, hər nəjılə gımana Təvos hə-bu, wəki cənd salı dın şunda bıvə xyəje zəvıkə gənlmə baş bona rısqe zıjaronge xyə u zə be mınət daxotə məzın hılınə.

Əva plana lı sər rıja qədəndıne bu, nə hıkumaile pə-şı dıdırı, nəzi Təvos qəwət u xəbat dıhevlışənd.

Gaxək mın bıhıst wəki congdıreze axmax, dəst bı xəbatəkə ysa kırıjə, dıha dıle mın təmul nəkır, mın

ləzanə, wəki we xuelije bəvinəm, bəvinəm xəbatcije we, gərək əz bezəm xəbatcije məzn bə çulhəte pər.

Səmak mən zanəbu, wəki bona çiki ysa weran, gə-
nəm jan çəh, dəst anin xəbatəkə pər sətnə, çulhəte qə-
win, mələ şədiyai lazəmn, wəki zə we wertase, érde beker
təştəki dərxən.

Paize İ Duzane,—dəha dəst bə əwr u əzmana
buvu, şılı şılrə dəbari, hərİbu məqəmzi gəraç buvun.

Hər nəjisə zə məra miasər bu, əz ghiştəm xuelia.
Tevos.

Cong dəreze axəmax, zə nivl zedə təmz kərbu,
zə kəvər u dərja, dəst pe kərbu bə kətane wəlgərand.

Səlam Tevos,

Wəji sə'ama xəde İstəvə paran, Ervand,—wəq-
land Tevos dəsti İ səg mace.—kyro—mən ze persi,—tə
səra nəhəşt bəhare wəki hənəki nərmbija.

Zərar tynə Ervand aqa,—bə dəngəki şədiyai çava
mən da disa dəsti İ səg mace.

Barane nəgəm kəriyə, əze bəhare zi şov bəkəm, çar
dən təmz kəm, həla tərənzi bəkəm, u bəhare kartola
bavezəme... işəla we başbə, xueli ninə, ty qəji dəbezi
xuelija meşəbə, u disa dəst bə rəkərbna xə kər.

Kyre xə dabu səg sytyje çotək ga u çar çot ga-
məş zi kəre kərbu, bə həvra ho dəkərbn, agos İ érde
kur xət dəkərbn.

Rastije zi xuelija meşə xuyə dəkərb taqə bənidə, də-
hat təxmin kərbne, wəki bərə əw dər meşəbija. Tevos
şaş nəbuvu, İ wəki bə we xəbata qumrə səwa ky dəst
rekbəriyə ysa hərə karbu, sala hatəne paizəki rənd bavezə
wİ érde xə.

Дьта ыь हुकымте, авешика у қорьхсije меşe, ська сь данin сәре Тевос ви „talanek“ дәст анија.

—Тевос,— тьп зе рьrsi,—те сәwa бьki, wәki hatьп хуәli зь дәste тә гьртьп.

— Гәwa, — ншека вәҗенқи у mac зь дәste хуә бәг да,—jane сәbә сь we зь дәste тьп бьдьгьп, әз хәbәтәкә һьндьк, җәfәki һьндьк пера dvinьт... .

Golәkә be хуәji бу, бь кәвьг куськ...

Мьп һь хуwidana хуә әw нәгьт кьrijә, бь van дәste хуәzi jәk бь jәk кәвьг бәгәv кьгьнә, kәk u гәһ авитьпә, дәвьгә... һьlbәт сәbә сь тәlanә сьгәvәjә, ve dynjaeda ben хәbәтә тьп зь дәste тьп бьдьгьп бьвьп.

— Хуәlija हुкьmateә izzьп нәdanә тә wәki ty rәki: te һәw бьпһeri hatьп рәта sytykura тәda данә u...

— Қi, авешик,—dәng ыь хуә һьlbьri Тевос,—па нькагә... ty әwqәsi zagune zәni.-

Хуwidana хуә раqьҗ кьг u hat сәm тьп.

Әз runštьbum, ыь сәг кәвьгәki qylomatki.

Нькагә, ыь хәbәгә хуә zedәкьг Тевос, бь dәngәki niv dyman, —zәf—zәf we җьkijәt бькә, пратаkole cekә, we gazi тьпнькьп, һә wәjә nive дьп әze niҗәni wandьт. әwzi we бьvinьп, wәki be керә, qьгәҗәki weda aviti, u we pe бькәпьп... тьҗki пәbezьп.

Мьп сәре хуә һәzәnd. Bәlәngәze дьl sax. Gәwa dy-xuwane Тевосе бәlәngәz һәта нһә ыь wan cinovnike be һәsәb u be хуәde нәqәsьdijә, ньzanә wәki һәта әw zylmdar u хунхурьп, jәk бь qirin u бьrine Тевоса, u je nola Тевоса дькәпьп, Bьrin jәk һәта әwcinovnik кьп вәдькьп...

Əz bə gyman bum, wəki kырна Тевос vəşarti naminə we əjanbə. Be fytija nha aveşik, хуəji kыri u koməkdare хуəji kыrije meşə nha əva jəka bьhistryə.

Rozəke gundyda lь bəg əvə mьn, saxek Nikol zь aveşik pьrsi, wəki zanə gəlo, kырна Тевос Congdьrezi hətəq jane na. Aveşik bь əryfi kənija u sərə хуə həzьnd,—bəle zanьm,—wəкыland Aveşik.

— Bьra bьkə cь həjə hьkymat zi şajə wəki mərije ysa хуəlija wi nərm bькьn eije sandьne.

Gundy lь həv nьheri, fətm kыrn u ter bь Тевос kənjan.

Le dьbə bьqəwumija, wəki əwqasi zi zalьm nинbija koməkdьre хуəji kыrije meşə, Avake mə, jek rozəke tьvьngə dь mьlda cьk lь bəg Тевос səкьni u le kыгə qьrin.

— Lo aqa, əw ty lь bəndi cь şuxyli səкьni, axmaхе cong dьrez.

Тевос хуə avitь bu sər mace, bь қотancıara dəng lь horavele kыrtьbu, şara əwlyьn dənge Avak nə bьhist, lь əw dit,

Le əz bь təra nиньm... əw ty lь sər cь şuxyliji, he—he...

Ho—ho... Тевос қотан da səкьnandьne u para lь pьşt хуə vəgərija.

Сь həjə, Avak xerbə.

— Aqa,—daji le kыr koməkdar Avak,—həla tə ty hьşe хуə ynda nəкьrijə ty we bezə, əw ty kyda хуəlija kazonije radьki, hə ty qəji dьvezi ja təjə, ysa zь maleji mərди.

— Jani cь...-bəşərə хуə хуəş kыr Тевосə şaşbulji,—əva хуə be kerə, хуəlikə weda avitijə.

— Сəwa хуəlija weda avitijə,—Avak dənge хуə dьha bьlyьnd kыr,—lo tə cь, ja hьkymate ninə, dьl nəкə we rakə.

— Ве кыр бьһелә, ды бькә we rakn.

— Дә әз зл радькьм дьһ..

— Раһ... pirqin kәtә Avak ҫаҫ majl, — әз бь wɪ xacikьm ty din bujl, kyro ty cьra nьzani xyәllja kazani izьn tynә rakьrn.

— Hәla бьsәкьн, Avak,—wәкьland Tевos дәste xyә зь mace bәrda, mьle komәkdar ҫьrt xyә danә alik,— ty u xyәde xyә hәla rast bezә әva xyәllja, бь kәvьr, ky- cьk tәli u dьrri nинbu, be ker nin bu.

— Әre rast, paҫe.

— Paҫe зл әw wәki mьn tәmьz кьrлjә ль kәtane хьstijә, әze бьhare зл адркьм..

— Ja, сәwa ҫаньм...ҫаҫ majl Avak wәкьland.

— Hәla, бьsәкьн-бьsәкьн Tевos navьrл da ҫьlјe Avak, ҫаньм ахьr lap be ker bu, kara hykymate ҫәjki te tynә

bu. Dә Әz зл mәriki be rьsqi bәlәngazьm... әz ra- dькьm xywidane ль sәр dьrezьm, qә na bәlki hьnә nan ze dәrdьхьm... ҫаньм qә isafa wә tynә hunzi nә xyәle- kylfәti huьrn...

Hәgәr mьnzi nola Melik зь meҫә zәvtkьra, wә syty- jle mьda lexsta, зь mьn бьstinьн, qә xy hun ль bәр сә- ve xyә dvinьн, wәki mьn бь van дәsta kәvьr кьcькe ve- cole bәгәv кьrn, jәk бь jәk, kәk u tamar ze dәrxәst, xyәllja nola qajlш vәсьrл.

— Lo ty le бьnerә. pa,—Avake sәrgәrm.—ke gazi tәkьr ke зь tәra got xywidane ль sәр бьrezә.

— Ty wәrә rast bezә Avak, xyәll kera dьkәvә. ja keјә.

— Зь hykymatera ja weә

— Lomazi ty nьzani we jәke, e... xyәlky hәјә ja rençbәrә, ja je ky xywidane ль sәр dьrezә ja wлјә, ha waja wәkә dьnјae xyәll дәst hykymәtedanә, ja be ker we da avitijә: le hәma дәst mьda xyәll qә tynә, hәm зл xyәstьna mьn cлјә, qә na ҫlki wajl beker...

Rastje tøvzi zь seri hətə lənga bь Avakra cun gava ky dəqəke təxmin, kьr, Təvos aχmaxe cong dьrez cь mērumi le xarijə, le pak zanьbu, wəki dьnija təmamzi bьvə xyəlia kazanl, kazonijə, dəst dəjin cətьnə.

— Bь wi xaci ty din bujl, wəkьland Avak, ve çare nəjisə bь fəsal sərə xyə həzand durkət, — Təvos əz zь təra dьven gameša bərdə hərə həla zujə çije bəla səbəb xyə nəwəstinə, paşe we nav cəve təda lexьn xywidane nişane tədn...

Awajə ty dvini məzne meşə we dyqarə sьbe pьratokole iь sər tə cekə...

Avak çar dьn wəkьland sərə xyə həzand u lap durkət cu.

Təvos gyləş bu. Lь sər Melik zi sale çarke prata takol “cedьkьrьn, le gələ çara, əw kaqəze şьd'jai lap be fəjidə dьman u Melik bь xyəstьna dьle xyə dьle xyə dar dьbьrinq zь meşəə u xyəlija xyə dь dəste xyəda xyəj dьkьr.

Soz tynə wəki pьratokol şyxyle Aveşikə, je meşəvan, gərək bьkьn le ki nьzanə, wəki cəndьk—cənd kəqəze ysa tenə nvisare, iь çije qylьxe sər həvda lod dьbьn, le ki wana iь bər tьştəki həsəb dьkə. Hat nvisare kyta bu cu, zəf—zəf hьndьk iştiraf. Gənd xəbərə nərə u cənd manat zi ryşət hər tьşt kyta bu cu. Alije dьneda zi, nə zь wira miasərbuvu əwqasl xywidane bьrezə sər xyəlije, əwqas xəbata gьran. We dərəzi soz tynəbu wəki həma xyəl i ja wijə, tənə ja rençbərə xəbatci. Kalu bavada ysa

bijə. Melik zi əva jəka həq kər, wəki bəqəwytə gyndi
zlwəhəq bəkbən,

Rəji sujna Avakəra Təvos, dəqəke xyəda Pənzzi, pəşə
xyəda təşbu. dəste xyə avitə mace disa dəst bə «horovela», kər..

Zə we şunda Təvos həvteke nə ruje Avak dit, nəzi
ruje meşəvan.

Təxmin dəkər wəki dəha aza bijə.

— Dənə tirsandəne,—zə xyəra dşyrmış dəbu Tə-
vos. — Səra xyə əwqasi zi dyle wan nəbijə kəvər.

Həlbət meşəvanra gotəne, hatəne dətine, wəki xyə-
lja be kerə, wəda aviti,—Bəra zə Təvosra bəminə gynə
jə xyəje kylfəte hurə, xylje wi həndək həm zi məgəv
gərək həsab zanəbə, axər xywidan lə səri hatijə-
retəne... bəra ze bə təminə gynijə.

U dəst pe kərbu, nive xyəlizeji majin təməz kər,
wəxtəkə ysa da, wəki zəvəstane dəri kytabu sərmə qyməh səj
ri dykyta Dşyrmış dəbu qə na isal wezi zə stəri u dərje təmə-
zəkə, bəhare çar dənzi rakə axrkə u kartola bavezə, hər
nəjsə zəvike bərgənci ze dərğə.

Zə we roze şunda gələ wəxt dərbaz bu. Kəsi dəha
Təvos nə dedit.

Əz hazər dəbum zə gynd durkəvəm, mən dəha əw
bir kərəbu.

Dy roz bəre sujina mən, evəreke səxky əz vədğə-
rijam mal lə bər akuşka mə səkəniku qizkəkə səvək, dy-
xyəst hərə hyndyr le tyruş nə dəkər,

— Gə həjə qizək,—mən ze prsi,—ty ke dyqazi.

— Xanəma tə, nəxyəş həjə.

— Kijə nəxyəş.

— Bave mən... təc dəkəvə.

Bave tə kijə?

Təvos.

Nəxyəş, səqəwumijə gəlo lə wi mərijə həsəni, wəki məhək dudy peşda bə we xəbata xyə gəran duxyəst bə-
vija xyəje zəvijə.

Zəna mən həkima kylfət bu, le karəbu komək bəda nəxyeşe səvək, karəbu bərdəle wanda bata, bərine wan səkən bəkəra.

Qytija du dərmane məzi həbu.

Mə bə ləz du dərman həlanin u da pəji kəsekə euq.
Əz tuçara bir nakəm wi hale zəllqətije, jek mə lə bər səve xyə dit, we holka bən ərdə kamkeşkida.

Lə sər nvina dərez buvu Təvose rəng aviti zərki bələngaz, səv le vesl abun, kylfətka wi bə səve tzi həsər lə keleke runştəbu, buvu qonçək.

Zijaronge wanə bələngaz, rutə təzi, jek zə dəst sərme dəha dərcəfin, məlul buvun, vijali wi ali lə mə dəhərin.

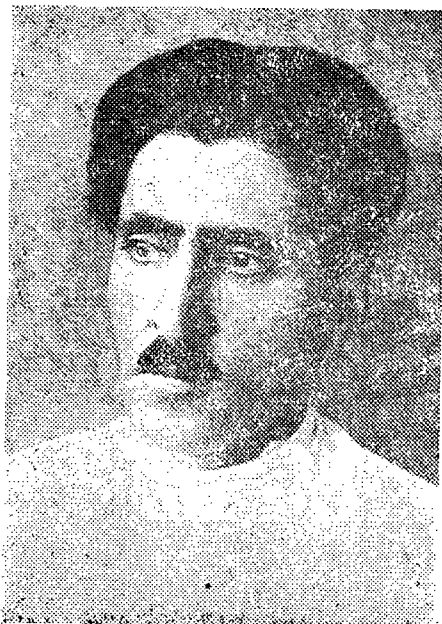
U səxe ky mə du dərman danə bələngazi, dəst bə gəlije mərumə u bələngazja xyə kər, xyəli zə dəst gərtybun. Qəst bəndə dənge xyə nakəryn, hətanibələngazi təməz kər, mərumi bələngazi pəra dit, ani sər bə sərə kərə zəvi bə xywidana əniya xyə. Nəşkeva rozəke qərar dəkən sənd nohedare meşə dəşinən bər sərə zəviya Təvos bə məle Təvos dəgən ter dukytən, zə nav zəviye bərbə mal radəqətinən. Təvos lə bər sərə zəviya xyə rudəni, zə çəgəgare dənələ u dəzəri ha dəzəri...

Mə we gəve sə karəbu bəkəra, bə hesir u bələngaze ky kərba kətəbu nav nvine, mə zedə ty tzi nəkarbu bə kəra peştəri, nola wi bə wlra, məlul u pərişan, peştəri lə sər dəlsaxijja Təvos hərsbune, wəki nəzanbijə we zaguna zylmdar, janə wəkə həvə bewa u şərud le ve dynijae. pər zylmdar.

Хəбатсijе хуəljе тəхmin кьrijə, wəki, бь хуwidан
u хəбата гьран тəгьv кaгə бьvə хуəjе хуəljе.

Əwi ньзанбу həла натijə əw roz, əw haz we jəke
tynə bu, wəki kɪ zorbəjə xundar u zylmadarə, əwə хуəjе
hərtɨɨti dь wɪ zəmanɪda...

AMMƏDE MIRAZI

Şvan

Mala dani bərwara,
Pəz bərdanə zınara
Şvan xyə da hafə mala,
Възн cunə gypked dara.

Şvan sər zomeda dьnerə.
Əw şvane pəze nerə.
Gopale dəsta kьnerə
Əw hьm merə, hьm çamerə.

Şvane mə dəngbezə
Düsture blure pera dьbezə,
Zь dənge şьvin u blure
Zomə təmam kərr u gezə.

Şvan pəz bərdajə dor malanə.
Dь blureda dьbezə qəjde mijanə,
Xəbərə wi kembu zь kulture,
Əw bu sьnəte wi havin u zьvьstane.

Le nьha şvan pəze xь dьeerinə,
Lь gəli u nəwala dьgərinə
Həta evare lь blure dьxinə
Evare dьcə məktəba sor dьxunə.

Bəle şьvan dьcə bər mi u bьzьna,
U ida naş dьkə dost u dьzьmьna
Şewre sərbasti da həmu rençbərə
Nьha əw pak zanə gьli u gotьna.

OKTJBR

Şewrəstan xьəş wəlat
Te dənge das u cakuca,
Ronaji da mьllət
Zь məzьn hətə pьeuka.

Kultura peş kət,
Mьllət fьrjaqət,
Wəlat şenbuje haji—haji
Fьr xəmbəljə çan—çan,

Peşda dьcə pah—pah,
Wəlate Şewreda.
Şewra mə adьlə,
Sər şьxyləda mьzulə

Cedькьн kolxoza
Kulak зь орте rədbunə.
Hүкүмəтə mə
Ronaj da mə.

Bəjraq sor bujə haj—haj
Bьrr bьlnd bujə çan—çan,
Işьq ze dьcə pah—pah
Dь wəlate Şewrda.

Kolhoz zedə bunə
Sovhoz təşkil bunə,
Hərtьm hazьrьn haj—haj
Mina aьrьn çan—çan,

Sor əskərə mə pah—pah
Wəlate Şewreda.
Kolhoz peşda dьcьn.
Kulak зь орте radькьн

Cedькьн dьnja təzə
Ədətəd kəvьn hьldьdьn.
Kərxana ce dькьn.
Wəlat şen dькьn.

Həmu çija u gəli haj—haj.
Rəng—rəng xəmillnə çan—çan.
Dь wəlate Şewreda
Dor mə kapitalist
Təmam dьzьmьn,

Falə u gьndi haj—haj
Səкьninə şerti çan—çan.
Xуəjkьn wəlat pah—pah
Wəlate Şewre.

Мылатед бьеук
Җәми кәҗә бунә.
Җаһы һ мәзһә һаҗ—һаҗ
Хорт, қиз, бүк һ зһә җан—җан

Нәһгә дькәһһә һаһ—һаһ
Дь вәләте Җәһредә.

FƏQİE TƏJRA

DILBƏR

Əj Dilbərə gərdən zəri,
Wəj nazьka demqəməri,
Qamət zь muma fənəri,
Weran əzьm, malьm xьrab

Əj Dilbərə gərdən lətif,
Wəj nazьka qamət əlif
Qamət zь rəjhana xəfif,
weran əzьm, malьm xьrab.

Əj Dilbərə gərdən zыçaғ,
Wəj nazьka mьsl zы чағ,
Qamət zь rəjhana qraç,
Weran əzьm, malьm xьrab.

Əj Dilbərə qamət mьsl
Wəj nazьka dьle zar
Tə zь xуəndьne kьgьm bətal,
Weran əzьm, malьm xьrab.

Əj Dilbərə, wəj Dilbərə.
Fərjad zь dəste kəsərə,
Avьk zь ava Kəwsare,
Weran əzьm, malьm, xьrab.

Əj Dilbərə gərdən zьrav,
Dem şuşəjə tьzi gylav,
Əj Duxtəra bəzьna zьrav.
Weran əzьm, malьm xьrab.

Cavan, ky hyltini by mæstæ.
Əw cænd ja mysri by dəstæ
Lь kyştyna myn te by qæstæ,
Weran əzъm, malъm xъrab.

Əw bæqæsta myn bykyzi,
Əw kafьra dьl nasozï
Gəlyk sotъm, kyгъm rьzi,
Weran əzъm, malъm xъrab.

Gəlyk sotъm kyгъm kəbab,
Kyгъjə by myn sədrəng xъrab,
Ja ləjtəni kynty tyrab
Weran əzъm, malъm xъrab.

Ja ləjtəni kynty vəxar
Wəj nazьka myn te zь dur,
Be hьş kyгъm zylfe dь hur.
Weran əzъm, malъm xъrab.

Be hьşkyгъm zylfe dь rəş,
Byske sijah byhne dь xyəş
Əj duxtəre çaryk byməş,
Weran əzъm, malъm xъrab.

Be kef kyгъm zylfe dь zəg.
Byske sijah zylfed qəməg,
Əşq u myhьbətə myn lь səg
Weran əzъm malъm xъrab.

Sotъm, bəraştъm be həsab,
Le pyrси bu kyгъmə kəbab,
Kyгъjə by myn sədrəng əzab
Weran əzъm, malъm xъrab.

Sybhan zь sahe lь tene
Xalk zь xala gərdene.
Əz din kьym, bərdam dьne,
Weran əzьm, malьm xьrab.

Əsqə məqaz pəjda bujə
Iro lь myn dьzwar bujə
Nivi dьkьm həqiqijə,
Weran əzьm, malьm xьrab.

X. ÇƏLAL

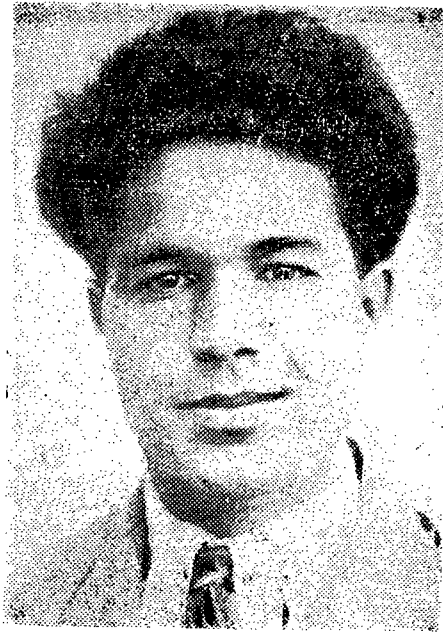
GAZIJA MƏN!

Sala.
Zəmana,
Əm
Gredaj mabun...
Mabun gredaj.
Дь бьн,
Nire...
Qəjd u zəncire
Aqı, u miran
Bəga, imperialista!
Рьшт вəkьри
Pexas
Bələngaz
Dəst qələsi,
Льртин,
Хəбьтин.
Əwan xar! .
Vəxar!...
Əm
Mabun be əylm
Дь тарijədə,
Nava^тдєnjajədə.
Кььна мə,
Ja wanbu.
Həq, əməg
Wanra bu.
Ль namьlla

Dərbe
Qamci,
Comaq
U dar bu..
Əve zylme
Əve qəhre,
Ysa,
Qat
Qat
Həta rəzəke
Dayam kər hat
Paşe,
Qəwəmi
Lь Ursete
Silьh təqijan
Əsja rəqijan.
Bu dəng u gazi
Bь vi avazi.
—,Inglab!
Xlas!
Proletariat əsas“!
Əw dəng,
Blənd bu
Dь eijada war bu
Kavkaz həngavt
Ghişt rohlat. Zylmət qəhəsi,
Tari vəbu,
Bu şəfək
Sorbu Oktjabr
Oktjabr,
Kürək ağır...
Kəljai!...
Kəlja!,

Zьнçira
Ystije pala.
Өмөгдара,
Qytbu,
Həllja
Bь sьnьfa xyəva
—Iro əm zi təvi wan
Xəbatkare kyрмаңça!...
Lь dəwləta Şəwre
Aza bьxtjarbun.
Əw сь bьndajik?
Сь işьq u ronkajik
Bьner!
Nha əm
Xyəj ylm
Xyəj kultur
Xyəj həbun.
Əv kəgəmək məzьnə,
Bьzaubьn!
Əm birbinьn!
Dajim həgьn,
Lь rja Lenin.

WƏZIRE NADƏR

RƏVA ZƏNE

Çure male

Mala Fətijə, sətəri hıldajı, çələkə top danı, Fəti lə sə runəsti, tase qatəx lə sər tətə pe barije nin duxyə. Aznifa xuşka wi pale xyə spartijə ster, səknijə. Dilbərə zəna Dəwreş zi, çələk top kərije, danijə, əwzi runəsti təsija xyə dıresə.

PƏRDA ƏWLƏN.

DILBƏR:—Fəti, ty wərə Aznife bədə Əfəndi, Əfəndi zi nə kyrəki xəravə; dərheq zarytija wida qə dıyır-mış nəbə.

FƏTI:—Məte, kyre tə hələ zarə, 13-14 sali, le Aznife 20 sale xyə isal təmam kərlijə, dətərsəm bə gədə nəşəkənə, paşə dəzmənaji bəqəwə orta mə u wə, dəcə məktəbe zi, dəwəky qə zi gyra mə nəkə.

DILBƏR:—Eh, əz zanəm ty səva qələn xyə lə ba dəkə, qələn zi, hətta dəwə tə dığərə əmə bədən.

FƏTI:—Gi wə həjə, hun cə bədən.

DILBƏR:—Gəma cimə tynnə, də Əfəndi dəcə bər bərxdə mə male; də bərao, həlbə tərə qələne tə həjə, ky əm bədən.

FƏTI:—Hərcə həji zi wə da mən, le hune qize bə cə xyəjl kən?

DILBƏR:—Əwə zi əm dəzanən...

FƏTI:—(dəkənə) qələne mə gəlləkə, əzə gəlləki bəstinəm. (bətəlja dəzmərə) 50 pəzi, gək, həspəke, 5 xəlatə, səva kəcəke kəmbərək u paltokə zi səva mən, hun dəkarən bədən?

DILBƏR:—(dəkənə) qələn wə rre hərrə çanəm, ty kər, əm pənir, əm səwə ben? ty wə bezə.

FƏTI:—Ərə, hərəkə dəkarən, kərəmkən, qize wərə vl nani zədəkə. (Dilbər dəcə, Fəti zi radəwə kərə u həsi-tinə, wəki tuzkə pə sər ruje xyə kyrkə, kərə həsan dəkə, təxtə datinə, nəjnəke dəspərə, ruje xyə şıldəkə, dəst pə

dɨkə, wəki ruje xyə kyrkə, dəri vədɨvə. Iskəndər aqa, Dəwreş u Dilbər dɨkəvɨn hyndyr, Fəti radɨvə sər pja).

FƏTI:—Kəce van dəra bɨdə həv, kylava dajnə, (bə-re xy wanda dɨkə) kərəmkɨn, (Aznif gezije hɨldɨdə nav male bərəv dɨkə, kylava datinə).

ISKƏNDƏR AQA:—(dɨkɨnə) səlamy əlekym, hun mevana xyəji dɨkɨn?

FƏTI:—Əlekyme səlam, mevane nola wə sər sərən, sər əvan, mal peşkeşi wəjə, (Dilbər dɨcə ruje Aznife u rudɨnen. Iskəndər aqa kise tɨtune dərdɨxə, həmu ze dɨrecɨn).

ISKƏNDƏR AQA:—Fəti, lawo. qə navezi gəlli mevana hun bɨ cɨ hatɨnə, hune bɨ cɨ həɨn?

FƏTI:—Bərə əwɨ mala wəjə, izna mɨn tɨnnə; le ja dyda qajde mə kyrmançajə, nə? pɨşti nan xarɨne dɨ-pɨrsɨn, şane çɨbləta maqula ysənə.

DƏWREŞ:—Rastə-rastə, əfəɨm (dɨkəvɨn)

ISKƏNDƏR AQA:—Nan həminky we həvə, ty xyəş bi, le lazɨmə əm xəbər dɨn. Əm səva xuşkɨnga tə hatɨ-nə, wəki bɨdi kyre Dəwreşi Əfəndi.

FƏTI:—Qiz qyrbana wəbə, le gərəke əm zanɨbɨn cɨka fɨkra gədə zi zəwaçe həjə, jan; na? şane çɨbləta maqula zi əwə, nə?

DƏWREŞ:—Də gədə pari zarə, əw cɨjə, xyestɨna wi cɨbə, xy əm səva xyestɨna wi naхазьн, we məzɨn bɨvə, xyə bɨxazə, həla ky Dilbərə tənəjə, səva bər dəsta bɨxəbɨtə.

ISKƏNDƏR AQA:—(dɨkənə) wəki əm ja kyr-qiza bɨnherɨn, dɨvəky qə əv şuxyl nəe serl, şuxyle xyə bɨn-herɨn çanɨm.

DILBƏR:—Rastə-rastə, ja hərdyabə, hər dyzi naхазьн, Əfəndizi bəhistəbu, dьdьrja, nədsu bər bərxə, dьgot:—Əze hərmə хуəndьne, əz nazəwьсьm, hun ja хуə bькьн!...

FƏTI:—(gazi dьkə) kəce nanni binə, хуə əm Iskəndər aqə vala şunda nazьvьrיןьн, cənd qiz bukazi binə, bəra govənd bьdьrьн, Iskəndər aqə hatijə, nə? (bərə хуə alje Iskəndr aqada dьkə) də şane сьbləta maqulazi əwə, nə?

HƏMU:—Wəj əfərьм, rastə-rastə. (pəsne Fəti dьdьн.)

(Зьна Fəti dьсə 4 xort, 2 qiza tinə dəste həv dьdьrьн, qajde sepeke dьсьн, kьlama “Gəwra mьн,” dьvezьн. Aznlfzi хуə dьdə qunсe male bər худа dьdьri:

Iskənder aqə: Əwe bьgyhezьн, kocəri lexьн.

HƏMU: Rastə-rastə, bьlizьн bьlyzin. (Əw disa dəst pe dьkьн qajde kocəri kьlama “Dolave,” u paşe kьlama “Dəlil хane,” dьvezьн u dilizьн).

ISKƏNDƏR AQA:—Dilbər tyzi rabə, bьlizə (Dilbər radьvə, Iskəndər aqə хуəzi radьvə dьkəvə dəste Dilbərə. Govəndvani qajdə dьzyherьн qajde “Tənzərə,” ledьхьн, wəxtə sər govəndi dьvezə, hьnəki hedi dьсə, paşe nьş-keva gəvdьkə, Iskəndər aqə u Dilbər dьkəvьн u lь ərde dьrez dьvьн, govənd dьsəкьнə).

HƏMU:—Hedi-hedi, nə eşijaji nə eşijaji? (dьpьrsьн).

ISK. AQA:—Хуəde ruje wə rəşkə əre wəllə. (Кьн-сe хуə dadьwaşinə u Dilberera dьvezə) кьнсe хуə dawaşinə. (Iskəndər aqə te rudьne, сьmaət zь bər radьvə).

HƏMU:—Кərəmkə, kəram kə, əwсahьньн, (nьvlna datinьн, mərvə govənde rudьnen).

DƏWREŞ:—(Dьkənə) Сəhьlnən сəriətə getmək kyllit хаtəдь. (Сьnəta bь сəhьlara xtajə

ISKƏNDƏR AQA.—Pırsa Farısağa də, “Həmşine alıman alım şəhwət, həmşine çahılan çahı şəhwət, həmşine fasıqan, fasıq şəhwət: jani, həvale alımani, tye bı alımbı, həvale çahılabı, tye bıvı çahı, həvale bıza-
vı, tye bıvı bız...”

HƏMU:—Rastə-rastə, ysanə, xıde ruje wan rəşkə.

DƏWREŞ:—Fəti çan! də mə bı rekə. Iskəndər aqazi tı! bu.

FƏTI:—Dəwreş çan! də şane çıbləta maqula zi əwə, wəki əz wə verekım, le verekıbn bı wəje.

ISKƏN. AQA:—Fəti çan! qələn bıxazə.

FƏTI:—Wəqile mın zi tıji, də şane çıbləta maqula zi əwə, wəki aqe noli tə səkıni bı, hədde gəde noli mə cıje.

DƏWREŞ:—Fəti çan! bezə-bezə, xenz bəg parıja aqe sıka s bıxazi

FƏTI:—Qələne qıza kyre Iskəndər aqa bıdbn, də şane çıbləta maqula zi əwə.

HƏMU:—(Dıkənb) əw qıza aqa bu, le tı?

FƏTI:—Də bəra 10 pəz zi kem bı, lı şane çıbləta maqula zi əwə,

HƏMU:—Bezə, sıka s bıxazi!

FƏTI.—Sı bezım, şane çıbləta maqula əwbu mın got, bəra 20 pəzzi kembın, le gaje aqatije gərəke rınd bə.

ISK. AQA:—Fəti çan, xenz gaje mın tı qələne xı jəko-jəko bezə, gaje aqatije həminky ıdətə əw jan pak, jani pis əwe rre hərə.

FƏTI:—Də şane çıb... (Iskəndər aqa gıje wı nıvçı dıbbəgə dıvezə u pe tıje xı dızmıgə) jəko-jəko bezə: 50 pəz, ga, həsp u je majın

FƏTI:—Də aqə got: 50 pəz, gək, həspək, 5 xəlat səva kəcəke, dy xəlat, səva mən, də şane çbləta maqu-azl əwə idi.

HƏMU:—Fəti çan! gələkə, gələkə,

DƏWREŞ:—Gələkə, əz nıkarəm qıza Fətikə bıkəm havala nəvija Iskəndər aqa u qələnə wə bədm.

FƏTI:—Dəwreş, əw nə şane çbləte maqulajəky ty dıvezi, Fətikə nəvə taje təzi?

DƏWREŞ. —Həlbət navi, (hındək dımınə qırka həvbəgrın). «Peşə rydər mılke kysər. Bave təziyssabu, nıkarəm qıza xylama, qələnə aqa.

HƏMU:—Bəsə, bəsə, Iskəndər aqa cıma səkni? pəvxə, Fəti zə xəbəra tə dərnae, (Dəwreş dıxazə ravə, cımaət nahələ).

ISKƏNDƏR AQA:—Fəti! Fəti gyndarikə, əze bıbbəm, gərəke hun hərdyzi zə xəbəra mən dərnəen.

DƏWREŞ:—(Dəste xyə hıdbıbrə dıvezə) Aqa, bəra bısəkənə, pəşə, bəra Fəti nədə.

DILBƏR:—Aqa ty ja xyə bıke, gyh nədə Dəwreş.

ISKƏNDƏR AQA:—(Dəste xyə bıbnd dıke) gyhdarıkın, əz bezym: 30 pəz, gək, həspək, 2 xəlat səva Fəti, 4 xəlat səva buke, Əlfatıhə (Həmu dəste xyə bıbnd dıkın u bər xyəda dıkınə pıste-pıst).

HƏMU:—Bımbarəkvə. bımbarəkvə,

DƏWREŞ. Dilbər də ravə! dəstmale bıdə səre buka xyə, Fəti çan! əze isal buka xyə bıbım. (Dilbər radıvə te ruje Aznife u dəstmale dıdə səri, Aznif dıgri u xyə zə bər dıdə aliki, le bı zore dıdə seri).

FƏTI:—Kəcə nan bının!

(Fəti radıbbə dıcə, mısınəki u ləgənike tınə zə feze-da bəre datınə bər Iskəndər aqa, əw hıneki dəste xyə

şyl dьkə, paşe pe dəstmalə xyə bь qьrez dəste xyə tə-
mьz dьkə. Pəj wi yssa gьşk dəste xyə dьşon, Fəti fəra-
qa hьldьdə u dьcə terəke tinə radьxə. Bəre nan datinəsər,
paşe dьcə xarьne tinə, əwana sər coka rudьnen. Zarəke
cukə kьпç pərti te dьkəvə hyndyr, Iskəndər aqja le dьп-
herə, Fəti bər pe dьcə).

Fəti:—Nəvxero, tə heça xar (zar dьcə, Fəti disa te
cənd dəqiqə şunda zary disa te, Fəti disa bərdьde.
Həta kyta kьrьna nan ysa zary te. Fəti bər dьde).

ISKƏNDƏR AQJA:—Fəti, kərəmkə rune (Fəti allje
zare dьnherə).

FƏTI:Hun kərəmkьn nane xyə byхyn.

ISKƏNDƏR AQJA:—Kərəmkьn “rьsmyllahy rəhmany
rəhim,” (dəst pe dьkьn, dьхyn Fəti tасə av destda sər,
peja səkьnijə. Pəj kyta kьrьna nan).

ISKƏNDƏR AQJA:—Əlhəmdylla şykyr (Həmu dəste
xyə hьldьbrьn “Fathe,” dьхunьn, radьbrьn, xatre xyə dь-
xazьn u dьcьn, Dilbər u Dəwreş ten ruje Aznife, əw zi
dьcьn).

PƏRDƏ

ÇURE MALE

Hündyr qəmra kələda, Syleman, Fəti u Nadır runıştı, solə sər cəke wan dıdırun. Iskəndər aqı paltəe xyə bərvıkrıjə danıjə, sərə xyə dajə sər vələzıjajı razajə.

PƏRDA CARA

NADİR:—(Dısrıte, Ravın əmre ke bınə fırijə, ki be mal u bırcıjə...

ISKƏNDR:—(Sərə xyə bıyınd dıke) Nadır, əw sə kəfə? əz dımrım, ax... (dısə sərə xyə datınə).

NADİR:—Həlbət əz həzırım şərkım zı we sınıfəra, jakı nəpaki bərə xyə dıdə diwana şəwre. İro əz dıvının hazırbuna xyə, ku şərkım, te bira wə, wəxtə əm təzə hatınə dırtınə, dıljıe Rostəm he bira mındajə, wəki dıgot,—hərın zı wəra xırav ı həv nəhat; rıştı 3—4 sala hıne bıvının dıhastına xyə u hıne zanbın sıka dərəkə ki benə kuştın u kınə dızmın, je ku van şuxyla peşda tının Rastızı yssanə, əz kınş dıkm, wəki hışe mın təzə hatıjə sərə mın, təzə dost—dızmına nas dıkm, də dıhastın zı əwə. xenz hesabuna çanə mə ku pəjdərəkətnərə əm dkarın parı nanə rıhət baqı hostatıja xyə u xyəndına xyə bıxın, İda kylave jək—pute nakəvə sıtuje mə u carıxa bıdul nakəvə ıngə mə, əw dərəmət həlbət ku diwana şəwre dıdə mə. Le rəva zıne, kuştına mer (tılja xyə alıje Iskəndər aqı-

da dьkə) əw peşija mə dьxьr. (Iskəndər aqa noli mərtijə
lь bər mьrьne dəst pьje xуə le ba dьkə).

FƏTI:—Pii... pi!.. Iskəndər aqa dьmrə (dьxazə bьg-
ri, əw Syleman radьvьn dьcьnə sər. Fəti bərə wi dьzьvь-
rinə alije qylbe, eəv dəve wi dьkə həv, şunda vədьkьşə,
dəste xуə coka xуə dьxə).

NADЬR: — (Radьvə sər peja) gazi kьn, bəra
bьn bьvьn.

SYLEMAN: - (Dьcə bər deri, deri dьkytə, jək te
ber deri) Iskəndər umer, idi te vazmiti.

FƏTI:—(Dьrevə bər deri) da, da Umri,.. Umra, Is-
kəndər, Iskəndər aqa Umrei.

NADЬR:—Bəsə! bьkə Umru, Umru, we ben, (dəri
və-dьbə, militсə cardarəke tinə, Iskəndər aqa hьldьdьn,
əw u Fəti dьvьn, idi deri sər Syleman u Nadьrda kьlit
nakьn).

SYLEMAN:—Əw zi cu, cьka həla kyda dьvьn, (ra-
dьvə, bər pəncərə dьnherə, disa bərə xуə Nadьrda dьkə,
dьvezə) əw u Fəti dьvьn, Fəti qьca xуə xуra dьkьşinə,
hьm radьvə, hьm dьkəvə, aha.. nane məzi hat!

CƏVRƏŞ:—(Cəvrəş u Fəti tənə hyndyr, Cəvrəş
peşije, te ruje Nədr) əz qyrbana vi sərime, bəra həma
ty xуəşbi, cəve məji zabə.

NAДЬR:—Də bezə, qə kəfe Aznife cьnə? evara dь-
cə xуəndьne, cьma bь təra nəhatijə?

CƏVRƏŞ:—Dərsa xуə hazьr dьkьr, sьhətəke şunda
we be, Bьrawo! ty zi noli Rostəm buji, ha... gəlo Aznlf
tə bьvinə, we cəwa bьkə?

SYLEMAN:—Həla bəsə Cəvrəş, dərheq kyre Dəw-
reşi Əfəndina bezə, qə məzьn bujə? Xortəki pak ze
dərketjə?

CƏVRƏŞ:—Rostəmə xarzi wan əw zi xyəra isal bəribu Leningrade xyəndəne, havine hatəbu gynde mə, xəvata kolxozeda dəxbətli, dəgot, Rastə Nadər zəna mən bər, bave mən kuşt, le səbəbe hərduya zi Iskəndər aqa bu həmlin ky we bəbuja, əz cubum ky əw zənzi mənva gərə dabun. Naka həta inistitute kyta nəkəm nazəw bəsym.

— **SULEMANE** kyrapı mən həw dəzaqə Əfəndije bərejə; xyəndənkə dəkə, qə prafesor sə təvanə, dəve,— de u bave mənzi Rostəmə. Nadər çan! əze hərəm, Aznif ky hat, fəraqa bəde bəra binə, (te ruje Nadər, dəcə).

NADƏR:—Diwana şewre bave kətijə, xandən-xandən, həva Lenin gotijə: hinqə, hinqə.

SULEMAN:—Də əmzi pəji gəlije dərsdare xyəji məzən dəsym. (Fətira) Fəti, ty qə xəbər nadi, jani şane şəbləta maqulara ysazi lazəmə (dəkənpən).

FƏTI:—Də hərə, rəzilo, əz nə həvale təmə, (dənalə) ax.

Dərde mən nə bəsi mənə? bəlki eşa mən çane tə kəvə.

NADƏR:—Lawəknə, ravən əm pari nan bəxun, dərsə xyə əzbərbəkən, hənə kurse (radəvən nan datinən səg, rudəvən dəxun, cənd dəqiqə şunda, Nadər kətəba əmre Lenin dəgrə dəste xyə dəxunə). Lenin zarbu... (Aznif te hyndyr) səg ronaja mən (dəftər dəkəvə ərde).

AZNIF:—(Dəgəri, xyə davəzə pəsira Nadər) Nadər!

NADƏR: (Sərdə xarəvəte) Dine gərəke ty şabi, le ty dəgəri, bərxə həla Nadəre xyə bəneherə!...

AZNIF: (Zə həmeza Nadər dərdəkəvə, dora xyə dənhərə) Le ka Fətije bəra u Suleman? (dəvine). Gəl bəra dəle xyə nəkən, şəkər zəve gəvera İçar zi mən hun səx-səla-

mət ditʏn. Soze rastlje hətə xəwnə şəvazi; mʏn zanʏbu-
ky hun pak dərbaz dʏkʏn.

FƏTI:— Ty qə səwa dərbaz dʏki dae?

AZNIF:— Fətije bʏra, bəra həmə sʏhətə tə xyəşbə,
əz pak dərbaz dʏkʏm, nav kolektivədə dʏxabʏtʏm, evare-
dʏsʏmə kurse, Nədr̄ xyə çab şandʏbu.

SYLEMAN:— Pakə-pakə dae çan! çəfae mə badə
nəsu, Fəti ty kərəm naki, əm ləzəkə hərənə dərva rəhət
bʏn. (Fəti u Syleman dʏsʏn).

NADʏR:— (disa Aznif xyə davezə pesira Nədr̄) də
xəbərda bərxe çan!

AZNIF:— Nədr̄! hətə ty zʏ kələ dərķəvi, əze qoma
sʏsja kytakʏm.

NADʏR:— Əz gələki zʏ Aznifa xyə razimə, wəki tə
dʏlle mʏn ani seri: kəti nav kolxoze u dʏci xyəndʏne.

AZNIF:— Nədr̄! qə həmə sʏhətəke, dəqiqəke, qəw-
mʏjə, wəki ty rəşman buji dərheqə anina mʏnda,
rast bezə?

NADʏR:— Dine! həzķr̄nə ky qəlpi te tynəbə, həz-
ķr̄nə xalʏs, pərda səve tʏrse həjə? həzdʏki bəra 15-hə-
ve noli Iskəndər aqə kələda bʏmʏranə.

Təne əw gʏli bʏbuja; mərəzi xerbu, wanrazi pak bu.
Əw gʏli nʏnbuja, Əfəndi nədʏbu mər̄l. Əva car sal... nolf
xəwnə şəva əz Iskəndər aqə oda wi, u çʏmaəta dora
wi, dʏlje dəwletija zorbetija lʏsər kəsiba, şəxe koməkdare
wi ky zʏ boqa kara çeva xyə, qə zʏ kələke ranədʏbu,
bʏ qələna, ruşəta, xuna mərə əbura xyə dʏķr̄nə te bər
səve mʏn.

Majə sələk əm dərķəvʏn, nane zanbuna xyə bʏ rʏ-
həti buxun. Əziza mʏn, nahelʏm tʏzi bələngazije bʏbʏn.

(Zь дәрва зәңгыл ле дькәвә, Fәti u Syleman tenә һыңдыр).

FәTI: — Dae, zәңгыл danә, gәrәke һәri.

SYLEMAN: — Na, na, һәla wәrәn әm govәndәke bьdгьн, zuda әm nәllstьnә, ja mәzi һьңdьk majә, edi зь-
mә хәbәr nadьн, (govәnde dьdгьн, Fәti bьzore tьnьн
Fәti dьkylә, һьmzi dьllz

Fәti: — Bәsә, gәrәk Aznif һәrә...

AZNIF — Әre, әre, bьrae mьni dәlal, әze һәrьm; ma-
djә salәk ky һuң dәrқәvьн, хуәшbә diwana şewre! ә
dьһiştьmә dy mьraza: jәk һәzkьrьн u azabuna зьne, ja
yda хуәndьн, zanbuna dyңe. Хуәшbә fьrqa kәmunista -r
(dәste хуә һьңdьbьrә dьrezi tәmaşaclja dьkә).

PӘRDӘ

DƏNƏBZA MƏNRA

Sinəm dənge tə eь xyəş bu,
 "Bəşeriko," əşqe dostan
 Sinəm əw roz eəv kıldabu:
 Cal u bələk mina Sipan.

Sьqas saəym bira mьn te
 Dənge tə ziz bu Sinəme,
 Ty dьlkyl bu kara xəzal
 Tə bir tanin dost u jar:

Зь Hizan hati bər mala mə,
 Dərije həwşe mevan buji,
 Buka mьrb buka təzə
 Surət sore bəzna spəhi.

Бра eəve tə əz kьstьm.
 Mina bьruske agre əsman,
 Cal u bələk şəms u şəwqьn.
 Dьle jaran kьrnə weran.

Xyəzi nьha nava Rəwan
 Mьn tə bьdita jar Sinəme,
 Mina bəre rьnd u şəpal,
 Ty bьhatja bər pəncəre.

Tə pьrs bьkrab got:—Nuri,
 Gəlo xyəş bu çahьlti?
 Gəlo cьma zu fьrin cun?
 Əşq u səwde dostini.

Ax! əw sьma mina agьr
Nav dьle hərədm gəş bu,
Buka təzə bь kəfja sorgyl,
Əşq u səwda dьle tə bu.

Bьn we kəfje rənge sorgyl,
Qəş sь həbun pərdəkьri?
Hori həbun rənd u məlul?
Jan hesired zьnqilkьri.

Ky zь boj dostan dьşəwtjan,
Ky həft salan kər u lal bun,
Ky bona tə bь çan dhəljan,
Ky bьn kəfjan doste tə bun.

Ax çahelti sьqas xуəşə,
Əşq u gyle jar dostan,
Sьhət xуəşьn roze zero,
Le dьfьrn mina təjran.

Dfьrn, dьsьn nazьvьrn,
Kalbun tetə bər dərje mal,
Dəst pə u çan dьgьsьrn,
Dur dminьn qiz, buk u jar.

Sьma nьha edi najen,
Bər dərje mə buk xəməli,
Təv kəfja sor risja gyli,
Ky pьr həbun təqə zori.

Xakev xуəş bu bər Bələzur,
Təv baqə sev u dare guz,
Bər tav hiva sьraje şəve
Dostini xуəş bu lь bedərə.

Ax; buke wan mьtьrban
Cьqas гьnd bun jar Sinəme.
Вь kofja sor zənde mьrçьn,
Hatьbun gynde mə parsine.

Le mina tə şox u şəpal
Mьn kəs nədit jar Siname
Ty horija kyrd kara xazal,
Ty dəngbeza mьn narine.

Bəzьn u əəve tə bir nakьm,
Cьqas həje ərđ u ızman.
Bira mьnə hərdəm hərçar,
Mina şəwqa tava zəlal.

Tə dьgot:—lo lo doste təzə,
İşev mevn bema miala wə,
Bьstrem təra saz u bьlur
Gəlije dostan bь əşqe kur.

Əz ja təmə doste dəlal
Edi nasьm nav mьtьrban.
Tamaşə dьki bəzna şəpal
Çane çahəl əəve zəlal.

Wələ nakьm pars mьtьrbi,
Əz ja təmə Nurje dəlal,
Nasьm ba wi kotimeri
Əz nakьm pars u mьtьrbi:

Sərjək soz u sər çьrərək
Əz dьminьm sərve fьkre
Edi nakьm tьçar əz pars
Həta roza axirəte.

Xəbat xundən əmre dəlal
Re rast dəkə bər mətərbən,
Bəlki bə həzar qizəd çahıl
U xort u buk benə məjdan.

Bəlki zanbən əmre mətərb
Əmre pişə nava dıne
Wəki nava məqbar u tərb.
Dərbəz bəkən we ədətə.

Ky bərevə mina zənçil
Qəj kəkna qizəd çahıl,
Təv xort u qiz səwan u kal
Kəkne sefil u be pərgəl.

ÇƏLAL

Bə bəznə zərav pəre sərme,
Cəve nəxş n surət şəma,
Mən tə dit nava Rəwan,
Nəv kome xort kome qizan.

— Zə wəlate bəri ty bə xer bəti,
Bəzə xyəşən Musıl Bəzra.
Wan u Çəzir Hizane xyəş
Gəlo əwrən jan şəvərəş?

— Gydhari bəkə şaire qəne
Wəlate bəri Ərəbstan
Zə agre zylme çan dəhəly
Bələ gyndi be indatən.

Le Sewrystan wəlate han
Əsyl wəlate xəbatkarə,
Qədim bəbə səwrystan
Xəbat xəmlə wə wəlatə.

Bə rəng gylgylı pərdə vədbən,
Xan e təzə bə reze mırçan
Dəkan, pooçan u əjwan
Nəxş keşjan ə lə singe Rəwan.

Rəw ty rəng zərdələ,
Baç rəzetə pər dəlalən
Səbe bə şəwqe tava zərə,
Bər məqrəbe rəng gylgylən.

Bər məqrəbe əm cun səjran
Bər məqrəbe kuca pooçan,
Xəməlinə mina gylbaç
Zə rəfe məxluq xort u qızan,
Təy çot çotən mina kəvotək
Mina wərdək gola Sevan

Dməşən dəsen wəxtə hıngor,
Dəxəmlinən kuca pooçan.
Mə xəbər da bona Lenin
Əktjabra sor u səwrystan

Bona xanı u Çəziri
Bona şaire səwrystan.
Bore Çəlal dəzərgəja
Mina məmmər u qədife,

Bəzna zırav əni fəreje
Nola merga sere zozan.
Fəkre şair pər çurənə
Mina kyilika Bingol Sipan.

Həzar qırsın həzar qırsın
Sor u zərın u əlwələ
Əwın xəmlə ərd u wəlat
Zavod fabrik dəst u kəwşən:

Xəmlə kani u kəcərət
Xəmlə şewra kurdıstan.
Wəlat be şair be xəmlə
Mina zozan be gyl kani,

Dare hışk u be meyvə
Ərde bazar be heşnaji.
şair ryh u dıle qizə,
Şair şurə bər zylm u zor.

Şair rebər re kəvş dıkə,
Nive şəve bər tave roz.
Le zəmane sosjalizme
Şair hərdəm nobədarə
Bь saz u təmbur hərdam bstre
Dıle palə əşq u şa bıkə...

RƏWAN

Rəwan xyəşə av şirine,
Rəwan rəz u gylbaqə,
Xanje Rəwan mina qəsrın
Косык u bьrçын dor pəncəgə

Xəbat xyəndən u dylkəty
Nava Rəwan pyr gələkyn
Zavod fabrik kino məktəb
Bunə xəmlə singe Rəwan.

Dəng gəmina əftə tramvaj
Dəng zə dylə xyəş muzika
Məşqə qızan pyr u kəzjan
Dəstəgylən gylije Rəwan.

Dare spəhi rez kətyne,
Xəmlə rəwşə wi bazari,
Dora pyrjan si gərtynə,
Sər avə sar çəw u kani.

Tərmvaj tamar fakt dylə
Boj bazare ve Rəwane
Xun u çəgər xəbktcinə
Boj zəmanə Sosjalizmə.

Sal məh u roz dylxəmylə
Bazare mə nav Şewrystan
Xani zavod xyəndənzanə
Zəf cedykyn nava Rəwan.

Məskəne rənd wəlate qənc
Nav paşlə tə məzyən bumə,
Rəwan wəlate baq u sənç
Rəze təri u zərdalə.

NARE

Gynde Nare nezika baq u rəze trijanə. Orta gynd çəwəkə məzən dkişə, ava çəwe əwqa sar u zələlə mina hesrə əəve qızan.

Xanje Nare rəx kanibu. Xəsuja Nare znəkə zylym u mızavər bu, zera pak nəbu. Mere Nare Osmne kyrt bu, roze se çara zəna xyə dkyta. We wəxte təzə hykmata şewre təşkil bu nava Kavkaze.

Nare bhistibu, wəki hykmata şewre azahi dajə zəna: edi mina bərə zən hesir niny, le axyr cma Osmne kyrt hər ro Nare dkyta? Nare zə əmre xyə razi nəbu. Rozəkə Nare mere xyəra got:—lo mero cma ty həro mən dkyti, axyr əz gynəmə. Səbe həta evare dxəbty, xəzmətə male dqədinym, qədre tə dğrym.

— Zəf drez məkə, dija uyn məra gotijə, wəki kytan kys-ty nəbə, zən najenə zəfte najen raje.

— Dija tə pir bujə, aqle we təştəki nabrə.

— Zedə xəbər mədə, əze tə bər vi xəççərə pari—pari bkyt. Ty nzani əz kimə, məra dbezyn Osmne kyrt

— Lo mero wələ ty arxijeda poşman bi.

— Kijə poşman bə, zedə xəbər mədə, wələ əze poz u leve tə bəbryt, tə nav dnye benamns u rəzil kym.

Nare gələk hers bu, edi çaba Osmne nədə. Xyə,—xyə dgot.—gəlo hale zənan nav we kəmbaxə cəjə. Hesir zə zəna səd çara paktə. Nare gəri ntyra lə dija xyə kər. Nare çer hlda cu kanije. Broje komçahel bər kanije dəst ruje xyə dşušt. Dəma kə əəve Bro kətə ruje Nare, hesyr zə əəve Nare dbarja

— Nara dəlal ty cma dğri? Osmne kyrt tə kyta, həj məd... Nara dəlal cma ty nzani, wəki wəxte hykmata şewre mərgy nakuty, əm şər dkyn bər nhəqe ysa.

— Həro mən dkytə, əz nzanym. sə xyəli bdyt sər sərə xyə. Cawa bkyt, wəki zə wi hali xlasym. Ty reke məra bbine Brahime dəlal.

— Rja pak əwə, ko ty xyə bnvisi nav tvaqa komçahela. Təşkilata komçahela şər dkə bər ədəte kəvən. Ty nav təşkilata komçahela gələk tışte səjasəte hinbi.

Nare u Bro çinare həv bun. Bə zarotja xyəva zə həv gələk həz dəkəvən, həvra dlistən, həvra dcuna bər pez u bərhan.

Wəxte xəbərdane dyle Nare hnəki vəbu, əmre zarotije kətə bira we. Nare gri. Dy zəne gyndja haşən sər kanije. Nare çere „xyə həlida u bəre xyə da mal. Reva Nare fkyr dəkər, wəki reke zə xyəra bbinə, zə wi hali xlas hə.

Kəçe Nare, kəzi bri, ty dei kani həta car şəta dmini, na-

II

le, nabezi şxyəle male manə.

Nə wəxta cujine mən təra got: we şəte vəgərə wərə, tə sma gyhdarje mən nəkyr.

— Le dəje əz cum mən zu çere xyə tışi kər, əz hatəm, qət əz we dəre nəsəknimə.

— Dənge xyə bəbrə, zə bər əəve mən ynda bə, səd həjfa əvi nani ko ty dxyeji.

Nare dəjnəkyr, gri cu bər dəri səkni. Xəsuja Nare zəf fkyr dkər: wəki buka we hərə kanje. we dosta bəgrə. Gələk be rəmbu Zəjnoka kor. Əsməne kyrt zi we roze kytanəkə pak lə. Nare da. Wəxta ledane Zəjne dgot:—Lexə lexə, əz qyrbana wi dəsti bəm.

Nare edi təjaq nəda, hers bu, rəvi cu mala babe xyə. Dija Nare le pərsi: əziza mən, bezə sma ty dgri. Sə qəwəmı ko ty bərdaji hati.

— Dija mən wələ edi ty stuje mən bbri zi, əz edi nasəm mala wan kafıran. Bə kytane əwana we mən bküzən. Çarəke mərə bbinə edi nkarəm təjaq bđm.

— Ty hş bə qiza mən, əz ysa naheləm əze ojinəki ysən binəm sərə Zəjnoka kor, wəki həta roza mğna we əw bir nakə.

Dija Nare zanibu, wəki qiza we əqylə, suça we tynə. Xəsuja qiza mızavrəkə jəmanə. Dja Nare rabu cu mala xəsuja qizke.

— Le Zəjnəka kor, əw tə sə əçeb anijə sərə qiza mən. Tə buk anijə wəki xyəji bki, jan bə kytane bkyzi.

— Əw şxyəle mənə, buka xyə əz dkütəm, dkyzəm, sə həçe tə həje ty təvle şxyəle mala mən dbi.

— Demək ty qıza mən bkyzi əz dəjuakəm. Əw zəmanə bərə dərbaz bu cu, Hükmatə şewre azaji dəjə znan, edi kıtan u kys-
тына зына тынə.

— Kem zədə xəbər mədə, əzə hıldım dare təndure əwqas
lexım, kərək tə zь vьr ançax bbə, də zu bqəşə zь mala mən.

— Əz dəым Zəjuvka kor, ty bir naki wan xəbəran, ty pak
bzanbə, wəki edi pija qıza mən mala wəda nakəvə.

— Lo çənhəmə hərəm, ty zi qıza tə zi, kəka wə bqələ, hun
be namusən. Əzə zь kyre xyəra qizəkə ysa bin ым, səd çara zь
qıza tə cətyr bə.

Hərdu zi gəгым bun, eeri həv ddan, nezika həv bun. Dija
Nare tu kьr ruje Zəjne.

Əwqas kəv u tük kətyн sər ruje Zəjne, bь çarəkeya sər ə-
ve we şuştын. Zəjne hers bu.

— Be namusa hərəm, ty te nav mala mən tu dki ruje
mən, bsəknə əz nişane tə kым.

Kylmək sər sərə we da, şər dəst pe bu! Pore həv gьrtын,
dəste həv gəzтын, xun zь surəte həv anin xare. Axrijeda dija
Nare Zəjne avit ərde, da wərə bdə..

Zəjne dkrə həwar u gazi dija Nare le dьxьst, pore we bada-
bu dora dəste xyə dkьşand.

— Əz bəxte tə xьzma dəlal, bərdə tə əz kыştым.

— Bezə mən təbə bə, əz edi buka xyə bədylhəwa madmə
kytane.

— Bəvo jək çar, dьçar u se çara təbəbə, həzar çara ь
mən təbə bə. Dija Nare kytanəkə b kəfa dьle tə zəra da
nive pore we da dər u bərdə cu mala xyə. Əwe əhd u qrar
kьr, wəki tьçara qıza xyə naşinə çəm Osməne kыrt.

Evarəkə dərəngə. Osməne kыrt zь xəbate zьvri hatə mal,
dit Nare nə ь malə. Zь dija xyə pьrsi gotə:—gəlo Nare kyda
cujə. De got:—Hers bu cu mala bəve xyə, edi najə. Le dija Os-
məne kыrt zəra nə got, wəki we roze əw hatjə kytane.

Osməne kыrt got:—əzə hərəm zьnk bь kytane binым.

— Lo te cawa əwe bь kytane bini, nə dija we hat vra, got;
—ty həqe wə тынə hun qıza mən bkyтын, wəxtə Hükmatə şewre-
da kıtan kыştын тынə. Həqe ty kəsi тынə зына xyə bkytə.

Sond xar wəki edi nahela qiza we be nav mala mə.

Osmane kyrt hnəki fəkyr kər, səwa mərvə kor u poşman nzanbu cawa bəkra, sə xyəli bdaja sər sərə xyə.

— Bəj ho, Nare cu mala bəve xyə, edi naje əze cawa bəkm, sə xyəli bədm sər sərə xyə. Sə mala xyə xrab kəm, wələ Nare fri sə dəst mən cu. Çəgərə Osmane kyrt dşəwti mina sitla be av sər agre gəş dqlə. Osman gələk fəkyr dəkyr. Dəle wi deşja, çəgərə wi dşəwtija.

Baje Əlgəze dhat, dare baqja dhəzand. Dəle Osmane kyrt mina şəve rəşbu, taribu.

III

Nare runştəbu bər dərije xani nəxşa gore eedkyr. Osmane kyrt hedi—hedi uezəka Nare bu. Nare diŋ mere we te, sə we dəre rabu cu mal Osman məlul bu, fəm kər, wəki Nare edi wi naxaxazə. Əw zi bə dəle şkeşti pəj Nare de. Nare got.

— Də zu sə vbra dərkəvə. Çere han hylədm lə ənja tə dxm. Edi əz zəna tə nişm.

— Sə bujə Nara mən əziza mən. Axər mən tıştək tərə nəgotijə. Rabə əm hərlən mal əhd u qar çane mən bəvə edi tycar tə nakytəm.

Də zu, yndə bə; əze hylədm dare təndure lə sərə təxm kotijə həram. Dija Nare hat mal məle Osmane kyrt gərt, dəri vəkər, əve avət dərvə u dəri dada sər wi.

Osman bə şin u grin dərkət dərvə, cu mal dija xyərə qəsə kər. Dija Osman sər kyre xyə hers hu, got, edi əw gərək aliye şnkeda nasə.

Nare şa bu, hira xyəda dgot, wəki edi tycara gərək nasə çəm wi kotimeri.

Roztəra dən Nare de. Bro zi peşja bədərə kolxoze bu. Dəma əvə Bro kətə ruje Nare, Bro sərwext bu wəki Nare dşəjə, Bro sə nəhje hatəbu, wəxtə Bro diŋ Nare got:—iro çvata komçahylanə, ty zi wərə çvate Nara dəlal.

Nare cu çvata komçahyla. Nav təşkilata komçahyla gələ qiz u buke aktiv həbun. Nare xyə nvisi yzve we təşkilate, gələk baş dxəbti. Osmane kyrt wəki bəst zəna wi bujə komsomol, hndək

mabu zь kərba xyə bkыsta. Osman ərzə dabu yzəka komça helə u rьça krьbu, wəki krьna wi nəçameri bujə. Əw dxazə di-sa Nare bьbə mal.

Sədre ɣvate got:—Həv. (Osman ty ema be qanini dki, bə-dьlhəwa zьn dkyti, ty nzani əmьr tynə kəsək zьna xyə bkytə. Osman məlul bu, həkəi səkini paşə çaba sədr da.

— Zьna mьnə, əz dkytьm zi, dьxyəzьm zi ema əz tənemə, wəki zьn dkytьm .

— Həval təra dbezьm həqe tə tynə ty zьn bkyti.

Gazi Nare bkьn. Nare cu çəm sədre ɣvate got:

— Məlumatje wə ddьn sədre dəlal, edi əz zьna

Osmane kyrt niьmь, bь çarəkeva əm gərək zь həv bьqətьn.

Həj ho zəmano ty xrab bi. Zьn zi be nav ɣvate ruje merau xəbərde, əw şьxyl nəbujə. Osmane kyrt edi dəjnəkьr, zь we dəre rabu cu, Osman hatmal dija xyəra qьsə kьr.

De kyre xyəra got:—Osmane dəlal qət xəmañ məkə, əze təra zьnəkə ysa binьm, wəki dəh çara zь Nare cetьr bə.

— Wələ edi zьna mina Nare dast—nakəvə, Nare fri cu Dija Osman zəra şirat dkrь dgot:—Osmano lawo rəzəke xali hərə Nare bkьzə. Əwe namusa mələ mə da bьn pije xyə. Osman zəf fkrь dkrь dьle wi dşəwtja we sale təzə məktəb nav gьnde wan vəkьrbu. Nare deu məktəbe hin dbu. Myqdariki şunda Nare məktəba gьnd xlas kьr u hatə məktəba Rəwane texnikuma kyрманça dxunə. Osman zь kərba zəlul dbu. Kəngi bhist ko Bro u Nare zəwьçinə, həyra dxunьn məktəbeda. Osman dija xyəra got:—ax dьle mьn, ax Nare. Edi dəng zь Osman dərnəkət, çije xyəda mьr. Le Nare nьha kadьre kyрманçanə.

ÇƏZARƏTE TƏLIJE.

Əz etim bum, bər dəsta məbüm be xşəjj u be xydan-ly wəlate Syrməlije gynde Orgove, bər dəste zyna Həmid bəge çarija—çarija bum... Təzə mən pe kər bu nəv 15-sala. 7 salija mında zi de u bave mən mərbun...

Zəlulija kəsibijeda:

— Də, mala bəga bu, dənija wirra dıxəvti, roe bə səda mevan dıhatın u dısun. Bə əmbrəki rəzili, mən dərbaz dı-kər... Xənçi xəvata nava male, təwlə, gom, çije həspa, dəw dəw-kı, pəz u eelək dotın, əz bər dəste 5 buka, 5 çarija u xanyme zi dıxəvtim, səwa dəzmaləkə sər dəsta.

Mən ləzəke bina xəv nədəstənd, nəzanbu roz u şəv səwa dadıbırn?

Zərra xəvate pari nan gəwrıja mında nədeu xəvər.

Əz zı rıhe mərija kətəbum...

Roke mevane bəg zəf hatıbum. Zyna bəg xanyme, evare gətə mən:—hərə xəv-xəv kəl (sınavar) dərvə baveze, bər rıni hətta dıkələ.

Əz zi we roze zəf be kef bum... Mən cu xəv-xyakəl dərvə avite u bər rınbıştım, çida xəwrra cum... Nışkeva qırrinik ı mən təsələ bu mina mərije əwtər (din) mən banzda sər xəv, Çyhar xanım sər mında səkəniyə u dıke qırrin...

— Etima həram! nə mən ty daji bər caje, wəki zu bıkəli-ni, mevan əv neherinə. Ca zi ıdı dıkəlija. Mən rrabu, bə ləz u tırsa xəv-xəv kəl hılda, wəki bıvımtə alije diwana bəg, səwa bu, dəste mən zı xəv-xya kəl şımti, ca kəlaji sər dəst u pe mında wəlgərrıja, təmam sımtənd..

Bə qırrinija mında xatun u buk sər mında səkənin, dıtın ca rızjəə

Hərəkə zə wana hındava xədə, əz damə nav rəhinu ganposə, sər bare dərd u kylara. Bə we şəwate mən 40 rozi kəşand kətmə nıvine

Be nıvin səbu? Nıvin zi pırrtı çılka dəvəjə kəvən, çı mən-ğa bu, tərəkə pərrıtzızi sər mən bu... ki hələ je mina mında dəğrıja? xəmə ke bu? be de u be bav bum əz. .

Raşı 40 rozi, mən dit boşə... əz rabum, zə gynde Orğove dərkətm bərb İdyre u wan gynda hatəm, mən xyəra pərskər, bə təhərəkı əbura xyə kər... Rozeke hatəm dərkətmə gyndəki kyrmança ı bər dəre Ərəz. Səvake ro dərkətbu, əwr ı əzmana tynəbun, wəlate Ermənıstane təmam dıhatə kəvşə, əjaje Ələgəze u Axmərjan zi dıhatnə kəvşə...

Dıle mən xırav bu... mən go:—Ax, xyəzıla mən rıhe kyrmançe Ermənıstane, əwana azanə, ısa zi zıne wana:

Le xatikə mən nav kyrmançe nəhıja Norəşineda həbu, hər gyman u sətarr mən zə nasa u qəwma əw bu... Bıhyrək bər wı gyndı bu, əskəre bolşevıka qərəwyl bun, bər səkni bun. Nəbu...

Mən xyə le ave xıst, rıhe xyə da bər əvə xyə.. hatmə nıve ave, ave da feza əvəyke mən... tə qəji dıgo, av mənğa xəvərdə dıve:—əz, tə bər nadım... məcə... xatıja tə mırıje... jan əz kəlja mə, əze dısa tə bəşəwtınım... Mən sərəkı kərko vəgər-ğım çara majın hıçum kərə dıle xyə av qəlaşt dərbaz bum. Hatəm dərkətmə fıreqətıje.

Le əz dıtərsıjam, nəbələdb bum, mən tıre mina wəlate əz ze hati tərs həjə, əz kətmə bəstəkə xalı tı gynda mınva kəvş nədıkər, hər kəri pəz sərə bəsteji zərin dıəerıja, mən xyə ı wı pəzi gırt, əz cum dərkə tmə çəm pez.

Mən go,—Bərəkətbə! şıvano; sər əvə hati həvala dələl! kəram kə wərə vıra xışke çan. Əz cum çəm şıven runbıstım. Mən nəwer bu gılıje xyə wıra bıkım, tənə mən ze pırsı:

— Əv pəze kəje bıra çan?

—Pəze kolzozeje! Xışke.

Mən he nızan bu kolhoz sıje? Əz kətmə pəji pırs u pırsıjare Xatıja xyə, mən zə şıvin pırsı:—Xatikə mən həjə, nave we Bəl-gızərə, əz sıje zıhına we nızanım? Xatıja tə, salxe tı dıki gyn-

de mädajə! Zəna gyndije mäjə şəvin go. Əwi rja gynd nişani mən, da, əz cum dərkətəne nav gynd. Mən pərs kər, Cəwa şəvin mən-
rra saləq dabun. Əz cumə mala xatija xyə. Mən dəri vəkər dəg-
da cum, mən xatija xyə nazkər u şəvand. Le əwe əz naz nə-
kər, çī mənra dani, əz runyştəm. Pərs u pərsijara, mən xyə lə
we kərə nas. Paşə hatə ruje mən. Mən sə dərd u kyl dətəbun,
həmu zə werra şərovəkər.

Nəha zi əz dıxəvtəm fabrika tekstila Nəxəşvanda cəwa palə
əva 5-salə əz dıxəvtəm u perra zi hin xyəndəne bumə u he dı-
xunəm, bə xyə zi yzıva fırqa komunista mə.

Mən dıl u çan dəste xyə dəjə dəste pala dıxəvtəm, mən
gyman həjə, wəki əze təv həmu pala aza kəm gələk zəne mina
xyəjə zəlulijada.

CƏWA ƏZ KƏTİMƏ TƏV KOLXOZE

Əw sala əwl bu tətə gynde mədə kolxoz tətşkil kər. Də-
gotnə mən:—ty jək merəji, wərə təv kolxoze, le mən nəxyəst.

— Na, çanəm, nə bave mən biyə kolxozvan, nəzi kale mən
əz qələta ysa nakəm u zə rja kal bava dərnaem.

Mən əva gəljjana gotən u xyə nənəvisi nav kolxoze. Səmki
hənge mən gəlji gotəne Rəçəe kulak kərbunə sərə xyə. We roze-
da 35 mal zə gynd bunə kolxoz tətşkil bun.

Ədi zə we roze şuda gəlji gotəne gyndija dərəqa kolxozeda
bun, əwana həro dıhatən bər diwara tər dıbun zə qənçi u xə-
ravija kolxoze xəbərddan. Rəçəje kulak dıgot:—Çamer, dy bəra
zə deke u bavəki maləkeda həvrra dərbaz nakən, le əm
hərəke zə qəbiləke, əme cəwa həvrra dərbaz bəkən? Nəha dəst
bə xəvate bu, jəke bezə əz nəxyəştəm, je dıne nasə xəvate, we
sər gyhe həvra bəğrən, şəxləkə rəzilijə kolxoz:

— Rəstə, gəlji Rəçəe çamer,—məhkəm dıkər pır Nadıre,
zəve şəxyle gyl nabarəm

Оҗаха хуәкым, җије бәла сәбәб мала гундија хьрав дькын. Сь колхоз, сь тәҗкылкьрн? Қад у қазанҗа колхозе хера насә. Вь готьна вангга, әз зи дьле хуәда җадьбум, вәки нәвумә колхозван. Зьна мьн зи, мьнда кәтәбу, дьго мерьк ты, мәрйи тәнеји, тәра колхоз ләзмә. Сьмкй зьна мьн, нав базаре Тифлиседа рәләти кьр бу, заньбу қара колхозе. Ле әз кәтәбумә бәр гьли у готьне Рәҗоје кулак у пир Надьре әwana һәро дьһатьнә җәм мьн, әз җирәт дькьрм, дьготьн—тәра җәрмә, вәки ты наве кал у бәва ундаки, хәлқ тәра ты навезә.

Розәке дәнг нав гунд бәла бу, го,—колхозера тьрактор, маҗенйе ррәшандьне у қотане тәзә һатьнә, әз дәркәтмә дәрва, мьн нәһери гунди тәмам җьвйжанә сәр маҗенйе тәзә:

Агораноме нәһија мәзи зь гундијара җьровәдькә, дәрәқ кара маҗенйа у дәм дәзге wana: вь готьна Агьраном сәре мәрйијада рудьнәшт:

Ле кулак, җех, пир сәр һәвда росмьзи бун, дьле хуәда дькьгьнә рьтә-рьт Рәҗоје кулак готә гундије тәкмалә:—Ғамеро! һун сь вьга җьвйжанә? һәрнә мале хуә бәсә, вьрр дәрәwa тәмаҗкьн.

— Әкьне мәрьв вь гае хуә, вь җотә жуә нәкә, хуәде we сь бәрәкәте вьдә wi нани? Сәнд роза җунда колхозвана вь кәмәки дәст вь сандьна вьһәге кьрн.

Мьн зи кар у тьвдарәке хуә кьр, рьрти зәвйја мьн гәх зәвйје колхозе бу, мьн го,—әзе һәгьм ракьм, һьмзи тәмаҗа маҗен у тьракторе колхозе кьм. Мьн гае хуә гьредан, азот сьмә зәвйја хуә. Мьн вь хәватә маҗенйе неһери, сь вьнергьм? тьрактор у қотане колхозе we мина агьр сәwa пйҗора дьбәзә, уса ракьрнера дьбәзьн. Нәтта әз хәтәке дьсьмә сәри у вәдьгьгьм, тьрактор се—сар сәрије вь сар гисьнаба дьсу у дьһаҗ.

Усази маҗенйа ррәшандьне рәји тьракторе дьррәҗинә. Бди әз сәкьним, дәсте мьн зь җот сар бу. Ньнге әҗқ у мьһьбәтә колхозе кәтә дьле мьн, ле дьләки мьн зи рәји готьна Рәҗо у пир Надьре бу, мьн го,—дә вьра вьсәкьнә һәтта җин бунә әкьн, ська әкьне тьракторе сәwa җин вьбә? у је җот сәwa.

Мьн гае хуә бәрдан, евәре һатмә мал; ьди сәкьни һәтта вәдә дьруна әкьн һат: Дә һәле мәрйје тәне зи хьравә: Әрәба мьн

түнөбу, көмөк даре мэн түнөбун. Сыве эз рабум мэн келенди, дэзгә. ав, нан у сав һилдан, сүмә бәр сәре зөвијә хуә, һетта сүм гһиштәмә зөвија хуә ёди худанеда рәш бум, тәқиям. Вь гиһиштандьнера мэн әва баре гьран авитә әрде, руньштәм грәһәт бум.

Мэн дина хуә даје, шин—буна зөвије мә у јед колхозе фьркикә мөзүнә һым бөзүна нане ван бләндә, һым зи сьмле wi mina һөв дьрез бь сьргә шин бије, әшқ у һөваса мәрија пера те. Ле је зөвије мә серкә, теләки вьр, теләки дәрәһан, навда рьнчар төли шин бујә, әкьне мә бәр је колхозе кьвсдьбу сәва бекер.

Мэн бир ани вьрр у дәрәве Рәҗо у пир Надьре, вөхте әвана дьго, нане тьрактора у маҗеније ррәшандьне шиннабә, бәрәкәта wi түнә: Ҷамерно! мэн неһери бошә, тәкмали вөһидти, эз кәтәмә хәтаје, тәне нькарым бьхөвтьм.

Вөхtake мэн неһери, белүкәкә мөзүн зь гьнд дәркәт мина дөвөте бәрб зөвија һатьн. Һатьн, һатьн әва тәмам колхозван.

Сәр фьрхуна у әрәба сиярьн, бь кәф у бь кьлам дьстьрен, сәр фьрхуна у әрәба нькандьнә бәјрагед сөр, мәрија тьре Әјда јөке гьланеје.

Вь гиһиштандьна зөвијара мина әскере төлиме, хуә зь фьрхун у әрәба авитьнә әрде, һәрәке сьхьлөк қәрәәкьр, јөке һәсп гьредан, јөки һәҗәт һазьр кьрьн, ньскева бь қөмәки дәрбаз и сәр хөватә бун. Рәји хуә икьн у гьрз кьрнә рез, әв зөви кьта кьрьн дәрбаз и јөкә дьне бун.

Ҷарәке зи мэн неһри, әв зөвија кьта кьрбун, бь фьрхун у әрәба тәмам кьшандьнә бедәре. Рәји кьшандьнера тьракторе хуә пера гиһанд шөвкьр. Вь we хөватера әшқ у һөваса мәрија дьһат. Ле ёди мэн әҗәб у зәндә зь хөватә колхозе гьртьн, гьли готьне Рәҗо у пир Надьре бунә дьзмане мэн.

Рәјиз һат: бедәре колхозе тәмам кьта бун, әвана шөве хуә кьрьн. Һаслөта хуә, ка у гиһаје хуә, ль һөвпәрә вөкьрьн, мина кьлфәте маләке, Вь кәф у әшқ һөврра дәрбаз дькьрьн. Мэн әрза хуә ньвиси, да сәдьртија колхозе. Сәнд роғ сәкьминн, бу сьвата колхозвана! гәзи мэн кьрьн, әз қәбул кьрьм нав колхозе. Ёди нире гьран сәр сьтује мэн кәт. we рәјизе һөттани 20 мале дьн зи зәдә бун сәр колхозеда зь гьнд ије хөватәи:

Le Rəşoe kulak u pir Nadır x̄ gund hat̄ne x̄rgunk̄r̄n̄e,
həbuna wana u avaje wana t̄slimi kolxoze k̄r̄n̄. Aḡsa əz k̄-
t̄bbum̄e b̄n v̄rr u d̄er̄we kulaka n̄bum̄e kolhozvan çara ɔw̄l
Məsələ: Deste t̄ne d̄eng z̄e nae!

SƏRƏCƏM

RU

1. Kulfətə mə. Zarotija мын . . .	5
2. Mərkəbə mə. Rənçbərija nava „mələgana“	13
3. Moskva . . . . . Həciyə Cəndi	20
4. Gyhdarikə, kale dəbezə „	21
5. Везьнгьыре (Ja çьмаəta kyрманça) H. Cəndi	27
6. Ləile u Məçlum (ja çьмаəta kyрманça) „	31
7. Həso u Bənefs	36
8. Məme u Əjse (ja çьməta kyрманça) Siras „	47
9. Baqu . . . V. Totovents tərcümə H. Ç.	57
10. Traktor . . . N. Zarjan	62
11. Lawuke dəlal . . . . . Əmine Əvdal	64
12. Abdul . . . . D. Demrejan tərcümə Ə. Əvdal	66
13. Çəm bira ave . . . . . S. Zorjan „	71
14. Rəwan . . . . . Çasyme Çəlil	82
15. Kyre мын	84
16. Gylana sor	85
17. Roze мын	86
18. Maro . . . . H. Tumanjan, tərcümə Çasyme Çəlil	88
19. Buka nəfri le kyri „	94
20. Neeira Hırce	97
21. Mərije be aqyl	103
22. Xəlyqok . . . Puşkin, tərcümə Çasyme Çəlil	106
22. Dekabriste sьrgunkьrira	109
23. Xatьr xьestьna sьvan F. Şiller - tərcümə Ç. Çəlil	111
24. Kьlama altьkьrьne G. Sarjan	112
25. Sьba sьwre . . . . . Arazi	116

Պիտեմ 1 մ. 20 կ.
Ր ւ 30 կ.

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԼԵՅՎ՝ ԳԵՍԱԳՐԱՆ

VI դասարանի համար

Է. Ջ. Դ. Ի.

Կազմեցին՝ ՋԱՍՄԵ ՋԱԼԻԼ
ՋԱՐԴՕՅ ԳԵՆԺՅՈ

ՀՊՀ Գեղարտ, Յերևան 1935

УЧЕБНИК КУРДСКОГО ЯЗЫКА
ДЛЯ VI КЛАССА

Г. ДЖИНДИ

Составил: ДЖАСМЕ ДЖАЛИЛ
ДЖАРДОЭ ГЕНДЖО

ССР Арм. Гиз, Эривань, 1935